Dyaryusz

SE[ymu Co]NVOCATIONIS
Siedmio - Niedzielnego
WARSZAWSKIEGO

Zdania, Mowy, Projekta y Manifesta w ſobie zawieraiący, przez Seſsye

ZEBRANY.

R. P. 1764.

w WARSZAWIE
W Drukarni J. K. MCI y Rzeczypoſolitey
Societatis JESU.

OPISANIE SEYMU *CONVOCATIONIS* w WARSZAWIE R. 1764.

SESSYA PIERWSZA

Dnia 7. Maja.

PO odprawioney Solenney Wotywie u Fary w Kościele S. Jana, ktorą celebrował J. W. JMC. Xiądz Ostrowski Biskup Kujawski *in præsentia* Xcia JMCi Prymasa, tudzież innych Biskupow Senatorow y Ministrow, iako też *utriusq; Gentis* obranych na Seym Konwokacyi Posłow, & *innumerosa copia* zacnie urodzonych zgromadzonych Szlachty; y po Kazaniu przez JMCi Xiędza Szaniawskiego Kusztosza Krakowskiego *ex Themate: Sit vobiscum gratia misericordia, pax a DEO Patre & á CHRISTO JESU Filio Patris in veritate & charitate* Joannis 22. Z założoney Propozycyi w pierwszey Części: że złemu wszyscy á naywięcey ci zabiegać powinni, ktorym Dobro publiczne iest powierzone; w drugiey zaś: że poprawa złego w ogolności bez wzaiemney patrzących na nie miłości stać się nie może, z powszechną approbacyą & *cum summo ad unionem animorum incitamento* do licznego bo w Kościele ledwie mieścić się mogącego Audytora mianym, poszedł J. O. Xiąże Jmc Prymas w liczney assystencyi Posłow Gankami do Senatorskiey Izby na Zamek, gdzie zastawszy Jchmć Xięży Biskupow, Woiewodow, Kasztelanow, y Ministrow zasiadł z temiż Ichmościami Krzesła swoie, y oraz za uderzeniem Laski przez J. W. Imć Pana Bielińskiego Marszałka W. Koronnego obligował ImciPPw. Posłow, aby *ad mentem* Prawa szli do Izby Poselskiey y tam obrady Seymowe od obrania zaczęli Marszałka,

Jchmść PP. Posłowie pokłoniwszy się J. O. Xciu Jmci Prymasowi, poszli do Izby swoiey, y tam mieysca swoie obiąwszy, Imć Pan Kossowski Podskarbi Nadworny Koronny Poseł Woiewodztwa Łęczyckiego posyłał do Imć Pana Małachowskiego Krayczego Koronnego Posła Łęczyckiego *quâ* Kollegi swego [: ponieważ Go w ten czas w Izbie Poselskiey nie było :] dwa razy, aby on, iako starey Laski był Marszałkiem, chciał nieodwłocznie do Izby Poselskiey przybyć y Seym zagaić; ktorego przybycia nie mogąc się doczekać przez godzin kilka, odezwał się tenże Imć Pan Podskarbi Nadworny Koronny Poseł Łęczycki, donosząc: że do Imć Pana Krayczego Kollegi swego posyłał, y że ten za drugim do nie-

go posyłaniem powiedział się bydź na jakoweyś konferencyi, któ-ra go miała zabawić.

A zatym Imć P. Sosnowski Poseł Wojewodzwa Brzeskiego Litewskiego żaląc się: że ImćP. Krayczy Marszałek, miasto podniesienia Starey Laski, y pozwolenia jey w nowy Obrad publicznych rozwinąć się owoc, niechce bydź w społeczności przytomny, radził nie przezto bez pożytku Izbie opuszczać się, ale przykładem ratującego się w niebespieczeństwie żeglarza, który po trefunkach przypadkowych nie już wiosła porzuca, ale do wzmagania się wszystkich zażywa srzodkow, tak zgromadzonym Posłom w nieprzytomności pomienionego Imći Pana Malachowskiego Starey Laski Marszałka do nowego zagajenia Seymu życzył udać się sposobu, y ażeby Poseł Wojewodzwa Poznańskiego Rady Seymowe jako pierwszy Poseł Prowincyi Wielkopolskiey *in ordine* obrania nowego Laski Dyrektora otworzył, upraszał.

Ale gdy Imć Pan Przyjemski Pułkownik *opponendo contradictionem* Posłom Wojewodzwa Poznańskiego żagaić niepozwolił; reassumował więc dyszkurs swoy Imć Pan Sosnowski Poseł Brzeski Litewski: żeby, ponieważ Wojewodzwu Poznańskiemu do zagajenia *interponitur contradictio*, Poseł Pierwszy Wojewodztwa Sieradzkiego. Sessyą otworzył.

Imć Pan Borch Poseł z Litwy Inflantski *ex ratione* przytomności aktualney Imći Pana Małachowskiego Starey Laski Marszałka w Warszawie, nieradził: ażeby inny procz niego podnosił Laskę, nowość tę sądząc bydź Prawo uszkadzającą, y ażeby przez wzgląd zasług Jego w Oyczyznie, tey mu nie czynić krzywdy, upraszał na niego zaczekać.

Xiąże Imć Lubomirski Podstoli Koronny Poseł Kijowski, o zatrzymanie się z zagajeniem Seymu na Imć Pana Małachowskiego Krayczego Izby upraszał. A Jmć Pan Bukowski Poseł Ruski: że tylko Prawo do południa czekać pozwala, odpowiedział.

Zaś Jmć Pan Poniatowski Stolnik Litewski Poseł Ziemi Warszawskiey *asserendo*: że gdy po pierwszey rekwizycyi y zapraszaniu do społeczności Izby, Jmć Pan Małachowski Starey Laski Marszałek obiecał za kwadrans przybycie swoje, a *tandem* y po wyszłym więcey iak godzinnym czasie przytomny nie był, tudzież powtornym tegoż zapraszaniu, zabawieniem się na iakoweyś Konferencyi nieobecność swoię exkuzował; radził więc ażeby ponieważ takowa ze strony tegoż Jmć Pana Małachowskiego Marszałka z uszkodzeniem czasu dla obrad publicznych naznaczonego, przybycia Jego do Izby Poselskiey zachodzi zwłoka, więcey na niego nie czekać.

Xiążę Jmć Lubomirski Podstoli Kor: Kijowski Poseł, o kwadrans godziny zaczekania na JmćPana Małachowskiego Marszałka powtorzył prozby swoie.

A Jmć P. Mokronoski General Inspektor Woysk Koronnych Poseł

Poseł ziemi Bielskiey, przybycie wkrotce Jmć P. Małachowskiego *M*arszałka nastąpić maiące słowem Poselskim assekurował.

Actandem gdy po wyszłym nie iakim czasie Jmć P. Małachowski Marszałek do Izby Poselskiey przyszedł, upraszało go wraz wielu Ichmościow Posłow ażeby nieodwłocznie Seym zagaić raczył. Ale Imć P. Mokronoski Poseł Ziemi Bielskiey, wnosząc przytomność Woysk Cudzoziemskich *pro obstaculo* obradom publicznym, iakoby to przeciwko prawu było teraz Seymować, y o zaszłym *ad Acta* przeciwko Seymowi teráz bydź maiącemu daiąc znać publicznie Manifeście, zagaienia Imć Panu Małachowskiemu (: mowiąc iż zgody nie masz na Seym:) tamował; Do czego się y Imć Pan Potocki Generał Artylleryi Litewskiey Poseł Lubelski z Imć P Borchem Posłem Inflantskim podobnie przymowili.

Po takowym żagaienia Seymu zatamowaniu, Izba Poselska z zaczęciem obrad, *in spe* nakłonienia się Imć P. Mokronoskiego y innych z Nim Seymowi teraznieyszemu sprzeciwiaiących się Posłow przez czas nieiaki żadnego kroku obrad nie czyniła. Aż zarazem pokazanie się kilku Ludzi z dobytemi pałaszami [: ktorych w cisku, y dla raptowego każdego od niebespieczeństwa strzeżenia się poznać y rozeznać niemożna było :) tudzież obawianie się iakoweś nieszczęścia, z przyczyny zgwałconego na przeszłym ordynaryinym Seymie publicznego dobyciem szabel bespieczeństwa, wzniecił strzegącą się w każdym z Posłow y Arbitrow ostrożność: że boiąc się iakowey po oświadczoney przeciwko Seymowi kontradykcyi gwałtowności, wraz wszyscy Szabel dobyli, y niebawiąc ie pochowali, ale znowu iakaś nastąpiła trwoga, ktora powtornego Szabel dobycia była okazyą lecz te popobnym iako y pierwsze uspokoiło się zrekolligowaniem.

Podczas tego dobycia szabel Ichmość PP. Rzewuski Pisarz Koronny y Poniatowski Podkomorzy Koronny na też się zaraz cisnęli szable, y ażeby Imć Panu Mokronoski mu Posłowi Bielskiemu koło ktorego blisko siedzieli. nic się szkodliwego nie stało, przestrzegali, także Imć P. Branicki Poseł Halicki nie dobywszy szpady, gołęmi rękoma wstrzymywał tych, ktorzy szabel dobyli, y do pochowania onych wraz z Imć Panem Poniatowskim Stolnikiem Litewskim, z Xięciem Lubomirskim Strażnikiem Koronnym y Xięciem Czartoryskim Generałem Podolskim mocno obligowali, iakoż wkrotce przestaiąc na ich perswazyi wszyscy ie pochowali.

Naostatek Imć P. Małachowski Marszałek zabrawszy głos oświadczył się publicznie, żądze swoie łożyć pospolitemu Oyczyzny użyciu, lecz kiedy zdało mu się niby przeciwko prawu Seymować, niewiedząc co czynić? polecił BOGU Izbę y sam z niey wyszedł z pomiedzy Posłow do siebie wraz z Ichmość Panami Mokronoskim Bielskim, Lubomirskim Kijowskim, Potockim Lubelskim, Borchem Inflantskim, y innemi kilku posłami. A dla większego bespieczeństwa Ich, ażeby iaki nierozważny *Arbiter* krzy-

 wdy

wdy iakowey Imć nie uczynił, Imć P. Poniatowſki Podkomorzy Koronny Branicki Staroſta Halicki Xiąże Lubomirſki Strażnik Koronny aż na doł ich z Zamku przeprowadzili.

A tak po naſtąpionym tychże Ichmościow z Izby Poſelſkiey odeyściu Imć P. Koſſowſki Staroſta y Poſeł Sieradzki za rekwizycyą Izby ogolną, podnoſił Laſkę, a chęci y ſtarania ſwoie iakoby przy nieudolności ſwoiey Dobru publicznemu w mowie ſwoiey ofiaruiąc, dziwuiąc ſię na opuſzczenie Izby przez Imć P. Małachowſkiego Marſzałka, Seym zagaił y *in ordine* wotowania na obranie nowego Laſki Seymu Dyrektora dał głos Woiewodztwu Krakowſkiemu.

Po ſkończonym przez Poſłow z Woiewodztwa Krakowſkiego y Xięſtw Oświecimſkiego y Zatorſkiego na nowego Marſzałka wotowaniu, y do teyże Funkcyi J. O. Xcia Imć Czartoryſkiego Generała Ziem Podolſkich Poſła Woiewodztwa Ruſkiego zapraſzaniu, gdy przyſzło z kolei Woiewodztwu kreſkować Poznańſkiemu, dla ponowioney Kontradykcyi Poſeł Pierwſzy Poznańſki rezerwuiąc ſobie wywod prawności Poſelſtwa ſwego y Kollegow ſwoich pod nową laſką uczynić, poſzedł *tantisper* z Kollegami ſwemi pod ſtarą Laſkę; co ſamo y Ichmść PP. Kaliſcy gdy im przyſzło z porządku wotować, uczynili.

Kontynuowały ſię porządnie przez wſzyſtkie Woiewodztwa Ziemie y Powiaty dawane głoſy, ktoremi do funkcyi Seymowego Marſzałkoſtwa pomieniony J. O. Xiąże Imć Czartoryſki Poſeł Ruſki *circa plurima* zacności krwi Iego Jagiellońſkey tudzież dyſtyngwowanych zaſſug y zaſzczytow publicznych w Oyczyznie elogia będąc zapraſzany, zoſtał *cum univerſali ſolatio & plauſu* Marſzałkiem, y Laſkę od Imć P. Staroſty y Poſła Sieradzkiego z przyłączonym od niego odebrał powinſzowaniem.

Potym wypełniwſzy *in conſpectu* wſzyſtkich w pośrzodku Izby za dyktowaniem ſobie Roty od tegoż Imć Pa. Koſſowſkiego Staroſty y Poſła Sieradzkiego *in aſſiſtentia Judicij Terreſtris Varſavienſis* przyſięgę *facundo oreza* przychylność Serc y wota Kollegom podziękował; takowym dyſkurſu ſwego ułożeniem.

Skąpe ſłowa bywać zwykły w wyrażenie wdzięcznością napełnionego ſerca; ile Oſob liczę zaſiadaiących w tym kole Przeświętney Izby, tyle przyczyn dla ſiebie zadumienia: że mimo wielość doświadczonych iuż talentow na publicznych uſługach, padły na mnie loſy do piaſtowania tey Laſki, do ktorey lubo żadney zyczliwſzey wiele iednak zdatnieyſzych rąk znaleśćby nietrudno. Przyimuię pełnym uſzanowania umyſłem dowod ufnego powierzenia WMWM Panow, y właściwości tey dyſtynkcyi ieſt nad wſzelki u mnie ſzacunek. Uczynność iedney tak znakomitey łaſki, ośmiela zaufanie moie w ſercach WMWM. Panow: że y drugą pozyſkam, to ieſt wybaczenie mnieyſzości moiego podziękowania od wielkiego

dowodu

dowodu względow Ich dla mnie, z przyczyny że pełne wdzięczności ſerce wuſta ſię wdzieraiąc zatrudnia dokładne teyże wyrażenie, ktore w ten czas zupełne ſłyſzećby ſię dało, gdybym potrafił dać ſercu ieſta w ten czas y WMWM. Pan Mci Panie Sieradzki z ktorego rąk tę odbieram Laſkę przy większey chwale, ktorą godność, ſzczegulnieyſze przymioty y znakomite w tey Oyczyznie zaſługi, powinną dla niego czynią, obfitſzebyś podziekowanie odebrał, niż ie teraz w krotkości ſłow znależytym wyrażam uſzanowaniem.

Trwożyć by mnie powinien tak okropny ze wſzech miar Stan naſz teraznieyſzy; okropny z ſtrony powſzechnego ſieroctwa, kiedy przyſypane popiołem zeſzłego Monarchy uſta otwierać nam przychodzi, okropnieyſzy z ſtrony ſłabości ſił naſzych względem poſtronnych y wzruſzonych Kardynalnych uſtaw, ktore domowe beſpieczeńſtwo bez czyiżkolwiek trwogi, ſprawiedliwość bez żadnego względu, czynność przyzwoitą każdemu urzędowi bez żadnego zmięſzania, ſłowem ktore kwiat ſławy y ozdoby Kroleſtwu temu dawać były powinny; nayokropnieyſzy (: y nie bez ućiſku ſerca powtorzyć muſzę:) trwoży mnie ſtan Oyczyzny z ſtrony nas ſamych: że w tym razie gdzie do ſpolnego ratunku naywiękſzey iedności potrzeba, wznalezieniu iey naywiękſza trudność. Wſzyſtkiey iednak nadziei lepſzey chwili nie odięła nam Opatrzność Boſka, kiedy nam pozwoliła znaleść w Oſobie Xiążęcia Jmći Prymaſa złączoną z przymiotami przyzwoitemi Pierſzeńſtwu w Oyczyznie chęć żywą, ſprawiać y ſtarać ſię o Jey całość y uſzczęśliwienie.

Dla tych wſzyſtkich okoliczności zatrudniaiących teraznieyſze dzieło, zmierzywſzy małość ſpoſobności moiey z wielkością włożonego na mnie Urzędu; nad przyięciem iego zaſtanowić bym ſię powinien gdyby mię dyſpenſował reſpekt powinny dla wyraźniey w tey mierze woli WMWM Panow, gdyby mnie nie wzmacniała ufność: że w tym zgromadzonym wyborze Oſob, Ich gorliwość o dobro Oyczyzny dla mnie przykładem, Ich mądrość dla mnie nauką, Ich zgodne zdania dla mnie Prawem poſłuſzeńſtwa będą. A z denuncyacyą o obraniu ſiebie za Poſelſkiego Marſzałka do I. O. Xcia Imći Prymaſa y zgromadzonego z Nim Senatu ze wſzyſtkich trzech Prowincyi Małopolſkiey, Wielkopolſkiey, y Litewſkiey to ieſt naypierwſzego z nich Imći Pana Bukowſkiego Ruſkiego poſła y innych z nim to ieſt po dwoch z każdey Prowincyi Poſłow deputowawſzy Seſſyą na dzień ſrzody to ieſt *Die 9. Maji obſtante* nazaiutrz *Solennitate* S. Staniſława na godzinę oſmą ſolwował zrana.

Tegoż ſamego Dnia zanieſiony ieſt od Imći Pana Hetmana Wielkiego Koronnego y innych Iego Adherentow przeciwko Seymowi Manifeſt ktorego *Tenor ſequitur ejuſmodi:*

Actum

Actum in Curia Regia Varsavien
si sub tempus moderni Interregni Feria
Secunda post Dominicam Misericordiæ
proxima Anno Domini 1764.

AD Officium & Acta præsentia Castrensia Capitanealia
Varsaviensia personaliter veniens Illustris Magnificus
Andreas Mokronowski Capitaneus Ianoviensis ad Comitia Convo-
cationis in Palatinatu Podlachiæ Terra autem Bielscensi electus
Nuntius Manifestatio nem Polonico Idiomate scriptam manibus
Illustrium Magnificorum Senatorum subscriptam tenoris se-
quentis.

My Senatorowie Duchowni y Swieccy Koronni y Wiel. X.
Litt: ziachawszy się na Seym Convocationis Universałami J. O.
Xcia Imci Prymasa na dzień Siodmy Maja naznaczony, Manife-
stuiemy się y uskarżamy przed BOGIEM, Swiatem całym y przed
całą Rzeczą pospolitą y wszystkiemi Nayiaśnieyszemi Potencyami
o to iż zastaliśmy nie tylko nasze, ale y wszystkich Narodow Prawa
zgwałcone przez Woyska Rossyiskie iuż pod samą Warszawą przed
samymże Seymem ściągnione, a dziś do samey Warszawy zarma-
ty wprowadzone á podług Prawa y zwyczaiow nie tylko Polskich
y Litewskich ale y wszystkich Narodow pod Woyskami y potęgą
obcą zadane, osobliwie naywalnieysze Obrady odprawiać y ex-
pedyować zabraniaią Seymu nam niedopuszczaiące, iako zaś Se-
natorowie tu dawni przytomni napisali y podpisali listy do
sprzyiaiących nam Potencyi żaląc się na wtargnienie Woysk Ros-
syiskich, tak y my żal nasz sprawiedliwy publicznie oświadczamy.
A lubo nie omylney iesteśmy nadziei, że cała Europa zapatrzy-
wszy się na ucisk wolnego narodu y wzgardę Praw y wolności
naszych nie zamknie czuwaiącego oka, nie ubliży nam potrze-
bnych srzodkow, do ratowania Oyczyzny naszey; atoli dla pokaza-
nia całemu światu tey miłey wraz z nami przyciśnioney Oyczy-
znie niewinnośc naszę, z iedney strony a z drugiey chęć y ochotę
do ratowania się y wydzwignienia ż ostatniego niebespieczeństwa
Praw zdeptanych y wolności, iuż prawie w niewolą pomienioney
manifestuiemy się nayprzod przed całą Oyczyzną, iakośmy tu Mo-
skwy nie sprowadzili ani o przysłanie oney prosili, ani za przyiście
oney dziękowali. Protestuiemy się y przed wszystkiemi tak po-
granicznemi, iako y sprzyiaiącemi nam Nayiaśnieyszemi Potency-
ami nawet y przed Samąż Nayiaśnieyszą Carową Ieymością, á
choćmy Iey nie dali żadney przyczyny wtargnienia w kray nasz

z Woyskiem swoim oświadczaiąc się przed Bogiem, ktoremu wszy-
stkie skrytości serc ludzkich są wiadome iż nie inszy iest cel my-
śli naszych tylko ratować wolnośc y Oyczyznę y przy niey tak, iak
przy wierze Swiętey Katolickiey chwalebnym przykładem Przod-
kow naszych Fortuny, Maiętności, a naostatek krew y życie na-
sze podać *in holocaustum*.

Aże dochodzą nas pewne y niezawodne wiadomości od J. OO.
J. WW, Senatorow Dygnitarzow y Urzędnikow, oraz y innych
Obywatelow Wileńskich Xięstwa Litewskiego iż do pewnych w
pomienionym W. X, Litewskim spisanych Oyczyznie niebespie-
cznych, á starożytnym Imieniom y zasłużonym Osobom urazli-
wych woysko Rossyiskie tamże pod ten czas znayduiące się gwał-
townie Bracią naszę Szlachtę do podpisania przymuszało y przy-
naglało, przeto przeciwko temu gwałtowi y przymuszeniu, iako
y innym na rożnych mieyscach podobnym manifestuiemy się, tu-
dzież y przeciwko Memoryałom Rossyiskim mianowicie Dnia 4.
Maja I. O. Xciu Imći podanym, a Woysko komputowe Koronne
w nic się nie wdaiące niewinnie y mimo wszelką sprawiedliwość
opisuiącym y osławiaiącym manifestuiemy się. A że oraz zprzy-
czyny tychże Woysk Rossyiskich nie doszedł Generał Pruski w
Grudziądzu, a zatym Posłow Pruskich na Termin Seymu niniey-
szego spodziewać się nie możemy, zapraszamy tych Ichmościow
Ktorzy tu przyiadą, aby iako są nierozdzielnym ciałem, wraz z ca-
łą Oyczyzną byli myślą y sentymentami rowno z nami złączeni,
czego się tym prędzey spodziewamy, im pewnieysi iesteśmy, że czu-
ią Ichmość bezprawie y krzywdy, ktore im się w Grudziądzu sta-
ły. Ktory to manifest rękami naszemi własnemi podpisuiemy zo-
stawuiąc sobie moc y wolność w dalszym czasie poprawienia u-
mnieyszenia y odmienienia teraźnieyszego Manifestu. Datt w War-
szawie Dnia 7, Maij 1764. Annô Adam Krasiński Biskup Kamie-
niecki, Ian Branicki Kasztelan Krakowski Hetman W. K. Wacław
Rzewuski Woiewoda Krakowski Hetman Polny Koronny Antoni
z Prusow Jabłonowski Woiewoda Poznański, Karol Xiąże Ra-
dziwiłł Woiewoda Wileński Ignacy Twardowski Woiewoda Kali-
ski, A. Dąbski Woiewoda Kujawski. F. S. Potocki Woiewoda Ki-
jowski, Iozef z Tenczyna Ossoliński Woiewoda Wołyński, An-
toni Lubomirski Woiewoda Lubelski z Prussow Jabłonow-
ski Woiewoda y Generał Ziem Nowogrodzkich, I. P. Miączyń-
ski Woiewoda Czerniechowski, Franciszek Bieliński Marszałek W.
Koronny, Ierzy Mniszech Marszałek Nadworny Koronny G. WW,
Jozef Xiążę Sanguszko Marszałek Nadworny W. X. Litt, Adam
Brzostowski Kasztelan Połocki, Ignacy Zboiński Kasztelan Płocki
Stefan Kunicki Kasztelan Chełmski, Jan Nowosielski Kasztelan
Ciechanowski, Jozef Głembocki Kasztelan Kruświcki, Jozef z Lu-
bańca Dąmbski Kasztelan Kowalski Nro 21, My Posłowie Wo-
iewodztw Ziem y Powiatow Korony Polskiey y W. X. Litt. zapa-

truiąc ſię' na gorliwość ſtarſzych Braci Naſzych w utrzymywaniu
Wolności y ſwobod ſzacownieyſzych u nas nad życie naſze ten
Manifeſt wraz z ſtarſzemi Bracią naſzemi podpiſuiemy. Staniſław
Łętowſki Podkomorzy y Poſeł Woiewodztwa Krakowſkiego, A-
dam Łodzia Ponińſki Poſeł Woiewodztwa Poznańſkiego Ku-
chmiſtrz Koronny Staroſta Babimoyſki Kaſper Łodzia Rogaliń-
ſki, Nakielſki, Obornicki Staroſta Poſeł Woiewodztwa Poznań-
ſkiego, Andrzey Niegolewſki Chorąży Poznańſki Poſeł Woiewodz-
twa Poznańſkiego, Iozef Mycielſki Staroſta Konińſki Poſeł Wo-
iewodztwa Poznańſkiego, Franciſzek Drogoſław Skorzewſki Ge-
nerał Leutenant Cheff. Regimentu Dragonii Rotmiſtrz Chorą-
gwi Pancerney Poſeł Woiewodztwa Poznańſkiego, Staniſław Gar-
czyńſki Woiewodzic Poznańſki Poſeł z Woiewodztwa Poznań-
ſkiego, Ignacy Pac Podſtoli W. X. Litt. Poſeł Woiewodztwa Wi-
leńſkiego Ian Mąkiewicz Poſeł Woiewodztwa Wileńſkiego y Pod-
ſędek tegoż W. X. Litt. Iozef Korzbok Łącki Podkomorzy Brzeſki
Kujawſki Woiewodztwa Kaliſkiego Poſeł. I. z Iłoczna Turno Stol-
nik Kaliſki Poſeł Woiewodztwa Kaliſkiego, Ian Lipſki Miecznik
y Surrogator W. C. Poſeł Woiewodztwa Kaliſkiego Stta W. Stani-
ſław Łuba Poſzeł z Woiewodztwa Kaliſkiego, Felix Szołdrſki Po-
ſeł z Woiewodztwa Kaliſkiego, Ignacy Potocki Poſeł z Halickiey
Staniſław Dąbſki Poſeł woiewodztwa Brzeſkiego Kujawſkiego
Ian Głębocki Kaſztelanic Kruświcki Poſeł Woiewodztwa Brze-
ſkiego Kujawſkiego, Iozef z Łubienia Niemoiewſki Kaſztelanic
Bidgoſtſki Poſeł Woiewodztwa Inowrocławſkiego, Teodor Wyſo-
cki Sędzia Kapturowy y Grodzki Kruświcki Poſeł z Woiewodz-
twa Inowrocławſkiego Ludwik Mokronoſki Strażnik Polny Ko-
ronny Poſeł pierwſzy z Ziemi Dobrzyńſkiey, Iozef Rzewuſki Ge-
nerał Leutenant Poſeł z Ziemi Chełmſkiey I. Szymon Olſzańſki
Stolnik Wołyńſki y Poſeł Woiewodztwa Wołyńſkiego Stefan Ak-
ſak P. Z. P. Poſeł z Woiewodztwa Wołyńſkiego, Ian Amor Hra-
bia Tarnowſki Poſeł z Woiewodztwa Wołyńſkiego, Iozef Felix
Berſza Drzewiecki Poſeł z Woiewodztwa Wołyńſkiego, Michał
Baltazar na Borku Podhorſki Poſeł Woiewodztwa Wołyńſkiego
Iozef Potocki Staroſta Leżayſki Poſeł Woiewodztwa Podolſkie-
go Michał Xawier Sapieha Krayczy W. X. L. Poſeł Powiatu Słonim-
ſkiego, Hilary Felix Trzaſka Sędzia Ziemſki Łomżyńſki y z teyże
Ziemi Poſeł z Xięſtwa Mazowieckiego z Ziemi Łomżyńſkiey o-
brany Poſeł. Euſtachi Potocki Generał Artylleryi W. X. L. Lwow-
ſki generalny Urzędowſki Staroſta Poſeł y Marſzałek Konfedera-
cyi Woiewodz: Lubelſkiego, Antoni Wydżga Stolnik Grabowie-
cki Poſeł W. Bełſkiego, Iozef Xiąże Radziwiłł Poſeł Nowogrodz-
ki, Michał Xiążę Radziwiłł Poſeł Powiatu Oſzmiańſkiego, Iozef
Sapieha P. W. C. Z. Franciſzek Buczyńſki Poſeł y Rotmiſtrz
Powiatu Orſzańſkiego, Staniſław Ferdynand Rzewuſki Chorąży
W. X. Litt.

W. X. Litt. Poſeł Powiatu Wiłkomirſkiego Andrzey Mokronoſki
Staroſta Janowſki Poſeł ziemi Bielſkiey I. G. Leduchowſki P. W.
C. Z. L. W. Ignacy Malczewſki Regent Kancellaryi Koronney Po-
ſeł Woiewodztwa Bracławſkiego, I L. I. Chorąży Ziemſki Poſeł
W. Bracławſkiego, Ignacy Bogatko Podczaſzy Urzędowſki Po-
ſeł W. Bracławſkiego Franciſzek z Grabowa Grocholſki Poſeł
y Podſtoli Woiewodzwa Bracławſkiego, Ignacy Myſzka Hołoniew-
ſki Poſeł Woiewodztwa Bracławskiego, Iozef Sadłicki Poſeł z Po-
wiatu Grodzieńſkiego Nro 45. *In parata Copia porrexit & manu
propria ſubſcripſit, Originaleq; ejuſdem Manifeſtatianis circa acta
præſentia reliquit. Correxit Puchała. Legit cum Actis Kozłow-
ſki (: Locus Sigilli Caſtri Varſavienſis:)*

S E S S Y A   D R U G A
Dnia 9. Majá.

XIĄZĘ Imć Pan Marſzałek Izby Poſelſkiey po zagaieniu
w krotkich ſłowach Seſſyi, ſpytawſzy ſię wprzod Izby,
przydał więcey Delegatow do dawnieyſzych na dniu onegday-
ſzym naznaczonych, to ieſt aby liczba Ich wſzyſtkich Ośmnaście
wynoſiła, y ażeby wſzyſcy Xciu Imći Prymaſowi y Senatowi zgro-
madzonemu o obraniu Izby Poſelſkiey Marſzałka oznaymili, u-
praſzał.

Poſzli więc wſzyſcy Ichmość pomienieni do Senatu De-
legati y z nich Imć P. Bukowſki Poſeł Ruſki Xciu Imći Pryma-
ſowi y Senatorom *quá* Starſzym Braci to ieſt Ichmościom Xięży
Oſtrowſkiemu Kujawſkiemu, Xciu Czartoryſkiemu Poznańſkie-
mu, Maſſalſkiemu Wileńſkiemu, Szeptyckiemu Płockiemu, Ba-
ierowi Chełmińſkiemu, Załuſkiemu, Kijowſkiemu, y Wodzińſkie-
mu Smoleńſkiemu Biſkupom; Ichmość Panom Wielopolſkiemu
Woiewodzie Sandomirſkiemu, Maſſalſkiemu Kaſztelanowi Wi-
leńſkiemu Hetmanowi Wielkiemu Woyſk W. X. Litt. Dąbſkiemu
Woiewodzie Sieradzkiemu, Ogińſkiemu Kaſztelanowi Trockie-
mu, tudzież Zamoyſkiemu Inowracławſkiemu, Xciu Czartory-
ſkiemu Ruſkiemu, Sapiehy Smoleńſkiemu, Sapiehy Połockie-
mu, Hetmanowi Polnemu Litewſkiemu, Cetnerowi Bełſkiemu,
Podoſkiemu Płockiemu, Sołłohubowi Witebſkiemu, Gozdzkiemu
Podlaſkiemu, Moſtowſkiemu Pomorſkiemu Woiewodom; Mielżyń-
ſkiemu Poznańſkiemu, Zbijewſkiemu Kaliſkiemu, Miączyńſkie-
mu Sieradzkiemu, Moſzczeńſkiemu Inowrocławſkiemu, Burzyń-
ſkiemu Smoleńskiemu. Sługockiemu Lubelskiemu, Sufczyńskie-
mu Czerskiemu, Hilżenowi Inflantskiemu, Iabłonowskiemu Wiśli-
ckiemu Morskiemu Przemyskiemu, Kochanowskiemu Czechow-
skiemu, Iaklińskiemu Oświecimskiemu y Roſtworowskiemu Za-

kroczymskiemu Kaſztelanom, oraz Ogińskiemu Marſzałkowi
Xciu Czartoryskiemu Kanclerzowi, y Flemingowi Podskarbiemu
Wielkim, Wielkiego Xięſtwa Litewskiego, Status Miniſtrom *cum
pleno reſpectu* Ich powitawſzy, o zgodnym y iednomyślnym obra-
niu Xcia Imć Czartoryskiego Generała Ziem Podolskich za Izby
Poſelskiey Marſzałka *publico ore* oznaymuiąc, od Xcia Imć Pryma-
ſa pełną wyrażonych Sukceſſow obrad publicznych radości ode-
brał *exinde* odpowiedź, w ktorey tenże Xiąże Imć Prymas, żądanie
generalne iak nayprędſzego złączenia ſię oświadczaiąc, trzech do
Izby Poſelskiey I, WW. Ichmościow Panow Zamoyskiego Woie-
wodę Inowrocławskiego, Burzyńskiego Kaſztelana Smoleńskie-
go y Iaklińskiego Kaſztelana Oświecimskiego delegował Sena-
torow.

Powrociwſzy więc Ichmość PP. Poſłowie z Izby Senator-
skiey do ſwego koła Rycerskiego Imć P. Bukowski Poſeł Ruski
Relacyą delegacyi ſwoiey uczynił, a Xiąże Imć Marſzałek Poſel-
ski czyliby rugi miały bydź *eo interſtitio* czaſu expediowane? py-
tał ſię wſzyſtkich Ichmościow PP Poſłow.

Imć P, Dziedufzycki Poſeł Halicki na dobycie na dniu one-
gdayſzym ſzabel utyskuiąc, dochodzenie y inweſtygowanie pier-
wſzego Authora *pro ſumendis* przez tegoż autora *pœnis* wnoſił. A
Imć P. Piaskowski Poſeł Wołyński, inweſtygowanie takowego
ſzabel dobycia y wiolencyi beſpieczeńſtwa do Kapturow życzył o-
deſłać. Xiąże zaś Imć Marſzałek Poſelski czyliby miał przyſtą-
pić do Rugow powtornie pytał ſię. Na co gdy ogolne naſtąpiło
zezwolenie, zabrał głos Imć P. Walknowski Sędzia Ziemski Ka-
liski Poſeł Woiewodztwa Poznańskiego, a probuiąc prawność E-
lekcyi ſwoiey y Kollegow ſwoich, w Sredzie pod gaieniem I. O.
Xcia Imć Czartoryskiego Biskupa Poznańskiego na fundamencie
Statutu Anni 1510. y Konſtytucyi Anni 1565. ktore Biskupom
na Seymikach bywać y ſpòlnie z Szlachtą Artykuły na Seymy
ſpiſywać nakazuią; tudzież uchwałami Woiewodzkiemi Annorum
1602. 1632. & 1645, iako też Aktem Kommiſſyi Anni 1717. & 1718
rękami Biskupow Poznańskich przed Woiewodami podpiſanemi
dowodząc, *Laudum* Seymiku Sredzkiego Przed Konwokacyinego
Anni præſentis 1764. *vigore* ktorego Charakter Poſelskiey Funkcyi
z ſwemi kollegami od Woiewodztw odebrał, czytał.

A chcąc daley w probowaniu prawności Charakteru ſwego
poſtępować przerwał mu Dyskurs Imć P Krajewski Inſtygator Ko-
ronny Poſeł Ziemi Ciechanowskiey, a żeby Imć Pan Walknowski
nie pierwey *deducat legitimitatem* Elekcyi ſwoiey za Poſłow, aż
wprzod *objiciens* zarzutow ſwoich dowodziłby przyczyny.

Imć P. Soſnowski Poſeł Brzeski Litewski: że iuż objekcya
przez pokazane przeciwne *Laudum* uczyniona; należy więc na nią
odpowiedzieć Ichmciom PP. Poznańskim y Kaliskim, ktorzy że w
ten czas na mieyſcach Woiewodztwom należytych, nie będąc ieſz-

cze od Izby za prawych Poſłow uznani zaſiadali, zazwał Ich Xią-
że Imć Marſzałek wraz z Ichmość Panami Kaliskiemi do ſiebie pod
Laskę, a żeby tam *in objectis* chcieli ſię ſprawić.

Dopiero Imć P. Kraiewski Poſeł Ziemi Ciechanowskiey a że-
by przeciwne *Laudum* było w przod przeczytane, à potym Ichmć
PP. Poznańścy y Kaliſcy na nie odpowiadali, dopominał ſię.

Zaś Imć P. Iezierski Poſeł Lubelski: ażeby takową objekcyą
y Rugami całey Izby nietrudnić, do rezolucyi to tylko ſzczegul-
ney Xcia Imć Marſzałka Poſelskiego odeſłać perſwadował. A
Xiąże Imć Marſzałek że takowa Materya od całey dependowa-
ła Izby, odpowiedział.

Natychmiaſt Imć P. Krajewski Poſeł Ciechanowski: ażeby
Imć P. Ogrodzki Staroſta Lubczański iako Sekretarz Seymowy
wſpomnione *Laudum* przeciwne, to ieſt: pod gaieniem Xcia Ja-
błonowskiego Woiewody Poznańskiego odłączywſzy ſię od ſey-
miku prawnie przez Xięcia Biskupa Poznańskiego zagaionego
ſpiſane przeczytał, powtorzył dopominanie ſwoie. Czytał więc
tenże Imć P. Ogrodzki w przod *Laudum* Seymiku Sredzkiego
z pod zagaienia Xcia Imć. Biskupa Poznańskiego pochodzącego;
Po przeczytaniu ktorego pytany od Imć. P. Krajewskiego Posła
Ciechanowskiego, wieleby na nim znaydowało ſię Podpiſow? da-
wſzy odpowiedź: że ich nie było, czytał wſpomnione *Laudum*
drugie przeciwne z zagaienia Xcia Jabłonowskiego Woiewody
Poznańskiego wynikaiące, ktore Skoro było przeczytane, zaraz
Imć Pan Byſtry ſtaroſta Hutowski Poſeł Ziemi Zakroczym-
skiey: że do legalizowania Ichmciow PP. Poznańskich y Kaliskich
doſyć było na tym racyi konwinkuiących, że Xiąże Imć Biskup Po-
znański Według prawa Seymik Sredzki zagaił, y gaić go był po-
winien, y z tego Seymiku Ichmość Walknowski y iego Kolledzy
Poznańſcy y Kaliſcy zoſtali Poſłami, y że więcey do legitymowa-
nia Ich nie trzeba było przewodow, Izbie perſwadował.

A Imć P Rzewuski Piſarz Koronny Poſeł pierwſzy Halicki: że
zagaienie Xcia Imć Biskupa Poznańskiego według prawa naſtą-
piło ſamą aryngą Uniwerſałow, w ktorych Tytuł *Przewielebnym*
y *Wielebnym*, to ieſt: do Arcybiskupow y Biskupow pisze ſię do-
wodził.

Imć P. Glinka Podkomorzy y Poſeł Ziemi Łomżyńskiey, ażeby
Legalizacya Ichmciow PP. Poznańskich y Kaliskich *Pluralitate*
Poſłow decydowana była, domawiał ſię. Co ſamo potwierdzaiąc
Imć P. Małachowski Poſeł Łomżyński *inſuper* dołożył ażeby Ich-
mość PP. Poznańſcy y Kaliſcy ſtoiący pod Laską, z obiekcyi e-
mundowali ſię.

Zaś Imć Pan Walknowski Poſeł Pierwſzy Poznański ſwoim y
ſwoich Kollegow Poznańskich y Kaliskich Imięniem reaſſumuiąc
poſtępek dalſzey probacyi prawnośći obrania ſiebie za Poſłow pro-
dukował wielką liczbę autentycznych Manifeſtow, naypierwey *viri-*

tim przez Woiewodztwa Poznańskie y Kaliskie, o zmyślenie rożnych podpiſow na *Laudumz* pod zagaienia Xcia Woiewody Poznańskiego y pod Laską Imć P. Ponińskiego Kuchmiſtrza Koronnego wynikaiące, to od nie będących na Seymiku Oſob' to w Woiewodztwach nie znanych y zmarłych Imion, to w dziecinnym wieku bez użycia Subſtancyi y w ſzkołach zoſtaiących Studentow, to na konieciuż na *Laudum* pod zagáieniem Xcia Imć Biskupa Poznańskiego y pod Laską Imć P. Raczyńskiego Woiewodzica Poznańskiego podpiſanych Szlachty, przez odłączaiących ſię od prawego Seymiku Sredzkiego zagaienia Xięcia Imć Biskupa Poznańskiego, to ieſt, Ichmciow Panow Xcia Imć Woiewodę Poznańskiego y Ponińskiego Kuchmiſtrza Koronnego z małą liczbą niektorych Szlachty, prokurowanych zanieſione, a potym mnogość innych proteſtacyi *ex perſonali comparitione* od wielu Obywatelow Szlachty Woiewodztw, *in particulari* wymieniaiąc, y iaśnie zmyślenia rożnych podpiſow *illicitè* (: iak ſię wyżey namieniło:) na *Laudum* Xcia Imć Woiewody Poznańskiego wyſtaranych wyłuſzczaiąc po wſzyſtkich Grodach poczynione dopraſzał ſię uznania ſiebie y Kollegow ſwoich Poznańskich y Kaliskich za prawych y właściwych Poſłow, przeciwne zgromadzenie pod gaieniem Xcia Imć Woiewody Poznańskiego niektorych z nim Woiewodzkich Obywatelow odłączonych iako przeciw Prawu naſtąpione żadney w ſobie ważności nie maiące powiadaiąc.

Po skończonym takowym Imć Pana Walknowskiego Poſła pierwszego Poznańskiego dowodzeniu, Imć P. Glinka Poſeł Ziemi Łomżyńskiey ażeby legalizowanie Ichmćow PP. Poznańskich y Kaliskich *pluralitate* zdań Izby decidowane było, znowu dopominał ſię.

Xiąże zaś Marſzałek Poſelſki, ponieważ prawność Charakteru Poſelſkiey Funkcyi Ichmciow PP. Poznańſkich y Kaliſkich z rożnych oczywiſtych dowodow, y z ſamych pokazywanych Manifeſtow iaśnie *patebat*, uſiłował w Dyſkurſie ſwoim, ażeby Legalizacya tychże co prędzey od Izby naſtąpiła.

Imć P. Gawrońſki Poſeł Podolſki; ażeby dla niewnieſienia iakowego in poſterum dla Woiewodztw Seymikuiących *præjudicatum*, gaienia Xięcia Imć Biſkupa Poznańſkiego, za ſzczegulny legalizowania Ichmciow PP. Poznańſkich y Kaliſkich *ex ratione* rożnych po innych Woiewodztwach praktykowanych gaienia zwyczaiow nie brać fundament, perſwadował, oraz że y z innych Woiewodztw, gdzie były rozdwoione Seymiki, obrani Poſłowie Elekcyi ſwoich prawność dowodzić powinni, konkludował.

Na co Imć Pan Małachowſki Poſeł Sieradzki: *że, iako dziś Izba nie tylko z nas Poſłow zawiera Praw Stanowicielow, ale oraz y Sędziow tak gdy niewidziemy innym Woiewodztwom obijcientes (: a Judicium ex certo Reo & accuſante componi powinno :) więc niemaſz racyi nad innemi ſkrupulizować, Woiewodztwy ktorym objekcyi żadney nie uczyniono repoſuit.*

Imć

Imć P. Małachowſki Staroſta Oſtrołęcki Poſeł Ziemi Łomżyńſkiey y wſzyſcy inni, ażeby *per Turnum* Woiewodztwami dawać decyzyą o Ichmciach PP. Poznańſkich y Kaliſkich, dopraſzali ſię.

Zaczym Xiążę Imć Marſzałek *in ordine exquirendæ eo nomine decifionis* dawał głoſy *per Turnum* Woiewodztwom, ktore gdy iednomyślnie wſzyſtkie za poprzedzaiącemi wyżey namienionemi Ichmciow PP. Poznańſkich y Kaliſkich za prawych uznały Poſłow y Kollegow ſwoich; ruſzyli ſię więc ciż Ichmość PP. Poznańſcy y Kaliſcy z pod Laſki y oſiedli Mieyſca Woiewodztwom ſwoim należyte, z ktorych za dawaniem każdemu głoſu z oſobna przez Xcia Imć Marſzałka każdy za ſiebie za oſwobodzenie *ex paſſivitate* wyznawał dziękowanie, a Xiąże Marſzałek do dnia Iutrzeyſzego ſolwował Seſſyą na rano.

Tegoż ſamego Dnia zanieſione ſą dwa Manifeſta do Akt Grodu Warſzawſkiego ieden od I. W. Imć P. Małachowſkiego Kraycżego Koronnego Starey Laſki Marſzałka, ktorego *tenor ſequitur ejuſmodi*.

Actum in Curia Regia Varſavienſi ſub tempus moderni Interregni, Feriâ Quartâ poſt Dominicam Miſericordiæ proximâ Annô Milleſimô Septingenteſimô Sexageſimô Quartô.

A*D Offic: & Acta præſen: Caſtren: Capitanealia Varſav: perſonaliter veniens Jllris Micus Adamus Małachowſki Inciſor Regni, ad Comitia Convocationalia electus Nuntius, Eidem Officio & Actis præſentibus infraſcriptam Manifeſtationem Polonico idiomate ſcriptam, tenoris ſequentis: Wymiar zaſzczytu Każdego Narodu tym ieſt okazalſzy y luſtrownieyſzy, kiedy obfite Praw y uſtaw zaſzczepy na powſzechne obywatelow wykwituią uſzczęśliwienie a utrzymanie ich ſtaie ſię pomnażaiącym onegoż wigorem. Nie maſz Prawa, nie maſz uſtanowienia barziey funduiącego ſię na Prawie Naywyżſzey Wſzechmocności nad Prawo Polſkie, kiedy wſzyſtkie Kroki Patryotow, tak ſą Konſtytucyami ograniczone, że nikt bez noty przed Bogiem y światem przeſtąpić granic Jego nie może; Padła na dniu onegdayſzym nie przeyrzana, a bogday potomnym wiekom niezoſtaiąca fatalna Klęſka, ktora wyrwała z obrębu ſwego naydelikatnieyſzego wolności uſtawy, kiedy J. W. Imć P. Koſſowſki Staroſta Sieradzki Woiewodztwa tegoż Poſeł, wychowany na Łonie tey wolnością żyiącey Matki Syn znaiąc Prawo obſzerne o beſpieczeńſtwie mieyſca obrad, maiąc tyle uſtaw o wolnym, ogłoſić ie znaiąc wyrazne uſtanowienia Konſtytucyami y Konfederacyami reaſſumowane o wprowa-*

dze-

dzeniu woyſk zagranicznych, będąc wiadomy: iż żadna ſprawność obrad bydź nie może, gdzie Prawo zwykłego nie ma kurſu, wiedząc na oſtatek uſtawy zwyczay: że ſtarey Laſki Marſzałek daie początek Seymowania; a przecie nieuważaiąc na oſtatnie ozdob y ſwobod nachylenia narodu, y widząc tę Praw y Uſtaw Kuznicę nadwornym y zagranicznym żołnierzem zewſząd opaſaną, y pełną blaſku dobytego oręża przez Ludzi nadwornych w ſamey Izbie Poſelſkiey na Braci y Krew Synow Oyczyſtych, maiąc widoczny Manifeſt od zgromadzonego na mieyſce obrad Senatu, y rownie do ſpolney rady wybranych y wyſłanych z pośrzodka pozoſtałych w Domach Braci Poſłow uczyniony, widząc ściśnioną oſtàtnim uciſkiem wolność, przez gwałtowne Izby Poſelſkiey rożnym orężem otoczenie, widząc zatamowaną Izbie całey ſprawność obrad od ſobie rownych Poſłow J. W. Imć P Lubelſkiego Jaśnie Wielmożnego Imć P. Podlaſkiego, Jaśnie Wielmożnego Imć P. Inflantſkiego, y innych; będąc ſam widocznym świadkiem, iakie na ſprawiedliwe liberum veto, y przy wolności tychże Ichmościow PP. Poſłow obſtawanie powſtały tumulty, y nie praktykowane od początku Rzpltey niebeſpieczeńſtwo, z ktorego ſalwować ſię nie przyſzło by było inaczey; gdyby była zacnych Poſłow powolność nie wyprowadziła przez poſrzodek dobytego oręża, podnioſł in paſſivitate Laſkę do ktorey go żadne nieprzywiązało Prawo, gdyż ta podług uſtaw Koronnych przez maiącego ſchodzić Marſzałka za powſzechnym Izby zezwoleniem podnieſiona być powinna, y bieg Seymowania otwierać zwykła; a tym ſpoſobem nie tylko zgwałcone wyrazne Prawa, ale też zaćmione Oyczyzny ſwobody, y Kardynalne wolności Prawo ſkrzywdzone; zaczym aby takowe actus powſzechnemu Prawu y zrzenicy wolności nie ſtały ſię każą, y śladem bez prawia, a oraz oſtatnią zgubą, tudzież oſtrzegaiąc, tym y przyſzłym czaſom całość Prawa y prerogatywy tey Izby Marſzałkom ſłużącey przeciwko temuż J. W. Imć P. Koſsowſkiemu Staroście Sieradzkiemu tegoż Woiewodztwa Poſłowi o wzruſzenie tey uſtawy Koronney manifeſtuię ſię y proteſtuię ſalwę umnieyſzenia przyczynienia lub w inną zamienienia formę manifeſtu ninieyſzego ſobie zupełnie zoſtawuiąc Datt w Warſzawie Dnia 9. Maja R. P. 1764. Adam Małachowſki Kraynczy Koronny S. K. PP. J. M. in parata Copia porrexit manu ſua ſubſcripſit Originale vero circa Acta reliquit

A drugi od innych ſkilkunaſtu Posłow w tymże Manifeście wyrażonych ktorego Manifeſtu ſeries Verborum ieſt taka.

Actum in Curia Regia Varſavienſi ſub tempus moderni Interregni Feria Quarta poſt Dominicam Miſericordiæ proxima Anno Domini Milleſimô Septingenteſimô Sexageſimo Quartô.

AD *Offic: & Acta præſentia Caſtr: Capitanealia Varſavien. perſonaliter venientes Jlltres Mci Nuntij ad Comitia ante Convocationalia Regni electi, manifeſtationem Polonico Idiomate ſcriptam manibus ſuis ſubſcriptam eidem Officio & actis præſentibus porrexerunt, tenoris ſequentis: Widzi BOG myśli, przenika ſerca będzie ſądził czynności naſze, że po tylu wſzyſtkich prawie urzędow Rzpltey przeſtępſtwach, po tylu zamięſzanych przez ſpor ſtron rozrożnionych Seymikach gwałtownych Naywyżſzych Jurysdykcyi ſtanowienia, y licznych wielorakiego rodzaiu bezprawia nie żadnym Oſob międzyſobą walczących pobudzeniem, ale żywą Oyczyzny Iey dobra; y pożytku miłością zagrzani z Woiewodztw naſzych obrani Poſłowie na mieyſce Obrad powſzechne miedzy ſzczękiem broni woiennych, Duchem prawdy nie parcyalnością wzbroieni, przyiachawſzy, ieden cel maiąc przed oczyma Boga, ſumnienie, wolność, y utrzymanie Praw od Przodkow naſzych uſtanowionych, z tym żądaniem dla prędſzego ratunku Oyczyzny, chocby była oppoſitio liberi veto ad normam Seymu Convocationis anni 1696. poſtąpić, gdyśmy na dniu przez Uniwerſały J. O. Xięcia Imć Prymaſa wyznaczonym przeieżdzaiąc śrzodkiem ludzi zbroynych, wchodząc ſrzodkiem ludzi orężnych do świątnicy obrad weſzli, y upraſzali Imć P Marſzałka o podnieſienie Laſki naſtąpiła oppozycya Liberi Veto uſtami Poſłow oświadczona, na ktorą bez czucia nayżałośnieyſzego wſpomnieć niepodobna, nie tylko bracia naſi Krew ze Krwi naſzey, ale wzdrygaią ſię uſta wolne mowić, Ręce ſwobodne piſać, przykładem od wieku nieſłychanym, a bogday potomnym czaſom do wiadomości nie podanym, liczba wielka nadwornych ludzi woyſkowych do ſzabel porwała ſię; zgwałcona przeto Swiątnica Obrad ile w Chrześciańſkim narodzie tak iak Boſka Libertas ſentiendi uſtraſzona zdeptane Kardynalne Prawa tylą Konſtytucyami o beśpieczeńſtwie Seymowania opiſane, wolność głoſow tak przyduſzona że tyle tylko ma ſiły przed światem Oyczyzną, uczynić użalenie; Powaga Marſzałkowſka w Oſobie J W Imć P. Kraycczego Koronnego chwalebnie na Seymie 1758. Laſkę piaſtuiącego na Seymach 1760. 1761. 1762. podnoſzącego głowa Rady pierwſza, głos głoſow wolnych wielkim Człowieku w Oyczyznie zaſłużonym w Izbie Poſelſkiey naydawnieyſzym, znurżana, nachylona; więc na ten widok okropny Patrząc my Posłowie mnogością rzeczy zadumieni, ubolewaniem nad nieſzczęśliwością Oyczyzny do żywego iknięci, wrzawą y hałaſem ſtłumieni: factumne eſt iſtud in diebus Noſtris Patrum noſtrorum, iedni przed podnieſieniem Laſki nowey, drudzy po wotowaniu na Marſzałka z Izby Poſelſkiey wyſzliśmy y do Senatu dla użalenia ſię, y oświadczenia: że ſię do niey nie wrociemy, przyſzli, z tamtąd że dla zaſzłego na dniu wczorayſzym Swięta podać manifeſtu ad Acta niemogliśmy, na dniu dziſieyſzym tychże ſamych będąc myśli przekonani na ſumnieniu y umyśle iako nayrzewliwiey przeciwko dobyciu oręża y gwałtowności in ſacrario Libertatis uczynionym Manifeſtuiemy ſię Nona Menſis Maij 1764 w Warſzawie, Eliaſz Wodzicki Staroſta Stobnicki P. W. Krakow Piotr Małachowſki Xięſtw:*

Zator

Zator. y Oświecim: Stta y Poſeł. Xiążę Wielopolſki Poſeł Xięſtw: Zator. y Oświecim. Jozef Sołtyk Miecznik y P. W. Sendomir: Hieronim Xiąże Sanguſzkò Stta Czerkaſki P. Woiewodztwa ,Kijow: Franciſzek z Pielechowa y Zagorczyc Zagorſki Stta Owrucki Po: Wdztwa Kijowſkiego, Felicyan Bierżyńſki Chorąży Owrucki Poſ: z Woiewodztwa Kijowſkiego. Szczęſny Czacki Podczaſzy Koronny Poſ. Wdtzwa Wołyńſkiego. Celeſtyn z Szapanowa Czaplic Podczaſzy Kijowſki P. Wdztwa Wołyń. Jan Dąbſki Poſeł Goſtyńſki. Jan Borch Podkomorzy y Poſ. Xtwa Inflantſkiego pro ſorte Prowincyi Wiel. Xtwa Litt. F Czacki Stta Nowogrodzki P. Wdtwa Czerniechowſkiego In parata Copia porrexerunt Manibus ſuis propriis ſubſcripſerunt, Originale ejſdem Manifeſtationis Circa Acta præſentia reliquerunt.

SESSYA TRZECIA
Dnia 10. Maja.

XIĄZĘ Imć Marſzałek Poſelſki zagaiaiąc Seſſyą wyraził BOGU podziękowanie; że w ſworności umyſłow pod węzłem Konfederacyi kontynuuią ſię Obrady y do przyięcia Ichmciow PP. Senatorow do zapraſzania dla złączenia ſię Poſłow z Senatem do Izby Poſelſkiey przyiść maiących, delegował Ichmciow PP. z Prowincyi Małopolſkiey Dobieckiego Cześnika Chęcińſkiego Sendomirſkiego, Drohoiewſkiego Chorążyca Zydaczewſkiego Ruſkiego Komorowſkiego Staroſtę Ochockiego Chełmſkiego, Gawrońſkiego Sędziego Grodzkiego Latyczewſkiego Podolſkiego, Jezierſkiego Skarbnika Łukowſkiego Lubelſkiego, Dorożyńſkiego Podſtolego Zwinogrodzkiego Bracławſkiego. Z Prowincyi Wielkopolſkiey Gliſzczyńſkiego Piſarza Ziemſkiego Kaliskiego Poznańſkiego, Ponińſkiego Staroſtę Kopanickiego Kaliſkiego, Kobierzyckiego Podſtolego Sieradzkiego, Rutkowſkiego Sędziego Ziem: Dobrzyńſkiego, Bońkowſkiego Podwoiewodzego Płockiego, Wodzińſkiego Podkomorzyca Liwſkiego. Z Prowincyi W.X. Litt. Alexandrowicza Piſarza Ziemſkiego Lidzkiego, Wawrzeckiego Stolnika Bracławſkiego, Leparſkiego Podſtolego Upitſkiego, Gorſkiego Staroſtę Wiekſzniańſkiego Zmudzkiego. Orzeſzka Straźnika Pińſkiego y Pruſzanowſkiego Łowczego Rzeczyckiego Poſłow.

Imć Pan Łopacińſki Poſeł y Staroſta Mściſławſki, wyraziwſzy żal że na dniu Pierwſzym Seymowania dla ſłabości zdrowia nieprzyſzło mu dać kreſki na Xcia Imći Generała Czartoryſkiego powinſzował temuż Xciu Imć Funkcyi Marſzałkowſkiey z oſiągnienia oney wielkich pro commodo Publico ſpodziewaiąc ſię Sukceſſow.

Po tym ſkończonym głoſie delegowani wſzyſcy pomienieni Ichmość Panowie Poſłowie wyſzli przeciwko Ichmciom PP Senatorom, ktorych gdy wprowadzili do Izby, Xże Imć Marſzałek Poſelſki, mieyſce Im dał między Ichmościami PP, Krakowſkiemi, a tak zaſiadłſzy wſzyſcy, Naypierwſzy z nich Imć P. Zamoyſki Woiewoda Inowrocławſki winſzuiąc publicznego Oyczyźnie ſukceſſu: iż Tey im okrutnieyſza przez utratę Pana, weyście Woyſk Cudzoziemſkich, y odłączenie ſię nie ktorych Braci, wydaie ſię ſytuacya; tym większa przez kontynuacyą krokow obrad publicznych y nie zatrzymanie ſię w nich, pokazuie ſię ſzczęśliwość publiczna, z obrania Xcia Imći Czartoryſkiego za Marſzałka Izby Poſelſkiey, oświadczył Senatu radość, y rożnych z takowego poſtępku ſpodziewaiąc ſię pomyślności, proſił Izby Poſelſkiey, ażeby co prędzey z Senatem złączyć ſię raczyła.

Imć P. Burzyńſki Kaſztelan Smoleńſki, włożony na niego zapraſzania Izby Poſelſkiey do złączenia ſię z Senatem Obowiązek, powiadaiąc ſię z ochotą wypełniać: oczekiwanie izby Senatorſkiey łączyć ſię z Rycerſtwem żądaiącey oświadczył.

Imć Pan Jaklińſki Kaſztelan Oświecimſki rekognicyą od Izby Senatorſkiey Kołu Rycerſkiemu prezentuiąc, ogołoconey Oyczyźnie z potrzebney przez Lat 30. Rady, podobny pod teraznieyſzym Xciem Imcią Prymaſem, iak niegdyś za iego Imiennika y Anteceſſora Macieia Lubieńſkiego Prymaſa w czaſie bezKrolewia przed Władyſławem IV. ominował ſukceſs, y że wſzyſtkiego tego, cokolwiek z obrębow wypadło Prawa, z pod Dyrekcyi Łaſki J. O. Xcia Imć Marſzałka ma ſpłynąć dla Rzeczypoſpolitey poprawa, otuchę czyniąc zapraſzał Koła Rycerſkiego do złączenia ſię iak nayprędſzego z Senatem.

Po ktorych ſkończonych głoſach Senatorſkich I. O. Xiąże Imć Marſzałek Poſelſki, żądanie Senatu złączenia ſię z Rycerſtwem, iako za przykład od Braci ſtarſzych przekładaiąc, uczynił pobudkę do pomienionego z Izbą Senatorſką Izbie Poſelſkiey wiednoczenia ſię.

A tak odprawiwſzy ſię ciż Ichmość PP Poſłowie będących u ſiebie wyż wyrażonych trzech Senatorow nazad do Senatu. (:ktorzy to Senatorowie wſzedłſzy na powrot do ſiebie; Xciu Prymaſowi o Delegacyi ſwoiey, y o prędce naſtąpić maiącym Izby Poſelſkiey zgromadzenia do Senatu przybyciu uczynili relacyą, za ktorą Xiąże Imć Prymas od ſiebie y od Senatu w krotkich ſłowach uczynił rekognicyą :) wrocili ſię ſami do Izby ſwoiey, gdzie Imć Pan Olendzki Wołkowyſki, Dobiecki Sendomirski, Piaſkowſki Wołyńſki, Bukowſki Ruſki, Małachowſki Łomżyńſki y inni Poſłowie, o przywrocenie warty Węgrow Marſzałkowſkich Koronnych zwyczaynie podczas Seymow dla aſſyſtencyi bywać zwykłey, utyſkuiąc na dobycie ſzabel przedonegdayſze, ktorego: że zapewne nieſkaranie Authora za podobne na przeſzłym Ordynaryinym Seymie porwanie ſię do broni przyczyną było, domawiali ſię, a Imć Panu Marſzałkowi Wielkiemu W. X. Litt. za przydanie Węgrow Marſzał-

kowſkich

kowſkich Litewſkich na aſſyſtencyą teraźnieyſzemu Seymowi czy-
nili rekognicyą.

Imć P. Wiſłouch Poſeł Brzeſki Litewſki trzy fundamenta za-
ſzczytow Stanu Szlacheckiego to ieſt: ſtanowienia Praw, Exekucyą
ſprawiedliwości, y rownośc *per capacitatem* doſtąpienia każdego
Urzędu, wymieniaiąc: że te przez wyniosłość iednego nad drugim
& plurimos abuſus znikły dowodził; y aby przez opiſanie ściſley
Praw obſerwancyi ubeſpieczenie Seymow y Seymikow, a przeto
w wolności każdego zupełney zachowanie radził przywrocić.

ImćP. Skorzewſki Poſeł Wieluńſki: ażeby y podczas terazniey-
ſzey Konwokacyi *Liberum Veto* było zachowane domawiał ſię.

Imć Pan Dłuski Poſeł z Korony Inflantski rożność Seymow
Ordynaryinych od Konwokacyinych wykładaiąc: że na tamtych
tantum unus quantum mille, a na tych *Pluralitas* pod węzłem Kon-
federacyi konkludować powinna, aby Artykuł obrania Piaſta za
Krola nim ſię zeydą z Senatem, ſpolnie ſobie w przod w Izbie przy-
rzec perſwadował. Co ſamo Ichmość PP. Sendomirſcy y Łom-
żyńſcy pretendowali.

ImćP. Poniatowſki Stolnik Litewſki Poſeł Warſzawſki od-
powiadaiąc Imć P. Wieluńſkiemu młodſzemu mowił w te ſłowa:

„ Cokolwiek wzmacnia Duch wolności, u każdego z nas
„ wzbudza wdzięczność, cokolwiek ubeſpiecza rząd dobry y po-
„ ſłuſzeńſtwo Prawu, powſzechnego wyciąga poſzanowania; z
„ tych dwoch powodow publiczną ia z mieyſca mego oświadczam
„ wdzięczność Imć P. Wielunſkiemu, gdyż lubo na dniu One-
„ gdayſzym był wraz z nami żałośnym odłączenia wſpoł Braci
„ Naſzych świadkiem; wraz z Nami iednak kontynuie pod wę-
„ złem Konfederacyi agituiącego ſie Seymu Obrady. Oświad-
„ czona od tylu przedemną mowiących *Senſibilitas publica* nie
„ mnieyſza ieſt y we mnie nad wzgorſzeniem okropnym dobytych
„ w tey Izbie na pierwſzey Seſſyi Szabel, Tenci to ieſt złego przy-
„ kładu raz danego a uſzłego bez kary nieſzczęśliwy ſkutek! że iuż
„ y bez zawziętości, bez namowy zepſuty obyczay do niedo-
„ brych poſtępkow ieſt w Narodzie naſzym okazyą, aliżci przy-
„ naymniey ieżeli przerażał Oczy naſze blaſk ſzabel na tym miey-
„ ſcu nie przyzwoity, budować nas y wſpoł Obywatelow naſzych
„ powinna ſkuteczna żarliwość tych, ktorzy tychże ſzabel zamach
„ ſtępić y do onych pochowania prędkiego naybardziey ſię przy-
„ kładali. A iako każdego umartwienia to ieſt naylepſze pocie-
„ ſzenie *ut ſequantur meliora lapſis* możemy ſobie pod tak godnym
„ Izby naſzey Dyrektorem pochlębnie obiecywać, iż rząd, ſkro-
„ mność, Poſłuſzeńſtwo Prawu a ztąd uſzczęśliwienie publiczne
„ teraz miedzy nami zakwitnie a na potomne czaſy miłe wyda
„ owoce. Łączę y Ia z mieyſca mego prożbę do I. O. Marſzał
„ ka Izby naſzey, o upraſzanie Xcia Imci Prymaſa aby z ramie-
„ nia ſwego wyſłał do Imć P. Marſzałka W. Koronnego o przy-
wroce-

„ wrocenie należącey Zamkowi y Seymowi warty, a daiąc dowod
„ iednoczenia chęci czynności ſwoich ze Stanami Rzeczypoſpo-
„ litey J. W. Marſzałek W. Koronny pomnoży miłość y uſzano-
„ wanie na ktore ſobie przez długoletnie Miniſterium ſwoie w
„ Oyczyznie zarabiał.

O dopraſzanie ktorey warty od Xcia Imći Prymaſa do I. W. Imć
Pana Marſzałka W. Koronnego delegacyi Imć P. Glinka Poſeł
Łomżyńſki y wſzyſcy inni prożbami ſwemi Xięcia Imć Marſzał-
ka Czartoryſkiego a mianowicie Imć Pan Małachowſki Poſeł Łom-
żyńſki mowiąc w te ſłowa: obligowali.

„ Narod Naſz Polſki ſwobodnemi pozyſkawſzy krokami moc
„ ſtanowienia ſobie praw y uſtaw, w ſtanie naſzym Rycerſkim
„ oſadził treść narodowey tak dalece władzy: iż Izba ta ſzczyci
„ ſię Imięniem y iſtnością Kużnicy praw. Tać to Izba pierwſze
„ ſtanowi Fundamenta, ktora w ſzacunku ſwym y powadze zdaie
„ ſię upadać, y być znieważoną, gdy przyzwoitey a zawſze używaney
„ nie ma przy ſobie ſtraży. Dopraſzać ſię więc niech mi ſię godzi
„ ciebie J. O. Izby naſzey Rządco węzeł ninieyſzey kon-
„ federacyi na ſwey reprezentuiący Oſobie, abyś raczył I. O. Xcia
„ Imć Prymaſa *Convenire*; aby I. W. Marſzałka W. Kor: zachęcić
„ raczył do wykonywania tego, co mu z Urzędu *competit*, a co na-
„ ſze ma zdobić Izbę, co nakoniec beſpieczeńſtwo nam pracuią.
„ cym *in area publica* przynoſić

Imć P, Ieleńſki Poſeł Możyrſki, ażeby po złączeniu ſię z Izbą
Senatorſką wolny był Posłom na powrot regreſs, a to dla Prowin-
cyonalnych Seſſyi, przymowił ſię.

Xiąże Imć Marſzałek widoczne przez odiecie warty Mar-
ſzałkowſkiey Koronney uznaiąc Stanow Rzeczypoſpolitey do-
tkliwość według żądzy generalnie całey Izby, obiecuiąc Xcia Imć
Prymaſa o Delegacyą do Iaśnie Wielmożnego Imć Pana Marſzał-
ka W.K. upraſzać pytał ſię czyliby uniwerſalna do łączenia ſię Ko.
ła Rycerſkiego z Senatem naſtępowała zgoda? na co gdy wſzy-
ſcy zezwalali; Imć P. Laſocki Poſeł Sochaczewſki wolny Regreſs
Posłom do Izby Poſelſkiey rezerwował; Ale Imć P. Bukowſki
Poſeł Ruſki że ten pod czas Konfederacyi bydź nie powinien, od-
powiedział.

Imć P. Małachowſki Poſeł Sieradzki ażeby *ex Turno* Woie-
wodztwami do Izby Senatorſkiey wychodzili Posłowie, a to dla
niecisnienia ſię Arbitrow, domawiał ſię. Na co gdy wolne zachodzi-
ło zezwolenie, Imć P. Giedroyć Poſeł Wileńſki znowu o regreſs
potym wolny do Izby Poſelſkiey, *ad mentem* Inſtrukcyi dla do-
godzenia żądzom Prowincyi przymowił ſię. Y ażeby Biſkupſtwo
Wileńſkie w Arcybiſkupſtwo mocą Prawa na tym Seymie
poſtanowionego przemienić, upraſzał. Zaś Imć Pan Dobiecki
Poſeł Sendomirſki: ażeby co prędzey łączyć ſię z Senatem y *per
Turnum* z Izby wychodzić, konkludował. Na co gdy powtor-

nie wszyscy zezwolili, Imć P. Ogrodzki Starosta Lnbczański Sekretarz Seymowy z dyspozycyi Xcia Imci Marszałka Poselskiego czytał Regestr Wojewodztw Ziem y Powiatow á Ichmość PP. Posłowie porządkiem wychodząc w Senat się wiednoczyli.

A tam Xże Imć Marszałek Seymowy witaiąc Xcia Imć Prymasa y Senat, radość publiczną Stanu Rycerskiego z złączenia się z starszemi Bracią, w mowie swoiey okazuiąc że przez staranie Xcia Imći Prymasa, Senatorow, *Pacis & Belli* Ministrow spoiona węzłem Konfederacyi Rzplta Wiarę, Wolność y Prawa widzieć będzie ugruntowane, uczynił nadzieię; oraz dosyć czyniąc żądzom Izby Poselskiey, Xięcia ImćPrymasa o delegacyą do Imć P Marszałka W. K. obliguiąc o przywrocenie warty Węgierskiey dla assystencyi Seymowi należytey upraszał; Marszałkowi W. Litewskiemu za przydanie Węgrow Litewskich ponowiwszy podziękowanie.

Xiąze Imć za uderzeniem Laski przez I. W. Imć Pana Marszałka W. W. X. Litt. zabrał głos w te słowa:

„ Mądrość Przedwieczna w czynach około Rządow tey Rze-
„ czypospolitey iest zawsze przedziwna, Tey Woli Naywyższey
„ iest Dziełem Krolestwo tobez Krola, Tron y Maiestat bez Rządz-
„ cy bez Monarchy; Stan ten pierwszy Oyczyzny żałobą zaćmiony,
„ y smutną sceną serc naszych okryty, iak iest przykry, iak z rozdwo-
„ ionych umysłow trudny, widziemy y doznawamy; Ale że w ta-
„ kowey bezrządney sytuacyi bezkrolewie to nas zastało, dziwić się
„ przyczyny nie mamy; ale choćby też y w naybespiecznieyszey po-
„ rze myśleć y radzić musiemy.

„ Opatrzyła nas taż Mądrość Naywyższa dwiema grunto-
„ wnemi Kolumnami y filarami na wsparcie takowych Rządow
„ w bezkrolewiu; te są stany naypierwsze Rzeczypospolitey dziś w
„ iedno spoione mocne y nieskruszone ogniwo. Winszuię Prze-
„ świętnemu Stanowi Rycerskiemu, y Imięniem całego Prześwie-
„ tnego Senatu, y Imieniem osierociałey Oyczyzny chwalebnie
„ ziednoczonych Duchow; Winszuię tak pięknie y zbawiennie wy-
„ branego z miedzy siebie Godnego Znakomitego, y oboygom Na-
„ rodom pożądanego Marszałka; a lubo w czynach zamięszany zda
„ się bydź obradom czas, z tym wszystkim nadzieia y otucha nasza,
„ w tak miłey, przyiemney, pracom publicznym ofiarowaney tey lo-
„ tney Pogoni, że trafiemy do celu obwarowania, y ubespiecze-
„ nia Praw, swobod, y spokoyności wewnętrzney y zewnętrzney.

„ Winszuię I. O. Marszałkowi, tak szacownych, godnych, á
„ z tysiąca wybranych Braci y Kollegow; A zaż takowy wybor, treść
„ y grono wyda z siebie owoc wdzięczny, słodki, y smaczny, a dla
„ Wolności powabny y przyiemny.

„ Jaśnie OO. J. WW. MW Mciwi Panowie; Jesteśmy, prawda,
„ bez głowy, bez Krola, bez Monarchy; Ale mamy Naywyższego
„ Boga w pośrzod nas przytomnego; Ten Pan nami władnie y cu-

„ downie rządzi, Ten widzi, Ten przenika serca y myśli, pod tą
„ tarczą y obroną dotąd tchniemy, y pokąd tchnąć będziemy, po-
„ tąd wolnie y swobodnie żyć będziemy. Ten Bog miłosierny ie-
„ szcze nas wolnych dzwiga, kiedy te dwa Stany wraz złączył,
„ y w iedno grono do wspolney Rady zgromadził. Wznieśmy prze-
„ to oczy y serca do Tego łaskawego na nas Pana, upewniam, że
„ nam doda Ducha Rady, Prawdy, y Rządu; ile w teraźnieyszych
„ rozerwanych czasach, y okolicznościach. Widzicie sami J. OO.
„ J. WW. WMC Panowie, miarkuiecie y uznaiecie, że Oyczyzna
„ w Prawach, wolnościach, y sprawiedliwości, nie tylko upada, ale
„ iuż y cale niszczeie.

„ Spoyzrzymy w wewnętrzny nierząd, Rady nasze wszystkie
„ bez końca, Seymy bez skutku, bo można wyznać, że Seymu
„ Walnego, y wolnego z rzadka kto z nas widział, ile kto nie był
„ na Seymie Grodzieńskim Anni 1726. Inne Seymy będąc przypad-
„ kowymi lub przymuszonemi. Rozumiemy y chlubiemy się, że
„ śmy wolny Narod, y Lud swobodny, a my ięczemy pod iarzmem
„ niewolą, y mieczem, wszyscy to widziemy, y uznaiemy, ale serca
„ nie mamy do zaradzenia y poprawy, kiedy iak na oślep dążemy
„ w przepaść za Wodzem swey woli; Takowa swa wola trzyma nas
„ zawsze pod mieczem boiaźni, bo zewsząd nie ubespieczonych
„ ani Radą, ani zmocnieniem sił, ani fortecami bo te cale zaniedba-
„ ne, ani garnizonami, bo te, y szczupłe, y bez ammunicyi, ani o-
„ broną granic, strażą woyska, Można powiedzieć że Krolestwo to,
„ iest iak dom przechodni, iak gmach wiatrami skołatany iak ma-
„ china z gruntu zbutwiała, y zawaliną grożąca, gdyby nie Boską
„ Opatznością wspierana.

„ Weyzrzyimy ieszcze w tenże nierząd ledwie myślą ludzką po-
„ ięty. Prawa podupadłe, wielorako nicowane, zelżone, y cale
„ niezachowane, sprawiedliwość gwałtami przyduszona, krzywo
„ przysięstwa gwałtowne, y za nic miane, na zgubę Dusz y Oyczy-
„ zny zaiątrzone; Wolność mocą, musem, y swą wolą przytłu-
„ miona, skarb publiczny dymem kruszcow obcych szczerniony,
„ ozdoba Krolestwa Miasta bez obywatelow, y ci, ktorzy są bez
„ handlow, handle bez korzyści, bo w rękach żydowskich, iednym
„ słowem w miastach miast szukać musiemy, bo co ulica to pole, a
„ co rynek to pustki, podobnież o wsiach mowić można. Przyczy-
„ na takiego nierządu iest że blisko od puł wieku iesteśmy bez
„ Rady y bez Seymow, czemu? bo iesteśmy bez miłości
„ Chrześziańskiey, bez miłości Braterskiey, bez iedności,
„ bez szczerości, bez podufałości; zkąd zwady, scyssye,
„ niedowierzania, naiazdy, woyny y niepohamowane zawzięto-
„ ści, y z tąd rozerwane wzmagaią się umysły. Brat rozbrat, kto
„ mocnieyszy ten lepszy; Takowa to iest nasza wolność z tey wy-
„ nikaią nieustanne między Familiami, y Domami zamieszania,
„ rownosci Braterskiey cień tylko zostaie, każdy chce rządzić,

każdy Panem bydź pragnie, każdy do Staroſtw, y do Chleba zaſłużonym wyznaczonego, ciśnie, y ubiega ſię, ale nikt albo rzadki zaſługuie.

„ Przeto Rady walne iuż u nas nikną y niſzczeią, Seymiki zamieſzaniem będąc tylko, y igrzyſkiem, iſtotną głoſow ſamych y wrzaſkow ſtaią ſię iaſkinią. Godni przodkowie do tych obrad Dom Boży ſobie wybrali, aby tam zagrzani miłością Chrześciańſką, intereſſa Wiary, wolności y praw, ubeſpieczali; Teraz w wielu mieyſcach kościoły iako wiatki przemienione w zaboyſtwa y krwi Braterſkiey rozlania; y także Bog ſprawiedliwy błogoſławić nam może?

„ Przykład ten niegodziwy przenoſi ſię z Woiewodztw y do Seymow; Te ſą iedyną y naywalnieyſzą Radą Rzeczypoſpolitey ale iuż od 38. lat ſą prożne, daremne, y tylko pośmiewiſku obcych podległe; bo co tylko złość ludzka wymyślić ſpoſobow mogła, tych wſzyſtkich dla ſpełznienia obrad zażywała, y ſama prywata, nienawiść, ambicya, one zrywała.

„ Rozumiemy że takowym pſuciem Seymow, ſprzeciwiamy ſię Panuiącym, lub Przeciwnikom, á my ſtaiemy ſię przez to nayſrożſzemi nieprzyiacielami Oyczyzny, ſzarpiąc Iey wnętrzności bo niedozwalaiąc Seymow ſprzeciwiamy ſię Radom, y obrządkom oboyga Narodow, tudzież exekucyom práw, ubeſpieczeniu ſwobod, y fortun, zbogaceniu kraiu, y wſzelkim ogulnie porządkom, zmiarkuymy z tąd zawod ſumnienia, reſtytucyi, y za to zemſty Boſkiey, zważmy, iak ieſteśmy winni Bogu, za dane przyczyny, zniſzczenia kraiu, y ludzi, ale y iak pod iarzmo ſąſiadow ſakryfikowania Prowincyi pogranicznych.

„ Alboż to ſąmſiedzi naſi nie ſą wiadomi nierządow naſzych; Jedni cieſzą ſię nadzieią rozerwania nas, à potym rozebránia Prowincyi y przywłaſzczenia; Drudzy widząc nas bezrządnych wyſsali, y dotąd wyciſkaią z nas złoto y ſrebro, co ieſt iedno iak bydź pod iarzmem. y pod trybutem, á co więkſza że to dzieie ſię pod exekucyą żydow y niegodnych lichwiarzow; Inni ſą mocni z nas bo y ludzi y konie, chleb y wſzyſtko do boiu z nas maią, á za pieniądze takowe iakie ſami chcą. Zważmy iak nam dali ſię poznać, woynę z ſobą przez 6. lat toczący; ile y liczne miliony z nas, y z ubogich Poddanych zdarte, ale y iak wiele Duſz z granic Kroleſtwa wybranych pod Wiarę Bogu przeciwną. Cała Europa utyſkuie na bezradny naſz Stan, ale y często z tąd cierpi, y woyny generalne ponoſi; Trzeba obawiać ſię aby nakoniec nie odważyła ſię podać nas mniey oſtrożnych do rozebrania.

„ J. O. J. W. Mciwi Panowie, w takowym ſtanie Rzplta naſza teraz znayduie ſię, w iakowym nigdy nie była. Pan Bog ieden, nadzieia naſza, iż ieſcze wybrniemy ieżeli mocą rady, iedności, miłości y zobopolney uſilności, poydziemy za Duchem prawa, y

ſprawiedliwości; Tam zbawienie gdzie Rada, á zaś narod bez Rady zginąć muſi, ſłowá ſą Ducha Bożego.

„ Seym teraznieyſzy, ieſt Seym exorbitancyi, ieſt Seym uleczenia ran zadanych wolności Seym poprawy wſzelkich nierządow, ktore gorę wzięły w Stanach oboyga Narodow; P. Bog nam czas ten wyznaczył, abyśmy ratowali ſię abyśmy iak z letargu wzbudzili ſię, powſtali, umyślili, y obmyślili ſpoſob do ratunku Oyczyzny Praw, y ſprawiedliwości, abyśmy ubeſpieczyli ſię przeciw wzmagaiącym ſię niebeſpieczeńſtwom, abyśmy ocalili Kray, Lud, fortuny y Familie, y wſzelkie właſności naſze.

„ Naypierwey beſpieczeńſtwo wewnętrzne wezniymy przed ſię; tego całość zawiſſa od iedności, zgody y podufałości ſerc, beſpieczeńſtwo to gruntuie ſię na prawie y ſprawiedliwości; Te ſą dwa filary do wſparcia Rządow Rzeczypoſpolitey; Te potrzebuią rygoru y kary niezawodney dla złych, y nadgrody dla dobrych; Wſzak y iak naydzikſze Narody tym Duchem tchną, tym inſtynktem natury żyią, Tym bardziey my Chrześcianie powinniśmy tchnąć Duchem poprzyſiężonych praw, y ſprawiedliwości, bo te ſą fundamentem ubeſpieczenia wewnętrznego w kraiu.

„ Toż ſamo beſpieczeńſtwo potrzebuie y zewnętrznego poparcia przyiaźni y przymierza z ſąſiadami poſtronnemi, ale nadewſzyſtko ſił właſnych y doſtatecznych, á w ſiłach rozporządzenia doſkonalſzego; Tę być nie mogą bez ułożenia należytey ekonomij, bez regularney płacy; Płaca nie może bydź bez pieniędzy, pieniądze nie potrafią bydź bez rozporządzenia ſkarbu, ſkarb bez mennicy, iak ciało bez Duſzy; ale y bez dochodow; Dochody bydź nie mogą bez ułożenia handlow, Cell, bez doſkonałey w miaſtach y wſiach Ekonomiki, oraz bez wynalazku ſpoſobow do pilnego dozoru.

„ Zgoda Staropolſka, miłość Chrześciańska, y Jednoſtayność w umyſłach, wſzyſtko to wypełnić potrafi. Jeſteśmy wſzyſcy rowni tey Oyczyzny Synowie; Jeſteśmy iedno tey Rzeczypoſpolitey ciało, niechże będzie w nas iedno ſerce iedna myśl, iedna Duſza do podzwignieniá obalin podupadłych w Rządzie Państw tych wſzak wiemy maxymę Platona, y naſi Przodkowie onę obſerwowali: że fortece y zamki nie tak bronią od obcych zamachow, iak iedność ſerc w Obywatelach.

„ Ta iedność woli, ſerc, y zdania, ſprawi w nas, że prawa y ſwobody w mocy ſwey zachowamy. Sprawiedliwość nadewſzyſtko potrzebuie warownieyſzego wſparcia w powadze praw y w obrembach Trybunałow, aby od gwałtow y tumultow wolną była, bo zatym zemſta Boſka y kara nie odbita na kray cały ſpada.

Wolność u nas iak ieſt rozdwoiona, rozhukana, y rozuzdana potrzebować ſię widzi powściągliwości y hamulca aby w impetach

„ ſwoich nie dążyła ku przepaści, y ku niewoli; wolnosć takowa
„ ieſt iſtotna ſwawola, á iako naywięcey dokucza na ziazdach o-
„ brad publicznych, tak zda ſię potrzebować poprawy y animadwer-
„ ſyi doſtateczney w przepiſaniu porządku z ubeſpieczeniem Praw.
„ Gdzie zaś naybardziey takowa wolność rozwiązła z furyą do
„ zguby prowadzi, to na Seymach, ta nas niſzczy, ta dręczy ſwo-
„ body ta prawa wywraca, ta Rady rozdziera, y cale ſprawiedli-
„ wości y beſpieczeńſtwu całey Oyczyzny ſprzeciwia ſię.

„ Teraz czas nayſpoſobnieyſzy zatamować takową nie wolność,
„ ale ſwey woli zapęd, wſzakże cały Rząd Rzeczypoſpolitey,
„ całe beſpieczeńſtwo oboyga Narodow, całość praw, y ſkarbu
„ zupełna moc y twierdza praw, cała Stanow powaga, całe publi-
„ czne y prywatne nas wſzyſtkich Dobro, y ſzczęście na Seymow
„ ſkutkach zawiſło; a zaś na zrywaniu ich całe na kray y Lud nie-
„ ſzczęście ſpływa.

„ W ſiedmiudzieſiąt y czterech lat ieden tylko Seym Ordyna-
„ ryiny wolny od ſkażenia rachuiemy, bo inne były przypadkowe;
„ przeto żebyśmy bez rady nie zgineli, umyślmy ſpoſob ubeſpiecze-
„ nia rad głownych wſzak mamy godne y zbawienne do tego pro-
„ iekta, aby tylko zaſmakowane były.

„ Uſtanowmy przynaymniey ſąd takowy z karą przyzwoitą
„ z ſtanow obydwu złożony, byle nieuſtanny, ktoryby tym bez-
„ prawiom zabieżeć mogł, na fundamencie zaś onego zdałoby mi ſię
„ Kommiſſyą wyſadzić na uproiektowanie Jego, y wygotowanie
„ na Seym Koronacyi.

„ Przyiaźń y przymierza z ſąſiedzkiemi mocami nader po-
„ trzebne, abyśmy zawſze łatwość znaleźli do traktowania o wie-
„ lorakie trudności pograniczne, y o pretenſye, ktore mieć
„ możemy.

„ Dotąd zatrudniały Rzeczypoſpolitey Tytuły z Dworami Roſ-
„ ſyiſkim y Berlińſkim z przyczyn trudnienia od nich rewerſow;
„ te iuż częścią ułatwione przy poſelſtwach oſtatnich, y przez Po-
„ ſłow extraordynaryinych zlecone ſą do ułatwienia ich z Stana-
„ mi Rzeczypoſpolitey. Do czego Konferencyi odnowienie mo-
„ że bydź przez Seym ten nakazane, tudzież Kommiſſye pogra-
„ niczne z Roſſyą mogą bydź ułatwione. Rownie potrzeba Kom-
„ miſſye y ſądy pograniczne z Państwami Dworu Berlińſkiego, iuż
„ nieco proponowane y ofiarowane, możnaby uſtanowić, do czego
„ Ichmość Posłowie Roſſyiſcy, y Pruſki maią mieć Plenipotencye
„ od Dworow ſwoich.

„ Znieſienie pogłownego tak ciężkiego y niechrześciańſkiego hara-
„ czu, á ponowienie iuż uproiektowanego, á rownego dla wſzyſtkich
„ *ultimæ Conſumentiæ* podatku, w ktorym nayſprawiedliwſzy znay-
„ duie ſię funduſz, y doſtateczny na publiczne expenſa, y na podſy-
„ cenie ſił Rzeczypoſpolitey, ſądziłbym nayprzyzwoitſze.

Ekono-

„ Ekonomia ſkarbu publicznego, oraz dopomnienie ſię *hic &*
„ *nunc* zatrzymałych Summ u Sukceſſorow przeſzłych Podſkarbich.

„ Kommiſſyi wyznaczenie wzorem Cudzoziemſkich Dworow
„ na pomnożenie, podźwignienie, y ſtanowienie handlow, y popra-
„ wę miaſt podupadłych; Tudzież na inweſtygacyą handlow for-
„ tun y oſob Zydowſkich, wſzak z tych naydoſtatecznieyſzy funduſz
„ znalazłby ſię,

„ Mennicy otwarcie, á przez kontrakt oney wypuſzczenie wy-
„ braney do tego z oſob naybogatſzych kompanij z oboyga Na-
„ rodow przykładem nayrządnieyſzych Państw.

„ Są to materye naywalnieyſze do radzenia na tym ſey-
„ mie, bo od nich całe Dobro Oyczyzny zawiſło.

„ Są y inne materye Seymowi temu nayprzyzwoitſze około
„ obmyślenia ziazdow ſtoſuiących ſię do panować nam maiącego z
„ wyrokow Boſkich Krola, czas, y dzień Seymikow Relationis,
„ oraz mieyſce y dzień Seymowi Elekcyi Pana, wyznaczyć nale-
„ ży. Do wygotowania Paktow Konwentow ſądziłbym wyznacze-
„ nie z Senatu, y z Stanu Rycerſkiego oſoby znakomite, aby pro-
„ jekt był uformowany na przyſzły Seym Elekcyi. Inne mate-
„ rye w propozycyach będą dotknięte.

„ J. OO. J. WW. MCiwi Panowie mamy w naciſkn rozmai-
„ tych dotąd nierządow, niezliczone do poprawy, y zupełney re-
„ formy materye, ale byleśmy walne Rady oboyga Narodow u-
„ prządnęli, ugruntowali y wydoſkonalili na wzor czaſom prze-
„ ſzłym, przy pomocy Boſkiey przywrociemy ſławę y honor Oy-
„ czyzny naſzey, ale y łatwo uprzątnąć możemy ten naciſk ma-
„ teryi wielorakich.

„ Raczmy przeto poſtępować w Radach tych, uważnie powa-
„ żnie, zgodnie, y ſkutecznie; Bierzmy przykład z przeſtrogi o-
„ wego Posła Węgierſkiego odpowiedzi, *Propter lenta Conſilia pri-*
„ *vata ſtudia, occulta odia, periit Hungaria, cave & tibi vicina Po-*
„ *lonia.*

„ Radźmy rozſądkiem, nie lekkomyślnością, umyſłem, nie po-
„ pędliwością, przenikaymy materye, zapatruiąc ſię na czas, y o-
„ koliczności domowe, y obce; ſtoſuymy zdania naſze do ſtanu,
„ praw, potrzeb natury, obyczaiow y do ſpoſobności Obywatelow.
„ Mieymy wzgląd na całość Wiary, ſumnienia y poczciwości, aby
„ Prawa Boſkie, Prawa Kościoła S. Prawa natury, Prawa Oyczy-
„ ſte nie zgorſzeniu żadnemu, ale poprawie były podległe, nie
„ przyczyną zamieſzania y kłotni, ale przyczyną pokoiu, iedności,
„ y zgody.

„ Poddaymy y ſakryfikuymy zdania właſne powſze-
„ chnemu Oyczyzny Dobru, potrzebie czaſu, y okolicznościom.

„ Zważaymy iedynie obręby Prawa, prawdy, Wiary Bogu,
„ y przyſięgi, ſumnienia y miłości Oyczyzny, Radźmy iak nayſku-
„ teczniey o pewnych śrzodkach wyzwolenia ſię z zaſpanych ſnem

G „ głę-

„ głębokim nierządow, uńikaymy krytykuiących nas obcych, że
„ Polſkie Seymy nie inny ſkutek miewać zwykły, iako ziachać ſię,
„ poznać ſię, przywitać, nagadać, powadzić, pożegnać ſię y z ni-
„ czym roziachać.

Radźmy nadewſzyſtko w zgodnym związku, w ziednoczo-
„ nych umyſłach, w Staropolſkiey iedności, miłości, y ſzczerości
„ bo nieinaczey, tylko tymi śrzodkami przywabić do ſiebie możemy
„ całey Oyczyzny ſerca, mamy Naywyżſzego Boga nad nami:
„ ten przenika myśli y ſerca ſkrytości, dał nam każdemu iednę Du-
„ ſzę, ktorą trzeba zbawic, Przyſięgliśmy temu Panu y Oyczyznie
„ wierność w radach, wierność w dotrzymaniu Praw, y powin-
„ ności naſzych, czyńmyż zadoſyć poprzyſiężonym obligacyom.

„ Wſzak za radą Ducha Swiętego zaczęliśmy te obrady, nie-
„ chayże za Radą tego Ducha Bożego, za Radą prawdy, za radą
„ iednomyślnych ięzykow kończone będą.

„ Oddalmy w niepamięć, poroźnienia, niechęci, zawziętości, á
„ ſkłońmy ſię do związku ſerc ſkutecznego, do nierozerwaney od-
„ tąd iedności przykładem ſtarożytnych Rzymian, ktorzy wprzod w
„ Kościele zgody iednali ſię, á dopiero na rady do Senatu wchodzili.

„ My ieſteśmy za łaſką Boſką prawowierni Kościoła S. Sy-
„ nowie, niechayże te dwa naywyżſze Rzeczypoſpolitey Stany
„ złączone z ſobą wzorem iego będą y wyobrażeniem, á na miłości
„ Braterſkiey ugruntowane, bo tego mądrość Przedwieczna żą-
„ da, tak każe, tak życzy, y tak błogoſławi.

Po ſkończoney zaś Mowie Punkta Propozycyi do deliberacyi Senatowi y Posłom od Xcia Imći Prymaſa podane od Imći Xiędza Kierſkiego Sekretarza Koronnego publicznie były czytane *de tenore Sequenti*

PROPOZYCYE *AD DELIBERANDUM* NA SEYMIE *CONVOCATIONIS* 1764.

„ I. O Wierze S. Katolickiey względem Iey iak utrzymywania
„ tak y pomnożenia nayżwawſzey obrony. II. Obe-
„ ſpieczeńſtwa węwnętrznego iak naygruntownieyſzym warun-
„ ku. III. Beſpieczeńſtwo zewnętrzne aby miało ſwoie niena-
„ ruſzone zachowanie, y aby ſię tym barziey utwierdzało, z Ich-
„ mość PP. Miniſtrami Potencyi poſtronnych Konferencyi zaczę-
„ cie. IV. Ażeby Rzeczpoſpolita z ſił ſwoich bardzo ſzczupłych
„ y z tak wielkiego nierządu okolicznie mało względow na ſie-
„ bie maiąca wrocić mogła do pierwſzey ſławy, y przychodzić do
„ iak naylepſzey pory, o ſpoſobach uſilnie y doyrzale pomyślić.
„ V. Elekcya kiedy y iak ſię ma odprawować? czyli przez poſpolite
„ ruſzenie, czyli też *per delegatos* z woiewodztw. VI. Krol przy-
„ ſzły *non quis ſed qualis* bydź ma? VII. Kondycye albo Punkta
ad Pacta

„ *ad Pacta Conventa* kiedy maią bydź układane, czyli teraz pod
„ czas Konwokacyi, czyli też tylko Projekta przez wyznaczonych
„ do układania Kommiſſarzow na przyſzły Seym *Electionis* wy-
„ gotowane. VIII. Seymiki *Relationis* czyli przez Uniwerſały
„ maią bydź wydane, czyli też na tym teraźnieyſzym Seymie de-
„ terminowane? Oraz Prowincyi Pruſkiey, ktora nie obrawſzy
„ Posłow, Seymikow takowych mieć nie może, czyli naznaczyć
„ Generał, iak *practicabatur* Goſpodarſki, na ktorymby poſtanowili
„ u ſiebie ſpoſob ſtawienia ſię na Elekcyą, y Sędziow Kapturo-
„ rowych obrali? IX. Seymu Elekcyonalnego przyſzłego czyli
„ Sześciuniedzielny czas, czyli też krotſzey, *ut practicabatur*, ma
„ bydź naznaczony? X. *Laudorum approbatio & reprobatio*, tu-
„ dzież decyzyą *reſpectu* rozdwoionych Sądow Kapturowych. XI.
„ Woyſku płaca Prawem ieſt opiſana, ale każdy przyzna, że barzo
„ ſzczupła, iakby tedy w Koronie y w W. X. Litt. powiękſzona
„ bydź mogła do proporcyi konieczney expenſy? y ażeby regularnie
„ Woyſka dochodziła. XII. Ieżeliby ieſzcze gdzie otwarcie Gro-
„ dow nie naſtąpiło, żeby ie otworzyć, y przyimowanie wſzelkich
„ zapiſow Prawem pozwolonych z wſzelką ich ważnością ubeſpie-
„ czyć. XIII. Miaſta pryncypalne Krakow, Lwow, Poznań, El-
„ bląg. Toruń, Lublin, Piotrkow, Radom y inne upadaiące iakby
„ do dobrego ſtanu przyprowadzić? a Miaſtu Warſzawie Stolicy
„ nayzręcznieyſzey Krolow, iakby w żądaniach oſobno podanych
„ dopomodz? XIV. Seymikow y Seymow porządek iak nayle-
„ pſzy opiſać. XV. Sądowa ſprawiedliwość żeby była uregulo-
„ wana. XVI. Ekonomika Rzpltey *in omni genere* Iey Prowentow
„ aktualnych y uwiękſzonemi bydź mogących, aby była uſtano-
„ wiona, w tych częściach, ktore nieodwłocznie mogą bydź uſta-
„ nowionemi, w drugich zaś częściach, ktore głębſzego rozpa-
„ trzenia y rozwagi potrzebuią, aby do tych Kommiſſye na tera-
„ źnieyſzym Seymie wyznaczone były z Oſob *ex utroq; Ordine* wy-
„ branych, dla uformowania Proiektow, y tych podania *ad appro-
„ bationem* Rzeczypoſpolitey na Seymie *Coronationis*. XVII. Do
„ uſtanowienia mennicy aby podobna *ſeorſivè* Kommiſſya była na-
„ znaczona, *ſimiliter ad informandam Rempublicam* na Seymie *Co-
„ ronationis*. XVIII. Ichmość PP. Podſkarbiowie Wielcy *utriuſq;
„ Gentis* aby przed delegowanemi z Senatu *& ex Equeſtri Ordine*
„ na teraźnieyſzym Seymie rachunki ſwoie ſprawiedliwe podali,
„ ktorzy Ichmość *Delegati requirent* u Sukceſſorow zmarłych Pod-
„ ſkarbich wielkich rachunkow *de perceptis & expenſis*, y żeby ciż
„ Sukceſſorowie Podſkarbich z dochodow Rzeczypoſpolitey zale-
„ głe u ſiebie Remanenta przyſtawili na terminie przez tychże De-
„ legowanych wyznaczonym, y Rzeczpoſpolita podług zdania
„ ſwoiego *ad uſus publicos* dyſponować niemi mogła. XIX. Ze
„ przez ſpary patrzenie na ieden wyſtępek ośmiela do drugiego
„ takiegoż, więc że in Anno 1762. gwałciciele, *Sacrarii libertatis*

 docho-

„ dochodzeni nie byli, y bez kary zostali, dla tego y na dniu pier-
„ wszym Seymu teraznieyszego podobny Kryminał tumultu y
„ podniesionych szabel był popełniony. Zgromadzona Rzecz-
„ pospolita surowy sąd, y przykładne zuchwałości ukaranie *pro*
„ *præsenti* obmyślić raczy, żeby *in futurum ad similes actus* zam-
„ knąć wrota. y radom publicznym bespieczeństwo wszelkie po-
„ wagę przyzwoitą opatrzyć y obwarować.

Po przeczytaniu ktorych Propozycyi Xiąże Imć Prymas Ichmciow PP. Podkańskiego Podkomorzego Sendomirskiego y Imć P. Gurowskiego Starostę Kolskiego do Imć P. Marszałka Wielkiego Koronnego, ażeby wartę Chorągwi Węgierskiey na Assystencyą Seymowi, przywrocił delegował, a Imć P. Marszałek Wielki Litewski Sessyą solwował na dzień iutrzeyszy na godzinę dziewiątą.

SESSYA CZWARTA
Dnia 11. Maia.

ZIachawszy się Ichmc Panowie Senatorowie y Posłowie do Izby Senatorskiey, za uderzeniem Laski przez I. W. Imći P. Ogińskiego Marszałka Wielkiego W. X. Litt. Xże Imć Czartoryski Marszałek Poselski, ciesząc się z panuiącey szczęśliwie iedności, z ktorey dla Oyczyzny pomyślne chwile, y swobodne obiecywał wyniknąć pożytki, zagaił Sessyą.

Zabrał głos Xiąże Imć Prymas, y o Relacyi od Ichmiow PP. Podkomorzego Sendomirskiego y Starosty Kolskiego do I. W Imć Pana Marszałka W. Koronnego delegowanych, iaką od Tegoż odebrali rezolucyą, *in hunc sensum* opowiedział: Iz tenże I. W. Imć Pan Marszałek W. Koronny, naprzod skryptu od RzeczyPospolitey, iako mu roskazuie wartę *pro assistentia* Seymu przywrocić, pretendował; Powtore że y czasu do reflektowania się nad tym dwudziestu czterech godzin upraszął; Potrzecie gdy był o finalną *hoc in puncto* przywrocenia warty pytany rezolucyą, żadney kategoryczney nie dał odpowiedzi. Taką więc uczyniwszy relacyą wnosił y obligował Xże Imć Prymas ażeby na Punkta propozycyi na dniu wczorayszym czytanych *per Turnum* decyzye dawać. Odezwał się Imć P. Glinka Poseł Łomżyński, ażeby *ante omnia* respektem odiętey warty Marszałkowskiey naradzić się.

Zaś Imć Pan Chodkiewicz Poseł Zmudzki z przyczyny odłączenia się Imći P. Hetmana W. Kor: od Rzeczypospolitey zkonfederowaney, odięcie mu Kommendy nad Woyskiem decydował radząc lepiey Iego Osobę narazić, a bespieczeństwo wewnętrzne takowym sposobem utwierdzić. *Reassumpsit* powtore głos Imć P. Glinka Poseł Łomżyński, y o odięcie warty Marszałkowskiey Koronney, assystować Seymom Rzeczypospolitey z dawna zwy-

kłey, *qua authoritate* Imć P. Marszałek lubo Minister, przecież Rzeczypospolitey sługa, kazał odstąpić tymże Zołnierzom, ktorym Rzeczpospolita płaci? gorliwość pokazawszy Zwierzchność Rzeczypospolitey dla kaiania się na potym od podobnych postępkow *in suo robore* utrzymać radził. O ktorą krzywdę przez Imći P. Marszałka W. Koronnego z gwardyą Rzeczypltey uczynioną, aby na nię *resolutio publica* nastąpiła, y Imć P. Rościszewski Poseł Płocki także dopominał się.

Imć Pan Jezierski Poseł Lubelski chociaż w swoich słowach strapioną rozdwoionemi Obywatelami *in partes* uznał Oyczyznę, y teraz nową urazę od Imci Pana Marszałka W. Koronnego doznaiącą; iednak *ob merita* tegoż Ministra, życzył aby inne poiednania się obmyślić sposoby, y czasu Mu do namyślenia się przedłużyć. Zaś Imć Pan Piaskowski Poseł Wołyński, aby dać Ordynans Rotmistrzowi teyże Chorągwi Węgierskiey Koronney posłuszeństwa Rzeczypospolitey, y niedependowania od Imć P. Marszałka W. K. domawiał się.

Imć P. Łasocki Poseł Z. Sochaczewskiey przytaczaiąc Konstytucyą 1696. *de Libero Veto* przepisaney chciałto *evincere*: że na Seymie *Convocationis Pluralitate* decydować się Materye nie maią. Zaś Imć Pan Bukowski Poseł Ruski, ażeby to co z Prawa *exorbitatum, Pluralitate* podczas Konfederacyi poprawić, y sposob uniknienia niedochodzenia Seymow obmyślić radząc, dziwował się mocno: że Imć Pan Marszałek W. Koronny nie maiąc względu na powagę Rzeczypospolity, odiął assystencyą warty Seymowi teraznieyszemu, ktoreyby y dla bespieczeństwa samego Xcia Imci Prymasa bronić nie powinien. A Imć P. Oskierka Poseł Mozyrski lubo znał, że Imć Pan Marszałek W. Koronny winien czynić posługi Rzpltey, iednak nie do takowego brać się rygoru życzył, ale raczey *per Delegatum tam ex Senatorio, quàm ex Equestri Ordine*, radził *requirere* tegoż Imći Pana Marszałka W. K.

Imć P. Kraszewski Poseł Inowrocławski na odłączenie się Ichmciow Braci, przez ktore azarduią spokoyność publiczną, żaląc się, tudzież J. O. Xciu JmćiPrymasowi za nieparcyalność Jego wdzięczność oświadczywszy, y rożność Seymow Konfederacyi *pluralitate Votorum* agitować się zwykłych, od innych ordynaryinych Seymow *cum observantia Liberi Veto* odprawuiących się wywiodłszy, na wniesioną Materyą respektem warty Marszałkowskiey Koronney, aby kiedy Imć P. Marszałek niechce iey dać na assystencyą Seymowi, Xże Imć Woiewoda Ruski Gwardyą Koronną toż samo *Præsidium* zastąpił. Ale Imć P. Bukowski Poseł Ruski, iako materya odięcia warty Marszałkowskiey Seymowi teraznieyszemu była osobliwą dotkliwością tak iey *intermittere* nie życzył. *In quem sensum* Imć P. Niszczycki Poseł Płocki przymawiaiąc się, Imci P. Kraszewskiemu odpowiedział, iż Regiment Gwardyi pieszey Koronney iest *ad præsens* rozdzielony, y ciężko by było na nie-

powinność Marſzałkowſk.ey Chorągwi zaſtępować, y że naycięży raz Rzeczypoſpolitey krzywda *prætermitteretur*, poſzłaby na potym *in ulteriorem ſequelam.*

Zabrał potym głos Imć X. Szeptycki Biſkup Płocki y wyraziwſzy Xciu Imći Prymaſowi *pro publicis curis* wdzięczność, Elekcyą Krola z Oyca y Matki Polaka ile gdy tego poſtronne potencye Rzeczypoſpolitey życzą, & *multa commoda exinde Boni publici* naſtępuią; a z obranych Cudzoziemcow tyle konſekwencyi y wyniknionych Szwedzkich y innych woien Narodowi Polſkiemu widzieć ſię dały praktyki Stanom Rzeczypoſpolitey radził, y ażeby ta coprędzey naydaley *in Auguſto* naſtąpiła *ductus amore Boni publici* życzył; á ktoby Cudzoziemca proponował, żeby go *pro hoſte Patriæ* deklarować, y ażeby ponieważ *ſub nexu Confederationis* na teraźnieyſzym ſeymie wſzelkie materye konkluduią ſię, to wſzyſtko, co z Prawa *exorbitatum*, & *abuſus* Miniſtrow poprawić & *rigore* oboſtrzyć, tudzież o przywrocenie Seymowi warty Marſzałkowſkiey do Imći Pana Marſzałka W. Koronnego, Imći P. Kaſztelana Smoleńſkiego, y Imći P. Ponińſkiego Poſła Kaliſkiego ieſzcze delegować zdaniem ſwoim oſądził.

Imć P. Trzebicki Poſeł Brzeſki Kuiawſki aby tak do Imći Pana Marſzałka W. Koronnego o przywrocenie wzwyż pomienioney warty, iako też do Imći P. Hetmana W. Koronego *præveniendo* iakowe Scyſſye nieodwłocznie legacye były expedyowane, doradzał.

Imć Pan Soſnowſki Poſeł Brzeſki Litewſki oświadczaiąc radość z naſtąpioney iednomyślności, przez ktorą Stany Rzeczypoſpolitey nie zważaiąc nic na przeſzkody, na zepſucie Seymu zażyte tenże Seym zaczęły, Marſzałka obrały y złączyły ſię, a chwaląc Xcia Imći Prymaſa: że przez mądrość czynności ſwoich, zaſłużył *ad præſens* w rzeczy ſamey za pryncypalną bydź uznany Rzeczypoſpolitey głowę, na wnieſioną Materyą przywrocenia warty Marſzałkowſkiey Koronney, życzył do czaſu 24. godzin na danie rezolucyi pretendowanego zaczekać; a reſpektem wnieſioney materyi *Liberi Veto*: że teraz podczas Seymu Konfederacyi *obſervari* nie powinno, aby o decyzyą na tę dać głoſy *per Turnum*, domawiał ſię. Imć P. Gurowſki poſeł Poznańſki aby Hetmanowi W. Koronnemu odebrać Kommendę, y oddać Hetmanowi W. Litt. pochwaliwſzy tegoż iako y kollegi Iego Hetmana Polnego Litt. miłość ku Oyczyznie, y obſerwancyą Praw Rzeczypltey dopominał ſię. Imć P. Piaſkowſki Poſeł Wołyńſki cytuiąc Konſtytucyą 1573. *de ſecuritate interna & externa*, podczas Konfederacyi teraźnieyſzey *pluralitate* decydować radził. O ktorey obmyśleniu *ſecuritatis*: że ſię w propozycyach na dniu wczorayſzym czytanych Artykuł drugi znayduie; przeto Xiążę Imć Prymas, ażeby dla naradzenia ſię o tymże beſpieczeńſtwa wewnętrznego warunku, przyſtąpić *ad Turnum* decydowania *ſuper præmiſſis propoſitionibus* w mowie ſwoiey zachęcał. Imć Pan Gurowſki Poſeł Poznańſki, aby kommendę Miniſtrom niepoſłuſznym odebrać, a Seymowi przytomnym oddać, ponowił dopominanie ſwoie.

Imć Pan Woiewoda Pomorſki proſił o wydanie Ordynaſu od Rzeczypoſpolitey do Chorągwi Marſzałkowſkiey Koronney, ażeby nieſłuchała Imći Pana Marſzałka, ale Rzeczypoſpolitey y Marſzałka Wielkiego W. X. Litt. roſkazom podległaj była. Co gdy to ſamo y Imć P Woiewoda Podlaſki wnoſił; Xiąze Imć Prymas odpowiedział: że iuż *præliminaria hac in materia* uczynił, y Panu Fournier Rotmiſtrzowi teyże Chorągwi roſkazał dnia wczorayſzego, ażeby Imći P. Marſzałka W. Koronnego nieſłuchaiąc Wartę dla aſſyſtencyi Seymowi przydał.

Xiąże Imć Woiewoda Ruſki ażeby wydać Ordynans wſpomnionemu Chorągwi Węgierſkiey Rotmiſtrzowi, ktorymby obowiązany był dependować od Marſzałka Wielkiego W. X. Litt. iako mieyſce za Marſzałka W. Koronnego na tym Seymie zaſtępuiącego *inſtabat* zdaniem ſwoim. Do czego ſię y Imć Pan Niſzczycki Poſeł Płocki mowiąc te ſłowa: *Uſquequó ſervi noſtri Dominabuntur nobis?* przymowił. Zaś Imć P. Bukowſki Poſeł Ruſki aby ten Ordynans Xżę Imć Marſzałek Poſelſki podpiſał, *adjunxit*. A Imć Pan Woiewoda Podlaſki, ażeby nie tylko Chorągiew ale y Juriſdykcyą Imći P. Marſzałkowi W. Koronnemu odebrać a Imći Panu Marſzałkowi Wielkiemu W. X. Litt oddać, dodał w zdaniu ſwoim.

A potym Xżę Imć Marſzałek Poſelſki czyliby zgoda była na napiſanie takowego Rotmiſtrzowi Chorągwi Węgierſkiey Ordynanſu? pytał ſię wſzyſtkich Poſłow na co gdy odpowiedzieli wſzyſcy zgoda; Imć P. Ogrodzki Sekretarz ſeymowy, pomieniony piſał Ordynans; a Imć P. Wielopolſki Koniuſzy Koronny Poſeł Krakowſki, aby w Ordynanſie nakazano było, wſpomnionemu Rotmiſtrzowi Chorągwi Węgierſkiey *ſuper fidelitatem & obedientiam* przez niego Jmći Panu Marſzałkowi Wielkiemu W. X. Litt. *præſtandam* Jurament wypełnić, zdaniem ſwoim dołożył.

Imć Pan Horain Poſeł Wileńſki, aby była dana baczność, żeby, nim będzie wydany Ordynans, taż Chorągiew Węgierſka gdzie nie wymaſzerowała, przeſtrzegał. Czytany był potym *eo nomine* napiſany Ordynans przez Imći P. Ogrodzkiego *de tenore ſequenti.*

„ Z woli Zkonfederowanych Stanow Rzeczypoſpolitey daie
„ ſię ten Ordynans P. Pułkownikowi Fournier Rotmiſtrzowi Cho-
„ rągwi Pieſzey Węgierſkiey do Łaſki Wielkiey Koronney należą-
„ cey, Ponieważ Imć P. Marſzałek W. Koronny Wartę teyże Cho-
„ rągwi *pro ſecuritate* Stanow Rzeczypoſpolitey podczas obrad
„ publicznych wſzyſtkich y podczas teraźnieyſzego Seymu przez
„ Rzeczpltą naznaczoną drugiego dnia po zaczętym tymże Sey-
„ mie odiął, ażeby z tąż Chorągwią pieſzą Węgierſką poſzedł za-
„ raz bez naymnieyſzey zwłoki pod Kommendę Imći P. Marſzał-
„ ka Wielkiego W. X. Litt. ktoremu podług Prawa należy ſtraż ta-
„ kowego beſpieczeńſtwa publicznego w niebytności Ichmościow

„ PP. Marſzałkow Koronnych, albo gdyby Urzędowi ſwemu za-
„ doſyć nie czynili, co wſpomnionemu P. Fournier zaleca ſię y roz-
„ kazuie pod ſurowym ſądem y exekucyą mocney kary, gdyby nie
„ miał bydź poſłuſznym. Dan w Izbie Stanow złączonych Rze-
„ czypoſpolitey Dnia 11. Maia Roku 1764. X. W. Łubieńſki Pry-
„ mas mp. Adam X. Czartoryſki Marſzałek Konfederacyi Seymu
„ Konwokacyinego. mp.

Po ktorego przeczytaniu Ordynanſu Xiąże Imć Prymas obli-
gował publicznie Xcia Imći Woiewodę Ruſkiego aby kazał dać
baczność, żeby taż Chorągiew nie uſzła. Zaś Imć P. Gurowſki
Poſeł Poznańſki, aby Xże Imć Woiewoda Ruſki miał na to *inſcri-
pto* od Rzeczypltey Ordynans, wnioſł z daniem ſwoim. A Imć P.
Wilczewſki Poſeł Ziemie Wiſkiey, aby, ieżeli ta Chorągiew nie bę-
dzie poſłuſzna, Xże Imć Woiewoda Ruſki kazał ią deſarmować,
przydał zdanie ſwoie. Imć P. Glinka poſeł Łomżyńſki idąc *in
ſenſum* Imći Pana Gurowſkiego o danie ordynanſu Xciu Woiewo-
dzie Ruſkiemu od Rzeczypoſpolitey *in ſcripto*, dopominał ſię.
Przeczytał więc Imć Pan Ogrodzki powtorny *de tenore ſequenti*
Ordynans: „ Stany Rzeczypoſpolitey ſkonfederowane obowię-
zuią Xcia Imći Woiewodę Ruſkiego, ażeby *in virtute* decyzyi ich,
„ na dniu dziſieyſzym dyſponował Ludzi z Regimentu Gwardyi
„ Pieſzey Koronney iako generał Chef Iey, do baczności na Cho-
„ rągiew Węgierſką pieſzą do Laſki W. Koronney należącą, aże-
„ by z Warſzawy nie wychodziła, y Imći Panu Marſzałkowi Wiel-
„ kiemu W. X. Litt. zaſtępuiącemu mieyſce Imći Pana Marſzałka
„ Wielkiego Koronnege Urzędowi ſwemu zadoſyć nieczynią-
„ cego, poſłuſzna była; y ażeby *in caſum* niepoſłuſzeńſtwa P. Puł-
„ kownika Fournier Rotmiſtrza teyże Chorągwi, całą też Chorą-
„ giew deſarmować kazał. Dań w Izbie Stanow złączonych
Rzeczypoſpolitey Dnia 11. Maia Roku 1764. X. Władyſław Łu-
„ bieńſki Prymas mp. Adam Xiąże Czartoryſki Marſzałek Kon-
„ federacyi Seymu Konwokacyinego. Po przeczytaniu tako-
wego Ordynanſu Imć Pan Chodkiewicz Poſeł Zmudzki reaſ-
ſummował ſwoy dyſkurs, y ażeby *propter proſpiciendam ſecurita-
tem internam*, wnieſieniu iego pierwſzemu, przez odięcie Kom-
mendy Hetmanowi W. Koronnemu zadoſyć ſię ſtało, ponowił do-
pominanie ſwoie. O co gdy Imć Pan Gurowſki idąc *in ſenſum*
Iego domawiał ſię, zabrał głos za nim zaraz tenże Imć Pan
Chodkiewicz y o rezolucyą nieodwłoczną *eo nomine* od Rzeczy-
poſpolitey dopominał ſię. Imć Pan Wilczewſki Poſeł Wiſki
Materyą Kommendy odięcia Imći P. Hetmanowi W. Koronnemu
na czas dłuższy, to ieſt, do dnia iutrzeyſzego życząc wziąć do re-
flexyi o ſolwowanie upraſzał Seſſyi. Co y Imć Pan Dziedubzy-
cki Poſeł Halicki, oraz y Imć Pan Piaſkowſki Poſeł Wołyńſki, aby
namyśliwſzy ſię iutro *per Turnum* o niey decydować, przymowili
ſię. Na co ſię zgadzaiąc Imć Pan Gurowſki Poſeł Poznańſki, nie
wprzod

wprzod iednak o ſolwowaniu Seſſyi, ażby pierwiey Ichmość PP.
Senatorowie na dniu wczorayſzym od Xcia Imći Prymaſa do Imći
P. Hetmana W. Koronnego delegowani, iaką od niego odebrali
rezolucyą, relacyą teraz w Izbie złączonych Stanow uczynili, do-
magał ſię. A Xiąże Imć Prymas dla uczynienia ſatysfakcyi
wnieſieniu Imći P. Chodkiewicza Poſła Zmudzkiego y innych, aby
pierwſzy wprzod Punkt Propozycyi na dniu wczorayſzym czy-
czytanych był decydowany, żeby po nim illacya Iego była uſpo-
koiona, perſwadował. A gdy o relacyą od wſpomnionych Se-
natorow Imć P. Gurowſki y inni znowu dopominali ſię; zabrał
więc głos Imć P. Moſzczeńſki Kaſztelan Inowrocławſki, y Stanom
Rzeczypoſpolitey publicznie donioſł: że Imć P. Hetman W. Ko-
ronny do nich powrocić ſię nie chce, ale w ſwym przedſię-
wzięciu y przy ſwoim iakoby o nieważność terazníeyſzego Seymu
trwać będzie Manifeście. O czym y Imć P. Morſki Kaſztelan Prze-
myſki podobną uczynił Relacyą, dodaiąc iż miał dyſkurs z Imć
P. Hetmanem W. K. partykularny, ażeby łączyć ſię chciał z Sta-
nami Rzeczypoſpolitey ſkonfederowanemi. Zaś Imć P. Hetman
W. K. *viciſſim* onychże do ſiebie zapraſzał. A potym gdy tenże
Imć P. Kaſztelan Przemyſki pytał ſię, czyliby ich dwoch tylko De-
legatow czyli y wſzyſtkie Stany z ſobą złączone bydź żądał? taką o-
debrał odpowiedź: Iż nie tylko Ich dwoch, lecz y wſzyſtkich przy-
łączenia ſię do ſwey myśli czeka. Ale Imć Pan Kaſztelan Prze-
myſki *repoſuit*: że ani ich dwoch, ani wſzyſtkich innych od Oyczy-
zny oderwać do ſiebie nie może. Y takową gdy ſkończyli Rela-
cyą, Xże Imć Prymas Seſſyą na dzień iutrzeyſzy zalecił ſolwować.
Przed ſamym ſolwowaniem ktorey, P. Fournier Rotmiſtrz Chorą-
gwi Węgierſkiey Koronney ſtawił ſię przed Stanami Rzeczypo-
ſpolitey, y *in conſpectu* Ich *in eam Rotham* wypełnił przyſięgę.
„ Ja przyſięgam Panu Bogu Wſzechmogącemu w Troycy S. ie-
„ dynemu, iż dyſponowany przez Stany Rzeczypoſpolitey ſkon-
„ federowane pod kommendę J. W. Imći Pana Marſzałka Wielkiego
„ W. X. Litt. teyże Kommendzie poſłuſzny będę, y według Ordy-
„ nanſu Iego z nieſkazitelną wiernością teyże Rzeczypoſpolitey
„ Stanow ſkonfederowanych ſłużyć będę; tak mi Panie Boże do
„ pomoż y niewinna męka Jego. Tegoż ſamego dnia przez
Xcia Biſkupa Krakowſkiego y innych podpiſany, a Imięniem Ich
ad Acta Capturalia Zakrocimenſia to ieſt *Feria Sextâ poſt Domini-
cam Miſericordiæ* przez Imći Pana Macieia Sołtyka Kaſztelana
Warſzawſkiego *de tenore ſequenti* zanieſiony Manifeſt. *My ni-
żey podpiſani Senatorowie Duchowni y Swieccy na Seymie* Convo-
cationis *w ninieyſzym bezkrolewiu przed Aktami wylewamy z iak
naywiękſzą gorzkością żale naſze, ktore nie tylko całą Europę, ale
y cały świat, cały Narod ludzki do kompaſſyi nad nami wzruſzyć ſą
wyſtarczaiące. W tey naywięcey krytyczney Oyczyzny naſzey ſy-
tuacyi trzymaiąc ſię Prawa przyrodzonego rozumu y prawa Na-*

rodow oświecenia ktore przepiſuie, ażeby w nieſzczęściach Rzpltey, każdy chcący ią ratować to czynił, co podług Boga, Prawa y Sumnienia, do ſkutecznego ratunku ſądzi bydź nayprzyzwoitſzego. byliśmy w nas ſamych przekonani: iż w ſtanie neutralności do żadney ſię ſtrony niewiążąc y zoſtaiąc, mogliśmy bydź w ſtaraniu ſię o ziednoczenie porożnionych umyſłow, w przygaſzaniu żarzących ſię animozyi, y w tamowaniu wymierzonych na Prawa Kardynalne zamachow nayużyteczniejſi do ſłużenia ſtrapioney w tych uciſkach Oyczyznie, iako y Bogu ktory na wſzyſtko patrzy & publico *ktore o wſzyſtkim wiedzieć zwykło, wiadome ſą kroki naſze, odkryte uſiłowania, ktoremi w kilkutygodniowym czaſie Seym poprzedzaiącym zmierzaliśmy do tego celu zbawienie Rzpltey obiecuiącego; ale gdy doświadczamy, że ſtarania naſze z tak Swiętey pobudki łożone żadnego nie odbieraią ſkutku, kiedy przykład od pierwiaſtkow Rzpltey nieſłychany przeraża ſerca y oczy, że w porze obradom Seymowym naznaczoney nie tylko okolica, Przedmieścia y ulice Miaſta Warſzawy, ledwie nie do ſamych progow świątnic obrad zagranicznym woyſkiem iak do boiu y potyczki we wſzyſtko przygotowanym oſiadłe, ale nadto ſam Zamek wewnątrz y zewnątrz, ſama Izba Poſelſka y Senat mieyſca te nayświętſze naywiękſzą wolnością od Przodkow y praw naſzych zaſzczycone wielkiemi kupami Zołnierzy nadwornych otoczone y napełnione, oraz dobyciem dwokrotnym oręża na Poſłow dobrze obranych przy Prawach y wolności obſtawaiących znieważone zoſtały, niegodzi nam ſię iuż iako Oyczyznę kochaiącym na te iey rany, na te wolności y Praw uſzczerbki okiem indyferencyi patrzyć, ktora tylko mieyſce miała poty, poki rzeczone uſtawy Kraiu naygruntownieyſze zdeptania ſkutkiem ſamym ſpełnione nie były na ktore przeto przed całym światem y Narodem Ludzkim kleynot wolności za naydrożſzy zawſze ſzacuiącym uſkarżaiąc ſię Manifeſtem naſzym iak nayſolennieyſzym przychylamy ſię do Manifeſtu* ſub Actu Feriæ Quartæ poſt Dominicam Miſericordiæ Annô currenti *przez J. O. J. WW. Poſłow przed Aktami ninieyſzemi uczynionego, poznaiemy to w prawdzie dobrze iak ſłabe ſiły naſze, gdyby ſprawiedliwość bez aſſyſtencyi Boſkiey przeciwko gwałtom y mocy broniona bydź miała, alec dzieła tego naywyżſzego świata Jedynowładcy ktoremi ramie Wſzechmocności ſwoiey od wiekow uwielbia bardzo nas iaſno upewniaią iak wielkim y potężnym on ieſt ſprawiedliwości obrońcą, w nim ufność cała y nadzieia naſza, Jego ieſt Boſkie Prawo. kochać Oyczyznę, bronić wolności, y Praw narodowych przez Iego Dobrodzieyſtwa zyſkanych; więc Iego Wſzechmocney ręki ſprawa, będzie dać pomoc Oyczyzny Synom, fortuny krew y życie dla zachowenia całości y ſwobod Iey łożyć gotowym, ktory to Manifeſt naſz zachowaiąc wolność ſobie w dalſzym go czaſie poprawienia umnieyſzenia przyczynienia y odmienienia rękami właſnemi podpiſuiemy. Działo ſię w Warſzawie Dnia 10. Maia Roku 1764 Kaietan Sołtyk Biſkup Krakowſki Xże Siewierſkie mp. Xże Iozef załuſki Biſkup Kijowſki Czerniechowſki Amicus Perſonarum, inimicus modi agendi. Adam Kraſiński Biſkup Kamieniecki Tomaſz Sołtyk Woiewoda Łęczycki Maciey Sołtyk Kaſztelan Warſzawſki mp.*

SESSIA PIĄTA
Dnia 12. Maja.

Xiąże Jmć Marſzałek Poſelſki w początku zagaienia Seſſyi dziękował Xciu Imci Prymaſowi za ſtarania y śrzodki do uleczenia dotkliwości Rzeczypoſpolitey zachodzących, tudzieſz pociągał proźbą ſwoią ażeby *ordo materiarum* propozycyi od J. O. Xcia Imci Prymaſa na dniu onegdayſzym czytanych był zachowany, y na niego *per Turnum* dawać zdania ſwoie.

Zabrał głos zaraz Xże Imć Prymas, ktory aby podług porządku pomienionych propozycyi ſzły *per Turnum* decyzye, obligował, A kiedy dla pomyślności Rad publicznych od tego co Bogu należy, zwykł ſię brać początek; przeto materya punktu pierwſzego o wierze S. Katolickiey tak względem Iey utrzymania, iako y pomnożenia nayżwawſzey obrony, naypierwiey Prawem poſpolitym życzył utwierdzić, ktory Projekt Imci Panu Ogrodzkiemu Sekretarzowi Seymowemu kazał przeczytać. A ten iak ſkoro był przeczytany y od wſzyſtkich razem, approbowany, zabrał zaraz głos Xże Imć Lubomirſki Strażnik W. Koronny Poſeł pierwſzy Woiewodztwa Sendomirſkiego, ktory w naſtępuiących wyraźił ſłowach.

„ Widzieć zgromadzone Stany ſkonfederowaney Rzpltey w
„ naycelnieyſzych Praw y ſwobod ſwoich prerogatywach, dobrze
„ życzącemu Oyczyzny Synowi naymilſzym bydź powinno wi-
„ dokiem, ſmutną dziś iednak nam prezentuie ſcenę, kiedy nie
„ tylko z utraty panuiącego nam Krola, w ośierociałym nas zoſta-
„ wiła ſtanie, ale zakorzeniona w nas niechęć y niesforność u-
„ myſłu, co raz bardziey krzewiąca ſię tak mocno nad nami bie-
„ rze gorę, iż ſakryfikuiąc wſzelkie ratunku Oyczyzny względy
„ niewolniczey tylko dogadzamy paſſyi. Zało-
„ ſne ſą tego dowody że miłość Oyczyzny, ratunek oney w upad-
„ ku, nie ieſt nam wſzyſtkim pierwſzym uſzczęśliwienia celem,
„ kiedy w naypotrzebnieyſzym czaſie, y pomocy, przez Ciebie
„ J. O. Mci Xiąże Prymaſie naznaczonym widziemy wſpoł Braci
„ naſzych od ſpołeczności naſzey oddalaiących ſię przez zanie-
„ śienie *ad Acta publica* Manifeſtu, przez co upadła nadzieia tey
„ iednomyślności y konfidencyi ktora łączyć nas powinna dla
„ dobra y ratunku Oyczyzny. W tak krytyczney, mowić
„ mogę, Rpltey ſytuacyi, Boſkiey to Opatrzności dzieło, że na ſto-
„ pniu Pierwſzeńſtwa Senatu Prymacyalney Godności, tak doſko-
„ nałego nam W. X. Mc oſadziła Prymaſa, iż nieſpracowanym
„ umysłem ſtaranne czyniſz uſiłowanie, wſzelkie od nas odda-
„ lać niebeſpieczeńſtwa prowadząc nas do iedności. A przeto
„ oſładzaſz nam gorzkiey niezgody naſzey nieſmaki. Za co Imię-
„ niem Wdżtwa mego, dzięk wyznania, mam ſobie za Prawo in-

„ ſtrukcyą przykazane. Daie dowody Izba naſza Po-
„ ſelſka nieſkażytelney ku Dobru Publicznemu gorliwości, kiedy
„ pod węzłem Konfederacyi, z obranym Marſzałkiem w tey Prze-
„ świetney Izbie przezentuie ſię, w upadku gwałtownym Praw,
„ przykładow Anteceſſorow ſwoich zażyła. Wiadomo al-
„ bowiem każdemu, że ieſzcze w zadziedziczonym Panowaniu
„ krwi Jagiellońſkiey, gdzie wielowładnieyſze Monarchow były
„ rządy, pod oſiadaiącym Tron Polſki Władyſławem Jagielloń-
„ czykiem dla utrzymania Wiary, poprawy Praw, innego Stany
„ Rpltey nieznaydowały ratunku, iako Konfederacye *Principum & Procerum* Kroleſtwa tego w Roku 1748. 1439. na walnym Sey-
„ mie Korczyńſkim uchwalone. Po zeyściu panuiącey
„ Linij Jagiellońſkiey Familii, choynie ſzczodrością Ich obdarzo-
„ na Rplta w Prawa y wolności, po zeyściu Zygmunta Auguſta
„ 1573. do podobnych brała ſię Rplta ratunku ſpoſobow, ktore
„ w każdym naſtępuiącym bez Krolowaniu zażyte były, tam zkon-
„ federowane ſtany Rpltey ogniwem miłości Dobra publicznego
„ ſpoione były zawſze, twierdzą wiary, praw, y wolności; beſpie-
„ czeńſtwem wewnętrznym y zewnętrznym, Praw przeſtępcow
„ ukaraniem. W liczbie zaśiadaiących na tym tu mieyſcu zna-
„ leść ſię mogą pamiętni konfederacyi generalney Sandomirſkiey
„ 1710. przy doſtoieńſtwie y utrzymaniu, na oſiadaiącym Tronie
„ Polſkim Monarchy ſwego. Podobnież konfederacya generalna
„ 1717. w zgwałceniu Praw Kardynalnych, iedynym nam będąc
„ ratunkiem gruntowne dla ſwobod y wolności przynioſła nam
„ korzyści. Czyż może większemu niebeſpieczeńſtwu podlegać
„ Oyczyzna naſza w ſwym oſierociałym ſtanie, iako kiedy bez
„ Rządcy y rządu, co raz większe wzmagaią ſię bezprawia na
„ zgubę Praw y wolności? Doſkonaley na dniu wczorayſzym go-
„ dni Kolledzy moi Imc Pan Poznańſki, Brzeſki Kujawſki y Zmudzki
„ w głoſach ſwoich okryślili *abuſus* tey władzy, ktora tylko na u-
„ beſpieczenie nas y granic naſzych ieſt powierzona. Wielce ſo-
„ bie ſzacuię y poważam wielkie zdania y myśli, godnego Kollegi
„ mego Imci Pana Halickiego, że w każdym oſkarżeniu, bez do-
„ wodow nikt winnym uznany bydź nie może. Swieże ſą, á nader
„ dotkliwe tey Oyczyźnie zadane rány, kiedy J. O. Jmc Pan He-
„ tman W. K. trwaiąc w tymże umyśle, w ktorym ſiebie ſamego
„ tylko ſwoich poſtępkow uznaiąc Sędzią, Woyſkiem władnąć ab-
„ ſolutnie rozpoczął, zażywanie tegoż Woyſka po Seymikach nad
„ zamiar Prawa y przyſięgi Hetmańſkiey, ieſt pierwſzą przyczyną
„ y ſprawiedliwym fundamentem tych wſzyſtkich, wynikaiących
„ ztąd okoliczności, nad ktoremi Patryotow ſerca ubolewać mu-
„ ſzą. To to zażycie wznieciło w Polſzcze powſzechną boiaźń y
„ dyffidencyą, że Woyſko Rpltey zamiaſt obrony Oyczyzny, ma
„ bydź instrumentem dogodzenia prywacie, rownego nam przez

„ urodzenie, á podległego przez Urząd ſwoy rozkazom y zwierz-
„ chności, Rzpltey *exiſtentiam* nawet Rpltey uznawać niechce J.
„ W. Pan Hetman W. K. kiedy manifeſtem ſwoim ten Seym, za Seym,
„ zgromadzone tu Stany, za Rpltą, uznawać niechciał.
„ Te *anteacta* były nieomylną urazą dalſzych poſtępkow Imci
„ Pana Hetmana W. Koronnego już w tych poprzedzaiących kro-
„ kach miała Rzeczpoſpolita ſprawiedliwy fundament, nieukon-
„ tentowania do Hetmana, upatrowania w nim winy, á *per conſe-*
„ *quens*, brania przedſię tych ſamych krokow, ktoremiby nie po-
„ ſłuſzny Jey Syn, á właſnym jey uzbroiony orężem dyzarmowa-
„ ny bydź mogł. Dogodził J. O. Xiąże Jmć Prymas Paſterſkiey
„ łagodności ſwoiey iuż czyniącego Hetmana ſprzeciwieńſtwo, o-
„ twarte Rzeczypoſpolitey, zapraſzaiąc do ſpołeczności y złącze-
„ nia ſię z nimi przez receſs od uczynionego manifeſtu, oſtrzegł
„ Go oraz że ztąd niepomyślne dla niego wynikać muſzą konſe-
„ qwencye, trwa w przedſiewziętym ku uſzczerbku Oyczyzny u-
„ myśle, á przeto ſam nam drogę pokazuie, ktorą żałuiąc w pół O-
„ bywatela, ale kochaiąc Oyczyznę iść muśiemy. Niech mi ſię
„ godzi dalſzey tey Rzeczypoſpolitey dopraſzać ſię attencyi dla
„ zupełnieyſzey bezprawia konwikcyi.
„ Jeſt wiadomo każdemu, Prawa Oyczyſte znaiącemu, że kon-
„ ſtytucye 1591. 1717. zabraniaią Hetmanom lub ich *ſubalternom*
„ Woyſka Rzeczypoſpolitey na Seymiki, ziazdy publiczne, lub
„ partykularne ſprowadzać, pod żadnym á żadnym iakiegykolwiek
„ natury pretextem, te ſą w iſtocie opiſy Prawa á nayprzod;
„ *Konſtyt: 1591. fol. 1353. To też oſobliwie waruiąc; aby tak*
„ *Hetmani iako y Rotmiſtrze y Towarzyſtwo Ich, na żadne ſwe*
„ *y Przyiacioł ſwych prywatne potrzeby, Seymiki, albo ziazdy żoł-*
„ *nierzow tych*, ſub pœna banitionis *nie ważyli ſię używać. 1717.*
„ fol. 260. *w przyſiedze Hetmańſkiey*, Electiones Marſchalcorum,
„ Deputatorum, aliorumq; Officialium Terreſtrium, tum Co-
„ mitiola Palatinatuum Terrarum & Diſtrictuum Regni & M.
„ D. Lit. militari aſſiſtentia, privatoque ſtudio non impediam
„ neque interturbabo. *Tamże podobnież*. Et ſi, quod Deus
„ avertat, Regnum & M. D. Lit. motus Civiles invaſerint nulli
„ parti, inter ſe diſſidenti adhærebo, ſed ſoli Reipublicæ aſſi-
„ ſtam.
„ Coż ſię iednak ſtało *in contrarium* temu; á nayprzod do
„ Łucka kommenderowane było woyſko z Partyi Ukraińſkiey po
„ 12. Pocztowych á 2. Towarzyſtwa od każdey Chorągwi, kto-
„ rym w ordynanſach było wyrażono, aby ſzli *in aſſiſtentiam* Imci
„ Pana Woiewody Wołyńſkiego, dla utrzymania Kapturu, przez
„ niego uſtanowionego. albowiem Seymik był rozdwoiony. Są tu
„ przytomni Godni Poſłowie Woiewodztwa tego, ktorzy dotkli-

„ wi tego bezprawia, wyrażaią *ſenſibilitatem* przed Stanami Rze-
„ czypoſpolitey. Woiewodztwo Poznańſkie y Kaliſkie podobnieſz
„ będąc rozdzielone na dwie partye, J. W. Imc Pan Hetman W.
„ K. liſtowny dał Ordynans Kommendantowi Miaſta Poznania, aby
„ *in toto* dependował od Imci Pana Woiewody Poznańſkiego, y
„ tam Jego Seymikow Sędziow *etiam forti manu* utrzymywał. Czyż
„ to Woyſkowey władzy *præcommiſſa poteſtas* uznawania ważności
„ obrad naſzych? Wydała wyroki ſwoie Izba naſza Poſelſka, w
„ uznaniu ważności Seymiku Elekcyi godnych Poſłow Woiewodz-
„ twa Poznańſkiogo y Kaliskiego, tu znayduiących ſię, á przeto o-
„ ſądziła *illegitimitatem* Seymiku przeciwnego. Zywych tu świad-
„ kow mamy, zaſiadaiących Poſłow Woiewodztwa Kujawskiego y
„ Inowrocławskiego, że na ugruntowanie Kapturow za ordynan-
„ ſami Regimentarza Partyi, tam znayduiącey ſię, Chorągiew
„ Pancerna Nayiaśn: Krolewica Imci Karola, y część kommendy
„ Regimentu Imci Pana Koniuſzego W. Koronnego znaydowała
„ ſię z przykazem dependencyi od Imci Pana Woiewody Brzskeie-
„ go Kujawskiego, á w niebytności Jego, od Kaſztellanow Ko-
„ walskiego lub Kruſzwickiego. Tenże Imc Pan Kaſztellan iako
„ Regimentarz Dywizyi w tymże Woiewodztwie *cum aſſiſtentia*
„ militari Kommendy ſwoiey znaydował ſię, co gruntownie do-
„ wodzą iſtotę prawdy y rzetelności Publiczne *Lauda & querimo-*
„ *niæ in actis*: przez obywatelow tegoż Woiewodztwa. Na Sey-
„ miku Woiewodztwa Bracławskiego w Winnicy była znaczna
„ liczba komputowych ludzi, pod kommendą Imci Pana Choł-
„ kowskiego z Partyi Ukraińskiey, Regimentarſtwa Imci Pana Wo-
„ iewody Kijowskiego, oddani potym w Kommendę Imci Pana
„ Grocholskiego Sędziego Ziemskiego Bracławskiego, iako Ro-
„ tmiſtrza Chorągwi Pancerney, ktory zażywaiąc ich do wykona-
„ nia ułożonych gwałtowności, według zamyſłow ſwoich, ſpra-
„ wił rozdzielenie Woiewodztwa tego. Są konſtytucye 1620. fol.
„ 376. 1632. fol. 734. 1648. fol. 164. 1674. fol. 219 ktore naka-
„ zuią Staroſtom Pogranicznym ſtraż y ubeſpieczenie ludźmi ſwo-
„ iemi Zamkow Pogranicznych, á oſobliwie w czaſie *Interregno-*
„ *rum*, iak to oſtatnia konſtytucya.

„ 1674. fol. 219. *Acz to iuż Prawem doſyć warowano, aby*
„ *podczas gwałtownego na Rzeczpoſpolitą niebeſpieczeńſtwa, Ich-*
„ *mość Panowie Woiewodowie y Panowie Staroſtowie Ukrainni*
„ *na zamkach pogranicznych rezydowali, wſzakże y teraz* in Præ-
„ ſenti Reipublicæ diſcrimine, *reaſſumuiąc dawne otym konſty-*
„ *tucye, upominamy Ichmościow, aby powinności na ſiebie włożo-*
„ *ney, doſyć czynili*, excepto actu Electionis, *na ktorey wolno*
„ *będzie iachać, Szlachcica dobrze oſiadłego*, cum ſufficienti præ-
„ ſidio *na ſwym mieyſcu zoſtawiwſzy.*

„ Coż ſię iednak *in contrarium* ſtało w tymże Woiewodz-
„ twie Bracławſkim, pod czas uſtanowioney przez ſkonfedero-
„ wanych obywatelow Sądow Kapturowych: wſpomniony Imć
„ P. Grocholſki iako Rotmiſtrz Pancerny maiąc z ſobą 250. Sze-
„ regowych y 50. Towarzyſtwa Komputowych, z Partyi Ukraiń-
„ ſkiey, pod Kommendą Imći P. Chojeckiego, rożne przez nich
„ Poczynił wiolencye, attakował, y opanował Zamek Winnicki, wy-
„ pędziwſzy z niego Garnizon Starościńſki, ktoremu przez wzwyż
„ cytowane Konſtytucye ſtać y ubeſpieczenie przynáleży. Czytam
„ dalſze Konſtytucye 1717. fol. 256. *Lineas vulgo* kantony *diviſiones*
„ *diſtinctas formare, Regimentarios cum iis mittere, ac quaſcunque ex-*
„ *peditiones per illos vel alios vulgo* za Paletami *extorquere, aut ag-*
„ *gravare populum amplius non licebit.* 1717. fol. 261 *Damna*
„ *Incolis Regni & M. D. Lit. nulla inferam, & ne á militibus infe-*
„ *rantur, omni ratione providebo.* 1632. fol. 733. Waruiemy y
„ to, iż za pieniądze żołnierz Rzeczypoſpolitey nie ma ſię mieſzać
„ do Elekcyi, ani nie przyieżdzać, ani ſwemi przechodami, Stano-
„ wiſkami, Stancyami, ani żadną rzeczą Stanu Szlacheckiego,
„ y Dobr Rzeczypltey Duchownych y Krolewſkich, a przytym
„ Ekonomii Jego K. MCi ktorych *immunitati ab oneribus milita-*
„ *ribus leges ſevere proſpexerunt*, aggrawować nie ma. Komuż tayno
„ bydź może? że po całym Kraiu, partye Woyſka Koronnego ſą ro-
„ złożone przez pomnożone dywizye, przyczyniono liczbę Re-
„ gimentarzow na oppreſſyą Narodu & *Libertatis ſentiendi & ve-*
„ *tandi.* Doſkonale wieſz W. X. Mć Dobrodziey, bo pełne do-
„ broci Jego dla każdego ſerce dotkliwe było, uſtawicznemi u-
„ żaleniami od Obywatelow naſzych, oſobliwie Woiewodztwa
„ Brzeſkiego Kujawſkiego, gdy za ordynanſami Regimentarzow
„ tamecznych Palety do Dobr Szlacheckich y Duchownych wy-
„ dawane były, iakie aggrawacye, gwałty, ſzkody w ciągnieniu
„ lub Stanowiſka, napełnione ſą acta Publiczne y Kancellarya
„ W. X. MCi. „ Conſtit. 1717. fol. 256. tak opiſuie. Per ſacram
„ Regiam maieſtatem & ordines immutare ſuper numera-
„ ria vexilla, aut ſuper numerarios Milites, equos & partiones
„ augere amplius (: Supremis Ducibus:) non licebit. Wſzyſtkim
to ieſt wiadomo, że I. W. Imć Pan Hetman W. Koronny zmocnił
„ woyſko Koronne Pułkami Ułanow Saskich, a nawet Imć Pan
„ Bronikowſki Pułkownik Saſki, z Ludźmi bezprawnie tu znaydu-
„ iącemi ſię Elektora Imći Saſkiego, ieſt pod władzą y kommen-
„ dą Iego, maiąc na to ordynans od FeldMarſzałka Saſkiego,
„ aby od Rządow iego dependował. Są Konſtit 1648. fol. 158
„ 1668. 1039. 1674. fol. 214. Woyſk naſzych Hetmani oboyga
„ Narodu, ludzi w ſłużbie Rzeczypoſpolitey będących, a za pie-
„ niądze Iey zaciągnionych, wprowadzać in viſcera Regni, aut
„ de toto, aut per partes, acz nigdy ale oſobliwie ſub tempus
„ Electionis na mieyſce teyże Elekcyi naznaczone nie maią, ina-

„ czey pro Hoſtibus Patriæ cenſeantur, o co Forum z niemi, ad
„ inſtantiam cuiuſvis Nobilis poſſeſſionati, w Generalnym Kaptu-
„ rze. 1717. fol. 255. Supremis vero Ducibus utriuſque gen-
„ tis, nonniſi ſolum uſum gladii, juſque ex Decreto & Imperio
„ Reipublicæ bellandi, ac limites Patrios cuſtodiendi &
„ defendendi contra quoſvis hoſtes, & Invaſores, eoque intuitu
„ mandato, militiam tantùm dandi ordines Reipublicæ delique-
„ runt. Mocą tych Praw zakazała Rzeczpoſpolita Hetmanom
„ ruſzac Woyſka y w prowadzać ie w ſrzodek Króleſtwa oſo-
„ bliwie w czaſie Interregni, każdy wie iednak, że po śmierci Nay-
„ iaśnieyſzego Krola za ordynanſami Hetmana W. Koronnego
„ połowa Regimentu Gwardyi Konney poſzła do Knyſzyna,
„ część Gwardyi pieſzey poſłano de Sztuma Regimenta Imći
„ Pana Koniuſzego Koronnego Staroſty Sanockiego, Podczaſze-
„ go Litewſkiego Generała Skorzewſkiego, w uſtawicznych znay-
„ duią ſię przechadzkach. Niech dadzą świadectwo ci, ktorzy
„ na Generale Pruſkim ich widzieli, ſłowem mowiąc całe woyſko
„ in continuo motu zoſtaie. Wykonałeś W. X. Mć pierwſzeń-
„ ſtwa ſwego powinność, kiedyś W. X. Mć na to czynił J. W.
„ Panu Hetmanowi W. Koronnemu remonſtracye, odpowiedzia-
„ no, że nikomu ſprawiać ſię nie powinien, nie tylko żyiącemu
„ Krolowi, á dopieroż Prymaſowi. Ieżeli potrzeba Rzeczypo-
„ ſpolitey wyciągała, ściągnienia woyſka (: ktore przez Prawo
„ Hetmanom ieſt zabronione :) ieſt teraz zgromadzona Rzeczpo-
„ ſpolita w nayzupełnieyſzey władzy ſwoiey, Iey woli y wyrokow
„ ſłuchać y pytać ſię należało. Cekauzy Rzeczypoſpolitey y
„ ammunicye wſzyſtkie Działa, Strzelby ręczne, prochy lubo ſą
„ oddane pąd ſtraż Generała Artylleryi, immediate iednak nie mo-
„ gą być tranſportowane, ani wydane bez ordynanſu wyraźnego
„ Hetmańſkiego, ponieważ według Konſtytucyi 1637. 1638. Ge-
„ nerał Artylleryi ma zupełnie dependować od Hetmana. Z tym
„ wſzyſtkim po śmierci Nayiaśnieyſzego Krola wzięto z Ceka-
„ uzu Warſzawſkiego 12. Dział, ktore wydane woyſku Saſkie-
„ mu, y do Saxonii odeſłane, iakoby też Działa były z cekauſu
„ Drezdeńſkiego. Podobnież tymże pretextem z magazenu
„ Rzeczypoſpolitey w Warſzawie, wydano woyſku Saſkiemu 50.
„ Cetnarow prochu, czyż nie należało w tym do Rzeczypoſpo-
„ litey lub do W. X. MCi z Pierwſzeńſtwa Urzędu, czynić odezwę
„ zdania y rady zaciągnąć Artylleryą, ammunicye Rzeczypoſpoli-
„ tey, z arſenału Warſzawſkiego ſą wyprowadzone, gdzie y za-
„ czyim rozrządzeniem, nie ieſt nam wiadomo, ſame tylko teraz
„ pozoſtałe mury Cekauzu Warſzawſkiego, ſą beſpieczeńſtwem
„ zgromadzonych tu Stanow Rzeczypoſpolitey. Skupiona broń
„ ſumptem Rzeczy Poſpolitey przez Reſultata Senatus Conſili-
„ liorum 1744. 1748. 1755, a do Cekauzu Rzeczypoſpolitey złożona,
„ już in Parte nie znayduie ſię woyſku Saſkiemu udzielona. Po-

„ daię te wſzyſtkie wywody Stanom Rzeczypoſpolitey w ręku kto-
„ rych, naywyżſza moc kary y nadgrody, bo nie wątpliwie ſpodzie-
„ wam ſię, że Praw teraźnieyſzą uſtawę uznać y oświadczyć ze-
„ chce Rzeczpoſpolita wdzięczność y poduſałość ſwoie w godney
„ a z Prawem zgadzaiącey ſię Kommendzie I. W. Hetmanow W. X.
„ Litewſkiego. Po ſkończonym tym głoſie naſtąpiła ſprzeczka
ktoraby Prowincya miała dawać decyzyą ex Turno czyli wielka
Polſka czyli Mała Polſka? Imć P. Gurowſki mimo te ſprzeczkę
ſtoſuiąc ſię do allegowanych Praw w Mowie Xcia Strażnika Po-
ſła Sandomirſkiego wnoſił aby Regimentarſtwo generalne Xciu
Imci Czartoryſkiemu Woiewodzie Ruſkiemu nad Woyſkiem Ko-
ronnym było oddane, a Kommenda nad nim. Imći Panu Hetmano-
wi W. K. była odebrana. naſtąpiła powtorna o pomienioną al-
ternatę głoſow między temiż Prowincyami ſprzeczka y Imć Pan
Rzewuſki wnoſił aby Senat zaczął decydować. Odezwał ſię Xże
Imć Prymas, y dowodząc dyſkurſem ſwoim że beſpieczeńſtwo ze-
wnętrzne y wewnętrzne iak ieſt *anima* Rzeczypoſpolitey, tak ſię
świadczył z ſwoią pilnością; że ſię tą nieuſtannie o nie zawſze ſta-
rał; y z Imćią Panem Hetmanem Wielkim Koronnym, iako też y in-
nemi wſzyſtkiemi Miniſtrami y całą Rzecząpoſpolitą zwykł ſię był
dokładnie znoſić, y że ſkoro o poſyłaniu przez Imći Pana Hetmana
W. Koronnego Woyſka Komputowego na Seymiki Woiewodztwy
Generał Pruſki rzeczywiście dowiedział; tak zaraz o tę publiczną
przeciwko Prawu, Dobru Publicznemu y wolności Seymikowa-
wania zdziełaną krzywdę, na ſamego Imći Pana Hetmana Wiel-
kiego Koronnego przednimże ſamym uſkarżał ſię, y że gdy Imć P.
Hetman Wielki Koronny odpowiedział mu Iż nie tylko Iemu ale y
nikomu nie miał ſię z tego racyi ſprawiać „ tak zaraz upominał ſię
eo nomine o uymę prerogatywy ſwoiey Prymacyalney, y że Woy-
ſka Imć Pan Hetman Wielki Koronny nie powinien był z konſyſten-
cyi ſwoich rzucać, y ten Iego był przeciw Prawu uczyniony wyſtę-
pek, wyraźnie mowił; przecież od tego wſzyſtkiego Imć Pan Hetman
W. Koronny nie tylko na perſwazyą Iego nie powściągnął ſię, ale
ieſzcze nie pożegnawſzy ſię z Nim, y uczyniwſzy annihiluiący ia-
koby teraźnieyſzy Seym na wzgardę Oyczyzny *Coram Actis Ca-
ſtrenſibus Varſavienſibus* Manifeſt, wyiachał nazaiutrz z Warſzawy,
to ieſt drugiego dnia zaczętego Seymu odłączaiąc ſię *á Corpore* Rad
Rzeczypoſpolitey do Piaſeczna; Zalił ſię y na to: że poſyłaiąc dwoch
do Niego (: iak ſię w przeſzłey immediate Seſſyi namieniło :) Sena-
torow, perſwadować Mu, ażeby przez miłość Oyczyzny wraz z in-
nemi ſwemi adherentami, włączył ſię w Ciało zkonfederowanych
Stanow Koronnych y Litewſkich; On iednak niechciał do nich
powrocić, a tak uporem ſwoim gdy ſię oczywiście zdaie ſzkodzić
Oyczyznie, iakieby tey beſpieczeńſtwa wewnętrznego wziąć ſrzod-
ki? pytał ſię Rzeczypoſpolitey. Alubo mogłoby ſię znaleść ta-
kie zdanie, delegować ieſzcze do Imći Pana Hetmana; iednakże ſię
Iemu ſamemu w teraźnieyſzych okolicznościach za rzecz potrzebną
zdawało Kommendę Imći Panu Hetmanowi Wielkiemu Koronnemu

odebrać, zaczym aby Ją Xciu Czartoryſkiemu Woiewodzie Ruſkiemu oddać Stanom Rzeczypoſpolitey *ex ſuo voto* rekommendował. Imć X. Oſtrowſki Biſkup Kujawſki, życząc Kommendę Imći Panu Hetmanowi nad woyſkiem odebrać, y Xciu Woiewodzie Ruſkiemu oddać, zgodził ſię z zdaniem Xięcia Imći Prymaſa. Xże Czartoryſki Biſkup Poznańſki zgodził ſię z Xięciem Prymaſem, Oſoby zaś wybranie do kommendy, zoſtawił zdaniu Rzeczypoſpolitey. Ichmość XX. Maſſaſki Wileńſki Szeptycki Płocki oraz Bajer Chełmińſki Biſkupi, przy rekognicyi wyrażoney Xiu Imći Prymaſowi za ſtaranie około Dobra publicznego iako też zobrania za Marſzałka Seymowego I. O. Xcia Imci Czartoryſkiego Generała Ziem Podolſkich Poſła Ruſkiego oświadczoney radości, z Prymaſem ſię zgodzili. Zaś Imć X. Wodzińſki Biſkup Smoleńſki decyzią ſwoią reſpektem odebrania Imci Panu Hetmanowi W. Koronnemu Kommendy y oddania Xięciu Imći Woiewodzie Ruſkiemu *ad pluralitatem* przed ſobą mowiących złączył ſię. Imć Pan Wielopolſki Woiewoda Sandomirſki, Kommendy Imći P. Hetmanowi odebranie, a Xciu Imci Woiewodzie Ruſkiemu oddanie, ſwoią mową także perſwadował. Zaś Imć Pan Maſſalſki Kaſztelan Wileńſki Hetman W. Litewſki z odebraniem Kommendy ſpieſzyć ſię nie życzył, ale raczey delegacyą ieſzcze do Imci Pana Hetmana W. Koronnego powtorzyć. Imć P. Dąbſki Woiewoda Sieradzki y Imć Pan Ogińſki Kaſztelan Trocki z Xciem Prymaſem zgodzili ſię. Zaś Imć Pan Woiewoda Inowrocławſki delegacyą do Imći Pana Hetmana Wielkiego Koronnego ponowić, y przez nią do złączenia ſię onegoż nakłonić radził mową ſwoią, iednak na końcu uznał, że *circa pluralitatem* decyzya bydź powinna. Xże Imć Czartoryſki Woiewoda Ruſki złączył zdanie z Xciem Imcią Prymaſem y Imi Panem Woiewodą Sandomirſkim. Co ſię zaś tycze Oſoby iego explikacyą ſobie *in poſterum eo nomine* zamowił. Imć Pan Sapieha Woiewoda Smoleńſki rownie iak inni odebranie Hetmanowi Kommendy, y oddanie iey Xciu Woiewodzie Rnſkiemu w mowie ſwoiey decydował: Zaś Imć Pan Sapieha Woiewoda Połocki Hetman Pol: Lit. twierdząc te Materyą odebrania Kommendy, do Seymu Koronacyi, a nie Konwokacyi należyć, życzył delegować do Imći P Hetmana W. K. y do złączenia ſię z ſobą zapraſzać. Ichmość Panowie Cetner Bełſki, Podoſki Płocki, Sołłohub Witebſki, Gozdzki Sieradzki Podlaſki Moſtowſki Pomorſki Woiewodowie; Mączyńſki Sieradzki, Moſzczeńſki Inowrocławſki, Burzyńſki Smoleńſki Sługocki Lubelſki Kaſztelanowie, odebranie *itidem* temuż Imć Panu Hetmanowi nad Woyſkiem Koronnym Komendy, a oddanie nad nim generalnego Regimentarſtwa Xciu Woiewodzie Ruſkiemu (: wyrażaiąc pomienionego Imći Pana Hetmana W. K. władzy iego *multos commiſſos* przez niego *abuſus* y ſtoſuiąc ſię *ad motiva* y konkluzyi Mowy Xcia Strażnika K. Poſła Sendomirſkiego:) rownie radził. Zaś Imć P. Suffczyńſki Kaſztelan Czerſki naciągnienia do zgody Imći Pana Hetmana W. K. *bonis medijs* życząc odebrania Kommendy Imći Panu Hetmanowi ſądził bydź przeciwko Prawu, y niemocy Seymu

mu Konwokacyi. A Imć PP. Hilżen Inflantſki y Jabłonowſki Wiſzlicki Kaſztelanowie, Delegacyą do Imći Pana Hetmana uczynić życzyli; lubo Imć Pan Kaſztelan Inflantſki potym odebranie Kommendy życzył. Ichmć Panowie Romer Zawichoſtſki, Morſki Przemyſki, Kochanowſki Czechowſki, Jaklińſki Oświecimſki, Roſtworowſki Zakroczymſki Kaſztelanowie Ogińſki Marſzałek Wiel. Litewſki wſzyſcy rownie odebranie I. P. Hetmanowi Komendy, y oddanie Xciu Woiewodzie Ruſkiem decydowali. Xiążę zaś Czartoryſki Kanclerz W. L. wyliczaiąc Władzy Imći Pana Hetmana *abuſus*, y nie poczuwanie ſię na perſwazyą y delegacyą od Xcia Imi Prymaſa przez Senatorow do niego czynioną dawſzy na reflexyą, co za beſpieczeńſtwa od takiego Woyſka dla Oyczyzny ſpodziewać by ſię? ktore pod kommendą tego będzie zoſtawać, co ſię od ſpołeczności Stanow Rzeczypoſpolitey z konfederowanych oddziela; życzył pomienioną Kommendę temuż Imci Panu Hetmanowi odebrać a komuby ſię zdało Rrzeczypoſpolitey innemu oddać. Imć Pan Fleming Podskarbi Wielki Litewſki zgodził ſię z Xciem Prymaſem. Imć Pan Wielopolſki Koniuſzy Koronny Poſeł pierwſzy Krakowſki w Mowie ſwoiey referuiąc ſię *ad motiva* Xcia Strażnika wyrażone, y odebranie Kommendy Imći Panu Hetmanowi Wielkiemu Koronnemu a oddanie Iey Xciu Woiewodzie Ruſkiemu radząc oświadczył ſię głos ten mieć nie tylko iako Poſeł, ale też iako żołnierz poſłuſzny Rzeczypoſpolitey woląc raczey tegoż Imći Pana Hetmana, chociaż ſwego wuia urazić niżeli zgubić Matkę Oyczyznę. Wſzyſcy potym Ichmość Panowie Poſłowie per Turnum decyduiąc (: oprocz Imć P. Łopacińſkiego Powiatu Brasławſkiego Zabiełły Łowczego Litewſkiego Powiatu Kowieńſkiego y Dziedufzyckiego Podkomorzego Halickiego Poſłow ktorzy delegacyą do Imći Pana Hetmana radzili (: o odebranie Kommendy Imći Panu Hetmanowi Wielkiemu Koronnemu a oddanie Xciu Woiewodzie Ruſkiemu iednoſtaynie zdaniem ſwoim dopominali ſię. z ktorych Imć Pan Rzewuſki Piſarz Koronny Poſeł Halicki w te ſłowa miał mowę ſwoię.

„ Naymilſza każdey ſpołeczności iſtota iednomyślność honoru kolegowania z Imć Panem Podkomorzem Halickim w ziemi w
„ woyſku y teraz na funkcyi Powaga lat y zaſług wyſokość krze-
„ ſła y władzy nad woyſkiem I. O. Imći Pana Krakowſkiego He-
„ tmana W Koronnego byłyby to doſtateczne względy iść za zda-
„ niem Kollegi mego Imći Pana Podkomorzego Halickiego, a że
„ miłość dobra publicznego; obowiązek przyſięgi moiey, na utrzy-
„ mywanie Praw, y ſwobod Oyczyſtych wykonaney, wolność przy-
„ tym zdania dyſpenſuie mnie od tych wſzyſtkich obowiązkow, y
„ mowić o ucalenie powagi y beſpieczeńſtwa całey Oyczyzny, nie
„ iako przymuſza; ktoż bowiem nie widzi tego, że cytowane przede-
„ mną przez Xcia Imći Strażnika Praw przeſtępſtwa, iuż to przez
„ wmieſzanie ſię woyſk Komputowych do Seymikow Wołyńſkich
„ Bracławſkich y Generału Pruſkiego, iuż to przez ściągnienie te-
„ goż woyſka pod Warſzawę mieyſce Radom poświęcone, y tyl-

„ ko prawami ubeſpieczone, nie ſąż oczywiſte przeſtrogi, wynieſie-
„ nia ſię y wybicia, nad Prawa y powagę naywyżſzey Praw ſwoich
„ Pani Rrzeczypoſpolitey, a z tąd domowego całemu Kraiowi za-
„ mięſzania? Rownym ſądząc u ſiebie grzechem, przeſtępſtwo Prawa
„ y przeſtąpionego dyſſymulacyą nie mogę ukryć zdania mego na
„ Prawie y dobrym powſzechnym ugruntowanego. Ktoż albo-
„ wiem w teraźnieyſzym bezkrolewia czaſie, będzie prezentował
„ rządzącą poſtać tey Rzeczypoſpolitey? ieżeli Woyſko ktoremu, y
„ iey wodzom, taż Rzeczpoſpolita naznaczywſzy płacą wyraźnie
„ w Prawie 1717. Sługami a nie Panami, obrońcami a nie opreſſora-
„ mi mieć chce, zrucaiąc Iarzmo Prawem okryślonego, poſłuſzeńſtwa
„ panować iey będzie. Są na to w prawach dawnych opiſania, ſpo-
„ ſoby y zabiegi, ale Rzeczpoſpolita w ſtanach ſwoich teraz zgro-
„ madzona wolna y mocna ieſt. Wyrokiem ſwoim uiąwſzy wy-
biiaiącey z Prawa władzy nakłonić do poſłuſzeńſtwa to Woyſko,
ktore iey ſamey naypierwſzą powinno wiarę o co z mieyſca mego,
łącząc zdanie z Xciem Imć Strażnikiem upraſzam. Po ſkończo-
nych takowym ſpoſobem Decyzyach, Xcia Imći Prymaſa, Senator-
ſkich Miniſtrowſkich y Poſelſkich, gdy naſtąpiło ogulne rekwiro-
wanie od Stanow, Imći Xiędza Kierſkiego Koronnego Imći Pana
Ogrodzkiego Seymowego Sekretarzow, wieleby na odięcie Kom-
mendy y *è contra* znaydowało ſię z konnotowanych kreſek. Ciż
I. W. Imć Xiądz Koronny y Imć Pan Seymowy Sekretarze, donieśli
publicznie *Jż na odięcie władzy nad Woyſkiem Hetmanom, Senator-
ſkich* 30. *przeciwko odmiennych ſześciu, á Poſelſkich 128. przeciw od-
miennych Trzech, znaydowało ſię decyzyi.* Napiſał więc Sekretarz
Seymowy *Vigore pluralitatis* zdań Rzeczypoſpolitey Proiekt do
Konſtytucyi w tey materyi po ktorego przeczytaniu, Xiąże Imć Czar-
toryſki Woiewoda Ruſki *in Eam Rotham*. „ Ja Auguſt Alexan.
“ der przyſięgam Panu Bogu Wſzechmogącemu w Troycy Swię-
“ tey iedynemu, iako Woyſkiem Koronnym pod moię Kom-
“ mendę przez Rzeczpoſpolitą oddanym, nie inaczey tylko na do-
“ bro Rzeczypoſpolitey, utrzymanie ſpokoyności wewnętrzney o-
“ bronę y beſpieczeńſtwo granic y Kraiu rządzić y dyſponować bę-
“ dę, niezażywaiąc onego na żadną krzywdę y czyieżkolwiek ucie-
“ miężenie tak mi Panie Boże dopomoż y niewinna Męka Iego. „
Wypełnił na Regimentarſtwo przyſięgę; a dziękuiąc za przy-
wiązanie ku niemu wſzyſtkim, lubo zwierzchność tę bydź mo-
wił na ſtarość Iego ciężarem, iednak na wypełnienie iego obowiąz-
kow dla miłości Oyczyzny zdrowie y życie y ſubſtancyą łożyć przy-
obiecał, iednomyślność ſobie y pomoc od Rzeczypoſpolitey zama-
wiaiąc. Apotym ſolwowana Seſſya do dnia Poniedziałkowego.

SESSYA SZOSTA
14. *Dnia Maia.*

XIąże Imć General Marſzałek Poſelſki, ſpodziewaiąc ſię z zje-
dnoczenia umyſłow zkonfederowanych Stanow, ſukceſſu po-
myślnego dla Oyczyzny, zagaił Seſſyą. Po zagajeniu kto-
rey, zabrał Głos Imć Pan Dłuſki Poſeł z Korony Inflantſki prze-
praſzając, że inne przed ſobą poprzedził Wojewodzwa, winſzował
Rzpltey poſtępku takowego oddania władzy Regimentarſtwa Ja-
śnie O. Xiążęciu Imci Wojewodzie Ruſkiemu, przez ktory ſpodzie-
wać ſię można uſzczęśliwioną widzieć Oyczyznę; oraz że zamiaſt
Imci Pana Soſnowſkiego Piſarza Litt. ktòry w przod w Regeſtr Po-
ſłow Inflantſkich był wprowadzony, potym po obraniu tegoż za Po-
ſła od Wojewodztwa Brzeſkiego Litt: Imć Pan Taczanowſki Łow-
czy Sieradzki na jego mieyſce zoſtał Poſłem z Korony Inflantſkim,
Stanom Rzpltey oznaymił. A lubo tenże Imć Pan Taczanowſki
pytany był o Credentiales od Imci Pana Małachowſkiego Poſła Łom-
żyńſkiego, z tym wſzyſtkim odebrawſzy odpowiedź od tegoż Imci
Pana Dłuſkiego: *że wolno, tak wedle Praw, jako y zwyczaju,* z *Ko-
rony Inflantſkiego Poſła y tu na mieyſcu w Regeſtr wpiſać* uſpokoił ſię.
Dany był głos Imci Panu Wazgiertowi Podſędkowi Trockiemu
Poſłowi od Konfederacyi Litt: a ten gdy chciał z mieyſca po mie-
dzy Poſłami *deſideria* Prowincyi zkonſederowaney Litt: opowiadać;
zazwali go Ichmć Panowie Senatorowie y Poſłowie na ſrzod Izby
przy Laſce, ażeby ztamtąd mòwił, allegując że tacy Poſłowie nie *ex
Stallo* Wwdztwa ktorego, ale zwyczajem praktykowanym z pod La-
ſki *in medio Stubæ* Głoſy ſwoie mieć powinni; czego *pro convincen-
ti ratione modum ſimilem referendi* Legacyi od Poſłow z Cudzoziem-
ſkich Krajow powracających przywodzono, na ktòre naleganie, gdy
tenże Imć Pan Wazgiert z Kollegą ſwoim na ſrzodek Izby pod La-
ſkę *condeſcendit*, za inſtancyami poprzedzającemi Imc Panow Poſłow
W. X. Litt: odezwał ſię Xiąże Imć Marſzałek Poſelſki, y dając *mo-
tiva*, że ciż Ichmć Panowie Poſłowie nie *á particulari aliquo conven-
ticulo*, ale od Generalney Konfederacyi Litt: ſą deputowani, y Ichmć
Panowie Poſłowie Prowincyi Litt: do ſiebie Ich *ſponté* przyimują, ży-
czył więc, aby Ich miedzy niemi pomieścić, do czego gdy y perſwa-
zya Xiążąt Ichmciow Kanclerza W. X. Litt: y Wojewody Ruſkiego,
oraz Ichmć Panow Krakowſkich, tudzież J. W. Imci Pana Stolnika
Litt: (ktòry przy dobrowolnym Ichmciow Panow Poſłow Prowin-
cyi Litt: pomieſzczeniu Ich miedzy Sobą radził Ich *ad hoc Stallum*
przypuścić y daremnie czaſu nie wycieńczać) *acceſſit;* zgoda general-
na naſtąpiła na to, y pomieniony Imć Pan Wazgiert zabrał głos w te
ſłowa: „ My *Equeſtris Ordinis* Obywatele, temu ktòry Prymacyalną
„ władnąć godnością świata Polſkiego w jednym łonie zawartą do-
„ świadcza eſtymę, *vox diverſa ſonat Populorum eſt tamen una. Nam
verus Patriæ diceris eſſe Pater*, gdy z Prowincyą naſzą *ad unam com-*
„ *paginem redacti confederata pectora ſimul ſternimus.* Wyſłani na *de-*
„ *ſideriorum* explanacyą z widzenia *fateri non ceſſamus, & ſi pluradi-*

,, *cunt de te, minora tamen.* Kiedy bowiem miłowładnym wpatru-
,, jemy ſię W. Xiążęcey Mci rządom, *augmentamus* w klar intono-
,, wania, że lubo Rzeczpoſpolita Prymacyalną Konferując godność,
,, nie mało konferowała, nie mało jednak w nadgrodę wielkich za-
,, ſług winną być zoſtawa, za miłowładne *erga bonum Publicum*, ſta-
,, rania dowody. A ztąd koncentrujemy od ſerc depędujące życze-
,, nia, niech J. O. W. Xiążęcią Mość *Primatem Noſtrum* dla Naſzych
,, dezyderyow y dla twojey Pańſkiey ku Polakom addykcyi, jeżeli
,, nie na Watykańſkiey, tedy na tey Polſkiey Prymaturze Niebo u-
,, trzymuje, zdrowia konſerwacyą tylekroć lat troje przynamniey,
,, wiele pierwſzy Wikaryalny Prymas na Chrześciańſkich lat liczył
,, rządach. Tu *Cathedrales Petri Annos ternos vivito. Celſe Pater*, á
,, tu gdy mi ſtawać przychodzi *cum pari Cultu* przed Wami J. O J.
,, W. Senacie z zdrętwiałym onym Poſłem, do Fryderyka Ceſarza
,, obmuteſcencyą cierpiącym, á dopiero *ex enucleo* kilka ſłów *tenui-*
,, *tatis, ego ad unum miſſus Fridericum, hic quot aſſeſſores tot Principes*
,, *video*, każdy bowiem z Prześwietnego Waſzego Senatu *ſignari* mo-
,, że *że Regna tenere potens*, ktòrym po explecyi od Prowincyi Li-
,, tewſkiey *Homagiorum*, zoſtaje przełożyć żądania. Prowincya bo-
,, wiem Litewſka *plangendo* krzywd *congeriem a temulentiori* Po-
,, tentatow *potentia tantam*, że zapomniawſzy *æqualitatis & liberta-*
,, *tis* praw ſwobod już to od lat kilku *confiſi* w znaczną Intratami
,, fortunę, w wiek zufały, każdorocznie naſze *Conſilia*, Seymiki, tak
,, *opprimere* poczęli aż do tąd *non ceſſando*, zbierając *pluralitatem a*
,, *cohortibus* nierozmyślnego wieku, niektòrych, á nayczęściey groź-
,, bą *ad unum ſentire cogendo*, zelżywie *calumnioſe* tak *opprimendo re-*
,, *ctiora* ſencyentow, że kilkakrotnie obłożnie *Fata plangere* muſieli,
,, innych *legitime* obranych z Funkcyi zrzucali, z oſobliwſzym za-
,, konfundowaniem, *ab Avis Atavisq;* zaſłużonych, dawnieyſze Try-
,, bunały *ad libitum ſuum* ufundowane, *quanta fecerant præjudicata*, w
,, teraznieyſzym czaſie *eradicando* ſłuſzność *calcata lege* Seymikow
,, *dictaturam appropriando* na Seym Konwokacyiny naſtepujący
,, obranych *legitimè* Poſłow od Funkcyi odrażając, bez woli Hetmań-
,, ſkiey władzy y przypowiednych Liſtow bezczelną licencyą Woy-
,, ſka Komput zbierając *dare jura Quiritibus præſumptuoſe Intentiona-*
,, *ti.* A naoſtatek Pana y Kròla nam przyſzłego *& arbitrioſum, ſolo*
,, *& unico* chcąc narzucić, Sędziow Kapturowych *legitimè* obranych
,, przy gwałtownym nayściu na Sądowe Izby niektòrych rugując,
,, niektòrych *ad velle ſuum* funduiąc z wiolencyą domow z lezyą
,, Oſôb Senatorſkich y Duchownych *perpetrando pejora, pollicendo*
,, niektòrych nie ſpodziewanie zabiiać y bić, obelgi cięższe nad Ty-
,, rańſkie azardy wyrządzać każąc *ad afflictionem tantam*, Litwę całą
,, *reducendô*, że *Ingemiſcendo ſub pondere tanto*: krzywd pogard zay-
,, rzeć poczynamy, śmierci uczynioney zabitym, *mori exoptando, mori*
,, *lætabamur*, za iedyny folgi dokument, *tanquam malorum finem* śmierć
,, przybliżoną *reputabamus.* A tak ſtroſkanym *dextra Dei in melius*
,, *vertere cuncta potens*, znać Inſpiracyą *Divinitus* zeſłaną, iedną wo-
,, lą, y myślą *convolavimus* do Miaſta ſtołecznego Wilna, gdzie *coadu-*

,, *nati in unum*, przy ſolennym tamże w Kościele Katedralnym ſu-
,, plicyzmie *de ſuper* ratunek za pogardzone exorbitancyami prawa,
,, za podeptaną wolność y ròwność, *Jure jurando junximus in fæde-*
,, *ra dextras*, y takowego naſzego ſprzyſiężenia, za Rządcę y Mar-
,, ſzałka obraliśmy J. W. Jmci P. Koniuſzego W. X. L. it. o ktòrym bez
,, aſſentacyi *fatemur*, że y z poſtury y z natury *ex utroq; Rector*, z przy-
,, ſięgania, weſtchnień, zdania dość ſtanął On Protektor, z domu
,, Pańſkiego w całey Europie znakomitego, na ktòrego Facyacie ten
,, *ſplendeſcit* napis: *ſtat Fortuna domus & Avi numerantur Avorum*,
,, y gdy *felici paſſu peregimus tanta, augurium deſuper* przybywa. Kie-
,, dy bowiem ręce piſać poczynającey naſze zamyſły *concredimus o-*
,, *mnes*, natenczas dano znać, że przyzwyczajona *Congeries ad præ-*
,, *dominia* o mil ſiedm, czyli ośm od Wilna zebrawſzy ludzi ze ſześć-
,, ſet podbliżać ſię do nas, z umyſłem Neronowey Tyranii, niby *ad*
,, *unam cervicem* jednąmyślnością zgromadzonych, chcąc *in uno ictu*
,, *perfringere*, czyli *perimere*, ale wzniecił Bog w Sercach odwagę w
,, Anteceſſorach ſławną, lubo na to nie *conſenſerant*, naſze reflexye
,, ſercem odważnego w kwitnącym wieku J. W. Chodkiewicza Sta-
,, roſty, że z małą garſtką obrany *recenter* Pułkownikiem Wileń: ru-
,, ſzywſzy ſię na całą noc z Wilna tę kupę ſwywolną *diſſipavit*, nie-
,, odmòwił rezolutney Kompanii J. W. Imć Pan Scypion Star: Lidzki
,, we dwuch godzinach cztyry upadſzy mile, do pomienionego roz-
,, pędzenia dodał *auxilium*, nie tak bowiem o wiktoryą, jako o otrzy-
,, manie *augurii certatum.* Takowey tedy naſzey defenſyi *pro aris*
,, *& focis* jak nie omylnie konjekturujemy, że Wy J. O. J. W. *Indolen-*
,, *do* naſzym krzywdom, *defenſive* do związku biorącym ſię nie tylko
,, *encomia laudum conferre* raczycie, owſzem ſami Staropolſkiego ſer-
,, ca *ardentes amore*, ſwoje zdania, *auxilia* łączyć będziecie wolności
,, y *æqualitatis pignora chara*, do dawnego wigoru y beſpieczeńſtwa.
,, Do czego *gemitus votaq; ſimul* nie tak pamięci *tenuitate* wſpomnia-
,, ne, oni w narratywie inſtrukcyiney dla ſkomposci czaſu już atta-
,, kami nieprzyjacielſkiemi *infeſtari* poczętey, w aktach Wojewodztw
,, y Powiatow propalowane pokròtce wyrażone, wpla ktowe ſerca
,, barziey wrażone donaſzając o projektu approbatę o Trybunału Kaſ-
,, ſatę pamięci niegodnego, kończę do jednorozumienia zapraſzają-
,, cym ſenſem: *Vos quibus eſt virtus præſſorum tollite luctus. Jungi-*
,, *to nobiscum fædere corda, manus.*

Zaś Imć Pan Narbut Kolega Jego czytając *actum* teyże Konfe-
deracyi Litt: y manifeſta, przeciwko gwałtownie uſtanowionemu o-
ſtatniemu w Roku przeſzłym Trybunałowi Litt: w teyże Konfedera-
cyi wſpomnione, znoſił ſię ze zdaniem Kolegi ſwego. Xiążę Imć Pry-
mas zabrał głos, y chwalił dzieło W. X. Litt, że przy całości Praw,
y ſwobod wolności, przeciwko przeſtępcom Ich, chcąc one ucalić
zkofederowało ſię, ominując, że tak Senat, jako zgromadzone Stany
Rzeczypoſpolitey konfirmować je będą. Ichmość Panowie Przezdzie-
cki Mińſki, Wiſſuch Brzeſki Litt: Wawrzecki Braſławſki, Poſłowie
wyliczając gwałtowności na Oſobach ſwoich doznane, iako też z u-
ſtawicznego przeciwko wolności przez moc Trybunału oſtatniego z

krzywdą y nieſprawidliwością, Dekreta y Proceſſa naſtąpione, tudzież
popełnione podczas Reaſſumpcyi pod bokiem tegoż Trybunału, za-
boyſtwa, o ſkaſſowanie tychże proceſſow (wymieniając Konſtytucye
do annihilowania Ich, pobudzające) y ſtwierdzenie Konfederacyi
Generalney Litt: jako ſą zdania wſparcia y poſiłku, przeciwko naſtę-
pcom Prawa, y Gwałcicielom beſpieczeńſtwa Stanow Rzeczypo-
ſpolitey dopraſzali ſię. Zaś Imć Pan Horain Poſeł Wileńſki, nie tyl-
ko dawne przywodził przeſtępſtwa, ale też o świeżych wiolencyach
czytając liſt od Zony ſwojey die 6. *præſentis* datowany, przez prze-
chody żołnierzy Xiążęcia Wojewody Wileńſkiego, y wymuſzenia
bez pieniędzy żywności, podwod pod armaty, uwiadomił Izbę, y o
ſrzodek beſpieczeńſtwa Dobr ſwoich dopraſzał ſię. Imć Pan Pru-
ſzanowſki Poſeł Rzeczycki explikując *mentem* Konfederacyi Litt, że
jeſt na ocalenie wolności y beſpieczeńſtwa, y zaſłonienie od dalſze-
go bezprawia y gwałtowności, wymienił Powiatu ſwego krzywdy,
że Sądy Kapturowe Rzeczyckie najechano, y kilkunaſtu ludzi zabi-
to, innych poraniono, y że do tego niektòrzy Jaśnie Oświeceni Ich-
mość byli powodem, proſił nakoniec, aby według Prawa na Urzę-
dach Skarbowych y innych, *& in arendis* ich prowentow, Zydzi Dyſ-
ſydenci y Extranei nieznaydowali ſię. Imć Pan Soſnowſki Poſeł Brze-
ſki Litt: wnoſząc aby na *deſideria* Prowincyi Litt: y Projekt, jutro
per Turnum od Stanow Rzeczypoſpolitey naſtąpiła rezolucya; od-
dania kommendy Xiążęciu Imci Wojewodzie Ruſkiemu, winſzował
Rzeczypltey, y aby kiedy właſnemi ſiłami ſobie dopomodz możemy,
wyraziwſzy wprzod wdzięczności Nayjaśnieyſzey Imperatorowey Imci
za zeſłanie dla obrony od Gwałtownikow cząſtki woyſka ſwego w
kraje Rzpltey, o Ewakuacyą teyże Moſkwy upraſzał, oraz o aproba-
cyą Konfederacyi Litt: Imć Pan Horain Poſeł Wileńſki, aby pozo-
ſtałe Pułki y Chorągwie po Kròlu Imci były oddane pod kommen-
dę Hetmanow Litewſkich y Regimentarza Xiążęcia Imci Wojewo-
dy Ruſkiego, wnoſił w mowie ſwojey. Imć Pan Morykoni Poſeł
Wiłkomirſki, dziękując Xiążętom Czartoryſkim, że go w ſwoich do-
mach w Koronie, od zaſadzek y czynienia mu gwałtowności raczy-
li chować, á Imci P. Podſkarbiemu y Imci P. Stolnikowi Litt: że go po
przeſzłorocznym gwałtownie ufundowanym Trybunale z Litwy wy-
wiezli dziękując, aby Konfederacyą Generalną Xięſtwa Litt: appro-
bowała Rzplta, upraſzał. Imć Pan Chodkiewicz Poſeł Zmudzki, że
Konfederacya Litt: na ucalenie Prawa y beſpieczeńſtwa Oſob naſtąpiła,
y że Moſkwa, dla tym więkſzego beſpieczeńſtwa Seymu tu ſię znay-
dująca, nic nam przeciwnego ani krzywdzącego nie czyni, y że za to
powinniśmy wdzięczność Imperatorowey Imci, twierdził w mowie
ſwojey. Imć Pan Oſkierko Poſeł Mozyrſki, żaląc ſię na bezprawia,
wynoſzącychſię nad ròwność, u ktòrych grzech jeſt nie grzeſzyć, aby ci
przeſtępcy y przywodcy do złego, jako kryminalne akcye popełnili,
bez żadnego względu, niedopuſzczając dekretow, y kwietacyi, *pre-
tium Sanguinis* w ſobie zawierających, kryminalnie karani byli, y ta-
kowe Dekreta y kwitacye *ad inſtantiam cujusvis* według Konſtytucyi
1726. ſkaſowane były, y ażeby takowych Kryminaliſtow Kościoł Swię-
ty

ty y Klaſztory nieprzyimowały, y tâm ich łapanie wolne było,
oraz żeby autorowie takowi Przeſtępſtw przykładnym Karom pod-
padali, wnoſił w mowie ſwoiey. Imć Pan Poniatowſki Stol-
nik W. X. Litt. Poſeł Warſzawſki odpowiadaiąc Imći Panu Mory-
koniemu Poſłowi Wiłkomirſkiemu zabrał głos w te ſłowa.

„ Ze tak łaſkawie dla mnie wſpomnieć tu raczył Imć Pan Wil-
„ komirſki to, com dla niego z powſzechney miedzy wſpoł Oby-
„ watelami w takim razie powinności uczynił, ieſt mi mowienia po-
„ wodem. Patrzałem na oppreſſyą, ktora y teraz iękliwe Prze-
„ świetney Prowincyi Litewſkiey przed zgromadzonemi Stana-
„ mi wyciſka uſkarżania; Dzieliłem oneyże niebeſpieczeńſtwa mie-
„ ſzkaiąc na ow czas w pałacu I. W. Imći Pana Podſkarbiego W. Lit.
„ w Wilnie; byłem świadkiem oczywiſtym okropney śmierci Officye-
„ ra tegoż J. W. Podſkarbiego, ktory broniąc Pałacu Pana ſwego
„ w nocnym nayściu od t y w Litwie zbyt znaiomey pod Imięniem
„ Haydamakow Bandy marnie zabitym zoſtał. Działo ſię to okru
„ tne bezprawie w oczach Roſſyiſkiego Pułkownika Puczkowa kto
„ ry wraz z nami ſtáł w tedy w tymże Pałacu. Gdy z relacyi teg
„ Officyera zaſłyſzała Nayiaśnieyſza Pani Jego o zbrodniach nie
„ ludzkich, ktoremi napełniała Xięſtwo Litewſkie uzbro
„ iona á wſparta od zwierzchności bezbożność powoden
„ wſpaniałości y dobroci umyſłu ſwego ta wielka Mo
„ narchini, ktorym y niepoddane berłu ſwemu uſzczęśliwiać żą
„ da Narody, dyſponowała Część woyſka ſwego w Roku prze-
„ ſzłym do Litwy niedozwalaiąc aby cnotliwi Obywatele ſtać ſię
„ mieli do końca ofiarą dzikiey nieſprawiedliwości. Wkrotce
„ po wkroczeniu tego Woyſka Warſzawſkie Konferencye umowiły
„ z Imć Panem Poſłem Roſſyiſkim nie ktore Punkta ſpokoyność
„ Kraiu y Obywatełow beſpieczeńſtwo przez ściſłe wykonanie
„ Praw naſzych maiące za koniec. Y wyſzły były wyż wſpo-
„ mnione Woyſka Roſſyiſkie nazad do Kraiu ſwego. Iak oczywi-
„ ście niedotrzymaną ta zoſtała umowa, iak nieprawnie y gwałto-
„ wnie Trybunał oſtatni Piotrkowſki fundować uſiłowano, było nam
„ ſiłu na oczy widomo, ieſt iáwno y wiadomo wſzyſtkim. Już
„ też rozżarzona niechęć miedzy Obywatelami dochodziła miarki,
„ już zaiątrzone ſerca oſtatnią pałały nienawiścią, już tylko co
„ krwi Braterſkiey nie dobyły z żył naſzych na włoſku iednym za-
„ wieſzony oręż, kiedy nas od właſney zawziętości odratował lo-
„ ſow ludzkich Naywyżſzy Rządca mocą Wſzechmocności ſwoiey
„ takim razem, ktory lubo nas od oſtatniey zbawił zguby nigdy ie-
„ dnak memi uſty ſzczęściem nazwany nie będzie. Krol umarł,
„ ta śmierć nieprzeyrzana przygaſiła razem już zapalone ſtra-
„ ſzliwey niezgody pochodnie, bogdayby na zawſze! Lecz ledwo
„ cośmy z tey opłonęli nieſpodziewaney wieści, nowe nam przy-
„ ſzło oglądać prawołomſtwa, więkſze ambicyi y nienawiści dozna-
„ wać ośmielenia, a tym y groźnieyſze y dolegliwſze, że pod czas tak
„ krytyczney bezkrolewia okoliczności. Skrępowana na tylu
„ Seymikach wolność kreſkowania pod władzy Zołnierza Koron-
„ nego zamachem upadać miała do ſzczętu, kiedy nam przecie na

N „ uży

„ użycie dalſze tych prerogatyw naſzych moc ieſzcze więkſzą niebo łaſkawe w zniecić raczyło. Ieſzcze w czas nadeſzło Woyſko Jmperatorowey Roſſyiſkiey na przywrocenie tey rowności zawſze miedzy nami żądaney, á tak rzadko użytey. Smiem wzywać na świadectwo tego wſzyſtko widzącego Boga, ktory nayſkrytſze ſerc ludzkich przenika głębokości, ktory ſtworzył y zna ſerce moie. Nikt żywiey nademnie ubolewać nie może nad nieſzczęściem przeſzłych czaſow, czyli lepiey mowiąc nad winą przodkow naſzych, ktorzy nas w ten ochydny bez ſilny nierząd wprawili, gdzie właſne Prawa iuż nam ani Oſob beſpieczeńſtwa, ani rządow formy upewnić nie zdołaią, ile razy ktorykolwiek z wſpoł Obywatelow naſzych odważyć ſię zechce na nas obracać ſiły ktore mu albo Rzeczpoſpolita przez Urząd, albo Fortuna przez urodzenie dała. Ale *tandem* ieżeli na tośmy iuż przyſzli, ieżeli właſney Obrony Prawo od wſzyſtkich nayſtarſze, wracać nam ſię od ſiebie pozwala wtedy, gdy wſzelkie inne iuż oczewiście moc ſwoią ſtraciły. Dziękuymyż iuż nakoniec Wſzechmocnemu loſow naſzych Panu: iż nathnąć raczył prawdziwie wielkim ſy rownaiącym ogromną Iey potęgę umyſłem Nayiaśnieſzą Katarzynę wtorą, że by naymnieyſzego dla ſwego Intereſſu nie dopuſzcza ſię zamyſłu. Nic wcale nie pragnie ku ſzkodzie lub uſzczerbku naſzemu. Upewnia nam całość poſſeſſyi y wolności naſzych. Jey Woyſka ſtały ſię nam tarczą przeciwko właſnych w ſpoł Obywatelow zamachom. Winniśmy Iey przy poſzanowaniu bez intereſſowaney dla nas życzliwości wdzięczność ktorą iak nayſolenniey oświadczyć nikt z Nas rozumiem zbraniać ſię nie będzie. Jeżeli uznaiemy y doznaiemy iak pomyślne dla Oyczyzny ieſt w dawanie ſię do teraźnieyſzych Iutereſſow naſzych Jmperatorowey Roſſyiſkiey dowodu y oświadczenia, wdzięczności naſzey ſama wyciąga ſprawiedliwość, ktory w potomnym czaſie tym bardziey dla nas będzie nienaganny, im mniey od nas ſamych pochodzą przyczyny, z ktorych ſtały ſię poſtępki Jmperatorowey Roſſyiſkiey dla Oyczyzny naſzey koniecznie potrzebne.

Imć Pan Podkomorzy Koronny Poſeł Bełſki *præmiſſa recognitione* Xięciu Imći Prymaſowi, za ſtaranie około Dobra publicznego, Imperatorowey Imći, za dane od Niey w oppreſſyach wſparcie, wyraziwſzy wdzięczność, aby *in ſupplementum* oddanego Xciu Imci Woiewodzie Ruſkiemu generalnego Regimentarſtwa obmyślić ſpoſoby ktoremiby żadney przeſzkody woyſko Koronne nie miało do weyścia w Kommendę Xcia Imći Woiewody Ruſkiego, y Proiekt *eo Nomine* ułożyć dopominał ſię. Ichmość Panowie Leparſki Upitſki y Szadurſki Inflantſki Poſłowie wymieniaiąc podobnie iak y inni przed niemi praw y wolności oppreſſyą *circa recognitionem* Nayiaśnieyſzey Imperatorowey Roſſyiſkiey o approbacyą konfederacyi domawiali ſię. Imć Pan Bukowſki Poſeł Ruſki wymieniaiąc gwałtowne Trybunału Wileńſkiego uſtanowienie, zaboyſtwa, y wiolencyi popełnienie, Imperatorowey Imći życzył czynić wielkie dziękowanie

że intereſſowanie ſię ſwoie w krzywdach Praw y wolności raczyła *interponere*, alleguiąc, iż gdyby woyſka Iey tu nie było, podobnoby nie ieden we krwi ſpłukać ſię muſiał. Imć P. Gurowſki Poſeł Poznańſki idąc *in ſenſum* Imći Pana Stolnika Litt. Poſła Warſzawſkiego o rekognicyą dla Imperatorowey Imći y o konfirmacyą Konfederacyi Litt. domawiał ſię, o co ſamo y Imć Pan Piaſkowſki Poſeł Wołyńſki dopominał ſię. Imć Pan Poniatowſki Stolnik Litewſki Poſeł Warſzawſki, że Projekt ściągaiący ſię, do konfederacyi Littewſkiey iako też y drugi względem okoliczności reguluiących ſię do Regimentarſtwa Xcia Imći Woiewody Ruſkiego, nie ſą ieſzcze napiſane, więc kiedy te iutro będą przeczytane, aby *per turnum* na nie były decyzye, wnoſił zdaniem ſwoim. Imć Pan Kraſzewſki Poſeł Inowrocławſki Konfederacyi approbacyą wnoſząc, wyraził Rekognicyą Nayiaśnieyſzey Imperatorowey Roſſyiſkiey, oraz aby Krypel w Toruniu Luterſki; za reſkryptem Imć Pana Graffa Brühla prokurowanym ufundowany, był odebrany, y o tey Dyſſydenci *á modo benè merendi remoti, panem bene merentium* nie odbierali, y Staroſtwa przeciw prawu, iako też ſzarże Generalſkie im dane, były im odebrane, *militando pro Religione* dopominał ſię. Imć Pan Suchodolſki Poſeł Mściſławſki wyrażaiąc rekognicyą dla Carowy Imći, czynił prekuſtodycyą, aby znayduiące ſię tu woyſka żadney Kraiowi nie czyniły krzywdy. A że czas zbliżał ſię ku wieczorowi, więc Xiąże Imć Prymas, *in ordine* wygotowania proiektu do Konfederacyi Litt. iako też y drugiego do Regimentarſtwa generalnego Xięcia Imći Woiewody Ruſkiego ściągaiącego ſię, y żeby na nie decyzya Stanow Rzeczypoſpolitey dnia iutrzeyſzego naſtąpiła, ſolwować Seſſyą na dzień naſtępuiący obligował, y na tym Seſſya ſkończona.

SESSYA SIODMA
Dnia 15. Maja.

XIąże Imć Marſzałek dziękuiąc BOGU, że w tey ważności agituiących ſię Materyi ſpoił węzłem Iedności Stany; pytał ſię czyliby zgoda była na przeczytanie Proiektu do Konfederacyi Litt: ściągaiącego ſię? Chciało zaraz wielu mieć Głos, y do tego Proiektu przymowić ſię, ale kiedy Imć Pan Poniatowſki Stolnik Litewſki Poſeł Warſzawſki perſwadował, żeby lepiey po tym po przeczytaniu do niego ſię przymowić, przeſtali więc na tym, á Imć Pan Sekretarz Seymowy wſpomniony Proiekt przeczytał, na ktory odpowiedziano: zgoda. Po przeczytaniu ktorego Imć Pan Ukolſki Poſeł Trocki, ażeby Konfederacya Litewſka nie miała mocy wkładać Podatkow, przymowił ſię. Imć Pan Glinka Poſeł Łomżyńſki: ażeby Imperatorowa Imć Roſſyiſka za pomoc ſwoię w teraźnieyſzych czaſach, za ktorą czynił Rekognicyą żadney nie pretendowała nadgrody ani iakiey ſztuki od Rzeczypoſpolitey Kraiu, oſtrzegał, y na Imć Pana Młodzianowſkiego Staroſtę Rożańſkiego, że wielkie czy-

ni bezprawia y opreſſye, uſkarżał ſię. Gdy zaś na pierwſzą ſwoię
wnieſioną materyą, reſpektem nie pretendowania przez Imperatoro-
wą Ieymość iakowey Części Kraiu, odpowiedziano mu: że w tym
Samym Proiekcie doſtatecznie było dość Imperatorowey Ieymości
bez intereſſowności wyłożone Obiaśnienie, na drugą zaś iego mate-
ryą, że *ſuo loco* może ſię o to dopomnieć, uſpokoił ſię na tym. Xią-
że Imć Marſzałek, widząc zgodę na Proiekt przeczytany, oświadczył
iż nie widział racyi ażeby *per Turnum* domagaiąc ſię od Stanow na
pomieniony Proiekt przyznania, miał czas prożno wycieńczać, o
uſpokoieniu Innego Proiektu *ſalvo* iednak *meliori Iudicio* tychże Sta-
now namienił. Imć Pan Moſtowſki Woiewoda Pomorſki approba-
cyą Konfederacyi Litt. y Proiektu, pochwalaiąc, wyraził rekogni-
cyą Imperatorowey Imości Roſſyiſkiey, za daną pomoc części Woy-
ſka ſwego, ponieważ dla woyſk Nadwornych y Komputowych Ko-
ronnych, na opreſſyą Stanow rezolwuiących ſię, Seym teraźniey-
ſzy beſpiecznie nie mogłby ſię odprawić. Imć Pan Horain Poſeł
Wileńſki, aby *Lauda inique* ſpiſane y Kaptury nie prawnie fun-
dowane, mocą tegoż Proiektu Konfederacyi Approbowaney, były
ſkaſſowane przymowił ſię. Ichmość Panowie Wielkopolſcy Poſło-
wie, y Wołynſcy, gdy podobnie reſpektem ſwoich domawiali ſię
Seymikow, perſwadowano im, ażeby nie uſpokoiwſzy wprzod
zupełnie pierwſzey Materyi, wnoſzeniem innych nie czynili zagma-
twania á więc Imć Pan Piaſkowſki Poſeł Wołyńſki reſpektem ſey-
mikow Woiewodztwa ſwego, *ſuo loco*, czas do mowienia ſobie zoſta-
wił. Imć Pan Kaſztelan Przemyſki Rekognicyą Imperatorowey
Imości Wyrażaiąc, y Konfederacyą Litewſką pochwalaiąc, ażeby y
na Ruſi beſpieczeńſtwo wewnętrzne podobnie utwierdzić dopra-
ſzał ſię. Proſzono potym aby *ex Turno* do Proiektu Konfedera-
cyi Litt. przeczytanego przymawiać ſię, ale Xiążę Imć Marſzałek Po-
ſelſki, odpowiedział iż na to ſamo, czyliby ſię *per Turnum* mieli przy-
mawiać po Konfederacyi, potrzebaby *pluralitatem exquirere* Stanow.
Xiążę Imć Prymas proſząc wprzod: żeby nie wycieńczać czaſu przy-
mawianiem ſię do proiektu Konfederacyi Litewſkiey przeczytanego,
pytał ſię Senatu czyliby na tenże Proiekt zgadzali ſię? A kiedy
Senat *uno Labio* odpowiedział zgoda, pytał ſię Xiążę Imć Marſza-
łek Poſelſki, porządkiem Woiewodztw Poſłow, y kiedy Imć Pan Wie-
lopolſki Koniuſzy Koronny Poſeł Krakowſki, Imięniem Kolegow
wſzyſtkich ſwoich zgadzanie ſię na, tenże Proiekt opowiedział, co
ſamo y Woiewodztwo Poznańſkie uczyniło; Odezwał ſię Xiążę Imć
Prymas obliguiąc aby y drugi proiekt; reſpektem utwierdzenia wła-
dzy Regimentarſtwa Generalnego na dniu także wczorayſzym na-
mieniony, był przeczytany y approbowany. Imć Pan Horain Po-
ſeł Wileńſki zgadzaiąc ſię na proiekt Konfederacyą Litewſką ap-
probuiący, ażeby też Konfederacią wſzyſcy Ichmość Panowie Sena-
torowie Miniſtrowie Poſłowie, y Dygnitarze Litewſcy, ktorym
ieſzcze nie przyſzło w Wilnie iey zaprzyſiądz, teraz ią poprzyſię-
gli, wnioſł. Toż ſamo Imc Pan Scypion Staroſta Lidzki, approbuiąc,
tenże Proiekt Konfederacyi Litewſkiey potwierdził. Imć Pan Sucho-

rzewſki Poſeł Kaliſki cytowane przez Imći Pana Stolnika Litewſkie-
go w Litwie bezprawia y gwałtowności przywodząc ſobie na pa-
mięć, Konfederacyą Litewſką, y Proiekt iey approbował y żeby tę
Ichmość Panowie Hetmani Litewſcy, co prędzey zmocnili, za rzecz
ſądził potrzebną. Oraz żeby podobnie y w Wielkiey Polſzcze po-
ſtąpić, dla zabieżenia początkom, ktore ſię pokazuią, radził w mowie
ſwoiey. Imć Pan Nieſiołowſki Poſeł Nowogrodzki, Konfedera-
cyą approbował, ale żeby ta Konfederacya podatkow nie miała
mocy ſtanowić, oſtrzegał. Imć Pan Tyzenhauz Poſeł Grodzieńſki
ſkarżąc ſię na odłączenie niektorych w ſpołbraci, poſtępkami y u-
biorem dyſtyngwuiących ſię, y obcowaniem Ziemiańſkim brzydzą-
cych ſię, wyliczał przez nich wielorakie gwałtowności, krwi rozla-
nia, y bezſprawiedliwości czynione, iako też na przeſzłym Ordyna-
ryinym Seymie: dobyciem ſzabel beſpieczeńſtwa, y obſerwancyi
Izby Poſelſkiey ſkażenie, Trybunału oſtatniego Litewſkiego, gwał-
towne y bezprawne uſtanowienie, tudzież podczas reaſſumpcyi te-
goż, Naiazd Pałacu Imći Pana Fleminga Podſkarbiego, y zabicie Of-
ficyera, oraz zmyślane Lauda y uſtawy Seymikow, na ktorych Oſo-
by żadney Poſſeſſyi nie maiące podpiſywały ſię wymieniaiąc, ſądził
za rzecz należytą ażeby przeſtępſtw takowych Autora Imię, że do
tych czas w ſkargach nie było wymienione, *in Publico* ie wyrazić,
ſkarżył ſię przed Stanami Rzeczypoſpolitey o też przeſtępſtwa na
Xcia Radziwiła Woiewodę Wileńſkiego, a wyraziwſzy Nayiaśniey-
ſzey Imperatorowey Roſſyiſkiey, za daną uciążonym pomoc w ſło-
wach ſwoich wdzięczność, obligował, ażeby Ichmość *Senatores Mini-
ſtri* y inni Konfederacyą Litewſką y Proiekt ktory za ſprawiedliwy
twierdził (: tak iak Imć Pan Horain, dopominał ſię :) zaprzyſięgli.
Powiat Kowieńſki, Woiewodztwo Sieradzkie, Ziemia Wieluńſka, Wo-
iewodztwo Łęczyckie, y Inne wſzyſtkie Woiewodztwa Ziemie y
powiaty zgadzaiąc ſię wſzyſcy, na Proiekt teyże Konfederacyi Litew-
ſkiey przez znacznie większą połowę Ich o zaprzyſiężenie w ſpomnio-
ney Konfederacyi przez tych, ktorzy będąc Senatorami, Miniſtrami,
Poſłami y Obywatelami Xięſtwa Litewſkiego ieſzcze oney nie za-
przyſięgli, dopominał ſię. Zaś Imć Pan Bukowſki Ruſki, Rzewu-
ſki, Dzieduſzycki Haliccy, Niſzczycki Płocki Poſłowie, ażeby taż Kon-
federacya miała *ſuos Limites*, y nie wyciągała iakowego prawa na
Rzeczpoſpolitą approbuiąc Ią y zaprzyſiężenie iey pomienione wno-
ſząc, ſobie oſtrzegali. A Imć Pan Bohomolec Witebſki Poſeł
Konfederacyą też aprobuiąc, y zaprzyſiężenie iey wnoſząc, przydał,
iż ponieważ niektore Powiaty, iedne w cale nic, drugie *in parte* tyl-
ko do tey Konfederacyi przyſtąpiły; aby im wolno było, tych ſamych
Konſiliarzow lub innych utwierdzić. A Imć Pan Łopacińſki Po-
ſeł Mściſławſki, ażeby *circa acceſſionem* do tey Konfederacyi Ichmciow
Panow Senatorow, y Miniſtrow, *integritas* Władzy Hetmańſkiey W.
X. Litt. do tych czas wiernie zachowaney była oſtrzeżona, dopomi-
nał ſię. Poſłowie Woiewodztwa Bracławſkiego, namienili, Sta-
nom Rzeczypoſpolitey o Konfederacyi w Woiewodztwie ich na-
ſtąpioney, y o niey gdy punkt o Kapturach do decydowania naſtą-

pi, domawiać ſię wolność ſobie oſtrzegli, y Konfederacyą Litewſką *cum Juramento* iey, *ſalvis præcuſtoditionibus* Poſłow Ruſkich approbowali. Po ſkończonym takowym Senatorow y Poſłow, do Konfederacyi pomienioney przymawianiu ſię Xiąże Imć Marſzałek, widząc na tenże Proiekt powſzechną zgodę, pytał ſię Stanow, czyliby zgoda była na podpiſanie tegoż? naco gdy odpowiedziano, zgoda, pytał ſię powtore, czyliby można przeczytać Proiekt reſpektem utwierdzenia władzy Regimentarſkiey Xcia Imći Woiewody Ruſkiego, na co gdy *itidem* rownie naſtąpiła zgoda; czytał go więc Sekretarz Seymowy, po przeczytaniu ktorego znowu odpowiedziano zgoda; A Imć Pan Horain Poſeł Wileńſki aby Pułki Tatarſkie, co były w Krolewſkiey ſłużbie, *in ſpatio* ſześć Niedziel czaſu od zaczęcia Seymu, w tey, w ktorey teraz ſą, nieznaydowały ſię ſłużbie, y ażeby *ſub pœna colli & confiſcatione Bonorum* do Domow ſwoich wrocili ſię, w Proiekcie dołożyć, przydał zdanie ſwoie. Imć Pan Mrokowſki Poſeł Czerſki, zgadzaiąc ſię z Imći Panem Wileńſkim, ażeby też w ziemi Czerſkiey od Woyſk Koronnych, ktorzy Woły bić każą, a nie płacą była obmyślona *ſecuritas*, przymowił ſię. Zaś Imć Pan Woiewoda Podlaſki, ażeby czaſu nie cieńczyć, y dzieło zupełnie dopełnić, radził: aby pomienione Proiekta były dokończone y podpiſane. Imć Pan Nieſiołowſki, Nowogrodzki, Kraiewſki Ciechanowſki, y Borzęcki Ruſki, Poſłowie o wypełnienie wzwyż pomienioney przyſięgi na konfederacyą Litewſką przymowili ſię. A Imć Pan Horain Poſeł Wileńſki żeby Kalkulacyą czynić Imći Panu Podſkarbiemu Wielkiemu Koronnemu przed Rzecząpoſpolitą nakazać, ażeby ſię przeto pokazał, czy będzie Rzeczypoſpolitey poſłuſzny, dopominał ſię. Zaś Imć Pan Laſocki Poſeł Sochaczewſki mowiąc, że o tey materyi kalkulacyi *ſuo loco* mowić potrzeba, y że *vigore* Konſtytucyi 1562. y drugiey Konfederacyi przez ktore expenſa wſzyſtkie ktore pod czas Konfederacyi czynić Podſkarbim nakażą, obiecuią ie *in plenis* potym *Ordinibus pro Liquidis* przyiąć, á przeto że ſię Ichmość Panowie Podſkarbiowie podczas Konwokacyi Kalkulować nie powinni, *implicite* wnoſił. Imć Pan Walknowſki Poſeł Poznańſki ażeby Konfederacyą Imć X. Biſkup Smoleńſki zaprzyſiągł, domawiał ſię. Xże zaś Marſzałek, czyliby na przeczytanie Proiektu reſpektem Tatarow, Pułkow niegdyś Krolewſkich, *aſſenſus* przyſtąpił? pytał ſię; y gdy odpowiedziano zgoda, przeczytano tenże o Tatarach Proiekt, y po przeczytaniu iego *iterum* powiedziano zgoda. A Imć Pan Ponińſki Poſeł Kaliſki; co do zaprzyſiężenia Konfederacyi należało, mowił że Przyſięga nikogo wzdrygać nie powinna, kto myśli bydź nie odſtępnym Konfederacyi; opieranie ſię zaś do Przyſięgi znaczy myśl odſtąpienia związku z konfederowanych. A Imć Pan Poniatowſki Poſeł Warſzawſki. ażeby Proiekta były podpiſane zalecał ktore gdy zoſtały zaraz podpiſane, przymowił ſię Imć Pan Wilczewſki Poſeł Wiſki, ażeby, kiedy Proiekt konfederacyi był iuż podpiſany, chcieli go Ichmość Panowie *tam ex Senatorio, quam ex Equeſtri Ordine* Obywatele Litewſcy zaprzyſiądz, dopominał ſię. Toż ſamo Imć Pan Horain dodaiąc, aby *per Turnum* Woiewodztw przy-

ſięgali

ſięgali, wnoſił. Zabrał Głos Imć Pan Kaſztelan Wileńſki, á przywodząc każdemu w przytomności, iż nie tylko z Senatorſtwa był przyſięgły, *quidquid nocivi ſciverit, avertere*, ale też że *mens* Prawa ieſt na Hetmanow *in hunc ſenſum* wyrażona: „ á uchoway Boże, by kiedy „ Rzeczpoſpolita do Scyſſyi miedzy ſobą przyſzła, tedy w ten czas „ Hetmani do żadney ſtrony przywięzować ſię nie powinni „ Więc do wypełnienia na Konfedaracyą przyſięgi nie ſądził ſię bydź obligowanym, chyba żeby Rzeczpoſpolita kazała mu też ſamę koniecznie przyſięgę wypełnić; iednak y w tym gdyby generalną Konfederacyą Stany w Rzeczypoſpolitey miały potym za przyſięgać, na coż by ſię przydało na te teraz tylko Xięſtwa Litewſkiego Jurament wykonywać. Imć Pan Poniatowſki Poſeł Warſzawſki w zabranym głoſie oświadczył, iż buduie ſię z znakomitych y zawſze przychylnych dla Oyczyzny ſentymentow Imći Pana Kaſztelana Wileńſkiego: że według powtorzoney Przyſięgi obligowanym ſię ſądzi to wſzyſtko czynić, cokolwiek po nim Rzeczpoſpolita wyciągać może, czego że teraz iedynie żąda, aby konfederacyą od ſiebie approbowaną Prowincyi Litewſkiey poprzyſiądz, ſpodziewać ſię należy, że w tym nie ubliży łatwości, ile że to poprzyſiężenie będzie dla wſzyſtkich przykładem, na ktore zapatruiąc ſię nikt pewnie od poprzyſiężenia nie wymowi ſię o co w ſzczegulności y Xcia Imći Kanclerza Wielkiego W. X. Litt. upraſzał, ażeby *in facie* Stanow Rzeczypoſpolitey też Konfederacyą poprzyſięgli. Iakoż zabrawſzy głos Xże Imć Kanclerz, lubo ogołoconą z Głowy Rzeczpltą uznawał, iednak ią z właſzcza przy zaſtępowaniu y prerogatywie prymacyalney maiący moc ſkładania Seymow oſobliwie Konwokacyinych bydź twierdził. Co zaś ſię tycze zaprzyſiężenia Konfederacyi Litewſkiey iako ią zaprzyſiądz naymniey ſię wzdrygać oświadczył y był determinowany tak rozumiał, że każdy czyniąc zadoſyć *Juſſis & Imperiis* złączonych Stanow naymnieyſzey w tym niepokaże trudności albowiem gdyby kto *non eſſet cum Republica* byłby *contra Rempublicam*. Naoſtatek konkludował aby u Xięcia Imć Prymaſa też konfederacyą poprzyſiądz y *Actum* przyſięgi do Xiąg Kapturowych Warſzawſkich oddać; z tym iednak oſtrzeżeniem kończył ſwoy dyſkurs. iż gdyby ſię Rzeczypoſpolitey podobało aby też przyſięgę *in facie* Stanow zgromadzonych wypełnić, tedy y na to *effatis* doſyć iey czyniące chętnie ſię zgodził. A gdy więc zgromadzone Stany nie nalegały, aby też przyſięgę *in loco Conſiliorum* uczynić zaczym Xiąże Imć Prymas zapraſzaiąc do ſiebie na dzień iutrzeyſzy do przyſięgi, iż Proiekta pomienione były podpiſane przez niego, opowiedział. Oraz, aby, co należy do beſpieczeńſtwa wewnętrznego i zewnętrznego iakie y kiedy z poſłami Cudzoziemſkiemi względem Granic z Państwem Roſſyiſkim, Dworami Wiedeńſkim y Berlińſkim mieć konferencye? że te dnia iutrzeyſzego Materye będą *pro objecto* do naradzenia ſię; dołożył y o ſolwowanie Seſſyi obligował, ktora wraz Solwowana była.

SESSYA OSMA

Dnia 16. Maja.

PO zagajeniu Xcia Imci Marſzałka zabrał głos Xiąże Imć Prymas, oznaymując że Przyſięgę na Konfederacą Litewſką Ichmść Panowie Senatorowie, Miniſtrowie, Dygnitarze, Poſłowie, y Inni Obywatele Litewſcy, dnia dziſieyſzego w Pałacu Jego wypełnili; że zaś niektòrzy jeſzcze teyże Przyſięgi niewypełnili, przeto czyliby ją mieli przed Imść X. Biſkupem Wileńſkim czynić pytał ſię Stanow Rzpltey, na co gdy odpowiedziano, zgoda Proiekt reſpektem czynienia Konferencyi z Cudzoziemſkiemi Miniſtrami, *in ordine* poſtanowienia Sądow Pogranicznych, jako y innych okoliczności, Imć Pan Sekretarz Seymowy przeczytał, y do tychże konferencyi z Dworami Wiedeńſkim, Roſſyiſkim y Berlińſkim tak Xiąże Imć Prymas Senatorow jak Xiąże Marſzałek Poſelſki Poſłow wyznaczali. Odezwał Iegomość Pan Horain Poſeł Wileńſki, ażeby przez te konferencye zabieżeć, żeby więcey Moſkwa, w Granicach Kraju Naſzego ſobie nie przywłaſzczała y Poddanych w całey Litwie nie wybierała, á zbiegłych wydawała. Otoż ſamo Imć Pan Męcińſki Poſeł Wieluńſki reſpektem pogranicza Kraiow Kròla Pruſkiego, y ażeby Sądy Pograniczne, y Sędziowie na tymże Pograniczu byli uſtanowieni, dopraſzali ſię. A Imć Pan Małachowſki Poſeł Łomżyńſki, aby ponieważ żadnego Pogranicznego Województwa bez krzywdy niebyło, więc aby przymowienia ſię w tey Materyi, *per Turnum* mogły naſtąpić, dopominał ſię. Xiąże zaś Imć Prymas, ażeby zamiaſt przymowienia ſię *per Turnum*, każde Województwa nim ſię zaczną konferencye, *deſideria* Swoje *in ſcripto* kommunikowały y że z Miniſtrami Berlińſkiemi, o poſtanowienie przy Granicach Pruſkich, Sędziow Pogranicznych mòwił, ktòrych y Miniſtrowie pomienieni naznaczenia *abutrinq;* życzyli, donioſł o tym Stanom Rzpltey. Imć Pan Maſſalſki Kaſztelan Wileńſki Xięſtwo Lit. partykularnie do konferencyi rekomendował, wczym od Xiążęcia Jmci Prymaſa odebrał zaraz przyrzeczenie. Zabrał głos Imc Pan Zamoyſki Woiewoda Inowrocławſki ktory w tych ſłowach wyraził.

„ W nieſzczęśliwym Stanie Rzeczypoſpolitey Naſzey, bo bez Rady do tych czas, teraz zaś y bez Pana, gdy mi mòwić przychodzi, y radzić podług obowiązkòw mieyſca tego, trudno nie ſarknąć, trudno żalu nie wyrazić, tracąc dobrego z Krółow, á tym bardziey ieſzcze tracąc lat tyle Panowania Jego tak ſpoſobnych do uſzczęśliwienia Oyczyzny naſzey. Strata Pana lubo tak wielka dobrocią Boſką być może nadgrodzona. Strata czaſu nigdy nieprzywròcona. Strata Pana przez wyroki Kròla Kròlow przygotowanych nas zaſtała, zważaiąc to ludzi, z ktòremi żyiem, to Krzeſeł, ktòre oſiadamy, to Państw ſamych uſtawiczne przemiany. Ta ſtrata podała Rządy w Ręce Prymaſowſkie W. X. Mci znaiącego dobrze, pełniącego chętnie, y prerogatywy y powinności Urzędu właſne, maiąc tylko przed oczyma miłość Ozccyzny. Podała Rządy Prześwietnemu Senatowi, y Stanowi Rycerſkiemu. Jeſt to dzieło wyrokow Boſkich, że w Oſobach Waſzych przez urodze-

nie, ile Oſob, tyle Kandydatow wenerować należy. Jeſt jeſzcze nie mniey tychże wyrokow dzieło, że gdy jeden tylko ukoronowanym bydź powinien, z was każdy pokazać ſię może bydź godnym Korony; oſwobodziwſzy wolność już w niewoli przez opaczne wolności tłumaczenie, wyprowadziwſzy z nierządow Rzeczpoſpolitą przez opaczną rządow jey explikacyą. Moim zdaniem nachyloną do upadku weſprzeć, utrzymać, y ubeſpieczyć Koronę, jeſt to więcey jak ją noſić. Uſzczęśliwiło przedtym Oyczyznę naſzą Berło Kròlewſkie w Domu Twoim Jaśnie Oświecony Marſzałku, uſzczęśliwi teraz powierzona Tobie Laſka wſparta radą Wielkiego Miniſtra, á Stryja Twego, wſparta mocą powierzoną ſobie od Rzeczypoſpolitey Wielkiego Senatora, á Oyca Twego. To wſzyſtko w tak ſprawiedliwym żalu, może niejakąś przynieść folgę; że zaś bez rady do tych czas zoſtajemy, w tym żadney nie widzę konſolacyi. Inne albowiem ſtworzenia łatwo wſzędzie mając żywność przyzwoicie odziane y uzbrojone, żyć każde z nich może w oſobnoćci. Człowiek zaś obnażony ze wſzyſtkiego odebrał w rekompenſę rozum y mowę, żeby mogł żyć, y żył koniecznie z drugiemi. Wzajemnie potrzeby naſze prowadzą nas do ſpołeczności, ſpołeczność bydź nie może bez Rządu, á Rząd bez Rady, toć już potrzebna Rada. Ze zaś y zbawienne bydź muſzą u nas Rady, z kogoż złożona Rzeczpoſpolita, jeżeli nie z nas ſamych? z kogoż Rzeczpoſpolita ſkłąda Rady, jeżeli nie z nas ſamych? z tąd wynika, że cokolwiek niſzczy obrady naſze, nas gubić muſi. Imaginuymy ſobie Kròla niechcącego nigdy ſkładać Seymy, zapewne że nie Kròla, lecz Tyrana Imię zaciągałby na ſiebie, niedotrzymaniem Wiary uwalniałby nas od przyſięgi poſłuſzeńſtwa ſobie, proſzęż, ten, co nieuſtannie zrywa Seymy, còż on innego czyni? więcey powiem, nieſkładanie Seymow wydaje złe intencye, wydaje y oſobę, umnieyſza dla nas pracy, umnieyſza y expenſy, á tym ſamym w ſtanie obrony nas zoſtawując animuje; zrywanie zaś Seymow tai prawdziwe przyczyny, tai y oſoby, przydaje dla nas pracy, przydaje y expenſy, nadzieją nas łudząc, wycieńcza bronienia ſpoſoby, traci ochotę, odeymuje nadzieję. Imaginuymy ſobie nieprzyjaciela w kraju niechcącego nigdy dopuſzczac Seymow, o jak cięſzka jeſzcze ròżność miedzy zrywającym? Tamten nieprzyjaciel, ten zaś Syn właſney Oyczyzny, tamten wſtępnym idąc bojem na obronie mieć ſię każe, ten zaś wzajemney zadufanym przyjaźni, śmiertelne zadaje rany, á co więkſza tymże ſamym orężem, ktòry ſię zdawał bydź wymyślonym na obronę wolności. Odbiera honor Panu, odbiera y Senatorowi, jakby już bydź miały ich zgwałcone Przyſięgi. Odbiera honor y Izbie Poſelſkiey, jakby już bydź miała y ona ſprzyſiężona na zgubę Oyczyzny. Gdy nam BOG nayłaſkawſzy pozwala jeſzcze czaſu, á deſperować broni, gdy nas gwałtowna Rzeczypoſpolitey potrzeba do tey ſprowadza obrady, daymy nieżawodne dowody Oyczyznie naſzey, że jey uſzczśliwienie jeſt jedynym celem naſzym. Przyſtąpmy do Rządow! y Hiſtoryi Rzeczypoſpolitey, á znaydziemy *Pluralitatem* uſtanowioną we wſzyſtkich Sądach, y w niektòrych Wojewodz-

„ twach na Elekcyi Posłow y Deputatow, ustanowioną dla Senatu
„ y Krôlow samych. Nie innym sposobem sama korzystała obrady
„ swoje, gdy z Familii Krôlow swoich obierała Pana, widząc ich rô-
„ wnie z sobą interessowanych do uszczęśliwienia siebie; skoro zaś
„ poczęła, coraz z innego Domu obierać Krôla, obaczyła w nich o-
„ ziębłość dla kraju, obaczyła y niebespieczeństwo, że datkiem Wa-
„ kansow bydź może ujęta *Pluralitas*. Nie napisawszy nowego Pra-
„ wa, *permissivè* mieć się poczęła ku zrywającym Seymy, gdy zaś
„ Krôlow następowały *fata*, żywiey do właśliwey Rządow swoich
„ przystępowała formy, á pod tytułem Konfederacyi *sub Interregnis*
„ wszystko konkludowała, dając tym poznać, że nie *Pluralitas* jest
„ strasna wolności: lecz Monarchow Władza. W każdym Pań-
„ stwie troista znayduje się władza, to jest stanowienia, Exekucyi y
„ Sądow; tych trzech władzy ułożenie stanowi y rządow naturę, y
„ Ziemianow bespieczeństwo. Władza stanowiąca zawsze była w
„ ręku trzech Stanow Rzeczypospolitey, nie będzie tedy nowa *Re-*
„ *giminis forma*, ale właśliwa *ab antiquo* Rzeczypospolitey przy-
„ wrocona przez ustanowienie Rady nieustającey. Nie za kaden-
„ cyą Seymow przypadają interessa, lecz za przypadaniem interes-
„ sow przytomne wzywają się Rady, przez ustanowienie Rady kon-
„ kludującey, niewiem na coby się przydać mogła bez decyzyi Ra-
„ da. Widziemy że człowiek bezrozumny ginie, że prywatne Do-
„ my nasze bez Rady upadają, cóż mówić dopiero o całym Pań-
„ stwie, ktôre im większe tym barziey potrzebuje Rady. W abso-
„ lutnym Rządzie jeden konkluduje wszystko, w zaszczyconych
„ wolnością Państwach decyzya zawisła od wielu, toć istność Rze-
„ czypospolitey jest *Pluralitas*. Ze innego nie było, nie masz, y bydź
„ nie może, sposobu weźmy od początku wszystkie Rządy y Histo-
„ rye, weźmy y teraznieysze Państwa, á znaydziemy, gdzie jeden
„ niema władzy konkludować, tam od wielu zawisła decyzya. Ze in-
„ nego bydź nie może sposobu, to z ludzkiey pochodzi natury. Inne
„ stworzenia mając sobie dany instynkt mają tym samym jednomyśl-
„ ność, człowiek zaś mając rozum y wolą, jest wolny. Widziemy jak
„ są rôżne y przeciwne sobie inklinacye y sentymenta ludzkie. Tę rô-
„ żność przeyrzał Bôg bo ją stworzył, za potrzebną uznał, bo iey do-
„ puścił. W rządzie Monarchicznym nie Narod lecz Pan obiera so-
„ bie rady y Ministrow, toć y Rzeczpospolita naywyższą maiąc wła-
„ dzą, sama sobie obierać powinna Senat y Ministrow. Uchoway
„ Boże miedzy Maiestatem, á Stanem Rycerskim jakowego rozrô-
„ żnienia, zapewne że Senat y *Ministerium* tego utrzymować będzie,
„ czyią łaską obrany. Będzie medyacya Senatu skuteczna, gdy u
„ stron obydwoch mieć będzie kredyt, kredytu mieć nie może nie
„ będąc obrany przez Stan Rycerski, á potwierdzony od Maiestatu.
„ Nie ubyło przeszłym Krôlom Powagi przez erekcyą Trybunałow,
„ to y przyszłym teraz nie ubędzie. Nie boiaźń kary, nie chciwość
„ Starostw, nie ambicya honorow iedna pradziwą dla Panow u Pod-
„ danych miłość y respekt. Niech sobie raz na zawsze wyperswa-
„ dują Monarchowie, że oni są dla Krôlestwa, á nie Krôlestwa dla
„ dla

„ dla nich, to kochaiąc Poddanych swoich ukochani będą, respektu-
„ jąc sami Prawa respektowani będą. W Rządach Rzeczypospo-
„ litey honory ani bogacić, ani ubożyć powinny. W teraznieyszym
„ zas wieku wszystkie urzędy y funkcye, nie tylko potrzebuią zdol-
„ ności, ale też y znaczney fortuny dla wielkich przytym expens. Jest
„ tedy konieczna potrzeba wystarczaiących przyłączenia pensyi dla
„ ubespieczenia Rzeczypospolitey, żeby nie bogactwa same lecz y
„ zdolność przystęp mieli do honorow. Starostwa nazwiskiem swo-
„ im *panis bene merentium* daią poznać intencyą Rzeczypospolitey.
„ Nie trzeba naturze ludzkiey więcey przypisywać doskonałości, jak
„ mieć może w istocie samey, nie trzeba teyże natury taić defekta,
„ nie iest rzecz ludzka ukontentować wszystkich. Cięszko dla Monar-
„ chow poznać Poddanych swoich cnoty y talenta, cięższey jeszcze
„ też same tak ściśle ważyć na szali sprawiedliwości, żeby zawsze za-
„ służeńszy otrzymywał Wakanse. Miedzy nami przyjaźń, lub niena-
„ wiść przydaie albo umnieysza drugim zasług, interess prywatny
„ nie zna chciwości granic, miłość właina własnego niepoznaie pod-
„ chlebstwa. Więc obrôcenie Starostw na Pensye *salvis modernis Pos-*
„ *sessoribus* do urzędow y funkcyi, zniesie przyczyny nieukontento-
„ wania Poddanych ku Panu, zniesie przyczyny dyffidencyi miedzy
„ nami, á wypełni intencye Rzpltey, gdy przez nią obrani, o-
„ raz w pracach swoich rekompensowani będą, ubespieczy wewnętrz-
„ ną spokoyność, gdy nie kilku, lecz wszyscy zarownie uszczęśliwie-
„ ni będą. Każda Rzeczpospolita upada przez upadającą miłość Oy-
„ czyzny w Ziemianach swoich. Miłość Oyczyzny upada, gdy być
„ można dystyngwowanym y zbogaconym niesłużąc Oyczyznie, sa-
„ kryfikuie się na koniec Oyczyzna z łatwością gdy jey upadkiem
„ przyiść można do bogactw y honorow. Możnaby obrocić część
„ znaczną zbywających Starostw na aukcyą intraty Krôlewskiey, na
„ melioracyą zapłaty Woysku, na ustanowienie Landmilicyi po Wo-
„ jewodztwach dla Sądow assystencyi, Dekretow exekucyi y bespie-
„ czeństwa. Wyznaczyć rowno wszystkim Woiewodztwom do ich dy-
„ spozycyi intratę, maią one sprawiedliwe swoie expensy, mają y bra-
„ ci naszych przez rożne nieszczęścia podupadłych, ktôrychby spra-
„ wiedliwie zaratować należało. Ubespieczywszy *Pluralitatem* od
„ Krôlow własnych, należy jeszcze ubespieczyć od nas samych. Nie
„ *Pluralitas* w Sądach złe pisze dekreta, lecz przez nas samych obra-
„ ni Sędziowie, toć y w Obradach publicznych nie *Pluralitas* błą-
„ dzić będzie, lecz przez nas samych obrane osoby. Możnaby opi-
„ sać, żeby do Rady stanowiącey Prawa, już doyrzałego wieku, już na
„ innych funkcyach exekwujących Prawa wyprobowaney zdolności,
„ y charakteru obierano ludzi. Możnaby opisać żeby każdy
„ oskarżony z Urzędu swego publiczną Trzem Stanom Rzpltey,
„ lub od niey wysadzonym czynił z siebe justyfikacyą. Dla ucalenia
„ Rzeczypospolitey należy obmyślić nie tylko karę na przestępstwa,
„ ale też błędow poprawę, nie dość zabronić Praw łamania, trzeba
„ nie dopuścić Praw eluzyi y ich osłabienia. Władza exekwująca
„ w Senatus Konsyliach y Ministrach zawisła. Przy limicie każdego
Pa „ Sey-

„ Seymu mogłaby Rzeczpoſpolita, nie tylko Senatorom, ale też *ex*
„ *equeſtri ordine* wyznaczyć *ad latus Regium*, w opiſaniu zaś tey Ra-
„ dy oſobliwſzey należy użyć przezorności, żeby uzurpować nie mo-
„ gła, ani ſtanowienia, ani Sądow władzy, bo cożjeſt deſpotyzm, je-
„ żeli nie tych trzech władzy złączenie, czyli to w jedney o-
„ ſobie, czyli w jedney Radzie. We wſzyſtkich Państwach inte-
„ reſſa ſą jedney natury, lubo w ſobie waryują przez cyrkumſtancye
„ czaſu y mieyſca. Są publiczne y domowe intereſſa w innych Kra-
„ jach, ſą y u nas, ſą wojenne y ſkarbowe, ſą y u nas. W tym oſo-
„ bliwſzą znayduję rôżność, że y w Abſolutnych nawet Państwach
„ te intereſſa na rôżne podzielone *Subſellia*, po kilka lub więcey ma-
„ ją do ſiebie wyznaczonych Oſob. Tu zaś przeciwnym ſpoſobem,
„ gdzie od wielości głoſow wſzyſtko dependować powinno, każde *Mi-*
„ *niſterium* na jedney zawiſło Oſobie. Tę reflxyą podaję wam ſa-
„ mym Miniſtrom jako kochającym Oyczyznę, jako rozumiejącym
„ dobrze, co być może z lepſzym dla Rzeczypoſpolitey. Nie będzie
„ to z uymą honoru Waſzego, gdy ſami obmyślicie ſpoſoby. Wſzak-
„ że za Anteceſſora mego poten czas Kanclerza, ſtanęła Trybunałow
„ erekcya, gdy przeyrzał, jakby być mogła ſzkodliwa wolności ta
„ władza, w którey zoſtawały honor, życie y fortuny własne. Wła-
„ dza ſądząca, na Duchowną y Swiecką dzieli ſię Juryzdykcyą.
„ Należy upraſzać Ich Mościow Xięży Biſkupow, żeby uczyniwſzy
„ dyſtynkcyą miedzy Kościołem á Dworem Rzymſkim, podali ſpo-
„ ſoby, jak ſprawy zaczęte w Kraju, á nie za Granicą kończyć ſię
„ mają. Wſzakże we wſzyſtkich Chrześciańſkich Państwach to ſię
„ praktykuje, Juryzdykcya Swiecka zupełnie w rękach Stanu Ry-
„ cerſkiego. Wſzędzie być powinna ſprawiedliwość, á tym barziey
„ w Rządach Rzeczypoſpolitey, gdzie z prywatnych Intereſſow po-
„ wſtaiące dyfferencye miedzy Oſobami, ſtaią ſię z czaſem dyfferen-
„ cyą miedzy ich Familią, á dyfferencye między Familiami, już ſpra-
„ wuią zamieſzanie w publicznych intereſſach. Więc należy ieſzcze
„ uſtanowić ſprawiedliwość prędką, i ſkrôcić prawny Proceſs. Zgrun-
„ tu biorąc rzeczy, trzeba kilka Oſob wyznaczyć do zebrania Praw
„ naſzych, y do przyzwoitey przyprowadzenia formy. Przydać
„ Trybunałôw, przydać i czaſu Sądzenia. Ziemſtwa wſzędzie *Plu-*
„ *ralitate* uſtanowić y do czaſu. Spraw wſzyſtkich pierwſza inſtan-
„ cya w Grodzie, druga w Ziemſtwie, á w Trybunale oſtatnia decy-
„ zya, determinować ſpraw walor, ktôre w Grodzie, á ktôre w Ziem-
„ ſtwie bez appellacyi kończyć ſię maią, determinować liczbę Mece-
„ naſôw y Paleſtry. Zkaſſować *vim legis. a noviter reperta* oboſtrzyć
„ *refuſione damnorum*, Grzywny Sądowe obrôcić na reparacyą Mia-
„ ſta, każdy Sędzia niech ſwoię zapiſuie ſentencyą w Sentencyona-
„ rzu, możnaby *aperta ſtuba* ſądzić, ieżeli kto niema boiaźni Boga,
„ niechże nie ma y wſtydu przed ludźmi, ieżeli nie ma ſumnienia,
„ niechże niema y honoru. Wypolerowane Nacye wzaiemnie u
„ ſiebie trzymaią Poſlôw, nietylko dla przypadaiących codziennie
„ intereſſôw, ale też dla pewnych wiadomości co ſię u każdego dzie-
„ ie. Mamy y my u ſiebie tychże Poſlôw, lecz tylko od nich mo-

żemy

„ żemy wiedzieć. co im właſne Dwory nam kommunikować każą.
„ Ze zaś poſelſtwa bywać mogą y od przyiacioł podległych ſuſpicyi
„ y od nieprzyiacioł utaionych, więc dla upewnienia. Obrad naſzych
„ w intereſſach poſtronnych, należałoby u tychże Dworow trzymać
„ właſnych Poſlow, bo ieżyli oni to czynią dla ubeſpieczenia Państw
„ y Prowincyi ſwoich, u nas zachodzi do tego ieſzcze y całość wol-
„ ności. Wprowadzona rowność fortun, ile bydz może w tak ob-
„ ſzernym Państwie przez rowny podział na ſukceſſorow ſpadaiącey
„ Dziedziczney Subſtancyi; Utrzymania taż rowność ſama przez po-
„ dział Krolewſczyn na penſye do Urzędow y funkcyi podług każ-
„ dego nie odbitey- expenſy; Ta rowność mowię żeby nie upadała
„ między nami, należałoby iuż nie reaſſummować *in toto ſumptuariam*
„ *legem*, bo nieſzczęśliwością teraznieyſzych czaſow, co było nie ieſt
„ poczytane za zbytek, ale przynaymniey, co ſami ieſzcze przyznaie-
„ my zbytkiem, Prawem zakazać. Zabronić wſzełkie zaciągi na-
„ dwornych ludzi, bo gdyby inſzych ztąd złych konſekwencyi nie
„ było, to doſyć złego, że między nami tak oczywiście znoſzą
„ rowność. Nie dość na tym uſtanowić Rządy, uſtanowić Prawa,
„ trzeba ieſzcze uformować ludzi, żeby umieli kochać y bronić Oy-
„ czyznę, Prawa ſtanowić y bydź poſłuſznemi. Tu zaraz edukcya
„ Młodzieży Szlacheckiey w oczach ſtaie. Maią Udzielni Xiążęta
„ przyzwoitą edukcyą do rządow przeznaczonych ſobie, y my do
„ Rządow przeznaczeni. Nie trzeba perſwadować Krolom, żeby
„ kochali Krolewſką władzę, bo y ambicya y właſny intereſs Ich do
„ tego prowadzi, lecz trzeba nas zachęcać do miłości Oyczyzny
„ bo ta utrzymuie y iedność y rowność między nami, w kontr ambi-
„ cyi, w kontr właſnemu intereſſowi; nie potrzebuią oni tylko iak
„ żyć y uſzczęśliwiać Poddanych ſwoich. bo rownych ſobie nie cier-
„ pią, wyżſzych od ſiebie nie przyznaią, nam zaś przeciwnie trzeba u-
„ mieć na Urzędzie będąc, podległych a rownych ſobie ſzanować,
„ będąc podległym, na Urzędach będących reſpektować bez podło-
„ ści, kochać rowność, y żyć z rownemi bez ambicyi niżſzych od
„ ſiebie przyimować z ludzkością, a Poddanych ſwoich traktować
„ z kompaſſyą. Należałoby wſzyſtkim uczącym Szkoły podać pro-
„ iekt Miniſtrom tey Edukacyi, żeby iedna w całym Państwie uſta-
„ nowiona była, końcem uſzczęśliwienia Rzeczypoſpolitey. Trze-
„ ba uformować ſerce, uformować umyſł. Uformować ſerce przy-
„ zwoitym Republikantom ſentymentem, że na zachowaney we
„ wſzyſtkim między nami rowności zawiſła całość Rzeczypoſpoli-
„ tey, Urzędy nawet tylko tyle dla ſiebie mieć powinny dyſtynkcyi,
„ ile daią ſpoſobności ſłużenia Oyczyźnie. Ze z nas każdy przez
„ urodzenie bydź może obranym do wſzelkich honorow y funkcyi,
„ że z nas każdy obrany bydź nie powinien, tylko przez zdolność y
„ cnotę, w iednym prerogatywa, w drugim beſpieczeńſtwo wolnego
„ zawiſło Narodu. Ze całość wolności naywyżſze y iedyne Prawo.
„ Trzeba wiary prawdziwe założyć fundamenta, ona naylepiey re-
„ monſtruie, czym był, czym ieſt, y iakim bydz powinien Człowiek.
„ Ciężko bez wiary dobrym ſpoſobem ſtarać ſię o Urzędy, cięże y

Q ieſzcze

„ ieſzcze też ſame dobrze odbywać, abyć poſłuſznym Prawu rzecz
„ ſię zdaie niepodobna. Będzie Wiara pomocna Rządom Rzeczy-
„ poſpolitey, utrzymuiąc dobroć obyczaiow, godząc nieprzyiazni,
„ daruiąc urazy, broniąc zemſty, nie tylko uczynki, prywatne y pu-
„ bliczne akcye, ale y myśli ſama ſądząc, a ſądząc na wieki U-
„ formować umyſł przyzwoitą nauką do Rządow Rzeczypoſpoli-
„ tey w czaſie woyny, w czaſie pokoiu. Jak ſłużyć, y radzić Woy-
„ ſku, nieznaiąc co do woyny należy? Bydź ſię zdaie że woyna
„ gwałtem y mocą decyduie wſzyſtko bynaymniey. Ma ona ſwo-
„ ię umieiętność, ma y właſne Prawa. Ieſt Duchowna y Swiecka
„ Juryſdykcya, niepodobna Ich Władzy właśliwe determinować Gra-
„ nice bez znaiomości Praw Swieckich y Duchownych. Są Pra-
„ wa natury y Narodow wſzędzie iedne y nieodmienne. Są
„ Prawa Publiczne y prywatne rożne, bo do rożnych ſtoſuiące ſię
„ rządow. Prawa utrzymuiące Rzeczpoſpolitą ſą zgubą Monar-
„ chicznego Rządu, utrzymuiące Monarchią ſą zniſczeniem wolno-
„ ści. Jak radzić. y ſtanowić Rządy bez znaiomości Rządow na-
„ tury, y ſkutkow każdego Prawa. Agrykultura przynoſząc bez
„ czego żyć nie można, wſie oſadza, przymnaża ludzi. Manufaktu-
„ ry przynoſząc wſzyſtko co do wygod należy, oſadzaią Miaſta, bogacą
„ Państwo. *Commertium* ſzkodliwe y pożyteczne bydź może. Prze-
„ daż Materyałow y kupno towarow uboży, kupno Materyałow y
„ przedaż towarow bogaci. Podatki *ultimæ conſumentiæ* znaczne
„ bydz nie mogą bez ludzi, a ludzi dobrze ſię maiących. Inne zaś
„ Podatki bez proporcyi dochodow każdego, y nie na wſzyſtkich uło-
„ żone Kray ubożąc, puſtoſzą. Monety walor mało od wewnę-
„ trznego dyfferować powinien dla utrzymania Kredytu, fałſzo-
„ wanie zaś fałſzuiącemu pożytek, a niſzczenie całemu przynoſi
„ Państwu. Jak radzic y ſtanowić w ſkarbowych intereſſach, nie-
„ znaiąc co bydź może temu wſzyſtkiemu przeſzkodą, pomocą y u-
„ trzymaniem; á przecież widziemy że nie wielość Prowincyi pu-
„ ſtych y ubogich, lecz oſiadłych y bogatych, każdemu Państwu przy-
„ noſi konſyderacyą y reſpekt. Niemożna z Cudzoziemcami tra-
„ ktować poſtronnych intereſſow, nie znaiąc ich Państw ſytuacyi,
„ Praw y pretenſyi. Ich rządy daią poznać ſytuacyą y właſne Pra-
„ wa. Ich Traktaty daią poznać zobopolne między niemi Prawa y
„ pretenſye. Te wſzyſtkie znaiomości ſą to polityczney Machiny
„ koła, z ktorych gdy iedno z faluie, wſzyſtkie zaſtanowić ſię muſzą
„ w uſzczęśliwieniu właſnego Państwa, Bog rządzi wſzyſtkim, ale na-
„ turalnym przez ſiebie ſamego poſtanowionym Prawem; można
„ Państw kondycyą do ludzkiey przyrownać natury, maiąc one dzi-
„ cinne lata, y wiek doyrzały maią y właſną ſtarość. Wiadomość
„ Hiſtoryi ſiła daie obiaśnienia do Rządow, przemiiaią ludzie, prze-
„ miiaią czaſy, lecz przyczyny upadku, czyli powſtania też ſame po-
„ wracaią zawſze. Tam ſię doczyta każdy że wolności utrzyma-
„ nie od iedności y Praw exekucyi zawiſło. Ze z Monarchyi na
„ Rzeczpoſpolitą odmiany, lubo przez krwawe woyny wprędce ie-
„ dnak zapomniane przez zamian gorſzey na lepſzą kondycyi, że

„ z wolności na Monarchią rewolucye daleko okrutnieyſze, gdy nay-
„ pierwſze Starożytnością Domy, naydyſtyngwowańſi kredytem y
„ fortuną, naydoſkonalſi cnotą y rozumem, idą na ſtracenie, iako po-
„ trzebne ofiary, na złamanych Prawach y z deptaney wolności po-
„ wſtaiącemu Panu. W Monarchicznych Radach dosyć zkon-
„ winkować racyą tu zaś y wyperſwadować należy; tam myśleć do-
„ brze trzeba, tu ieſzcze y wymowić. Będą rady twoie doſko-
„ nałe, gdy umieiąc co właſna Urzędu twego Kondycya wyciąga,
„ radzić będzieſz. Będą rady twoie y ſkuteczne, gdy zaſzczycony
„ Jmieniem poczciwego Człeka, poczciwie Oyczyźnie twoiey ra-
„ dzić będzieſz. Siła na tym zawiſło Rzeczypoſpolitey założy-
„ wſzy przez edukacyą pierwſze fundamenta poczciwości y nauk do
„ Rządu potrzebnych, żeby Braci naſzych iuż w ſtarſzym wieku pro-
„ mowowała przez wſzyſtkie funkcye maiące tylko w ſobie
„ władzę exekucyi Prawa, nie tylko, żeby z nich każdy nabrał ex-
„ peryencyi w Rządach Rzeczypoſpolitey, ale też żeby y Rzeczpo-
„ ſpolita poznać mogła, każdego zdolność y charakter, żeby iuż
„ wiedzieć mogła komu w dalſzym czaſie powierzyć władzy ſtano-
„ wiącey Praw. Do poſłow naſzych u Cudzoziemſkich Dworow
„ wyznaczeniem za Sekretarzow Legacyi, uydą poſelſtwa ſuſpicyi,
„ kointelliencyi z Dworami, utrzyma ſię ſekret Legacyi między do-
„ brze urodzonemi, tam obaczą Państwa, ktore w takowey wolno-
„ ści y rządzie co my teraz, zoſtawały przedtym, teraz zaś iedne w
„ Monarchyą zamienione, drugie do porządnieyſzey przyſzły wol-
„ ności, Przypatrzą ſię ich rządom, y poznaią przyczyny prowa-
„ dzące iednych do upadku, drugich do powſtania, poznaią ich ſiły,
„ y iakie ich ſłabości, y czemu. Do Marſzałkowſkiey Juryzdy-
„ kcyi wyznaczeniem. Tam obaczą zaſiadaiąc, że Rzeczpoſpolita
„ mieć chciała wſzelkie Oſob beſpieczeńſtwo, zachowany dobry po-
„ rządek, y obfitość wſzyſtkiego, obaczą dworu ceremonie, y Poſſow
„ Cudzoziemſkich prerogatywy, zaſzczyconych Prawem Narodow,
„ poznaią chwalebnie wprowadzony do Miaſta porządek, y iak go u-
„ trzymować można. Jeſt czego życzyć żeby był wſzędzie wpro-
„ wadzony y uſtanowiona w całym Panſtwie iedna miara, waga y ło-
„ kieć. Do Aſſeſſoryi wyznaczeniem. Znaydzie Aſſeſſorya przez
„ wielość ſentencyi w pracowitym praw roztrzęśnieniu pomoc y
„ obiaśnienie, zrzuci z ſiebie inwidyą pochodzącą z abſolutności fero-
„ wania Dekretow, ubeſpieczy troſkliwą boiaźń delikatnego ſu-
„ mnienia w adminiſtrowaniu ſprawiedliwości. Tam obaczą zaſia-
„ daiąc, co za rożność miedzy Aſſeſſorſką, y Trybunalſką Juryzdy-
„ kcyą, Krolewskiemi y Dziedzicznemi Dobrami. Tam zobaczą mia-
„ ſta upadaiące bez protekcyi Rzeczypoſpolitey y przez zgwałcone
„ Im dawniey nadane prawa, iako *ex officio* Ich ſtancye ruynuią bez
„ żadney na funkcyach będących wygody; takie Miaſta w innych Pań-
„ ſtwach y ſwoią maią Juryzdykcyą y do publicznych przypuſzczone
„ Obrad. Do ſkarbowey Kommiſſyi wyznaczeniem Uniknie
„ ſkarb podeyrzenia pochodzącego z ſzafunku pieniędzy. Tam o-
„ baczą zaſiadaiąc że Agrykultura upada przez niewolą poddańſtwa
„ y taxę ich głowy wbrew Prawu Boſkiemu, a w Cudzych Kraiach
„ daną wolnością, ſtoi; że Manufaktur żadnych nie maſz, á w Cu-

„ dzych Kraiach pozwolentem [Religii ftaneły. Ze *Com-*
„ *mertia* przez prywatne Cła y Myta upadaią, a w cudzych Kra-
„ iach ofobliwfzą maią protekcyą, że podatki nierownie płacą
„ dość małe z ciężkością wybierać przychodzi, á w Cudzych Kraiach
„ rownie płacąc wfzyfcy, daleko większe z łatwością wypłacaią. Na-
„ leżałoby uftanowić Juryzdykcyą żeby w niey wfzyftkie fkarbowe
„ intereffa odbierały finalną decyzyą. Do Woyfkowey Rady
„ wyznaczeniem. Umnieyfzy ta władza dla nas boiaźni z fił wła-
„ fnych pochodzącey, tam obaczą zafiadaiąc, że woyfko bez pła-
„ cy, á płaca beż podatku być nie może. Jeżeli płaca ieft wyftar-
„ czaiąca dla Woyfka á Woyfko wyftarczaiące do ufług y obrony
„ Państwa. Jeżeli Fortec ieft dofyć po Granicach y Artylleria po-
„ trzebna, a na to wfzyftko przyzwoite dochody, obaczą co za cięż-
„ kość doftania ludzi do fłużby woienney; możnaby pozwolić wol-
„ ne wfzędzie werbowanie dla Rzeczypofpolitey y żołnierz odfłu-
„ żywfzy lat dziesięć mogł odbierać *teftimonium* od Rady woienney
„ uwalniaiące tegoż od Poddaństwa. Tam poznaią iak ieft woyfko
„ pożyteczne przez utrzymanie w Kraiu befpieczeństwa y pokoiu,
„ iak bydź może fzkodliwe, gdy famo nie zechce pod prawem zofta-
„ wać. W Trybunałach zafiadaiąc widzieć będą dyftynkcyą fpraw
„ Swieckich od Duchownych przez wyznaczone do nich Ofoby.
„ Obaczą czego bronią co przykazuią, czemu ieszcze nie zabiegły
„ Prawa, że wielość Konftytucyi tłumi bardziey iak pomaga fprá-
„ wiedliwość á oboiętność w Praw pifaniu coraź dalfzych przyczyną
„ Proceffow. Tám poznaią tyfiączne Stron wycieńczenia fpofoby
„ y uniknienia fprawiedliwości, poznaią rożnych Familii intereffa
„ y ich charaktery przez fpofoby, iakiemi z nich każdy dochodzić
„ będzie fwoiey włafności. Da fię im widzteć upadaiąca fądow
„ Powaga, bez przyzwoitych dla fiebie Garnizonow. Wykona-
„ wfzy obowiązek mieyfca tego. że co gubi Oyczyznę oftrzegę, że co
„ ratować może, wiernie poradzę, należyiefzcze uprafzać, żeby nie
„ tracąc czafu na pomnieyfzych intereffach przyftępować do więk-
„ fzych importancyi materyi. Wiem dobrze Wfzechmocny
„ B O Z E że gdy fkarać umyślifz Państwa, albo iego roz-
„ rożniaź Rady albo odeymuiefz wcale. Coż fą albowiem
„ Rady nafze, ieżeli nie prożne fłowa bez Twoiey woli
„ y pomocy; wzrufz ferce wolnego Narodu, by poczuł upadek wła-
„ fny, zruć zafłonę z oczu iego, by obaczył że moc zle czynienia
„ ieft to znakiem niedofkonałości Rządow, a nie prerogatywą wol-
„ ności. Dałes u Pogan przykłady, że publiczny interes Perfero-
„ wano nad prywatny, że Rodzice Synow włafnych w oczach fwo-
„ ich tracić kazali dla wolności, że drudzy fami fiebie żywo na ofia-
„ rę dali dla ocalenia Państwa, fpraw to famo á łatwieyfzym fpofobem,
„ day miłość prywatnego intereffu y znaiomość że od publicznego
„ zawift, day miłość Oycowfką Rodzicom, by wolność od Ante-
„ cefforow wziętą zoftawili Potomftwu, day miłość każdemu wła-
„ fnąby, poznał. że iego całość od wolności zawifła, á wolności całość
„ od pofłufzeństwz Prawu.

Imć Pan Męciński Pofeł Wieluński, chwalił toż wfzyftko, co

Imć Pan Woiewoda Inowrocławfki mowił, i że to famo Woiewodztwa w inftrukcyach od fiebie danych proponować nakazuią, iednakże życzył, aby porządkiem propozycyi materyi, od Xcia Prymafa podanych, w tym poftępować, y Proiekt refpektem konferencyi przeczytany w przod podpifać. Imć Xiądz Bifkup Chełmiński cytuiąc Prawa y Konfederacye, ażeby Dyffydentom *publica Religionis Exercitia*, iako też wyftawianie Zborow, y inne przez nich dane fobie licencye zabronione były tudzież ażeby, te Prawa, ktore *pro Parte* ich w Paktach Konwentach, y inne otrzymane fą, od Stanow Rzeczypofpolitey annihilowane były, dopominał fię. Stofował fię do tegoż Xiąże Imć Bifkup Poznański, i że o dyffydentfkie wyftawione w Warfzawie Kaplice kłocił fię y zabraniał, Stanom teraz Rzeczypofpolitey donofił, a że to fkutku fwego nie wzięło, przeto, aby ta materya *Religionis* naypierwey traktowana y ufpokoiona była domawiał fię. Imć Pan Jakliński Kafztelan Oświecimfki poniewaź w Krakowfkim, w Xięftwach tamże należących iakieś befpieczeństwa wewnętrznego pokazuią fię porufzenia, przeto aby powierzoną Kommendą Generalną Xciu Woiewodzie Rufkiemu kray tamten był ubefpieczony, tudzież gdy Imći Panu Staroście Pogranicznemu Oświecimfkiemu befpieczeństwo tamtych Xięftw nie może bydź powierzone, Jemu było polecone, domawiał fię, y o wyznaczenie Sędziow Pogranicznych dla Xięftw Oświecimfkiego y Zatorfkiego doprafzał fię. Zabrał Głos Imć Pan Roftworowfki Kafztelan Zakroczymfki, y utyfkuiąc na nieporządek w Kraiu kontynuiący fię, Krola z Oyca y Matki, życzył obrać Polaka. A Imć Pan Jakliński Kafztelan Oświecimfki aby befpieczeństwo wewnętrzne naypierwey ufpokoione było, znowu przymowił fię. Imć Pan Glinka Pofeł Łomżyński, poniewaź Dyffydenci *in xercitio Religionis fuæ* więcey fobie pozwalaią: Urzędy, Dzierżawy, Poczty Staroftwa trzymaią Zbory ftawiaią, przeto aby do demoliowania tych Zborow, y odebrania Staroftw y dzierżaw Kommiffya naznaczona była, y też Urzędy y Staroftwa *pro Vasantibus* podane były, dopominał fię, y Punkt *eo Nomine* Inftrukcyi fwoiey przeczytał. Do czego y Imć Pan Lipfki Pofeł Poznański, na poftawienie Zborow, w Toroniu Spiżu y Nowodworze, oraz przemienienie Kościoła Katolickiego w Luterfki w Kręfku żaląc fię, przymowił fię. A Imć Pan Sofnowfki Pofeł Brzefki Litewfki, ażeby Dyffydenci nad Granice przepifanego Prawa, nic fobie więcey nie pozwalali, radził utwierdzić, á *in Confiliis præfen:* porządek Propozycyi obferwować, y gdyby można, dla przyfpiechu czafu po trzy Punkta brać na iedno *Turnum* do decydowania, radził. Xiąże Imć Prymas, ażeby poniewaź Materya Tytułow miedzy Dworem Roffyifkim y Prufkim do tychczas nie ieft ufpokoiona, to ieft aby Imperatorowey Imći Tytuł *całey Roffyi*, á Krolowi Imći Prufkiemu *Tytuł Krola Prufkiego* przyznać, od tey podczas Konferencyi naftępuiących zacząć, poniewaź y Miniftrowie tych Potencyi bez ułatwienia pretendowanych tychże Tytułow, konferować niechcieliby. Imć Pan Dziedufzycki Pofeł Halicki poniewaź w Proiekcie Konferencyi z Miniftrami Cudzoziemfkiemi za deklaracye oświadczo-

ne zachowania Przyiaźni Sąſiedzkiey Potencyom mianowicie Roſ-
ſyiſkiey y Berlińſkiey kazano podziękować, á tych deklaracyi Stany
Rzeczypoſpolitey nie widzą, przeto aby one tymże Stanom publi-
cznie były Kommunikowane, dopominał ſię. A lubo permowencye
Woyſka Roſſyiſkiego przez Imći Pana Poniatowſkiego Poſſa War-
ſzawſkiego na dniu onegdayſzym były doſtatecznie wyłuſzczone, że
iednak przez uchwalę z Konfederowanych Stanow teraźnieyſzych
oddaniem Regimentarſtwa Generalnego Xciu Imći Woiewodzie Ru-
ſkiemu beſpieczeńſtwa wewnętrznego ſpoſob iuż ieſt obmyślony,
więc aby pomienione Woyſka Roſſyiſke z kraiu Rzeczypoſpolitey u-
ſtąpiły, albo przynaymniey od Warſzawy, mieyſca Konwokacyi (:a-
żeby ſię też Stany ſkonfederowane *ſub armis* przytomnego woyſka
Roſſyiſkiego nie zdały Seymować,;) oddaliły, dopominał ſię, alle-
guiąc że o ewakuacyą Moſkwy Imć Pan Soſnowſki Poſeł Brze-
ſki Litt. na dniu onegdayſzym wyraził dopominanie ſwoie. A Xże
Imć Prymas życzył wprzod aby Woyſka Koronne na lokacyach ſo-
bie należytych rozſtawione były Xciu Imći Woiewodzie Ruſkiemu
dopomodz, a dopiero potym o ewakuacyą, Moſkwy naradzić ſię. Za-
brał Głos Xiążę Imć Woiewoda Ruſki y oświadczywſzy ſię: iż iako
z obligacyi włożonego na ſiebie Urzędu, nie zważaiąc na ſtratę zdro-
wia, hażard fortuny y uſzczerbek podeſzłego wieku ſwego dokła-
dać wſzelkiey dla Dobra publicznego pilności, ſtarał ſię niezanie-
dbać, tak co w wiadomości odebrał że za Ordynanſami z pod Kozie-
nic wychodzącemi, do znayduiącego ſię tam w znaczney liczbie Cu-
dzoziemſkiego Authoramentu woyſka, ściągnął ieſzcze Imć Pan He-
tman W. Koronny pod Lublin 15. Chorogwi Polſkich, do ktorych
z Ukrainy ieſzcze ma przyiść 20, Stanom Rzeczypoſpolitey donioſł
przeto gdy dla dania *repreſſaliùm* takowemu woyſku Imći Pana He-
tmana, y dla ubeſpieczenia ſpokoyności wewnętrzney, wyſtarczaią-
cych ſił potrzeba, upraſzał o pozwolenie mu użycia ſkutecznych
ſpoſobow, iako też wzięcia pomocy od woyſka auxyliarnego Mo-
ſkiewſkiego. Na co gdy zaſzła zgoda, Imć Pan Woiewoda Podlaſki
co do Konferencyi (:aby przed zaczęciem ich nayprzod czytane
były deklaracye poſtronnych Potencyi:) zgodził ſię z Imc Panem Dzie-
duſzyckim Poſſem Halickim. Co zaś do Xcia Imci Woiewody Ru-
ſkiego, ſądząc bydz w tym honor wſzyſtkich zgromadzonych Sta-
now, ucalenie beſpieczeńſtwa Oyczyzny wewnętrznego *& effatorum*
utrzymanie, zby te *in poſtpoſitionem* nie poſzły, nie rozumiał, aby
względem zażycia wſzyſtkich ſpoſobow, *etiam* z zaciągnieniem ob-
cych poſiłkow ktożkolwiek ſprzeciwił ſię. Imć Pan Glinka Łom-
żyńſki, Imć Pan Bukowſki Ruſki Poſſowie, gdy toż ſamo utwierdza-
li Imć Pan Piaſkowſki Poſeł Wołyńſki odezwał ſię aby to pòwſze-
chne zezwolenie zmacniaiąc, Proiekt względem tego był napiſany.
Imć Pan Kraiewſki Poſeł Ciechanowſki, aby ta materya *per Turnum*
decydowana była, wnoſił, czego wſzyſcy a oſobliwie Imć Pan Niſzczy
cki Poſeł Płocki, daiąc racye, aby na to, gdzie wſzyſtkich zgoda zacho-
dzi, *per Turnum* czaſu niewycięczać. żądał. Imć Pan Woiewoda
Pòmorſki względem beſpieczeńſtwa dawne Konſtytucye opiſane do

Exekucyi przywieść życząc, na czym całość fortuny honoru zawiſła;
kiedy zaś *per Verbum placet* względem użycia ſpoſobow genaralna
zachodzi zgoda, aby przeto Proiekt był napiſany, z mieyſca ſwego *in-
ſtabat.* Imć Pan Soſnowſki Poſeł Brzeſki Litt, na Głos Imći Pana
Halickiego Głos ſwoy onegdayſzy elucyduiąc przyznał, że życzył e-
wakuacyi Moſkwy, nie tą iednak Intencyą aby *exnunc* z Kraiu wy-
ſzła, lecz w tenczas dopiero, kiedy ſię Rzeczpoſpolita zupełnie uſpo-
koi z zamieſzania, w ktorym dla gruntownieyſzego *ſecuritatis* opatrze-
nia, aby władzą Xciu Woiewodzie Ruſkiemu nadaną Proiekt zupeł-
nie utwierdzaiący, y Wolność zażycia Woyſka Moſkiewſkiego do-
zwalaiący, zoſtał napiſany, przymowił ſię. Xiąze Łowczy Koron-
ny Poſeł Wołyńſki, Imći Panu Halickiemu *reſpondendo* twierdził że-
pretendować ewakuacyi Woyſk auxiliarnych, ieſt to wſzyſtko niſzczyć,
co ſię tylko względem beſpieczeńſtwa wewnętrznego uſtanowiło, y
aby Rzeczpoſpolita decydowała, ieżeli toż Woyſko może dopomodz
na odwrocenie tych zamachow, na ktore z ſtrony Imći Pana Hetma-
na coraz bardziey zanoſi ſię, domawiał ſię; oraz aby przy konferen-
cyach to *etiam* promowować, iżby Imperatorowa Ieymość Roſſyiſka
żadney niepretendowała nadgrody, *inſtabat.* Imć Pan Stolnik Li-
tewſki Poſeł Warſzawſki Imć Panu Dzieduſzyckiemu odpowiadaiąc
dziękował: że iego zdanie na Dniu onegdayſzym wyrażone appro-
bował. a iako od dziecinnych lat wzroſt ſwoy z Miłością Dobra publi-
cznego złączony biorącym oświadczył ſię. tak w nieuſtannych ſtara-
niach o pomnożenie y zachowanie tegoż dobra dla tey Oyczyzny,
ktora mu ieſt nad ſamo życie milſzą, uſiłować deklarował ſię, y appro-
bacyą wyſłania Imći Pana Oſkierſki do Imperatorowey Imości Roſ-
ſyiſkiey od Stanow zkonfederowanych naſtąpioną pochwalaiąc, że
żaden tak dla Kraiu iako też wolności naſzey przez pomoc Woyſka
Roſſyiſkiego nie naſtąpi uſzczerbek, aſſekurował, y żeby za tę iey ła-
ſkawość. że beſpieczeńſtwa kraiu y wolności naſzey zachowanie
wſpierać woyſkiem ſwoim raczy, uczynić Dziękczynienia, do mowią-
cych przednim, tak Imći Pana Woiewody Podlaſkiego, iako też Ich-
mćiow Panow Brzeſkiego y Wołyńſkiego Poſſow chętnie przychy-
lił ſię, że w czaſie teraz dopiero zaczynaiącey ſię tegoż Woyſka na
obronę potrzeby chcąc exekucyi Seymu teraźnieyſzego uſtaw, gdy
nie można obeyść ſię bez Moſkwy poſiłkow, *convincibiliter* probo-
wał, oraz aby authoritate Rzeczypoſpolitey Xiąże Imć Woiewoda
Ruſki wſparty, z kommendy ſobie oddaney ſił wyſtarczaiących mieć
nie mogący, woyſk auxyliarnych, zażył domawiał ſię. Tytuł zaś
całey Roſſyi nie co w ſobie brzmiący nic iednak białey y Czarney
Ruſi Polſkiey uwłaczać nie mogący, kiedy taż Imperatorowa Iey
mość Roſſyiſka Traktat 1686. w nienaruſzoney zoſtawić chcąc mocy,
dała rewers przez Miniſtra ſwego utwierdzaiąc nas, iż nic korzyſtać
w kraiu naſzym nie chce, aby go przyznac, upraſzał, y aby Proiekt
względem utwierdzenia Xcia Imći Woiewòdy Ruſkiego Reymen-
tarſtwa władzy był nieodwłocznie napiſany, domawiał ſię. Xże
Imć Prymas odpowiadaiąc Imći Panu Stolnikowi Litt- donióſł Sta-
nom Rzeczypoſpolitey iż na Konferencyach z Ichmość Panami Mi-

niſtrami Roſſyiſkiemi nie tylko ſłownie zoſtał upewnionym o dotrzymaniu Traktatow, ale y rewers od nich z warunkiem Poſſeſſyi Rzeczypoſpolitey odebrał; rownież y od Imći Pana Rezydenta Pruſkiego oddany mu ieſt rewers upewniaiący że przyznanie Tytułu Krola-Pruſkiego ſzkodzić nie będzie poſſeſſyi Rzplitey nad Pruſami Polſkiemi. Imć Pan Jeleńſki Poſeł Mozyrſki daną raz Xciu Imći Woiewodzie Ruſkiemu władzą, ſądząc z zażyciem do utrzymania beſpieczeńſtwa ſpoſobow mieć *connexionem*, iako te dwa punkta ſą z ſobą *Correlativa* tak względem zażycia pozwoloney ſobie Reymentarſtwa mocy, nierozumieiąc nikogo bydź przeciwnym tym zakonkludował zdanie, że kto *dat eſſe, dat conſequentiam ad eſſe.* Imć P. Rzewuſki Poſeł Halicki, dla znieſienia wſzelkiey wątpliwości z Tronem Roſſyiſkim zachodzić mogącey w czaſie dalſzym, aby przy reaſſumowaniu Konferencyi o gwarancyą od poſtronnych Potencyi dopomnieć ſię, ſądził rzeczą bydź pożyteczną. Imć Pan Rościſzewſki Poſeł Płocki zdanie ſwoie z Imć Panem Mozyrſkim łącząc, aby oddaney Kommendy Xże Imć Woiewoda Ruſki mogł użyć na odwrocenie wſzelkich zamachow, napiſanie *eo nomine* Proiektu bydź potrzebne *judicavit.* Imć Pan Woiewoda Pomorſki, ażeby Rząd nad Kommendą Ułanow Imći Panu Podſkarbiemu *ex Senatus Conſilio* pozwolony teraz był odebrany, y oddany Xciu Imći Woiewodzie Ruſkiemu, radził zdaniem ſwoim. Czekały nie co Stany na napiſanie Proiektu reſpektem pozwolenia Xięciu Woiewodzie Ruſkiemu zażyć Woyſk auxyliarnych, o ktorego przeczytanie gdy wielu *inſtabant*, Imć Pan Ogrodzki Sekretarz Seymowy wyſzedłſzy z nim *ad medium*, przeczytał go, na ktoren gdy ſię wſzyſcy *unanimi* zgodzili *conſenſu*, Xiąże Imć Prymas na Dzień iutrzeyſzy uformôwane *internæ & externæ ſecuritatis* Proiekta *recommendavit.* A tym czaſem gdy wſzyſcy Senatorowie y Poſłowie o podpiſanie przeczytanego Proiektu *inſtabant* tak Xiąże Imć Prymas *Nomine Senatus*, iako też y Xiąże Imć Marſzałek *nomine* Stanu Ryçerſkiego podpiſami go rąk ſwoich ſtwierdzieli. A za odezwaniem ſię Imći Pana Stolnika Litt. Xiąże Imć Prymas do dalſzych Proiektow Ichmość Panom Poſłom *ad mentem* inſtrukcyi ich przymowienie ſię wolne zoſtawuiąc *ſub deliberationem* trzy materye, względem ktorych na dzień iutrzeyſzy wygotowanie proiektow, deklarował, Pierwſzą o Religij, Drugą o Konferencyi, Trzecią o Beſpieczeńſtwa obwarowaniu podał y na tym ſolwowana ieſt Seſſya na Dzień iutrzeyſzy.

SESSYA DZIEWIĄTA
Dnia 17. Maia.

Xiąże Imć Marſzałek Zagaiaiąc Seſſyą, proſił, aby czaſu nie wycieńczać, á przyſtąpić w przod do czytania deklaracyi od poſtronnych Potencyi, á potym do proiektow konferencyi z poſtronnemi y o Dyſſydentach. Xiąże Imć Prymas o toż ſamo niewycieńczanie czaſu mięſzaniem innych materyi, upraſzaiąc, aby w Proiekcie o Dyſſydentach, Praw nowych nie ſtanowić, ale dawne urygorować, a to dla nienaruſzenia tych Potencyi, ktore ich proteguią, y ażeby porządkiem Propozycyi idąc, materyą iednę uſpokoiwſzy, dopiero do drugiey przyſtępować, y na każdą *per Turnum* przez iednego tylko od Woiewodztwa ziemi, lub Powiatu Poſła przymawiać ſię, przydatek do proiektu konferencyi, y reſpektem Tytułow od Nayiaśnieyſzey Imperatorowey y Krola Imći Pruſkiego pretendowanych noty rewerſa y Deklaracye czytać roſkazał. Imć Pan Wilczewſki Poſeł Wiſki aby pierwey Proiekt Konferencyi, rewerſa y deklaracye zwyż namienione przeczytać, y Konferencye naznaczyć, ktore kiedy Ichmość Panowie Delegowani expedyować będą, tym czaſem Stany Rzeczypoſpolitey materye o Dyſſydentach, y inne traktować mogą, wnoſił w mowie ſwey. Co ſamo y Imć Pan Morykoni Poſeł Wiłkomirſki approbował. Czytał więc przydatek do Proiektu Konferencyi Imć Pan Ogrodzki Sekretarz Seymowy, po przeczytaniu ktorego, noty do Miniſtrow Roſſyiſkich, y Pruſkiego, jako też y Rewerſa reſpektem Tytułow, y ucalenia Polſkiego Kraiu, tudzież roskaz do Kancellaryi ſwoiey Xcia Imć Prymaſa y inne *actus* Imć Xiądz Młodzieiowſki Kanclerz Gnieznieńſki także przeczytał. Zabrali Głos Ichmość Panowie Poſłowie Wieluńſcy, umawiaiąc ſię że Xiąże Imć Prymas y Senat *in materiis Status* z Miniſtrami Cudzoziemſkiemi nic nie powinien poſtanawiać, ani Poſłow do poſtronnych Potencyi wyſyłać, y *eo Nomine* czytali Inſtrukcyą ſwoię. Na co Xiąże Imć Prymas odpowiedział, iż cokolwiek z Senatem czynił, we wſzyſtkim miał ſię *referenter* do Approbacyi Rzeczypoſpolitey. Zabrał Głos Imć Pan Zbiiewſki Kaſztelan Kaliſki y dopominaiąc ſię, aby, ponieważ Woyſka Komenda Ichmośćiom Panom Hetmanom Koronnym odebrana, y Xciu Imći Woiewodzie Ruſkiemu oddana, wyſłać *Delegatum* do Hana Tatarſkiego, y Rezydenta Imći Pana Stankiewicza w Stambule będącego od Imć Pana Hetmana Wielkiego Koronnego dependuiącego rewokować, Przyiaźń Sąmſiedzką odnowić, o odmianie teraźnieyſzey Komendy oznaymić, tudzież aby Xiąże Imć Woiewoda Ruſki innego, miaſto tegoż Imći Pana Stankiewicza, poſtanowił Rezydenta, radził w Mowie ſwoiey. Imć Pan Mecińſki Staroſta y Poſeł Wieluńſki, co Imć Pan Kaſztelan mowił Kaliſki, z dobrem to bydź Rzeczypoſpolitey approbuiąc, w przod iednak zaczętą materyą kończyć domawiał ſię. A Xiąże Imć Prymas, ażeby przymawianiem ſię czaſu nie wycieńczać y innych Propozycyi nie wzmieniać powtorzył obligacye ſwoie. Dał Głos więc *in ordine* do przymowienia ſię do Konferencyi o Dyſſydentach; Imć Pan Marſzałek Wielki Litt Imći Xiędzu Biſkupowi Kuiawſkiemu, ktory na wſzyſtkie Proiekta, ktore wyſzły z Kancellaryi Xcia Imći Prymaſa zgodził ſię. Toż ſamo Xiąże Imć Biſkup Poznańſki, y inni Ichmość znayduiący ſię Biſkupi, iako też Ichmość Panowie Woiewodowie, Kaſztelanowie y Miniſtrowie, á mianowicie Imć Pan Kaſztelan Inowrocławſki alleguiąc, że Stany dwa zkonfedero-

wane wſzyſtko ſtanowić mogą, kiedy do nich y ſamego moc obiera-
nia Krola należy, y Krol bez nich nic czynić nie może, władzą zu-
pełną traktowania wſzyſtkich materyi Rzeczypoſpolitey w tych dwoch
Stanach będącey przyznał, y ſtarać ſię o obeyście przyiazne z ſą-
ſiadami, oſobliwie z Dworem Roſſyiſkim, y Pruſkim, przez racyą
rościągłości Granic Rzeczypoſpolitey z niemi, iako też, żeby Tytu-
ły Imperatorſtwa całey Ruſi y Kroleſtwa Pruſkiego za poprzedzaią-
cemi od nich rewerſami, ocalenie Kraiow Rzeczypoſpolitey ubeſpie-
czaiącemi przyznać, tudzież żeby Imci Pana Stankiewicza odmienie-
nie a przez kogo innego od Xiążęcia Imci Woiewody Ruſkiego iako
Komendę zupełną nad Woyſkiem maiącego, do teyże Porty nazna-
czonego, co ſię tu u nas dzieie, tęż Portę uwiadomić, radził y żeby
Dyſſydenci nad Prawa o nich opiſane, więcey ſobie nie pozwalali,
obwarować, domawiał ſię. Tudzież Xiąże Imć Kenclerz Wielki
Litt probuiąc, iż zewnątrzne niebeſpieczeńſtwo dependuie od Sąſiedz-
kiey Przyiaźni; á ponieważ wſpomnionym Potencyom Roſſyiſkiey y
Pruſkiey wſzyſtkie inne Nacye przerzeczone przyznały Tytuły; prze-
to żeby y Rzeczpoſpolita Polſka, ile kiedy przez rewerſa od tychże
Potencyi dane, ocalenie Kraiow ſwoich ma oſtrzeżone, też im
pretendowane przyznała Tytuły, konkludował: Konferencye zaś
wſzyſtkie; ktorekolwiek *delegati* od Stanow Rzeczypoſpolitey mieć
będą, tymże Stanom referować powinni, oraz, iż ponieważ od da-
wnych Czaſow Porta Ottomańska z Hetmanami W. Koronn. kor-
reſpondować zwykła, więc kiedy teraz Ichmość Panowie Hetmani
Koronni od Rzeczypoſpolitey odłączyli ſię, y Komenda ieſt im ode-
brana a Xięciu Imći Woiewodzie Ruſkiemu oddana, aby tenże Xże
Imć Woiewoda Ruſki iako Regimentarſtwo generalne teraz poſſidu-
iący, Imći Pana Stankiewicza z Stambułu rewokował, á innego za
Rezydenta naznaczył. y tamże poſłał, Konſtytucyą teraznieyſzego
Seymu, nakazać decydował; y iako *Senatus Conſilii in materiis Status*
nic decydować ani wdawać ſię nie powinny, iako to przedtym, tak y
teraz przy powadze Stanu Rycerſkiego obſtawaiąc zawſze ſię upo-
minać deklarował, także Xiąże Imć Prymas względem Tytułow *rela-*
tive tylko czynił, ile że tego Miniſtrowie Cudzoziemſcy wymaga-
li, explikował: z Dyſſydentami według praw opiſania ſprawić ſię ra-
dząc. Dawał potym Głos Xiąże Imć Marſzałek do przymowie-
nia ſię w tychże materyach wſzyſtkim Woiewodztwom, Ziemiom,
y powiatom, a wſzyſcy Ichmość Panowie Poſłowie ſtoſuiąc ſię do
zdania Xcia Imći Kanclerza W Litt y Imći Pana Kaſztelana Inowro-
cławſkiego iako też Kaſztelana Kaliſkiego decydowali, obwarowanie
inſuper o Dyſſydentach Konſtytucyi 1717 y Konfederacyi 1733 &
1736. aby ich zupełna obſerwancya była *præcuſtodiendo.* A kie-
dy iuż czas do ſamego zbliżył ſię wieczora, y *ex Turno* dopiero Ich-
mość Panowie Mazowieccy decydować, ſkończyli, zabrał przeto Głos
Xiąże Imć Marſzałek, za rekwizycyą Xcia Imći Prymaſa y że *Tur-*
nus od Woiewodztwa Podlaſkiego nazaiutrz w tychże materyach ma
ſię zaczynać, deklarował, a Seſſya ſolwowana na Dzień iutrzeyſzy.

SESSYA DZIESIĄTA
Dnia 18. Maia.

XIąże Imć Marſzałek Poſelſki za uderzeniem Laſki, przez I. W.
Imći Pana Ogińſkiego Marſzałka Wielkiego Litewſkiego, dał
Głos Woiewodztwu Podlaſkiemu, z ktorego Ichmość Panowie Po-
ſłowie, iako też y z innych po nich Woiewodztw, w koley wſzyſcy na-
ſtępuiący Koledzy, iak na dniu wczorayſzym, przed niemi do mate-
ryi o Dyſſydentach, aby według Konſtytucyi oſobliwie oſtatnich
1717mi 1733tii Anni Konſtytucyą 1736ti Anni approbowanych by-
li w kraiu Rzeczypoſpolitey *tolerabiles*, niektorzy zaś wnoſząc: żeby
tranſgreſſores, tychże Konſtytucyi *Diſſidentes*, iako też Ichmość Pano-
wie Pieczentarze pozwalaiący Dyſſydentom Prerogatyw y Przy-
wileiow, y takowe otrzymane ktoreby były *contra mentem* tychże
Konſtytucyi Przywileie pieczętuiący, *in Foro Tribunalitio perempto-*
rie reſpondeant, oraz do Materyi Konferencyi z Miniſtrami Cudzo-
ſkiemi, przyznania Tytułow w wczorayſzey Seſſyi wyrażonych, od
Nayiaśnieyſzey Imperatorowey Imości Roſſyiſkiey y Krola Imci
Pruſkiego pretendowanych, idąc *in ſenſum* Xcia Kanclerza Litew-
ſkiego y Imći Pana Kaſztelana Inowrocławſkiego, iako też nie ktorzy
Ichmość ſtoſuiąc ſię do zdania Imći Pana Ogińſkiego Marſzałka W
W. X. Litt. aby do dania *eo Nomine* Rzeczypoſpolitey rewerſow ca-
łość Prowincyi Kroleſtwa Polſkiego z Xięſtwem Litewſkim aſſeku-
ruiących, Ichmość Panowie tychże namienionych Potencyi Roſ-
ſyiſkiey y Pruſkiey Miniſtrowie ſpecyalną produkowali Plenipoten-
cyą, przymawiali ſię, y o rewokacyą Imći Pana Stankiewicza od
Porty Ottomańſkiey á wyznaczenie y poſłanie innego na mieyſce
iego do teyże Porty Rezydenta, z przyczyn na dniu wczorayſzym
przez Imći Pana Kaliſkiego, Inowrocławſkiego Kaſztelanow, wyłu-
ſzczonych upominali ſię, Poſłowie zaś Bracławſcy, á mianowicie
Imć Pan Swieykowſki Stolnik Winnicki, oprocz tych Materyi, in
Deſideriis Woiewodztwa ſwego, Proiekt do Konferencyi, wyraża-
iąc w nim uięcie y ſzkodę na dzieſięć mil Kraiu, czytał, y aby inte-
res tegoż Woiewodztwa partykularnie był promowowany dopraſzał
ſię. Po ſkończonych *ex Turno* wſzyſtkich głoſach, odezwał ſię
Xiąże Imć Prymas, y że w przyznaniu pretendowanych Tytułow
od Nayiaśnieyſzey Imperatorowey Imći Roſſyiſkiey y Krola Imći
Pruſkiego wſzelkie warować gruntowności, y granice tak od Mo-
ſkwy iako y Sląſka ocalić, y ſądy pograniczne przy nich poſtano-
wić wſzelkie ma czynić ſtarania, obiecuiąc; Co ſię tyczyło Materyi
o Dyſſydentach, zagęſzczoney przedtym w Rzeczypoſpolitey He-
rezyi złe ſkutki y uſtawiczne w niey rozerwania przypominał, y że
Volumina Legum Konſtytucyámi przeciwko Dyſſydentom ſą na-
pełnione, przyczyny z tychże rożności Herezye bydź pochodzące
przywodząc a chwaląc taki Kray w ktorym iedna Wiara y Miłość
panuie, że za życia świętey pamięci Auguſta Trzeciego nie ktore

przeciwko Prawu pozwolone Dyſſydentom, y odzierżone przez nich były ſwobody, na Ichmość Panow Polſkich Miniſtrow: że Cudzoziemſkiemu pozwolili rządzić Miniſtrowi, ſkładał winę. Y ażeby z tych ſamych, co y teraz do Konferencyi z Miniſtrami Cudzoziemſkiemi, *tam ex Senatorio quam & ex Equeſtri Ordine* wyznaczonych Oſob miał ſobie y na potym przez Konſtytucyą na reżydencyą do boku ſwego, dla dalſzych Konferencyi z temiż Miniſtrami Cudzoziemſkiemi potrzebnych, dezygnowanych Senatorow y Poſłow, Stanow Rzeczypoſpolitey upraſzał. A dla prętſzego w Seymowaniu poſtępowania do układania w dalſzych propozycyach proiektow, to ieſt do propozycyi II. wyznaczył Senatorow. Co ſamo y Xiąże Marſzałek Poſelſki chcąc uczynić, czyby na wyznaczenie Poſłow do układania w namienionych Xiążęcia Imći *P*rymaſa propozycyach przydać? pytał ſię. Na co gdy odpowiedziano zgoda; odezwało ſię wielu Ichmościow Panow Poſłow *præcuſtodiendo ſibi*, aby do pomienionych tychże ułożonych bydź maiących proiektow, była wolność w tychże materyach potym domowienia ſię. Zabrał Głos potym Imć Pan Woiewoda Podlaſki, y iako na dniu wczorayſzym pod czas *Turnum* Senatorow *in loco Conſiliorum* nie był, tak dnia dziſieyſzego w materyi o dyſſydentach, aby *tolerando* ich, iako prawa mieć chcą zbyt oſtro z niemi nie poſtępować ſobie, a przeto wzaiemną przyiaźń w Państwach Diſſydenckich dla Katolikow ſprawić, tudzież w innych materyach konferencyi z Poſtronnemi Miniſtrami, przydania Tytułow y rewokacyi Imći Pana Stankiewicza, idąc *in ſensum* Xięcia Imć Kanclerza, y Imći Pana Kaſztelana Inowrocławſkiego oświadczył zdanie ſwoie. Zabrał głos Imć Pan Wilczewſki *P*oſeł Wiſki y utyſkuiąc na nieporządek Seymowania, y niedochodzenia rad publicznych, do utrzymania Seymow y Seymikow *pluralitate cum conſervatione Liberi Veto* ſpiſany od ſiebie, przeczytał proiekt, y oddał go pod Laſkę. Tegozaś proiektu *tenor ſequitur ejuſmodi.*

„ Aby przyiść za pomocą BOGA Wſzechmogącego, do iak nay-
„ ſkutecznieyſzego, z wolnością zupełnie zgadzaiącego ſię, á zda-
„ wna od Rzeczypoſpolitey żądanego *concludendorum Conſiliorum* ſpo-
„ ſobu, ktorymby Oyczyzna naſza ſzczęśliwego od tylu lat bez ra-
„ dności Stanu wprowadzona bydź mogła: waruiemy nayprzod ia-
„ ko grunt noſzych wolności, głos wolny Każdemu Szlachcicowi
„ na Seymiku, Poſłowi na Seymie, Senatorowi w Senacie, przeſtrze-
„ gania tego, coby ſzkodliwego całości y Rzeczypoſpolitey y wol-
„ nościom bydź mogło, y wolne domowienie ſię o wolności y cało-
„ ści Praw ſwych, według dawnego zwyczaiu y Konſtytucyi *Anni*
„ 1609. Zeby zaś złemu y fatalnemu na Rzplitą onego zażyciu, a
„ za tym zgubie Oyczyzny ſkutecznie zabieżeć, ubeſpieczamy tym
„ ſpoſobem utrzymanie wſzyſtkich Seymow, y wraz głoſu wolnego,
„ to ieſt mocą Stanow Rzpltey deklaruiemy y uſtanawiamy, iż pro-
„ pozycye Seymowe, *deſideria* Woiewodztw, y wſzyſtkie bez exce-
„ pcyi materye Seymowe, w Izbie Poſelſkiey traktować ſię zwykłe,
„ powinny bydź każda z oſobna, pod żadnym pretextem *non inter-*
„ *rupendo, per pluralitatem* głoſow, y zdań *P*oſelſkich, przez Mar-

„ ſzałka Poſelſkiego *connotandam* decydowane. *P*o ſkończeniu
„ zaś głoſow *P*oſelſkich, w każdey z oſobna materyi Márſzałek
„ *P*oſelſki powinien zaraz bez żadney zwłoki, y w żadne inſze nie
„ wdaiąc ſię materye, deklarować *deciſionem pluralitatis* publicznie
„ w Izbie Poſelſkiey, a po deklaracyi y przeczytaney Konſtytucyi po-
„ winien trzy razy głośno ſię ſpytać, ieżeli kto z Poſłow *non opponit*
„ *liberam vetandi vocem*, przeciwko tey decyzyi *plaralitatis*? ieżeli po
„ ſpytániu trzy razy powtorzonym żaden *P*oſeł nie odezwie ſię *cum*
„ *oppoſitione liberi veto contra deciſionem pluraliatis* tedy Marſzałek
„ Poſelſki zaraz bez zwłoki podpiſać ią powinien z deputowanemi
„ do Konſtytucyi Poſłami, a ta decyzya *pluralitatis* takim ſpoſobem
„ od Marſzałka podpiſana, iuż ani w Poſelſkiey, ani w Senatorſkiey
„ Izbie od Poſłow wzruſzona bydź nie ma; ieżeliby zaś choć ieden
„ Poſeł odezwał ſię na ſpytanie Marſzałka *P*oſelſkiego *cum oppoſi-*
„ *tione liberi veto*, tedy ta oppozycya ma zawſze zatrzymać Izbę, y
„ Marſzałka Seymowego od podpiſu Konſtytucyi, ale Poſeł oppo-
„ nuiący *liberum veto*, ma dać zawſze na piſmie racye dla ktorych
„ ſię opponuie. Przeczytawſzy publicznie te racye Marſzałek
„ Seymowy, zleci zaraz dwom lub trzem Poſłom, żeby oni także na
„ piśmie wyrazili odpowiedzi na Poſła tamuiącego racye, aby ſię ia-
„ wnie pokazało, czy zażyte *Jus vetandi* przy prawie, według Konſty-
„ tucyi Anni 1669. Tym czaſem zaś Marſzałek dzień naznaczy do
„ reaſſumowania teyże ſamey materyi, á przez ten czas inſze do de-
„ liberowania w Izbie będą brane, według porządku onych na każ-
„ dy Seym opiſanego, propozycye. Kiedy dzień naznaczony przyi-
„ dzie, racye y odpowiedzi na nie w Izbie Poſelſkiey wyraźnie y po-
„ woli maią bydź czytane, y ieżeli ſię podoba opponuiącemu, y
„ ſwoim. y kilką głoſami y replikami poparte: po ktorych kweſtya
„ na piśmie uczyniona będzie temi ſłowy: *w materyi N. czyli racye*
„ *na piśmie od Poſłow N. podane, czyli odpowiedzi na nie zdaią ſię*
„ *bydź Poſelſkiey Izbie ważnieyſze*? Na to więc poydzie druga *plu-*
„ *ralitas*, ſpoſobem Rzymſkiey decyzyi *in partes*, iednych za racya-
„ mi opponuiącego ſię Poſła. drugich za odpowiedziami iemu dane-
„ mi. Jeżeli ta druga *pluralitas*, po nowych lub mocnieyſzych re-
„ prezentacyach Poſła opponuiącego ſię, y tych ktorzy z nim rozu-
„ mieią, ieſt za iego podanemi na piśmie racyami, to materya, *primá*
„ *pluralitate* decydowana upadać powinna. Jeżeli *pluralitas* ieſt
„ przeciw racyom opponuiącego ſię Poſła? ten zaś ieżeli przyimie
„ *pluralitatem*? to iuż wſzyſtko o teyże materyi ſkończone, y żaden
„ Poſeł ani więcey Poſłow, iuż tey *ſecunda pluralitate* decydowaney
„ materyi, nie mogą opponować *liberum veto*, ale Marſzałek z depu-
„ towanemi do Konſtytucyi, podpiſzą zakonkludowaną y uſtano-
„ wioną Konſtytucyą. Jeżeli zaś Poſeł opponuiący ſię, nieprzyi-
„ mie y tey drugiey *pluralitatem*? to Marſzałek, y deputowani, nie
„ maią podpiſywać Konſtytucyi: ale Marſzałek, ma wyznaczyć De-
„ legatow Poſłow, po dwoch, czyli trzech z obudwoch przeciwnych
„ opinii, o tey ktora ſię traktuie materyi, y wyſłać ich do Senatu przez
„ Xiążecia Prymaſa uwiadomionego, aby ſię zgromadził w Se-

natorſkiey Izbie. W ſenacie maią] dać Poſłowie zupełną *pro & contra* informacyą o agituiącey ſię materyi, przeczytawſzy racye, y odpowiedzi. Senatorowie będą wotować, czyli kilkunaſtu czy wſzyſcy, kiedy tego będzie potrzeba, a po wotach iść do pokazania *pluralitatis*, przez dyſceſſyą Rzymſką. Jeżeli więc *pluralitas* Senatorow poydzie przeciw *pluralitatem* Izby Poſelſkiey. to oppozycya Poſła utrzymać ſię powinna. Jeżeli zaś *pluralitas* Senatorow, poprze y ſtwierdzi *pluralitatem* Izby Poſelſkiey, to materya ſkonkludowana, y w izbie Poſelſkiey, y w Senacie, tak od Xiążęcia Prymaſa, y deputowanych do Konſtytucyi z Senatu, iako od Marſzałka Poſelſkiego, y Deputowanych do Konſtytucyi Poſłow, podpiſana bydź ma, ani żadna więcey przeciw niey nic nie waży proteſtacya. Lecz w Senacie nie ma bydź tak iak, w Izbie Poſelſkiey *unius ſupra medietatem pluralitas*, ale na przepiſanie, y przekonanie *pluralitatis* Izby Poſelſkiey, maią ſię zgodzić w ſenacie cztery części Senatorow przeciw piątey: więc ile razy by nie dociągniono w Senacie *quatuor partes contra quintam* na przeważenie *pluralitatis* Izby Poſelſkiey *Officinae Legum*, tyle razy *pluralitas* Izby Poſelſkiey ma ſię utrzymać. Tym więc ſpoſobem Seymow y zbawiennych na Seymach materyi utrzymaniu, y ſzkodliwych propozycyi odrzuceniu, y powadze y mocy wolnego cale głoſu, zupełnie dogodziwſzy, y dla Rzeczypoſpolitey *pluralitatem* ubeſpieczywſzy, cztery ieſzcze materye a *pluralitate* wyimuiemy: to ieſt: *1mo* Aukcya Woyſka nad liczbę, na ktorą ſię Stany Rzpltey na Seymie ugodzą. *2do.* Propozycye *in favorem Majeſtatis*, czy Domu Krolewſkiego. *3tio* Wypowiedzenie woyny, to ieſt *belli offenſivi*, *4to Propozycye tyczące ſię panuiącey Swiętey Katolickiey, Rzymſkiey Wiary, y krzywdy Kościoła Bożego*: y ażeby te cztery materye, *ſimplici libero veto, in perpetuum* podane były, a nigdy o nich żeby nie decydowała *pluralitas*, waruiemy, waruiąc razem, żeby y takowa propozycya, ktoraby przeciw temu Prawu zaſzła, to ieſt, gdyby kto te cztery materye, czyli iednę z nich chciał poddawać *pluralitati*, to iedno *ſimplex liberum veto*, mieć będzie moc zupełną, takowey oprzeć ſię, y przeſzkodzić propozycyi. Chociaż zaś do troiſtey *pluralitatem*, rzadko przyiść może, á nie często y do iedney, kiedy widoczna wſzyſtkim Poſłom będzie większość liczby na iednę ſtronę atoli każdy Poſeł w Izbie Poſelſkiey, á Senator w Senacie, moc zupełną zawſze mieć będzie, proſzenia y domagania ſię, o *pluralitatem*, kiedy mu ſię podoba, animu nigdy odmowiona bydź niema. Głos tedy doſkonale wolny każdemu Szlachcicowi, Poſłowi y Senatorowi zoſtawuiąc, *abuſus* tylko *fatales* Rzpltey zatrzymywania y tamowania wolnego Poſłom głoſu, y nadane każdemu Prawem *Activitatis*; dopieroż bezprawie tamowania, y wyſzukiwania przeſzkod, pod iakimkolwiek pretextem lub racyą, aby nie zagaić obrad na pierwſzym zaraz do mieyſca rad wſtępie; bez prawie *ſiſtendæ Activitatis* Izby Poſelſkiey, czyli Senatorſkiey, albo Seymiku, ktorą im wſzyſtkie Prawa o Seymach, y Seymikach zupełną, y żadnemu zakazowi

nie

nie podległą nadały, y ktorey nikt im odiąć nie może, tudzież *abuſus* zabraniania *legitime* na radę zgromadzonym Poſłom, Senatorom, y na Seymikach Szlachcie, aby o Oyczyźnie y dobru powſzechnym nie radzili, y darmo czas zbawienny trawili, przymuſzania rownych ſobie, aby to co im ſię zda, na dobro Rzeczypoſpolitey mowić, nie mowili, y milczeć muſieli, w czym oczywiſta Szlacheckiey rowności wolnego głoſu, y wolności każdego lezya; wycieńczania daremnego Seymowych dni y Seſſyi, przez rożne wymyślone z umyſłu ſpoſoby, przerywania przeciw prawu porządku Seymowego, lub wnoſzenia nowych co raz trudności y propozycyi, nie zakończywſzy zupełnie, lub zgodnie nie odłożywſzy iedney rozpoczętey materyi; dopieroż opponowania ſię temu,, albo pſowania tego, na co zaydzie zgoda powſzechna większey głoſow wolnych liczby, proteſtowania ſię *contra totum Actum* Seymikow lub Seymow, na wieczne zakazuiemy y znoſiemy czaſy, *ſub pœnis in hoſtes & proditores Patriæ*, ktoby ſię ważył przerzeczonemi dopiero, czy inſzemi złemi wynalazkami Seymy, y Rady nacyonalne nam pſować, wycieńczać, y kazić. Elekcye naoſtatek wſzyſtkie aby były *per pluralitatem* wſzędzie czynione, wiecznie waruiemy; cokolwiek zaś, do lepſzego zregulowania Rad wſzyſtkich Nacyonalnych potrzeba będzie, na naypierwſzym Seymie według Woiewodztw żądzy y zdań, poſtanowiono będzie.

„ Ten Proiekt iako czytany w Izbie zkonfederowanych Stanow, może *imprimi* dla łatwieyſzey iego kommunikacyi. *Die* 19 *Maji* Annô 1764.

MŁODZIEIOWSKI.

A gdy po tym ſkończonym Głoſie czytanie Proiektu o Dyſſydentach naſtąpiło, ktory ſię wielom niepodobał, Ichmość Senatorowie do poprawy tego proiektu (: ile że Imć Pan Waliknowſki Poſeł Poznańſki y inni Extrukcyi nowych Zborow y reparacyi Ich, Dyſſydentom, przymawiaiąc ſię nie pozwalali :) zdania ſwoie *in eadem Diſſidentium materia* powtorzyli, y naypierwey Xiąże Imć Prymas, à potym wſzyſcy inni Ichmość Xięża Biſkupi, Woiewodowie y] Kaſztelanowie, y Miniſtrowie, aby Dyſſydenci według Konſtytucyi á oſobliwie 1717. & 1733. Anni Kouſtytucyą Anni 1736, approbowanych w Rzeczypoſpolitey byli *tolerabiles*, decydowali. Mianowicie zaś Imć Pan Woiewoda Inowrocławſki. żeby był wzgląd oraz na pakta Welawſkie y Oliwſkie, powtornie mowiąc, przydał. A Imć Pan Jaklińſki Kaſztelan Oświecimſki *de tenore ſequenti* zdanie ſwoie opowiedział.

„ Minęły czaſy, w ktorych iako Polſki Dzieiopis Paweł Piaſecki, Biſkup Przemyſki *in Annalibus* okryślił, chełpliwość Ichmość Panow Dyſſydentow. przy konniwencyi znakomitych bogactwami, wynieſionych na wyſokie ſtopnie w Rzeczypoſpolitey Familii, zdawała ſię wzmagać, w rozſzerzaniu ſwoiey wiary. Zniknęły iuż też ſame wielkich na owczas Domow kwitnące ſzczepy, uwiędły, wyſchły w ſwoiey latorośli, tak dalece, że do nich mogą bydź przy-

 ſtoſo-

„ ſtoſowane Piſma Swiętego ſłowa; *Vidi impios exaltatos ſicut cedros*
„ *Libani, circumſpexi. & non ſunt.* Trwaią dotąd. y Rodzaiom Ro-
„ dzaie podawać będą, mocnym obſtawania na pomnożenie Wiary
„ Swiętey Katolickiey ſpoione przymierzem, prawowiernych Patry-
„ otow natężone umyſły, Narod Polſki Przedmurzem Chrze-
„ ściańſtwa mianowany, ſwoim Monarchom nie tylko Prawa piſzący,
„ lecz do poprzyſiężenia napiſanych obowiązuiący, a czyż może do-
„ puścić prezumpcyi Dyſſydentſkiey, nad okryślony w ſwoiey ſpo-
„ koyności oſtrzeżoney ſubſyſtency, przeſtępować, y przechodzić wy-
„ miar. Prawa Koronne nie inſzym celem ſtanowione, tylko dla
„ zapobieżenia ſkłonney do złego chuci, *ſurrepentibus vitiis opus*
„ *cæpit eſſe legibus.* A ieżeliby dawnieyſza *Annorum* 1632. 1648.
„ 1668. 1674. nie doſyć Prawa, ieżeli przez Ichmciow Panow Dyſſy-
„ dentow zachwycone z Traktatow, Welawſkiego y Oliwſkiego *præ-*
„ *ſuppoſita*, przywodzą do formowania przeciwney animozyi, niech-
„ że po tych Paktach świeżſze naſtępuiące, á do dawnych reguluią-
„ ce ſię Konſtytucye *Anno* 1717. Traktatowa, y Generalney Konfe-
„ deracyi *Anno* 1733. mocą Seymu *Pacificationis Anno* 1736. ſtwier-
„ dzoney, w zapędzie y imprezie uſpokoi. Ja więcey nad to okry-
„ ślenie, iako z Urodzenia prawowierny Katolik, z dotkliwości ſu-
„ mnienia juramentem BOGU, y Oyczyźnie obowiązanego iako Se-
„ nator, obawiaiąc ſię: aby podobnym iako *in prothaſi* ſłow moich
„ wyraziłem ſpoſobem, BOG myśli, ſerca, y nayſkrytſze wſzyſtkich
„ intencye przenikaiący, *Quô plectente cadunt, quô ſurgunt Regna*
„ *volente*, y moiey mizerney nie zniſzczył Familii, nie mogę z kolei
„ mieyſca moiego w Radzie, żadney bezprawia dopuścić Ichmciom
„ uzurpacyi: ktorym mowić przeciwko uſtawie Praw, iak nie ieſt
„ przyzwoita, tak zbytnie ſwoie popierać żądze, w opinii o uſzczerb-
„ ku Wiary S. Katolickiey rzecz ieſt podeyrzana.

A po deklarowaniu przez Imći Xiędza Kierſkiego Sekretarza Koronnego zdania Senatu takowego, Xiąże Imć Marſzałek ſpytawſzy ſię w przod Poſłow, o Dyſſydentach drugi raz ułożony przeczytać kazał Proiekt, ktory Imć Pan Sekretarz Seymowy za domawianiem ſię Stanow kilka razy poprawiaiąc, na oſtatek taki przeczytał na ktory ſię wſzyſcy zgodzili. A po tym Xiąże Imć Marſzałek do układania Proiektow w wyżey namienionych Propozycyi Xcia Imći Prymaſa Materyach z Prowincyi Wielkiey y Małey Polſki iako też Xięſtwa Litewſkiego Poſłow naznaczył, y Seſſya Solwowana na Dzień iutrzeyſzy,

SESSYA IEDYNASTA
Dnia 19. Maia.

XIąże Marſzałek po zagaieniu Seſſyi pytał ſię Stanow Rzeczypoſpolitey, czyliby na przeczytanie pozwalały Proiektu względem Konferencyi z Poſłami Cudzoziemſkiemi? na co gdy *unanimis* zaſzedł *Aſſenſſus.* Imć Pan Sekretarz Seymowy, tenże Proiekt czy-

tać

tać zaczął; ktory ſię niektorym niepodobał y na podpiſanie onego niedozwalali, Xiąże Marſzałek obiecał tenże Proiekt kazać reformować. Xiąże zaś Imć Prymas pochwaliwſzy Stanow *zelum circa Fidem*, że Dyſſydentow prawami okryślonych mieć chciały, y ich tolerare więcey *abuſus* nie mogły, aby czaſu już wiele ſtrawionego wielomoſtwem więcey nie wycieńczać, obligował, aby do gotowych proiektow z propozycyi *ſub* Nro. 5. & 6. wynikaiących przeczytania przyſtąpić, po deklarowaniu ktorych przymowienie ſię wolne do tychże Proiektow bydź każdemu powiedział. Ale Imć Pan Rzewuſki Piſarz Koronny Poſeł Ruſki propozycyą *ſub* Nro 18. położoną kalkulacyą Ichmość Panow Podſkarbich zawieraiącą do zaczęcia rekomendował, aby ta materya iako czaſu dużo do expedyowania potrzebuiąca, teraz zaczęta była, y do Rachunkow *tam ex Senatorio quam ex Equeſtri ordine* Ichmciow Panow Podſkarbich, delegowani byli, ktorzy ſłuchaiąc *extra locum conſiliorum* Kołłacyi, inne Materie tymczaſem w zgromadzonych agitowałyby ſię Stanach przez co by ſię, y taż kalkulacya, za Izbą uczyniona y *pro finali Concluſione* do Stanow przyſłana uſpokoić mogła, y inne materye traktowaneby były. Gdy zaś taż kalkulacya na Końcu wzięta bydź miała, do uſpokoienia iey, czaſuby nie wyſtarczyło. To ſamo Imć Pan Rościſzewſki Poſeł Płocki approbował. Gdy zaś Imć Pan, Mrokowſki Poſeł Czerſki wnieſieniu tegoż Imći Pana Piſarza Koron: przeczył, y ażeby proponowane od Xcia Imći Prymaſa do przeczytania Proiektu, według porządku propozycyi naſtępuiące, były przeczytane, y rezelwowane upraſzał. przeto Imći Pan Rzewuſki, od proponowaney ſwoiey materyi odſtąpił. y czytaniu wſpomnionych Proiektow oświadczył ſię nie przeſzkadzać. A Xiąże Imć Prymas proiekt do utwierdzenia ſprawiedliwości, obierania Deputatow, y fundowania Trybunałow, kazał przeczytać po deklarowaniu ktorego; Imć Pan Woiewoda Pomorſki aby kalkulacyi Ichmościow Panow Podſkarbich teraznieyſzych iako też y zmarłych, Sukceſſorow wyſłuchać y cokolwiek winniby byli, *pro parte* Rzeczypoſpolitey *cum proviſione nakazać* oddać, tudzież aby po cłach rodowita Szlachta y Poſſeſſyonaci a nie Imć Pan Tylli, Szwarc, y inni Cudzoziemcy y nie Szlachta, *ſub pœnis ex cujuſvis inſtantia in Foro competenti*, na Ichmćiow Panow Podſkarbich *irrogandis*, nie znaydowali ſię, rigorem prawa oboſtrzyć, dopominał ſię. A Imć Pan Mielżyńſki Kaſztelan Poznańſki dla dochodzenia rad publicznych, *Pluralitatem* Seymikowania w Proiekcie ułożoną chwalił y do zdania Imći Pana Woiewody Inowrocławſkiego na dniu przedonegdayſzym obſzernie wywiedzionego referował ſię. Zaś Imć Pan Dziedoſzycki Poſeł Halicki proiekt dopiero przez Imći Pana Sekretarza Seymowego reſpektem obierania Deputatow y fundowania Trybunałow przeczytany approbuiąc domawiał ſię, aby ieſzcze w tymże proiekcie na kupuiących kreſki włożona była kara, y aby dla unikania dwoynych Seymikow zwyczayne obradom Seymikowym naznaczone były mieyſca, y Szlachta nowo do Woiewodztw przychodzący, y Poſſeſſyi nabywaiący Genealogie ſwoie do Xiąg Grodzkich podawali, y aby ſię *impares* w prerogatywy Szlachectwa

U nie

nie wdzierali, tudzież aby obrani deputaci w rocie przyſięgi ieſzcze y to
mieli dołożono *iako ani przez ſiebie, ani przez kogo innego kreſek nie kupo-
wał* oraz żeby w Seymikowaniu czas do dwoch, lub trzech dni był prze-
dłużony, przytym dla akceleracyi Swiętey ſprawiedliwości y dla do-
godzenia odległym przy granicy Woiewodztwom, trzecia Kadencya
Trybunału we Lwowie naznaczona była. Imć Pan Poniatowſki
Stolnik Litewſki Poſeł Ziemi Warſzawſkiey, w tak ważney materyi po-
mienionego przeczytanego reſpektem utwierdzenia ſprawiedliwo-
ści y u fundowania Trybunałow, proiektu. iż każdy może mieć refle-
xyą, y że tego uſtawy dobry, lub zły dla Rzeczypoſpolitey mogłyby
ściągnąć ſkutek, przeto, aby każdy doſtatecznie mogł ſię nad nim
reflektować, o kopią tegoż proiektu, aby na każde Woiewodztwo ie-
dna rozdana była, żeby namyśliwſzy ſię nad nim przez dzień iutrzey-
ſzy w poniedziałek każdy reflexyę ſwoią na piśmie do Laſki oddał,
radził y upraſzał. A przymowienie ſię Imći Pana Halickiego ap-
probuiąc punkt dołożenia w Rocie przyſięgi Deputackiey (: iako ani
przez ſiebie ani przez kogo innego o tęż funkcyą nieſtarałem ſię:) do-
kładnie Explikował, iz według nayściśleyſzych rygoryſtow utrzy-
many bydz niemoże, ponieważ ſama popularność y zawdzięczenie
dobrodzieyſtwa iakiego, cześć, akkomodacya, y nadzieie promocyi
ſą powſzechne y nader przyzwoite ſpoſoby do uięcia ſobie y zobo-
wiązania przyiacioł: y żadnym Prawem nie zakazane. Mimo więc
niegodziwych datkow y zakupowania kreſek, obeyść ſię nie można,
aby kto przez przerzeczone ſpoſoby, ſam ſię nie ſtarał, gdyż tak
ludzkość y rozum poſtępować każe. Ażeby tedy przez przy-
mnożenie krzywoprzyſięſtw nie ściągnęliśmy większey kary Boſkiey
na całe Kroleſtwo w tym Punkcie zawſze pomnażaiącym ſię radził
ſtanom zgromadzonym, aby ten punkt był w Rocie opuſzczony,
Imć Pan Soſnowſki Poſeł Brzeſki Litewſki zdanie Imći Pana Ponia-
niatowſkiego Poſła Warſzawſkiego reſpektem rozdania kopij proie-
ktu na Woiewodztwa approbował, y aby Seymowe obwarować
Rady proiekt przez Imći Pana Wilczewſkiego Poſła Wiſkiego na
dniu onegdayſzym podany pod Laſkę albo go podobnie przez kopie
na Woiewodztwo oddać albo też do repartycyi iakiey przyłączyć ży-
czył. Imć Pan Męciński Staroſta y Poſeł Wieluński aby do każ-
dey propozycyi mogł ſię przymowić *ex nexu* inſtrukcyi ſwoiey dopo-
minał ſię. Lecz Imć Pan Poniatowſki Poſeł Warſzawſki, że kiedy
kommunikowana będzie Proiektu na każde Woiewodztwo Kopia, to
iako każdy, tak y on namyśliwſzy ſię nad przeczytanym tymże przez
dzień iutrzeyſzy Proiektem może nań reflexye ſwoie w dzień Ponie-
działkowy uczynić. Imć Pan Dłuſki Poſeł z Korony Inflantſki
utwierdzenie ſprawiedliwości na obieraniu Cnotliwych Ludzi do
Deputackich Funkcyi, iako Konſtytucya 1578. *Anni Titulo* obiera-
nie Sędziow mieć chce, zależeć naywięcey powiadaiąc, pochwali-
wſzy adminiſtracyą ſprawiedliwości pod Laſką Imći Pana Woiewo-
dy Inowrocławſkiego, na weſzłe w ufundowaniu Trybunałow bez-
prawia y nie będących na Seymikach Oſob do Deputackich Fun-
kcyi w Piotrkowie nieſprawiedliwe przypuſzczenia, utyſkiwał; a re-
ſpektem

ſpektem przyſięgi na tęż Deputacką Funkcyą, zgodził ſię z Imći Pa-
nem Poniatowſkim Poſłem Warſzawſkim, y Proiekt Imći Pana Wil-
czewſkiego Poſła Wiſkiego, iako też mowę Imći Pana Woiewody Ino-
wrocławſkiego *pluralitate Votorum* dla doyścia Rad, y Seymikow
proponuiące, aby roztrząſnąć; radził w mowie ſwoiey. Zaś Imć
Pan Laſocki Poſeł Sochaczewſki, aby niewzruſzyć odmianą nagłą
Braci w Domach pozoſtałych *circa obſervantiam liberi veto* zoſtać ſię
życzył. Imć Pan Wiſłouch Poſeł Brzeſki Litt, Rzeczypoſpolitey
niedoſtatek, niemoc y nieporządek wyrażaiąc aby Woyſka na obro-
nę Granic aukcyą uczynić, y w należytość rządow dobrych wpro-
wadzić ſię, za rzecz potrzebną ſądził, co gdy bez doyścia Seymow
(, ktore *liberum rumpo* zawſze pſuć zwykło:) ſtać ſię nie może, radził,
przeto wolność tę *Liberi veto* Stany Rzeczypoſpolitey w ciężką nie
mocy niewolą wprowadzaiącą zniſzczyć, a większość zdań wolność
zaſzezycaiącą przed ſię wziąć, y iey ſię chwycić, *quo nomine proiecta*
czytane aby były roztrząśnione dopraſzał ſię. A Xiąże Imć Pry-
mas, ponieważ wſzyſcy według zdania Imći Pana Poniatowſkiego
Poſła Warſzawſkiego zgodzili ſię, aby w materyi *Pluralitatis* proie-
ktow przeczytanych do poniedziałku reflektować ſię; więc aby teraz
do propozycyi Nro 5. reſpektem naznaczenia czaſu Elekcyi przyſzłe-
go Krola przyſtąpić, y proiektu *eo Nomine* napiſanego wyſłuchać,
Stany Rzeczypoſpolitey obligował. Lecz po ſkończonym Xcia
Imći Prymaſa Głoſie, wielu Ichmciow Panow Poſłow y ſam Imć Pan
Wilczewſki Poſeł Wiſki, aby proiekt na dniu onegdayſzym plurali-
tatem radzący przez niego podany, także na Woiewodztwa przez ko-
pie dla reflektowania ſię nad nim był kommunikowany, dopraſzali ſię.
A Imć P. Bukowſki Poſeł Buſki, aby Deputaci nie przyſięgali iako
ſię o Funkcyą ſtarali, lecz że żadnych nie zakupowali kreſek de-
cydował. Zaś Imć Pan Piaſkowſki Poſeł Wołyński, aby rządow
podczas Konwokacyi nie odmieniać y *pluralitatem* do utrzymania
przyſzłych Seymow teraz *in binis ordinibus* niepoſtanawiać, a-
le ſię z tym wſzyſtkim do zupełney w wſzyſtkich trzech Stanach
Rzeczypoſpolitey zatrzymać radził, ile że o to teraz zobowiązku za-
przyſiężoney inſtrukcyi dopominać ſię muſiał. Imć Pan Ponia-
towſki Poſeł Warſzawſki chwalił Imći Pana Piaſkowſkiego, że obo-
wiązkowi zaprzyſiężoney inſtrukcyi doſyć czynił, lecz gdy tę ma-
teryą *pluralitas* będzie konkludować, ſpodziewał ſię, że y Imć Pan
Piaſkowſki w tym *pluralitati*, ſwoie zdanie poda. Imć Pan Koſ-
ſowſki Poſeł Brzeſki Kuiawſki pokazawſzy radość z obwarowania
Religij, życzył mieć deliberacyą nad proiektem Imći Pana Wilczew-
ſkiego Poſła Wiſkiego, y explikuiąc wolności *Liberi veto* złe ſkutki,
mocą ktorey ieden *appretiatus* zły człowiek, kilka ſet życzących do-
brze Oyczyźnie zdania, pſować y niſzczyć może, życzył aby do roz-
trząśnienia pomienionego Imći Pana Wiſkiego Proiektu, byli z Pro-
wincyi wyznaczeni. Zaś Imć Pan Oſſoliński Poſeł Drohicki na
Proiekt uſtabiliowania ſprawiedliwości *per Pluralitatem*, lubo dał po-
chwały z tym wſzyſtkim iako z inſtrukcyi Woiewodztwa ſądził ſię
bydź obligowanym ſprzećiwić ſię, przeto na niego nie pozwalał, ale

go wziąć *ad referendum* przyobiecał, Imć Pan Małachowſki Poſeł Sieradzki, aby także Seymiki Elekcyi Podkomorzych Sędziow, Podſędkow *pluralitate* odprawiaiące ſię nie były *ſubreptitie* ſkładane, y áżeby każdemu Szlachcicowi od 16. lat wolna była na Seymikach *activitas* wnoſił. Zaś Imć Pan Byſtry Imći Panu Oſſolińſkiema Poſłowi Drohickiemu, podobnie, iak Imć Pan Poniatowſki Imći Panu Piaſkowſkiemu odpowiedział, po ktorym Imć Pan Szadurſki Poſeł Inflantſki, *in materia* dochodzenia Rad, zabrał głos w te ſłowa.

„ Ta ieſt każdego z nas w ſzczegulności powinność nayiſtotnieyſza, nie tylko życzyć iak naylepiey, ale też radzić iak nayſkutecznieу Oyczyznie; Ten oraz ieſt czas naypożądańſzy w długim przeciągu oczekiwany, w ktorym ſzczęśliwość nie przerwanego pokoiu wielorakich narodowych nieſzczęśliwości pomnazaiąca ſkutki, zamieniona w rozbrat powierzchowny dotąd pod cieniem tylko y pozorem będącey miedzy wſpoł Obywatelami Rzeczypoſpolitey przyiaźni, w iſtocie utwierdzoną bydź może, dla Oyczyzny całey y Każdego w ſzczegulności. Jużeśmy pierwiaſtkowych obowiązkow naſzych dopełnili dzieła na teraznieyſzym Seymie, gdy naypierwſze y odkładu niecierpiące ułatwiliśmy materye, teraz zaś do narodowych dolegliwości myśl obrocić należy, ażebyśmy co gruntownego dla Oyczyzny uſzczęśliwienia poſtanowić mogli. Nie ieſt potrzebą, ani intencyi moich zamierzeniem odkrywać *vulnera* Rzeczypoſpolitey, gdy te ſą każdemu iawne, a przez uſta wielkiego w Oyczyznie Senatora J. W, Imći Pana Woiewody Inowrocławſkiego obſzernie okazane y dowiedzione; to tylko namienić umyśliłem: iż bez exekucyi Praw uſzczęśliwienia Rzeczypoſpolitey ſpodziewać ſię y obiecywać nie podobna. Exekucya zaś Praw bez Rad ſkutecznie dochodzących dopełnioną nie będzie, a rady ſkuteczne bez zabieżenia doſkonałego wolności zrywania Seymow żadnym nadziei y otuchy pozorem utrzymywane bydź nie mogą, dowodem ieſt tego tylu ſpełzłych y zerwanych Seymow ſkutek niepomyślny y przykład gorſzący. Na tym więc ſtanąwſzy punkcie, iako na gruntuiącym eſſencyalnie y iedynie rząd y porządek Kroleſtwa wyznać śmiele muſzę: iż ieżeli Rzeczpoſpolita na teraźnieyſzym Seymie ſpoſobu nie zawodnego doyścia innych Seymow nie uſtanowi, daremne będą wſzyſtkie naydokładnieyſze y nay ſurowſze prawa teraz ſtanowione, oſchną bez ſkutku na papierze, á nierząd nierządem pomnażać ſię nie przeſtanie. Wolność Rzeczypoſpolitey ſzczegulnie okazywać ſię y fundować ſię powinna *in æqualitate Juris & pœnæ*, a nie na zrywaniu rad publicznych, zrywanie zaś Seymow znoſi *æqualitatem Juris & pœnæ*, bo wiąże Rzeczypoſpolitey ręce do exekucyi praw ſtanowionych. Szacowny ten wolności naſzey Kłeynot, Pod ſtrażą Praw od przodkow naſzych do zachowania nam zoſtawiony, z łym ſtrzeżeniem y niepilną bacznością nie śmiem mowić, y nie mowię że utracony, ale gdzie ieſt, zgadnąć nie potrafię. Szukałem go na Syymikach, ale tam zgwałcona *libertas ſentiendi* á gwałtowność mocy y ſił do czynienia, prezyduiąca w radach

dała

„ dała authentyczne świadectwo iż ſię nie nayduie, ſzukałem w ſądowey ſprawiedliwości maiącey zwierzchność władzy nad ſtrażą wolności kleynotu *in æqualitate Juris & pænæ* ufundowanego, ale ta wyrugowana z ſwego ſiedliſka, ſzukaiąca w ſparcia y pomocy w kochaiących Oyczyzny Synach, aby ſię wrocić mogła do ſwey własnoſci nie mogła mnie należytego uczynić. wywodu, Na oſtatek upatrywałem w Seymowych obradach naywyżſzey praw y wolności Swiątnicy, alem doyrzeć nie mogł, widząc wole, chęci, y uſiłowania wſzyſtkich trzech Stanow Rzeczypoſpolitey oddane iednego mocy, zakazuiącego rady y ſtarania o Oyczyznę. Ktoż ieſt, ktoryby nie przyznał? iż moc rwania Seymow, ieſt nieſłychany deſpotyzm zakazuiący czynić dobrze, ieſt nieznośna władza, ktorey wolność czynienia y ſtarania o Dobro publiczne Trzech Stanow Rzeczypoſpolitey oddane w poſłuſzenſtwo, ieſt na oſtatek ſpoſobem domyślnie czy nieſzczęśliwością w prowadzonym na zgubę Oyczyzny y prawiey ſwobodnych. Zniewolony więc pobudką nie intereſſowaney ku Oyczyźnie Miłości, obligowany obowiązkiem inſtrukcyi moiey, a przykładną J. W. I. Pana Woiewody Inowrocławſkiego gorliwości zachęcony, do przywrocenia y utwierdzenia publiczney ſzczęśliwości, ośmielam ſię upraſzać z mieyſca mego zkonfederowanych Stanow Rzeczypoſpolitey, aby ſpoſob dochodzenia Seymow nad wſzyſtkie uſtawy naypotrzebnieyſzy był uroczyście obmyślony. Rozum naſz ograniczony w ſwoiey extenſyi nie pokazuie pewnieyſzego y ſkutecznieyſzego ſrzodka, nad uſtanowienie *pluralitatis votorum*, w wolnych rządnych Kroleſtwach praktykowane, y one uſzczęśliwiaiące, należałoby więc y nam onego chwycić ſię, a uſtanowić *pluralitatem circumſcriptam & limitatam*, w czym nie rozwodzę ſię, ale ieśli ta materya traktowaną do uſtanowienia będzie, otworzyć zdanie moie nieubliżę, y do podanego Proiektu przez Imći Pana Podkomorzęgo y Poſła Wiſkiego przymowię ſię. Znam doſtatecznie: iż przywyknienie do nierządu w ktorym ieſteśmy, iako bez czułych nas czyni, iż ſię zbliżamy do upadku wolności, tak trwozy y w podeyrżeniach ſtwierdza, aby odmiana nierządu w rząd, uciążliwą nie była; ale w czym nas uſtanowienie doyścia Seymow *pluralitate* nieſzczęśliwſzemi uczynić może? iak ieſteśmy: widziemy dowodnie, iż ten iedyny ſpoſob od Przodkow naſzych był używany a nam do naśladowania w potrzebnych razach zoſtawiony, że gdy źle używana wolność ſobie ſamey ſtała ſię uciązliwą, gdy przeſtępſtwa Praw wſzelkie przechodziły granice, na ten czas związek Obywatelow dobrze Oyczyźnie życzących, a tym ſamym gwałtowna *pluralitas* rozrządzała wſzyſtko uſtanowiała y poprawiała. Na coż więc na ten oſtateczny ſpuſzczać ſię ratunek, gdy ſłodſze y nie tak niebeſpieczne do zleczenia ran Oyczyzny obmyślone na zawſze być może lekarſtwo. Nie zaſmucaymy zatym braci naſzych w domach pozoſtałych oczekiwaiących z zbawiennych Seymu teraźnieyſzego dla Oyczyzny rad pociechy, przez uſtanowienie ſkuteczne dochodzenia Seymow, ktorych zrywanie do tąd niſzczyły

W dobro

„ dobro publiczne, y onego ſzczęśliwość. Jeżeli inny rownie pewny
„ y doſkonały dochodzenia Seymow ſpoſob obmyślony będzie chę-
„ tnie do onego z daniem moim przypiſać ſię gotow ieſtem, a ie-
„ żeli innego nie maſz, więc teraz o tym mowić należy, teraz to
„ czynić pogodna pora podaie ſię, gdyż *pluralitas votorum* nie może
„ inaczey *ſtabiliri* tylko *pluralitate votorum*; prożna byłaby rzecz na
„ Seymach Ordynaryinych nie tylko o tym mowić, ale y myślić. Nie
„ zoſtawuymy więc J. O. J. W. Naſi Wielce Mći Panowie tey ſławy
„ naſtępcom naſzym, gdyby to oni dopełniać mieli dla uſzczęśli-
„ wienia Oyczyzny, co w naſzey teraz być może do czynienia mo-
„ cy, wolności y woli, ale raczey zoſtawmy im obowiązek wdzię-
„ czności, aby chwalebnych czynow naſzych y uſtaw zażywaiąc
„ ſłodyczy wdzięcznym w potomnych czaſach wſpomnieniem, ſła-
„ wili wielkość umysłow naſzych, gorliwość chęci, y ſzczere dla
„ uſzczęśliwienia Oyczyzny uſiłowania.

A Imć Pan Dobiecki Poſeł Sandomirſki, zgodzenie ſię ogolne wſzyſtkich na reflektowanie ſię do Poniedziałku w materyach Proiektow, *pluralitatem* radzących, ktore ſam acceptował, Stanom przypominaiąc, radził ſtoczyć do inney materyi ſub Nro 5. w propozycyach, wyrażoney. A więc Xiąże Imć Marſzałek ponieważ Proiekt przeczytany y na Woiewodztwa przez kopie maiący bydź rozdany do Poniedziałku dla namyślenia ſię był zatrzymany ſpytał ſię czyliby była wola przyſtąpić do punktu Piątego propozycyi namienionych? na co wſzyſcy odpowiedzieli, zgoda. A potym czytano Proiekt, o Elekcyi kiedy y iak ſię ma odprawować; y po przeczytaniu iego gdy ſię nań wſzyſcy zgodzili ſolwowana Seſſya na Dzień Poniedziałkowy.

SESSYA DWUNASTA
Dnia 21 Maja.

Xiąże Imć Marſzałek od pytania ſię Ichmościow Panow Poſłow, czyliby ſię zgadzali na przeczytanie proiektu o Konferencyach z Cudzoziemſkiemi Miniſtrami, zagaił Seſſyą; á Imć Pan Marſzałek Wielkiego Xięſtwa Litewſkiego dał Głos Imći Xiędzu Załuſkiemu Biſkupowi Kijowſkiemu, ktory dopiero dnia dziſieyſzego do Stanow Rzeczypoſpolitey przyłączył ſię, y mowę ſwoię od tego że *Sapientis eſt mutare Conſilium in melius* zaczął A z podpiſania ſię na przeciwnych Seymowi teraźnieyſzemu Manifeſtach, explikuiąc, że nie przeciwko Stanom ſkonfederowanym, lecz przeciwko złośliwemu ſzabel dobyciu Manifeſtował ſię, y że tak dla dobycia Szabel pomienionego iako też że Ichmość Dyſſydenci remonſtracyami ſwemi wiele od RzeczyPoſpolitey ſpodziewali ſię otrzymać nie był w Senatorſkiey Izbie przytomny exkuzował ſię, ale gdy dalſzym traktem teraznieyſzego Seymu, tak beſpieczeńſtwo Stanow z Konfederowanych, iako też Staropolſką o Religią gorliwość, obaczył, złączył ſię więc w też z Konfederowane Stany y

aby

aby Dekret na pierwſzego dobycia ſzabel Autora, choć z okienkem na Imie Iego (: ponieważ ieſt niewiadomy :) ferować, *& pœna Capitali* ukarać, á to dla kaiania ſię na potym od takiego wyſtępku, ſtanom zgromadzonym radził. y aby delegować ieſzcze do Ichmć Panow Hetmanow Koronnych y innych *á Corpore, Reipublicæ* odłączaiących ſię, żeby chcieli łączyć ſię z Stanami, perſwadował. Xiąże Imć Prymas Imieniem Stanow Rzeczypoſpolitey tegoż Imć Xiądza Biſkupa Kijowſkiego przyimuiąc, żalił ſię że na dniu onegdayſzym na małym rzeczy uczynieniu, zeſzła Seſſya y aby porządnym przymawianiem ſię poſpieſzyć Rady, á w mieſzaniem innych materyi nie poźnić obligował, oraz żeby przeczytany proiekt reſpektem naznaczenia czaſu Elekcyi był teraz podpiſany, iako też kiedy reſpektem Tytułow Poſeł Roſſyiſki rewers powtornie uformować kazał, ktorego ſtwierdzenie od Imperatorowey Ieymości za ſiedm Niedziel obiecał; A zaś Imć Pan Poſeł Pruſki dawnym iuż od Imći Pana Rezydenta Monarchy ſwego Rewerſem życzył ſię Rzeczyczypoſpolitey kontentować, przeto referuiąc o tym Xiąże Imć Prymas, żeby tenże proiekt Rewerſu powtornego Imci Poſła Roſſyiſkiego uformowany, tudzieſz dawny od Imći Pana Rezydenta Pruſkiego, rewers był przeczytany; Imći Xiędzu Młodzieiowſkiemu Kanclerzowi Gnieznieńſkiemu przeczytać rozkazał. Czytał ie więc Imć Xiądz Młodzieiowſki, á potym Imć Pan Ogrodzki Proiekta, ieden o konferencyach z Cudzoziemſkiemi Miniſtrami drugi naznaczaiący czas Elekcyi na Dzień Dwudzieſty Sierpnia także przeczytał y do podpiſu oddał. Zabrał głos Imć Pan Kuczyńſki Poſeł Ziemi Mielnickiey y aby Elekcya do Poniedziałku po S. Bartłomieiu ſpoźniona była, tak z racyi ciągnienia na Elekcyią Wielkiego Xięſtwa Litt. przez Podlaſie, przez ktore bezänieſienia ſzkody w zbożach nie ſprzątnionych obeyść by ſię nie mogło, iako też z przyczyny czaſu dłużſzego do wyprawy należytey Szlachty 10. Chorągwi Podlaſkich, według Prawa na Elekcyą ſtawić ſię maiących, potrzebnego dopraſzał ſię. Oraz żeby ſtroy Francuſki na ochydę Polſkiego wymyślony był ſkaſowany, y nikt go procz tych ktorzy w aktualney Cudzoziemſkiego Autoramentu zoſtaią ſłużbie nie zażywał, iako też przyſzły Krol Polſki nie tylko na Elekcyią y Koronacyią ale y zawſze po polſku chodził, *pactis Conventis* opiſać, y obligować *ex nexu* inſtrukcyi ſwoiey dopominał ſię Y aby nikt w prerogatywę prymacyalną Nominowania Krola przyſzłego nie wdzierał ſię, iako też aby Xiąże Imć Prymas zapoprzedzaiącym w przod *Electoris populi* zezwoleniem Krola nominował, z opiſu teyże inſtrukcyi ſwoiey oſtrzegał ſobie. Imć Pan Goleiewſki Poſeł Halicki, aby *ante omnia modum concludendorum Conſiliorum* obmyślć, á dopiero czas Elekcyi determinować także z obowiązku inſtrukcyi ſwoiey domawiał ſię. A Imć Pan Kraiewſki Poſeł Ciechanowſki aby Imć Pan Halicki nie wprowadzał innych materyi, á na podpiſanie przeczytanych Proiektow, zgodził ſię, upraſzał; do czego gdy ſię wſzyſcy Ichmość Mazowieccy przymawiali: Odezwał ſię Imć Pan Dziedoſzycki Peſeł Halicki iż o obmyślenie ſpoſobu Seymowych rad dochodzenia powinni ſię byli z obligacyi inſtrukcyi ſwoiey przed pod-

 piſa-

pisaniem tych Proiektow dopominać, popierał żądanie Imći Pana Golejewskiego kollegi swego: Zaś Imć Pan Sosnowski Poseł Brzeski Litewski tak proponowaną na dniu onegdayszym *pluralitatis* materyą, iako też teraz sposob obmyślenia *Concludendorum Consiliorum* od Ichmość Panow Halickich pretendowany, sądząc bydź wielkiey importancyi, y nie iednogodzinney potrzebuiące, reflexyi; przeto aby dłuższy czas do reflektowania się nad niemi stanom Rzeczypospolitey był pozwolony perswadował, y aby tym czasem do propozycyi 6. iaki Krol bydź ma? przystąpić, y żeby Polaka Krolem obrać, ktoryby był *Catholicus*, *Sapiens*, & *Magnanimis*, á nie po cudzych kraiach z ohydą Narodu Go szukać, teraz w spoionych Stanach Rzeczypospolitey *mutuo* sobie przyrzec radził y obligował. A Xiąże Imć Marszałek pytaiąc się czyliby zgoda była na podpisanie Proiektu, respektem naznaczenia czasu Elekcyi, odebrawszy zezwalaiącą odpowiedź tenże proiekt, tak Xiąże Imć Prymas iako y on podpisał. Imć Pan Horaim Poseł Wileński łączył zdanie swoie z Imći Panem Sosnowskim, aby był Krol Polak oraz z instrukcyi swoiey dodał, żeby stroiu Polskiego zażywał. Czytał potym Imć Pan Sekretarz Seymowy Proiekt wyznaczaiący czas Seymikom Relacyinym, w Koronie, w Wielkim X. Litt, Zatorskim, y Oświecimskim, Xięstwach, w ziemi Hálickiey, tudzież Prowincyi Pruskiey, czas Dziewiątego Lipca, yażeby ponieważ Generał Pruski Przedkonwokacyiny nie doszedł, przeto aby, tegoż dnia Dziewiątego Lipca Prowincia Pruska zgromadzona, na Seym Elekcyiny czy się *viritim*, czy przez Posłow wybrać determinowała. Imć Pan Poniatowski Poseł Warszawski, ażeby *in posternm* na przyszłe seymy obieranie w liczbie pewney Posłow, w Prowincyi Pruskiey przez Konwokacyą teraźnieyszą Prawem naznaczone było, radził zdaniem swoim. Imć Pan Kraiewski Poseł Ciechanowski także aby *certus numerus* Posłow Pruskich był na teraźnieyszym Seymie naznaczony y aby ta Materya *per Turnum & pluralitatem záras decidatur*, wraz z Imći Panem Małachowskim Posłem Krakowskim dopominali się. A Imć Pan Woiewopa Pomorski aby tey Krzywdy Prowincyi nie czynić, ale ią przy Prawach dawnych zostawić perswadował. Zaczął się więc *Turnus* poczynaiąc od Xia Imći Prymasa, ktory ażeby *numerus eligendi* Posłow Woiewodztwom Pruskim, *ad normam* Powiatow Bitowskiego, y Lemburskiego był naznaczony decydował. Imć Xiądz Biskup Kuiawski, Xże Biskup Poznański, y Wileński, zgodzili się z Xciem Imcią Prymasem. Imć Xiądz Biskup Chełmiński aby tę materyą raczey do decyzyi samey Prowincyi Pruskiey na Generał odesłać á niżeli z krzywdą Iey, kłaść na nią takie Prawo. Stanow Rzeczypospolitey upraszał. Imć Xiądz Biskup Kjiowski, Smoleński, Woiewoda Sandomirski, Kasztelan Wileński y inni Ichmość Panowie Woiewodowie y Kasztelanowie oprocz Imći Pana Woiewodi Pomorskiego y trzech innych Senatorow zgodzili się z Xciem Imćić Prymasem. A Xiąże Kanclerz Litewki godząc się także z Xiem Imcią Prymasem, aby według wielkości Woiewodztw *Numerus* Posłow *Constituatur*, y aby Posłami *Indigenæ Possessionati*, byli obierani,

oraz

oraz aby kiedy Prowincyi Pruskiey Obywatele *gaudentes æqualitate* otrzymywania Starostw y rożnych Urzędow, w Koronie y W. X, Litt: tak żeby *vicissim*, Korony y Wielkiego Xięstwa Littewskiego Obywatele *in visceribus* Woiewodztw Pruskich Urzędy y Starostwa byli *capaces* possydować prawem to obostrzeć zdaniem swoim dopominał się. A gdy wszyscy po Senatorach y Ministrach Woiewodztw Ziem y Powiatow, Posłowie *per Turnum* decydowali, między ktoremi *ex Turno* Imć Pan Małachowski Poseł Sieradzki w te mowił słowa.

Woiewodztwa Pruskie mianowicie Chełmińskie, Malborskie, y
„ Pomorskie że dla nieznośnych krzywd y ucięmieżeń ktore dłu-
„ gim lat przeciągiem cierpieli to w złupieniach, to gwałtach od Mi-
„ strzow Krzyżackich rozmaitego rodzaiu przystąpili *ad corpus Rei-*
„ *publicæ per submissionem* chwalebney niegdyś pamięci Kazimierzowi
„ Krolowi są świadkiem *in Volumine* będące *Pacta subiectionis Anni*
„ 1454. Łaskawa iednak lubo pod swą przybieraiącą prote-
„ kcyą, Rzeczpospolita nasza utwierdziła im rozmaite tym Wo-
„ iewodztwom służyć maiące Prawa y Sądow obrządki y te są wy-
„ rażone (: ktore dozwolić raczyła osobliwie mianowicie *intuitu*
„ *appelationum tum processus Judiciarij* tym Woiewodztwom warun-
„ ki. Wszak poźniey potym Krol Jan Albrecht Roku 1494. konfir-
„ muiąc Prawa tymże ziemiom Pruskim w tych mowi słowach *Jura*
„ *privilegia quæcunque ab olim Genitore nostro & prædecessoribus no-*
„ *stris eis collata approbamus*. Więc te tylko są approbowane ktore
„ Krolowie nasi im nadali, a w tych gdy nie widziemy takowego
„ Przywileiu ktorymby Ichmćiom wolno było bez liczby wysyłać
„ do kuznicy naszych Praw Posłow, przeto choćby y były prywa-
„ tne Lauda te iako wyszłe z Granic dozwoloney władzy *tanquam*
„ *Juri repugnantia* żadna nie utwierdza Konfederacya y Konstytu-
„ cya; na koniec wyraźne Prawo Roku 1641, wiąże usta wszystkim y
„ zniewala nas do wyroku abyśmy z każdego powiatu po dwoch
„ przypuścili Posłow w Roku 1673. gdy Konfederacya Gołębska po-
„ spolitym ruszeniem też Woiewodztwa aż pod Lublin pociągnęła,
„ uraziło to te Woiewodztwa iako przeciw Prawom ktore im upe-
„ wniaią aby rzeki Drwęcy nie przechodzili, rownież ia y teraz o-
„ strzegam te im służące Prawo aby *in casu expeditionis Bellicæ* da-
„ ley onychże nie pociągano. Mniemam że nic słusznieyszego nie
„ iest, iak gdy Prawa dozwolone mieć swą będą exekucyą, a te kto-
„ rych Rzeczpospolita Praw nadawczyna ani chcieć dała, ani wedle
„ sprawiedliwości dać ich nie może, o ktorych te Woiewodztwa
„ wspominać chcą że bydź miały nadane *sub regimine* Mistrzow Krzy-
„ żackich, iako do nas się nie ściągaiące będą, przemienione, ile że
„ ich nie widziemy.

Po skończonych więc takowym sposobem Senatu y Posłow *per Turnum* deklarowanych zdaniach Imć Xiądz Sekretarz Koronny Senatorskich Kresek liczby Posłow Pruskich o znaczenie determinuiących 23, przeciwko 4. á Imć Pan Sekretarz Seymowy wszystkie Koła Rycerskiego *affirmative* z pomienionemi 23. Kreskami zgadza-

iące

iące ſię zdania przeciw iednemu *negative* znayduiące ſię ſtanom Rzeczypoſpolitey deklarowali. Xiąże zaś Imć Prymas obiecuiąc w teyże materyi, iutro Proiekt publikować o ſolwowanie Seſſyi upraſzał y na tym ſię ſkończyła Seſſya.

SESSYA TRZYNASTA
Dnia 22. Maia.

XIąże Imć Marſzałek, ponieważ na dniu wczorayſzym zgodzono ſię na ułożenie Proiektu reſpektem determinowania pewney liczby z Prowincyi Pruſkiey Poſłow, pytał ſię więc, czyliby ten proiekt iuż ułożony przeczytać? Imć Pan Glinka Poſeł Łomżyńſki materyą kalkulacyi wyſłuchania Podſkarbich na Dniu Sobotnim przez Imći Pana Rzewuſkiego Poſła Halickiego, y Imći Pana Woiewodę Pomorſkiego proponowaną, iako ią Xże Imć Prymas odłożył na poniedziałek, to ieſt dzień wczorayſzy, tak kiedy ta dnia wczorayſzego nie była zagaiona, więc aby na dniu dziſieyſzym Xiąże Imć Prymas raczył ią *ad deliberandum* podać, y do wyſłuchania teyże Ichmość Panow Podſkarbich Kalkulacyi z Prowincyi wyznaczyć Senatorow y Poſłow dopominał ſię, á *inquantum* by Imć Pan Podſkarbi Wielki Koronny był *renitens* w wypełnieniu rozkazow Rzeczypoſpolitey; tedy na fundamencie Statutu Krola Alexandra, aby Imć Pan Podſkarbi Nadworny Regeſtra y Adminiſtracyą Skarbu przyiął, radził zdaniem ſwoim. Imć Pan Koſſowſki Poſeł Brzeſki Kujawſki, aby po przeczytanym proiekcie o liczbie *Pruſkich* Poſłow ułożonym, do Kalkulacyi Podſkarbich przyſtąpić *præcavit* ſobie. A inni Ichmość Panowie Poſłowie, nie tylko że Ichmość Panowie Podſkarbiowie teraźnieyſi, ale też żeby y Succeſſorowie zmarłych Podſkarbich rachowali ſię Rzeczypoſpolitey, domawiali ſię. Potym czytano Proiekt, wyżey nadmieniony o Prowincyi Pruſkiey, liczbę Iey obierania na przyſzłe ordinaryine Seymy Ppoſłow po dwoch z każdego Powiatu, a nie *viritim*, oznaczaiący, po ktorego przeczytaniu y zgodnym przyzwoleniu, Xiąże Imć Marſzałek, czyliby ułożony Proiekt mieyſce Elekcyi przyſzłego Krola, y ſpoſob na niey obierania Marſzałka Stanu Rycerſkiego, determinuiący można było przeczytać pytał ſię Ichmćiow Panow Poſłow, na co gdy odpowiedzieli zgoda, tenże Proiekt mieyſce między wolą y Warſzawą Elekcyi przyſzłego Krola y Obieranie na niey Marſzałka Stanu Rycerſkiego, przez Poſłow Woiewodztw Ziem y Powiatow na to obranych, obiaśniaiący Imć Panu Sekretarzowi Seymowenu przeczytać Kazał. A lubo odpowiedzieli zgoda, iednak Imć Pan Horain Poſeł Wileńſki, aby w tymże Proiekcie alternata na Litwę pod czas Elekcyi przyſzłey przypadaiąca, to ieſt żeby Marſzałek przyſzłey Elekcyi z Prowincyi Litt. był obrany, obſerwowana była obligował. To ſamo Imć Pan Bohomolec Poſeł Witebſki potwierdził, á Imć Pan Wilczewſki Poſeł Wiſki że alternata do Elekcyi nie należy

odpowiedział. Imć Pan Wyſłouch Poſeł Brzeſki Litt, aby dla umieſzczenia ſpokoyności *in triplici numero*, Woiewodztw Ziem y Powiatow byli obrani Poſłowie, tudzież żeby alternata pod czas Elekcyi zachowana była iako ſię o to Imć Pan Horain domowił do Proiektu pomienionego dodać Stany Rzeczypoſpolitey obligował. A Imć Pan Morykoni Poſeł Wiłkomirſki, ażeby żaden z Ichmościow XX. Biſkupow nie ważył ſię przyſzłego Krola nominować, oſtrzedz dopominał ſię. Zaś Xiąże Imć Marſzałek, czyliby na dołożenie w Proiekcie namienionym Tryplikaty Poſłow, y oſtrzeżenie Salwy alternaty na Xięſtwo Litewſkie pod czas przyſzłey Elekcyi przypadaiącey zachodziła zgoda? pytał ſię. A gdy wſzyſcy prawie zgodzili ſię, Ichmość Panowie Poſłowie Mazowieccy y Ruſcy Tryplikaty z ſwoich Woiewodztw Poſłow nie chcieli. Dołożono Potym w tymże Proiekcie namienioną Tryplikatę Poſłow y alternatę Xięſtwu Litewſkiemu oſtrzeżono. Y przy tym Proiekt o ciągnieniu na Elekcyą przeczytano, Ktory Xiąże Imć Prymas, iako też Xiąże Imć Marſzałek, wraz z innemi przed nim przeczytanemi podpiſali. Zabrał potym Głos Xiąże Imć Prymas y aby Proiekt inny, iaki Krol ma bydź? opiſuiący, iuż gotowy, przeczytać Stany Rzeczypoſpolitey pozwoliły, upraſzał. Na co gdy ogolny naſtąpił *aſſenſus* Proiekt tenże: że Krol ma bydź Katolik, z Oyca y Matki rodowity Szlachcić, wieku niepodeſzłego, Prawa Polſkie rozumieiący, Imć Pan Sekretarz Seymowy przeczytał, ktory Proiekt wſzyſtkim ſię podobał. Zabrał powtore głos Xiąże Imć Prymas, y aby dla ułatwienia Elekcyi Proiekt *pactorum conventorum* na Seymie teraźnieyſzym Konwokacyi, ułożyć, y gdy do tego z Prowincyi Senatorowie y Poſłowie będą naznaczeni, aby Woiewodztw, Ziem y Powiatow, Poſłowie, *deſideria* do ułożenia *pactorum Conventorum* podawali, radził w mowie ſwoiey. A Imć P. Koſſowſki Poſeł Mielnicki aby wprzod do Proiektu, *immediate* przeczytanego *qualis* Krol bydź powinien, dodać y to, żeby przyſzły Krol ſtroiu Polſkiego zawſze zażywał *ex nexu* Inſtrukcyi ſwoiey, domawiał ſię. Y ieżeliby zgoda ogolna *per verbum placet* na to nie była o *Turnum* dopraſzał ſię. *ratione* zaś ułożenia *pactorum Conventorum*, aby te przez wyznaczonych Senatorow y Poſłow były ſpiſane y Stanom Rzeczypoſpolitey referowane, zgadzał ſię z Xciem Imćią Prymaſem Imć Pan Małachowſki Poſeł Łomżyńſki, Horain Wileńſki, Oſkierka Mozerſki, Poſłowie aby Krola, nie tylko z Oyca y Matki urodzonego Polaka, obrać, ale też żeby zawſze ſtroiu Polſkiego zażywał, Prawem uſtanowić *ex nexu* inſkrukcyi ſwoich mowili, y gdyby zgody Powſzechney na to niebyło, o *Turnum* upraſzali. Imć Pan Gurowſki Poſeł Poznańſki, aby Krol przyſzły w ſtroiu Polſkim chodził, *ex mente* inſtrukcyi przymawiał ſię, iednak aby ci tylko ktorzy teraz w ſtroiu Cudzoziemſkim chodzą, mogli y potym chodzić dopraſzał ſię. A Imć Pan Bukowſki Poſeł Ruſki że bardziey Krola takiego trzeba obierać, ktoryby rodowity był Polak, Cnotą, y umieiętnością Praw, mogł Narod uſzczęśliwić, perſwadował. Imć Pan Dobiecki Poſeł Sandomirſki chwaląc czaſy za Panowania Piaſtow nayſzczęśliwſze,

y ich okazałe Dzieławymieniaiąc, żeby ta dzielność ſzczegulnie y ſzczęśliwość z ſtroiu monarchow pochodziła powiedział że nigdzie o tym nie czytał, y radził raczey to, aby Krola nie cudzoziemca obrać, Prawem obwarować, a na akcydentalnym ſtroiu czaſu nie poźnić. Zaś Imć Pan Małachowſki Poſeł Łomżyńſki ponieważ zgody na to aby Krol przyſzły ſtroiu Polſkiego zawſze zażywał nie maſz o Turnum wraz z innemi Ichmościami upraſzał. Xiąże zaś Imć Prymas, aby o czym więkſzym myśleć a nie na obwarowaniu Stroiu Polſkiego czas prożno trawić, y żeby ten ſtroy raczey *in pacta conventa* włożyć, radził. A Imć Pan Małachowſki Poſeł Sieradzki ſtoſuiąc ſię do ImćiPana Łomżyńſkiego reſpektem decydowania o tymże ſtroiu, o *Turnum* upraſzał. Zaś Imć Pan Koſſowſki Poſeł Kuiawſki na trawienie marnie czaſu narzekaiąc, bardziey iakby Seymow dochodzenie obmyśleć, ſprawiedliwość poprawić, Kalkulacyi Podſkarbich wyſłuchać, Krola Polaka takowego ktoregoby Głowa godna była Korony obrać, radzić perſwadował, a niżeli na Strroiu Polſkim, ktoryby w przod iaki bydź ma trzeba opiſać, ponieważ nie ieſt wiadomy, czas nadaremnie trawić. Imć Pan Kraſzewſki Poſeł Inowrocławſki na upoźnienie Czaſu utyſkuiąc, y ponieważ reſpektem ſtroiu Polſkiego (: do ktorego przyſzły Krol noſzenia ma bydź na zawſze obligowany :) Ichmość Panowie Podlaſcy, Mazowieccy, Sieradzcy o *Turnum* upraſzali przeto dla poſpiechu rad więkſzego, aby nie na iednę, ale na kilka razem był *Turnus*, materye, życzył aby przy decydowaniu o Stroiu Polſkim, materye wyſtawienia Szopy w Polu Elektoralnym, moſtu na Wiśle, tudzież ſkaſſowania Exofficia, iako też Sądow Kapturowych, oſobliwie gdzie rozdwoione były Seymiki ubeſpieczenia władzą y powagą Reymentarſtwa Xcia Imći Woiewody Ruſkiego traktowane były, Stany Rzeczypoſpolitey obligował. A iako w nikim nie rozumiał bydź takowey myśli, ktoraby obranie Cudzoziemſkiego Pana za Krola proponowała, ale owſzem że wſzyſcy z Oyca y Matki rodowitego Polaka z Cnoty y umieiętności Praw, świadomości obyczaiow Polſkich do rządzenia Narodow zgodnego y laty nie obciążonego mieć chcą, tak żeby ſtroiu Polſkiego zawſze zażywał, daiąc do tego rożne w mowie ſwoiey pożytkow publicznych y właściwości *motiva*, od ſtanow Rzeczypoſpolitey domagał ſię y o *Turnum* upraſzał. Imć Pan Soſnowſki Poſeł Brzeſki Litt tę Materyą ſtroiu, *ad pacta Conventa* odſyłaiąc, życzył bardziey na ſerce Polſkie uważać á niżeli na ſuknie ktore ſą powierzchnością. Imć Pan Roſtkowſki Poſeł Wiſki, radził tylko aby Polaka Krola z Oyca y Matki rodowitego cnotliwego wiekiem nie obciążonego obrać. A Imć Pan Tyzenhauz Poſeł Grodzieńſki o ubeſpieczenie dochodzenie rad Seymowych, y tychże iako y Seymikow porządku opiſanie *liberum veto* znioſſzy, czaſu ſtraty załuiąc co prędzey Stany Rzeczypoſpolitey obowiązywał. Zaś Imć Pan Walknowſki Poſeł Poznańſki do żadnych głoſow *interrupte* nieprzyſtępować oświadczył ſię, ażeby pierwey materya *Qualis Rex eſſe debeat per Turnum* była uſpokoiona. A Xiąże Imć Prymas widząc że ſię czas do ſamego zbliżał wieczora o ſolwowanie Seſſy upraſzał y Seſſyą na dzień iutrzeyſzy ſolwował.

SESSYA CZTERNASTA
Dnia 23. Maia.

Xiąże Imć Marſzałek ſtraty czaſu żałuiąc, á nadgrody iego dopraſzaiąc ſię zagaił Seſſyą. Zabrał Głos Xiąże Imć Prymas, y aby materyą, ktorą wczoray reſpektem używania ſtroiu przez przyſzłego Krola Polſkiego proponowali, *ad Pacta Conventa* odeſłać, upraſzał, y że w nich na pierwſzym punkcie będzie wyłożona, ſtarać ſię przyobiecał. Imć Xiądz Biſkup Kijowſki, iako nigdzie nie czytał żeby dzielność albo od ſzabli albo od ſzpady pochodziła, lecz od Marſowego ſerca, tak gdyby mi ſię to zdawało że przez ſuknią Polſką *Lex ſumptuaria* utrzymaćby ſię mogła, chętnieby na poſtanowienie używania iey ogulnego piſać ſię oświadczył, ale ponieważ na ſuknią Polſką. iako y Cudzoziemſką rowny *Expens*, łożyć ſię muſi przeto życzył, aby o używanie iey *in pactis Conventis* raczey proſić Pana, niżeli go do niey przymuſzać, ile kiedy inni przed nim Krolowie, iako to Zygmunt, Michał y Ian Kazimierz, Cudzoziemſkiego zazywali ubioru, Imć Pan Chodkiewicz Poſeł Zmudzki, Materyą używania ſtroiu Polſkiego, przez Krola przyſzłego Polſkiego, nie radził czaſu trudnić, gdyż ſzczęśliwość Rzeczypoſpolitey nie od ſukni ale od dobrych rządow dependuiącą bydź ſądził. Imć Pan Walknowſki Poſeł Poznańſki, aby obowiązek używania ſtroiu Polſkiego włożyć na przyſzłego Krola Polſkiego, *ex nexu* inſtrukcyi oświadczył ſię dopominać, y racye Imći Pana Kraſzewſkiego na dniu wczorayſzym przywiedzione approbował, Iako przez używanie Cudzoziemſkiego ſtroiu przez Krolow przeſzłych Urząd Szambelanow Krolewſkich preferuiący ſię, nad Urzędy Ziemſkie, ſwſzedł z krzywdą w akceptacyą, tak dla ſkaſſowania tego ſamego, aby obligacya używania na zawſze przez przyſzłego Monarchę Stroiu Polſkiego *inter prima puncta pactorum conventorum* włożona była domawiał ſię. Imć Pan Dłuſki z Korony Inflantſkiey zażywanie ſtroiu Węgierſkiego przez Stefana Batorego, á Francuſkiego przez Iana Kazimierza y Michała Krolow cytuiąc, życzył aby na ſtroy nie uważać, ale bardziey na Polſkie ſercc, y że na Krolow Prawa ſtanowić nie można, ale traktaty z nim przez *pacta conventa* zawierać przez racyą powagi ſtanu naywyżſzego Krolewſkiego, na ktory dwa mnieyſze ſtany reſpekt mieć powinny, probował. Imć Pan Byſtry Poſeł Zakroczymſki, zazywania ſukni aby tey impozycyi na Krola nie czynić, tudzież żeby po Elekcyi co prędzey był Krol Koronowany, Stanom Rzeczypoſpolitey radząc, o krzywdę Imć Pana Dziedzickiego Sędziego Grodzkiego Zakroczymſkiego, ktory ſatysfakcyi *a Clero* otrzymac nie może, upominał ſię. Imć Pan Karniewſki Poſeł Rożańſki, na czaſu ſtratę narzekaiąc, aby okoliczność akcydentalney ſukni odrzucić, y *ad pacta conventa* odeſłać, á inne materye *Status* teraz traktować perſwadował. Imć Pan Skorzewſki Poſeł Wieluńſki, życząc Familianta Polſkiego, Cnotliwego

Praw świadomego na Tronie Polſkim powitać, proſiłaby *ad mentem* iego inſtrukcyi, aſſyſtuiący Xciu Imći Prymaſowi podczas Elekcyi, byli regeſtrem ſpecyfikowani, tudzież żeby *pacta conventa* teraz ułożone były, domawiał ſię. Xiąże Imć Marſzałek widząc że dzień dziſieyſzy iak wczorayſzy ſchodzi bezſkutecznie (: ile że po każdym z tych pomienionych Poſłow głoſie niektorzy razem dopominali ſię decydowania w okoliczności ſtroiu Polſkiego o *Turnum*:) proſił aby *deſideria* reſpektem ſukni Polſkiey według zdania Xcia Imći Prymaſa *ad pacta conventa* odeſłane były. Xiąże Imć Prymas, że *ad pacta conventa* zażywanie ſtroiu Polſkiego *inter prima puncta* włożyć będzie ſtarał ſię aſſekurował, y do rachunkow Ichmćiow Panow tak żyiących Podſkarbich Koronnego y Litewſkiego iako y zmarłych Sukceſſorow, tak tenże Xże Imć Prymas Senatorow iako y Xże Marſzałek *ex Equeſtri ordine* delegował Poſłow. Zabrał głos Imći P. Koſſowſki Poſeł Mielnicki, y na wydaną deklaracyą Xcia Imći Prymaſa aby pierwſza wprzod, niż druga rezolwowana była materya odwołuiąc ſię o decydowanie w okoliczności ſtroiu *per Turnum*, kiedy *unanimis* nie był *aſſenſus* dopominał ſię. Imć Pan Malicki Poſeł Ruſki, aby ponieważ z Ziemi Sanockiey do Sądowey wiśni mieyſca Generałowi Ruſkiemu zwyczaynego, droga daleka, y ciężkie przeprawy znayduią ſię taż żeby Ziemia Sanocka Seymiki ſwoie w Sanoku mieć mogła, y żeby żydzi w teyże ziemi będący *ad mentem* iey *laudorum Conſenſu Reipublicæ approbandorum*. Wołmi, Winem, &c. nie handlowali Prawem uſtanowić, Imć Pan Glinka Poſeł Łomżyńſki za delegowanie do Kalkulacyi Podſkarbich Xciu Imći Prymaſowi dziękował; á ponieważ z Stanu Rycerſkiego mało Poſłow do ſłuchania Rachunkow było wyznaczonych, przeto aby Xiąże Imći Marſzałek po iednym z każdego Woiewodztwa delegował, y oraz aby Imći Panu Podſkarbiemu Wielkiemu Koronnemu, wieleby intraty z percepty prowentow ſkarbu, iako też z Haſſtkowego od Zydow wybrał; nakazana była przyſięga, upraſzał. To ſamo Imć Pan Woiewoda Pomorſki o delegacyi z każdego Woiewodztwa, Poſła wnoſił Imć Pan Wilczewſki Poſeł Wiſki, utyſkuiąc że do tych czas żadney pomyślności Oyczyzny rad teraźnieyſzych nie widział, Proiekt reſpektem dochodzenia y porządku Seymow, na przeſzłym tygodniu przez niego promowowany przypominaiąc, radził aby *ante omnia* od obmyślenia ſpoſobow dochodzenia Seymow zacząć, y że teraz naylepſzy ieſt czas do czynienia tego, ſądził zdaniem ſwoim, y w tey materyi o *Turnum* upraſzał. Imć Pan Potocki Paſeł Halicki ſtoſuiąc ſię do Imći Pana Poſła Wiſkiego zdania, o ubeſpieczenie rad publicznych, aby śrzodki do tego obmyślić o *Turnum* w tey materyi upraſzał. Imć Pan Oſſolińſki Poſeł Nurſki, z czynienia rachunkow iako Sukceſor Niebośzczyka Podſkarbiego Oſſolińſkiego, dla tego, że ſię na Imći Pana Woiewody Wołyńſkiego Brata iego zoſtały, exkuzował ſię. Imć Pan Ileńſki Poſeł Mozyrſki. do propozycyi *Qualis*, przymawiaiąc ſię z obrania Polaka rodowitego, Cnotliwego, y praw umieiętnego, wiele pożytkow dowodząc: że ten przyſzły Monarcha, iako wewnętrzny Polak, tak zewnętrznie Cudzoziemſkiego kochać

nie będzie ſtroiu, ſpodziewał ſię, y *ad mentem* Xcia Imći Prymaſa, też okoliczność o *Turnum* na nie nie dopominaiąc ſię teraz, *ad Pacta Conventa* życzył odeſłać, w ktorych oraz aby Krol przyſzły *æquilibrium* w rozdawaniu wakanſow *ſecundum merita* Szlachty przeſtrzegał, także za drugi punkt upraſzał. Imć Pan Laſocki Poſeł Sochaczewſki, że Podſkarbiowie przed Radami walnemi *in plenis ordinibus* kalkulować ſię powinni, Konſtytucyą 1562, cytuiąc, y że ta Konſtytucya inną poznieyſzą ktora cokolwiek *ex mente* Konwokacyi Podſkarbiowie expenſować będą, to wſzyſtko *in plenis ordinibus* przyiąć *pro Valido* nakazuie z twierdzona ieſt radził aby iako Konſtytucya 1641 liczbę Poſłow Powiatom Pruſkim determinuiąca, ieſt na dniu wczorayſzym wypełniona tak y te teraz o kalkulacyi Podſkarbich były obſerwowane. Imć Pan Stadnicki Poſeł Podolſki aby *pluralitate* przyſzłe Seymy dochodziły radził uſtanowić, co gdyby nie naſtąpiło Proiekt na przeſzłym tygodniu od Imć Pana Wiſkiego podany, y do roztrząśnienia wzięty, na nic by ſię zdać deklarował. *Quo nomine o Turnum* upraſzał, a Sukceſſorow zmarłych Podſkarbich *ex motivo* że *mutatis temporibus mutantur res* kalkulacyi ſłuchać nie życzył. Imć Pan Goleiewſki Poſeł Halicki nad ſtratą czaſu ubolewaiąc, aby porządek propozycyi w Seymowaniu teraznieyſzym był obſerwowany, y dla przyſzłego rodowitego Polaka *Pacta Conventa ad normam* tych ktore, Michałowi, y Janowi Sobieſkiemu, Krolom były przepiſane, *ex nexu* inſtrukcyi ſwey, upraſzał. A lubo okoliczność ſtroiu Polſkiego nie eſſencyalną bydź ſądził, z tym wſzyſtkim że mileyby było na Seymikach *Relationum* referować Braci, iż ten ktory uwieńczony będzie Polſką Koroną, Głowa Iego nie Kapeluſzem ale Czapką będzie nakryta, w mowie ſwoiey explikował, y w tey okoliczności Sukni, o *Turnum* upraſzał. Imć Pan Jezierſki Poſeł Lubelſki za Imć Panem Podſkarbim W. Koronnym mowiąc, aby na Niego aż przyiedzie z kalkulacyą zaczekać upraſzał. Imć Pan Kuczyńſki Poſeł Mielnicki powiedział: *że nad ſtratą czaſu dolemus; a nie ſkończywſzy materyi iedney, wnieſieniem drugich czas involvimus* a przeto o obſerwancyi wolnego Głoſu dopominał ſię, y albo żeby reſpektem obrania Krola Polaka y włożenia na niego obligacyi chodzenia w Polſkim ſtroiu był *Turnus*, albo że taż obligacya do ſukni Polſkiey w *Pacta Conventa* będzie włożona, Proiekt konſtytucyi teraz na to był napiſany, domawiał ſię y o Rezolucyą upraſzał. Imć Pan Koſſowſki Poſeł Brzeſki Kujawſki, ponieważ okoliczność obligacyi na Krola Sukni Polſkiey Xże Imć Prymas *ad pacta Conventa* ſtarać ſię włożyć przyobiecał, przeto na tym przeſtać y o *Turnum* nie dopominać ſię radził, y oraz iż iako Prawo nakazuie aby Ichmość Panowie Podſkarbiowie na każdym Seymie rachowali ſię, tak żeby y na terazznieyſzym Seymie Kalkulacyą czynili, obowiązanych ich do tego Prawem bydź ſądził, y ażeby do rachunkow ich z każdego Woiewodztwa ieden Poſeł był delegowany upraſzał. Tudzież aby Prawo *pluralitatis* dla dochodzenia przyſzłych Seymow, było uſtanowione; radził zdaniem ſwoim. Imć Pan Oſſolińſki Poſeł Drohicki wyliczaiąc ieſzcze żyiących Ichmćiow do Rachunkow niebośzczyka Oſſolińſkiego

Podſkarbiego Koron: Anteceſſora ſwego, wyznaczonych, y że rachunki Iego przez niego czynione, z ktorych ieſzcze Rzeczpoſpolita im iako Sukceſſorom Jego pokazuie ſię bydź winna przez tychże Ichmćiow Panow delegowanych ſą podpiſane Stanom Rzeczypoſpolitey opowiedział, żeby zaś do teraźnieyſzych ſłuchania rachunkow Podſkarbich z każdego Woiewodztwa był Poſeł delegowany. albo do wypełnienia na wybrane przez nich prowenta, przyſięgi obligować, iako to przeciw zwyczaiowi, Prawem poſtanowionemu, *illatum* bydź ſądził, tak aby tego nie czynić perſwadował. A Imć [Pan Skorzewſki Poſeł Wieluńſki że Podſkarbich kalkulacya *ad plenos ordines* należy Prawami Konfederacyi probował. Imć Pan Orzeſzko Poſeł Pińſki, aby obrad Seymow y Seymikow dochodzenia był obmyślony ſpoſob, tudzież Prawa ktore *ex orbita* wypadły poprawione, y Ichmość Panowie obrani Deputaci w Powiatach ſwoich, *coram Nobilitate* na Funkcye przyſięgali, dopominał ſię. Imć Pan Szadurſki Poſeł Inflantſki, iż ponieważ Xiążeta Imć Prymas y Marſzałek Poſelſki do roztrząśnienia Proiektu Imći Pana Wiſkiego, delegowali, y *eo nomine* żadney nie maſz rezolucyi. przeto upraſzał *in ordine* decydowania *admittendi nec nè illius projecti? o Turnum.* Co zaś *ſpectat* kalkulacyi Ichmość Panow Podſkarbich, ponieważ Prawa mowią aby Panowie Podſkarbiowie na Seymach czynili rachunki, à więc kiedy ten Seym ieſt Seymem, przeto y teraz czynić ie powinni, zdaniem ſwoim decydował. Imć Pan Gomoleńſki Poſeł Łęczycki powiadaiąc iż to wſzyſtko co ſię złego dzieie z niedochodzenia Seymow y Seymikow wynika, więc żeby Seymiki tak Deputackie iako y Poſelſkie *pluralitate* konkludowały ſię, ſpoſob zaś dochodzenia Seymow *per articulos cum circumſcriptione Liberi Veto* ułożony na Seymikach *Relationum* Braci był w przod referowany, Stanom Rzpltey radził. Imć Pan Alexandrowicz Poſeł Lidzki ponieważ inne materye, to proiektami obwarowane, to ſłowem Prymacyalnym *ad pacta conventa* włożyć iuż ſą aſſekurowane, więc aby do expedyowania innych materyi przyſtąpić perſwadował, à ieżeli Imć Pan Podſkarbi W. K. kalkulacyi dać nie będzie chciał, żeby adminiſtracyą na Skarb Koronny komu innemu dać życzył zdaniem ſwoim. Imć Pan Komorowſki Poſeł Ziemi Chełmſkiey iż iako Ichmość Panowie Podſkarbiowie obligowani ſą według Prawa na Kommiſſyi Radomſkiey likwidować ſię, y likwidacye ſwoie przez Trybunał podpiſane na Seymie produkować, tak ieżeliby dochodzenia Seymow ſpoſob był obmyślony, przytym ſamym zwyczaiu ſię zoſtali, y na Seymach kalkulacye czynili, ieżeliby zas iak przedtym Seymy miały nie dochodzić, aby Kommiſſyi Skarbowey zupełną dać moc co Rok ſłuchania rachunkow Podſkarbich, z opiſu inſtrukcyi dał zdanie ſwoie. Imć Pan Pruſzanowſki Poſeł Rzeczycki, Głos wolny na przyſzłey Elekcyi Krola podług Praw ſobie oſtrzegał, y żeby Elekcye Deputatow, Poſłow y Urzędnikow Ziemſkich *Pluralitate* konkludowały ſię, tudzież aby Urzędnicy takowi byli dobrze oſiedli y w tych powiatach zawſze przemieſzkiwaiący, Prawem poſtanowić radził. Xże Imć Prymas dla poſpiechu obrad publicznych aby

przez iedno *Turnum* kilka materyi z propozycyi y inſtrukcyi wynikaiące decydować, Stany Rzeczypoſpolitey upraſzał, y że iutro [Senat *per Turnum* zdania ſwoie dawać będzie przyobiecał. Oraz do układania *Pactorum Conventorum*, że tak z Senatu iako y z Stanu Rycerſkiego wyznaczeni będą, przyrzekł. iako też, że Ichmość XX. Biſkupi *reſultata* Seſſyi ſwoich Stanom Rzeczypoſpolitey iutro referować będą, także przyobiecał, y o Seſſyi ſolwowanie obligował, y Seſſya do dnia iutrzeyſzego ſolwowana.

SESSYA PIETNASTA
Dnia 24. Maia.

Xiąże Imć Marſzałek żałuiąc że dzień za dniem idzie y ieden za drugim bez uzyteczności ſię pędzą, iako nikogo nad taką ſtratą czaſu obradom publicznym deſtynowanego, nie utyſkiwaiącego bydź nie rozumiał, tak aby wſzyſcy do przyſpieſzenia łożyć chcieli ſtarania ſwoie, obligował. A ponieważ na dniu wczorayſzym Poſłow do Rewizyi Zupp y Ekonomij wyznaczonych dziś był *accuratius* Regeſtr wygotowany; przeto go za pozwoleniem Stanow przeczytał, ktorym z wſzyſtkich trzech Prowincyi w proiekcie w tey materyi napiſanym wyrażonych nominował. Xiąże Imć Prymas potrzeby Rzeczypoſpolitey Stanom przed oczy przywodząc y że przez 70 lat w tak obſzernych Kroleſtwa Kraiach ieden tylko doſzedł Seym, obligował, aby na opieraniu ſię przy potoczney materyi włożeniá obligacyi na Krola przyſzłego noſzenia ſtroiu Polſkiego czaſu nie trawić, y aby zgmachtaniem rożnych razem materyi rád Seymowych nie trudnić, na Miłość Boſką obowięzywał. Co zaś do reformy rad tychże Seymowych znioſłſzy na przyſzłe czaſy *liberum rumpo* należało, znieſienia tegoż *liberum veto* nie życzył, ale raczey wziąć tę materyą *ad referendum* do Braci na Seymiki *Relationum*, ażeby też *liberum veto* w pewnych regułach okryślić, albo liteż na Seym naypierwſzy, o ktorego złożenie przyſzłego Krola po Koronacyi (: dla ułatwienia exorbitancyi upraſzać potrzeba :) odwlec radził, a tym czaſem aby do przeczytania wygotowanych reſpektem Elekcyi Proiektow przyſtąpić, upraſzał. Imć Pan Mrokowſki Poſeł Ziemi Czerſkiey na nieporządek Seymowania utyſkuiąc, zgodził ſię na wſzyſtkie czytane Proiekta y aby *ſecundum ordinem* daley Seymować, y według propozycyi podanych, do Punktow inſtrukcyi przymawiać ſię *per turnum*, upraſzał. Czytał potym Imći Pan Sekretarz Seymowy dwa Proiekta iuż dawniey czytane, aby Krola rodowitego Polaka, Cnotliwego, Prawa znaiącego, laty nie obciążonego obrać, a drugi ktorym Ichmćiom Panom Delegatom do układania *pactorum conventorum* wyznaczonym pamięć o ſtroiu Polſkim była zalecona. A kiedy te proiekta Xiążeta ichmość Prymas y Marſzałek podpiſywali, odezwał ſię Imći Pan Gliſzczyńſki Poſeł Poznańſki, y aby do tychże Proiektow dodać, żeby ten ktoryby od Cudzoziem-

cow wziął pieniądze, y podczas Elekcyi Dobru publicznemu chciał ſzkodzić, á było mu to dowiedziono, tedy żeby takowy *pro hoſte patriæ* był deklarowany y ſubſtancya iego Konfiſkowana *ſalvis* iednak *Juribus creditorum & uxorialium*, od Stanow Rzeczypoſpolitey dopraſzał ſię. Czytał potym Imć Pan Sekretarz Seymowy do rewizyi *Clenodiorum & Archivi* ściągaiący ſię Proiekt, do ktorego Imć P. Walknowſki Poſeł Poznańſki dodać upraſzał, ażeby do pomienioney rewizyi wyznaczeni Poſłowie, o wrocenie *diplomatum ad archivum* od Ichmść XX. Pijarow, ktore dla wydrukowania Xiążki *Corporis Juris Diplomatici* wzięli, dopomnieli ſię. A Imć Pan Męcińſki Poſeł Wieluńſki, aby do układania *pactorum conventorum* był naznaczony *ex nexu* inſtrukcyi ſwoiey dopominał ſię. Zaś Imć Pan Mrokowſki Poſeł Czerſki, aby nieprzod *pacta Conventa* dla przyſzłego Krola układać, ażby przeſzłe Stanom Rzeczypoſpolitey były przeczytane, domawiał ſię. Czytał potym Imć Pan Sekretarz Seymowy Proiekt do rewizyi Zupp y Ekonomij ściągaiący ſię, iako też Proiekt, aby Moſt na Wiśle wybudowany y mieyſce Elekcyi przez Ichmćiow Panow Podſkarbich było ſporządzone; do ktorego gdy ſię Xciu Imći Prymaſowi zdało, dołożyć, aby tenże moſt nie tylko na czas Elekcyi, ale raz na zawſze był poſtanowiony, y utrzymywany, zgodzili ſię wſzyſcy na to z Xciem Imćią Prymaſem. Zabrał Głos Imć Pan Gozdzki Woiewoda Podlaſki y o ſtratę czaſu zeluiąc, upraſzał, aby tak Senat, iako y Stan Rycerſki dali ſobie ſłowo, żeby *per Turnum* dawać zdania ſwoie, *ſecundum ordinem* Propozycyi y reſpektem poſtawienia Moſtu na zawſze, zgodził ſię z Xciem Imcią Prymaſem. A kiedy przeczytano ten Proiekt, aby Moſt koſztem Rzeczypoſpolitey poſtawić, y od każdego konia, y bydlęcia po groſzy Trzy, a od każdey pieſzey Oſoby po Groſzu Jednym *nemine excepto* wſzyſcy płacili, oraz *recompenſam* tego prowentu takowey ſummy iaką przewoz czyni, Imći Pani Kaſztelanowey Krakowſkiey, Podſkarbi W. Koron: zaſtępował, y z tegoż prowentu Moſt ten utrzymował (:) *cætera in proiecto* (:) zgodzili ſię wſzyſcy na ten Proiekt. A Imć Pan Woiewoda Podlaſki *iteravit* zdanie ſwoie o danie ſobie ſłowa aby *per turnum ſecundum ordinem*, Propozycyi od tąd krotko przymawiać ſię. Imć Pan Dzieduſzycki Poſeł Halicki toż ſamo, co Imć Pan Woiewoda Podlaſki mowił, potwierdził, *ac inſuper:* żeby nie tylko ſtarać ſię mieć Krola dobrego, ale procz tego uſiłować aby mu Rząd w dobrey formie uſtanowić, ponieważ Krolowie choć by naylepſi byli, przy złey formie rządow dobrze panować nie mogą, perſwadował, á przeto aby do wygotowanego (:iak ſię ſpodziewał:) reſpektem obmyślenia Seymow dochodzenia ſpoſobu, przymawiać ſię *per Turnum* Proiektu, Stany Rzeczypoſpolitey obligował. Zabrał głos Imć Pan Trzebicki Poſeł Brzeſki Kujawſki w ktorym wymieniaiąc rożne omyłki Prawa y oboiętności, radził aby ſię ſtarać o poprawę rad publicznych, y ieżeli Proiekt utwierdzenia rad Seymowych razem y Seymikowych ieſt obmyślony, o przeczytanie Iego upraſzał, a ieżeliby tylko na rady Seymikowe Proiekt był uformowany, tedy przynaymniey ażeby iakowe do poprawienia Seymow

przedſię wziąć miary, y one na Seymikach pozoſtałym referować Braci, Stanow Rzeczypoſpolitey upraſzał. Imć Pan Moſzczeńſki Kaſztelan Inowrocławſki ażeby te Proiekta, ktore przez delegowanych od Xcia Imći Prymaſa rozumiał bydź uformowane, były przeczytane, dopomniał ſię. Imć Pan Soſnowſki Poſeł Brzeſki Litewſki, nie mogąc ſię więcey doczekać Proiektu, reſpektem poprawienia rad Seymikowych uformowanego, godził ſię z Xciem Imcią Prymaſem, aby tę Materyą na czas dalſzy odeſłać, to ieſt na Seym *Exorbitantiarum* po Koronacyi przyſzłego Krola złożony bydź maiący. Imć Pan Łuſzczewſki Poſeł Sochaczewſki aby do układania *pactorum conventorum* z każdego Woiewodztwa po iednym naznaczyć przymowił ſię. Zaś Xiąże Imć Prymas przypomniawſzy ſobie do ułożenia Proiektu reſpektem poprawienia ſprawiedliwości, wyznaczył Senatorow, a Xiąże Imć Marſzałek Poſelſki Poſłow. Potym Xiąże Imć Prymas do układania *pactorum conventorum*, także delegował Senatorow, do ktorych układania, aby z każdego Woiewodztwa był ieden Poſeł deputowany, Imć Pan Koſſowſki Poſeł Drohicki przymawiał ſię. A Imć Pan Zamoyſki Woiewoda Inowrocławſki czyliby zgoda była, aby do układania *Pactorum Conventorum delegati ſuper fidelitatem* przyſięgali? pytał ſię; na co gdy odpowiedzieli zgoda, odezwał ſię Xiąże Imć Marſzałek, y czyby do układania *pactorum conventorum* po iednym Pośle z każdego Woiewodztwa, czyliby też *pro libitu* delegować? *mentem exquirebat* Ichmćiow Poſłow, y do układania *pactorum conventorum delegatos* wyznaczył. Imć Pan Gurowſki Poſeł Poznańſki Deklaracyą wyſtawienia Szkoły Rycerſkiey w Polſzcze dla Młodzi, y corocznego na utrzymanie Iey ſto Tyſięcy Złł. Polſkich expenſowania przez nieboſzczyka ś. p. Krola Imći Auguſta III. Rzeczypoſpolitey daną, *in pactis conventis* zaprzyſiężoną, Stanom Rzeczypoſpolitey przypomniawſzy; ponieważ to nie naſtąpiło, przeto że Rzplta za 30. lat 3000000. *circiter* Złł. Polſkich u Sukceſſorow ś. p. tego Krola upominać ſię powinna, y w Satyſfakcyą tey Summy *ad poſſeſſionem* Pałacu dziedzicznego Saſkiego brać ſię może, zdaniem ſwoim *inferebat*, y oraz ażeby Imći Panu Inſtygatorowi Koronnemu dochodzenie tego *præcommittat*, radził. A Xiąże Imć Prymas dla informowania ſię z Praw o tym lepſzego, o ſolwowanie Seſſyi upraſzał, y Seſſya do dnia iutrzeyſzego ſolwowana.

SESSYA SZESNASTA

Dnia 25. Maia.

PO zagaieniu Seſſyi przez Xcia Imći Marſzałka czytał Sekretarz Seymowy za pozwoleniem Stanow kilka Proiektow, Pierwſzy reſpektem Moſtu poſtanowienia na Wiśle na dniu wczorayſzym już czytany, y *ad mundum* na dzień dziſieyſzy przepiſany, Drugi reſpektem utrzymania Prerogatyw Prymacyalnych w Nominowaniu

y Koronowaniu, Trzeci względem Przyſięgi przez przyſzłego Krola *ſuper pactis conventis*, maiącey bydź wypełnioney, Czwarty deklarowania *pro hoſtibus patriæ* tych y Konfiſkowania Dobr ich, ktorzyby wziąwſzy za granicą Pieniądze Cudzoziemca na Tron promowowali. A kiedy IMć Pan Woiewoda Podlaſki, aby nie tylko w Prerogatywy Xcia Imći Prymaſa, Nominowania y Koronowania, ale też Uniwerſałow wydawania, y inne do Prymacyalney godnośći ściągaiące ſię, żaden z Biſkupow wdzierać ſię nie ważył, *ſub pœna confiſcationis Bonorum Terreſtrium & ſequeſtrationis proventuum Epiſcopalium* dołożyć w Proiekt upraſzał, przeto ten Proiekt poprawiony, drugi raz był czytany y iak inne przez Xcia Imći Prymaſa y Xcia Imći Marſzałka podpiſany. Zabrał Głos Imć Pan Mrokowſki Poſeł Czerſki, y tak, iak wczoray o przymawianie ſię w Materyach porządkiem Propozycyi *per turnum* upraſzał. Imć P Stadnicki Poſeł Podolſki, aby Ichmość *Deputati* do układania *pactorum conventorum ſuper fidelitatem* poprzyſięgli dopominał ſię y na to ieżeliby zgody nie było *o Turnum* upraſzał. Imć Pan Kochanowſki Kaſztelan Czechowſki aby *abſentes* do niczego nie delegować, y aby na żądanie ſprawiedliwe Imći Pana Kaniewſkiego Szlachcica wzgląd mieć, Stanow Rzeczypoſpolitey upraſzał. Czytał potym za dozwoleniem Stanow Imć Pan Sekretarź Seymowy, trzy Proiekta, pierwſzy aby expenſa wſzyſtkie, ktorekolwiek w tym bezkrolewiu Xiąże Imć Prymas aſſygnacyami ſwemi na potrzeby publiczne, naznaczy, Ichmość Panowie Podſkarbiowie wypłacili. Drugi *Caſſationis Ex officiorum* Trzeci *approbationis Decretorum* ktorekolwiek przed obwieſzczeniem Xcia Imći Prymaſa po śmierci Krolewſkiey *in quibuſvis ſubſelliis* wypadły, tudzież przyięcie rożnych tranzakcyi. A gdy Imć Pan Byſtry Poſeł Zakroczymſki, y Imć Pan Woiewoda Podlaſki, ażeby Manifeſta przeciwko Seymowi teraźnieyſzemu uczynione, od tego Proiektu approbacyi, excypowane były, oſtrzegali; Zabrał głos Imć Pan Gurowſki Poſeł Poznańſki, że iako ten Manifeſt nie ieſt uczyniony przeciwko Konfederacyi Stanow Rzeczypoſpolitey *in pluralitate* zoſtaiących, tak go kaſſować nie trzeba. Toż ſamo Imć Pan Małachowſki Poſeł Łomżyńſki *approbavit*. A Imć Pan Walknowſki Poſeł Poznańſki Manifeſt pierwſzy życzył zoſtawić, ſá poślednieyſzy Xcia Biſkupa Krakowſkiego kaſſować. Imć Pan Raczyńſki Poſeł Poznańſki, daiąc znać o początkach poruſzoney ſpokoyności w Woiewodztwach Poznańſkim y Kaliſkim, o utwierdzenie beſpieczeńſtwa tamtych Woiewodztw przez Konfirmacyą Sądow Kapturowych z Seymiku pod zagaieniem Xcia Biſkupa Poznańſkiego, pochodzących Stanow Rzeczypoſpolitey upraſzał, y Proiekt *eo nomine* do Laſki podał. O co ſamo y Woiewodztwo Kuiawſkie *interlocutorie* bez podania Proiektu, iako też potym y Woiewodztwo Bracławſkie, *inſuper* dodaiąc, aby wſzyſtkie tranzakcye ſkrytych Kancellaryi z Pſeudo Seymikow pochodzących były ſkaſſowane, dopominał ſię. A Imć Pan Soſnowſki Poſeł Brzeſki Litewſki że te wielorakie wnieſienia z namienionego Approbacyi Proiektu pochodzące. przeto, aby więcey nie były, proiekt ten opuścić życzył. Imć

Pan Piaſkowſki Poſeł Wołyńſki, aby na te Dekreta Sądow Grodzkich Warſzawſkich, ktore po Manifeście nie Szlachectwo Polſkie Imći Panu Bruchlowi Staroście Warſzawſkiemu zarzucaiącym do akt metryki Litt, zanieſionym, naſtąpiły, czy maią mieć *validitatem nec ne?* Rzeczpoſpolita w ſkonfederowanych Stanach rezolucyą dała, dopominał ſię. A Imć Pan Szydłowſki Poſeł Ziemi Warſzawſkiey że według Exceptow Mazowieckich Kancellarye nie od Staroſtow, ale Piſarzow dependuią, odpowiedział. Zabrał głos Imć Pan Koſſowſki Poſeł Brzeſki Kujawſki y o ubeſpieczenie dochodzenia Woiewodztw Soli ſuchedniowey, y nie augmentowanie ſolucyi od teyże ſoli, iako też żeby na przedaż Soli przez Kommiſſyą Skarbową Cena ułożona była, dopominaiąc ſię Proiekt ſwoy czytał, aby Sol *in ea quantitate*, iak Prawa mieć chcą, Woiewodztwom doſtarczana była. Imć Pan Dobiecki Poſeł Woiewodztwa Sandomirſkiego, Konſtytucyą 1601 y poślednieyſze cytuiąc, ażeby dawanie Soli na Woiewodztwu Sandomirſkie *in certa quantitate* poſtanowione zawſze Woiewodztwo regularnie dochodziło, y na Powiat Radomſki Sol do Kozienic ſprowadzana była, dopominał ſię. A Imć Pan Mielżyńſki Kaſztelan Poznańſki upraſzał, aby porządkiem Seymować, y w przod Materyą Manifeſtow przeciwko Seymowi uczynionych, potym approbacyi Kapturow Poznańſkich iako pierwey wnieſione rezolwować, a potym do materyi o Soli przyſtąpić, perſwadował. Imć Pan Poniatowſki Poſeł Ziemi Warſzawſkiey Proiektu approbacyi. Dekretow y Tranzakcyi nie życzył zaniechać, ale owſzem Dekreta wſzyſtſkich przed obwieſzczeniem autentycznym Xcia Imci Prymaſa *in omnibus ſubſelliis* naſtąpione, aby ſwoy walor miały, iako też wſzelkie tranzakcye w Grodach po pozwolonym otwarciu ich przyimowane nie wſpominaiąc Manifeſtow, przy tym wſzyſtkie Tranzakcye, ktore lubo po śmierci Krolewſkiey, iednak przed obwieſzczeniem Prymaſowſkim ſuſceptowane potwierdzić, tudzież Kaptury Woiewodztw, gdzie rozdwoione były Seymiki (: ktorych dyſkwizycyi po tychże Woiewodztwach wſzczynaią ſię zamieſzania :) iedne ſkaſſować drugie approbować radził. A Imć Pan Dłuſki Poſeł z Korony Inflantſki: że przyięcie tranzakcyi wſzelkich, iako ieſt pozwolone tak y Manifeſtow pomienionych ſuſceptę ſądził bydź dobrą, lubo ſame Manifeſta z ſiebie złe ſą. Czytano przeto Proiekta *confirmationis* wſzyſtkich ferowanych Dekretow przed obwieſzczeniem Xcia Imći Prymaſa, iako też przyięcia wſzelkich tranſakcyi, tudzież approbacyi pomienionych Kapturow Wielko Polſkich, (: *cætera in proiectis* :) y ażeby drugie Woiewodztwa gdzie rozdwoione były Seymiki, podobne podały Proiekta, á Xiąże Imć Prymas Seſſyą na iutro ſolwować upraſzał; y na tym ſię Seſſya ſkończyła.

SESSYA SIEDEMNASTA
Dnia 26. Maia.

PO zagaieniu Xcia Imći Marſzałka, czytał Imć Pan Sekretarz Seymowy Proiekta, Pierwſzy o ważności Dekretow y tranzakcyi na dniu wczorayſzym iuż czytany, Drugi w Woiewodztwach, gdzie rozdwoione były Seymiki, iedne Lauda y Kaptury approbuiący, a drugie kaſſuiący. Do ktorego aby dla tych, ktorzyby tey Konſtytucyi, y potwierdzonym tąż Konſtytucyą Kapturom przeciwni y nieposłuſzni byli, *forum* do odpowiedzenia w tychze Kapturach teraźnieyſzym ſeymem approbowanych naznaczone było, dołożyć, ImćP. Poniatowſki Poſeł Warſzawſki dopominał ſię. Czego Imć P. Gawrońſki Poſeł Podolſki, a żeby ſię Iedni na Drugich nie mścili boby takowym ſpoſobem *Judices*, byliby razem y *vindices*, nie życzył, Na co Imć Pan Poniatowſki Poſeł Warſzawſki, że *forum* w Kapturach teraz approbowanych, nie reſpektem tych ſpraw y Dekretow, ktore przed Konſtytucyą teraźnieyſzą zaſzły, ale względem tych, ktoreby po teraźnieyſzey Konſtytucyi *in contrarium* Iey chciano by do przeciwnych Kapturow mocą ninieyſzego Seymu ſkaſſowanych intentować, y Dekreta w nich otrzymywać, dopominał ſię naznaczyć, odpowiedział. A Imć Pan Gawrońſki życzył iednak aby takowym do odpowiedzenia *forum* generalnego Kapturu było naznaczone, czemu Woiewodztwo Bracławſkie zgadzaiąc ſię iako y inni z Imćią Panem Poniatowſkim *contradixit*, y Proiekt ſwoy *Laudum* y Kaptury pod Laſką Xcia Imći Swiatopełka Czetwertyńſkiego Podſędka Bracławſkiego poſtanowione approbuiący, á przeciwne im kaſſuiący przeczytało. Po przeczytaniu ktorego odezwał ſię Imć Pan Poniatowſki Poſeł Warſzawſki perſwaduiąc, aby kiedy Proiekt na wſzyſtkie Woiewodztwa y Ziemie, gdzie były rozdwoione Seymiki, iedne *Lauda* y Kaptury approbuiący, a drugie Kaſſuiący dokładnie ieſt napiſany, Proiektu oſobliwego dla Woiewodztwa Bracławſkiego ani dla innego nie piſać, ale raczey, gdyby iaka partykularna zachodziła okoliczność, tedy tę *ad calcem* tylko teyże Konſtytucyi wyrazić y rezolwować życzył. Zaś Imć Pan Przezdziecki Poſeł Mińſki aby proiekt oſobliwy approbuiący y kaſſuiący *Lauda* y Kaptury w podobney rozdwoionych Seymikow okoliczności do W.X. Litt. ściągaiący ſię był napiſany, od Stanow Rzeczypoſpolitey dopraſzał ſię, Czytany więc powtore tenże proiekt do Korony tylko należący, w ktorym klauzula (: *præcauta nullitate* Elekcyi Piſarza Ziemſkiego Łomżyńſkiego Imć Pana Godlewſkiego :) była dołożona, o ktorą podobną y Imć Pan Swieykowſki Poſeł Bracławſki w rowney także Piſarza Ziemſkiego Bracławſkiego okoliczności Elekcyi, dopominał ſię. Zabrał głos Imc Pan Poniatowſki Poſeł Warſzawſki y lubo przez ſzacunek y zdania Oſoby Imći Pana Glinki Poſła Łomżyńſkiego zdał ſię wierzyć donieſieniu iego, że Elekcya Imći Pana Godlewſkiego Piſarza Ziemi Łomżyńſkiey nie

była

była dobra; iednak kiedy kognicya iey do Trybunału, à przywileiu do aſſeſſoryi należała, życzył przeto intereſs teyże Elekcyi w teraźnieyſzą nie mięſzać Konſtytucyą, ale tam, gdzie należy do rozeznania odeſłać. Zaś Imć Pan Hryniewiecki Poſeł Podolſki rozeznanie Elekcyi Piſarza Łomżyńſkiego ſądził należeć do Trybunału, à rekognicyą Przywileiu do aſſeſoryi, y żadney z uchwałami y Kapturami rozdwoionych Seymikow nie maiącą konnexyi, tak *abſente parte adverſa* (: ponieważ o teyże Elekcyi, że ieſt zła, albo dobra, mowić nie można :) gdy ſię kaſſować nie może, życzył o niey nic w teraźnieyſzym nie wſpominać Proiekcie, ponieważ gdyby ſię *præſenti conſtitutione* kaſſowała y nie *judicaretur*, nie tylko iey w ſzczegulności, ale też y innym Elekcyom po innych Woiewodztwach, ktoreby także, iak iuż Woiewodztwo Bracławſkie uczyniło, o kaſſacye podobne domawiały ſię. Imć Pan Glinka Poſeł Łomżyńſki, odpowiadaiąc, Imći Panu Hryniewieckiemu, *illegitimitatem* Elekcyi Piſarza Ziemſkiego Łomżyńſkiego explikował, y o kaſſacyą Elekcyi iego domagał ſię. Zabrał Głos Xiąże Imć Kanclerz Litt. y przywodząc że mało co zrobili na tym Seymie dla Oyczyzny, *a multa* dla niey *deſiderantur*; co do Elekcyi Piſarza Ziemſkiego Łomżyńſkiego należało odpowiedział. de ta nie do teraźnieyſzey materyi *approbationis ſive caſſationis* uchwały y Kapturow, ale do Sądow Aſſeſſorſkich y Trybunalſkich należała, ktora żeby tu *admitteretur*, zarazby y Ichmość Panowie Bracławſcy podobny Interes, iako y inne Woiewodztwa promowowały, przeto obligował, Iegomośći Pana Łomżyńſkiego, aby tey materyi nie promowował. Na co zgodził ſię Imć Pan Glinka y Klauzulę o Elekcyi Piſarza wyrzucić pozwolił, ale miaſto iey o approbacyą *laudi* Ziemi Łomżyńſkiey upraſzał. A Imć Pan Czoſnowſki Poſeł Bracławſki. aby przy ſkaſſowaniu, uchwał y Kapturow w tymże Proiekcie Tranzakcye y *Actus* wſzelkie nie *in competenti* y *leſive* w ukrytych Kancellaryach naſtąpione, ſkaſſowane y eliminowane zoſtały, dopominał ſię. Co wraz w tymże Proiekcie dołożono y za dozwoleniem Stanow podpiſano. Czytał potym Imć Pan Sekretarz Seymowy wiele Proiektow, ieden Approbuiący Kaptury Ziemi Goſtyńſkiey pod Laſką Imći P. Wieſzczyckiego, drugi reſpektem uchwał y Kapturow Litewſkich, gdzie rozdwoione były Seymiki. Trzeci w ſzczegulności o *Laudum* Woiewodztwa Mińſkiego, Czwarty, Kaptury wſzyſtkie według opiſow dawnieyſzych a mianowicie Konſtytucyi 1674. waruiący, Piąty za wnieſieniem Ichmćiow Panow Kujawſkich aukcyą Sędziow Kapturowych na Seymiku *Relationis*, Woiewodztw Brzeſkiego y Inowrocławſkiego Kuiawſkich pozwalaiący, Szoſty ieden dzień Seymikom, tak w Xięſtwach Zatorſkim y Oświecimſkim y Ziemi Halickiey, iako też w innych Woiewodztwach Korony y W, X. Litt. oznaczaiący; Siodmy Ordynacye Kapturowe *Juri Communi* przeciwne kaſſuiący, ktore to wſzyſtkie Proiekta za dozwoleniem Stanow tak Xiąże Imć Prymas, iako y Xiąże Imć Marſzałek podpiſali. Zabrał potym Głos Imć Xiądz Oſtrowſki Biſkup Kuiawſki, y pokazuiąc radość z tak wielu uformowanych na Dniu dziſieyſzym Proiektow, aby ieſzcze Proiekt o

popra-

poprawieniu ſprawiedliwości uformowany przeczytać upraſzał. A Imć Pan Koſſowſki Poſeł Brzeſki Kuiawſki, aby materyą rachunkow Podſkarbich *ante omnia* wziąć y delegatow do nich, ktorzy do Sukceſſorow zmarłych , a ktorzy do teraźnieyſzych Podſkarbich kalkulacyi ſą naznaczeni, dyſtyngwować; y aby tę materyą iako większey importancyi wprzod kończyć, y Imći Pana Podſkarbiego nie z tey ſummy, iak Betzała Zyda, ale *ad aſsem* rachunkow ſłuchać, y ażeby *delegati* do tychże Kalkulacyi Jurament *ſuper fidelitatem* wypełnili, od Stanow Rzeczypoſpolitey dopominał ſię. Zaś Imć Pan Piaſkowſki Poſeł Wołyńſki, żeby Imć Pan Podſkarbi W. Koronny iako ſprawiedliwie czyni rachunki przyſięgą to ſtwierdził, dodał w mowie ſwoiey, ktorego w nieſieniu *opponendo*: ze iuż Podſkarbi na *Miniſterium* ſwoie raz przyſiągł, *contradictum*. Imć Pan Moſtowſki Woiewoda Pomorſki *ad illata* Imći Pana Koſſowſkiego Brzeſkiego Kujawſkiego Poſła reſpektem kalkulacyi Podſkarbich referuiąc ſię, upraſzał *eo nomine o Turnum*. A Xiążęta Ichmość Prymas y Marſzałek, pierwſzy z Senatu Senatorow á Drugi z koła Rycerſkiego, Poſſow do ſłuchania Sukceſſorow Zmarłych Podſkarbich rachunkow, wyznaczył. Zabrał potym głos Imć Pan Morykoni Poſeł Wiłkomirſki, y cytuiąc Konſtytucye *Annorum* 1659. *fol*: 667 .1661 iako też potym Dektet *Commiſſionis* tudzież Konſtytucyą 1683. Dług 304000. Złł. Polſkich przez niegdy ś.p. Floryaniego Morykoniego Rzeczypoſpolitey pożyczonych, temuż Floryaniemu Morykoniemu y Sukceſſorom iego, do zapłacenia ze Skarbu Rzeczypoſpolitey przyznaiące, proſił Stanow Rzeczypoſpolitey, aby mu tenże Dług 304000. Konſtytucyą teraźnieyſzego Seymu z Skarbu W. X. Litt, kazały zapłacić, y Proiekt *eo nomine* od niego do Laſki podany, Stanom Rzeczypoſpolitey przeczytany Xiąże Imć Prymas y Xiąże Marſzałek za dozwoleniem tychże Stanow podpiſali. Po podpiſaniu ktorego Proiektu odezwał ſię Imć Pan Karniewſki Poſeł Rożańſki, y a żeby delegowani do ſłuchania rachunkow, Ichmćiow Panow Podſkarbich, *jurejurando ſuper fidelitatem obſtricti* byli, y Imć Pan Podſkarbi W. K, *ex aſſe* Rzeczypoſpolitey kalkulował ſię, znoſząc ſię, y o *Turnum inſtabat*. A Imć Pan Dziedoſzycki Poſeł Halicki Materyą ſłuchania Rachunkow Podſkarbich przez Imći Pana Karniewſkiego y innych proponowaną ſądząc bydź ſprawiedliwą, iednak obmyślenie dochodzenia Rad publicznych przekładał nad nią Oyczyźnie bydź potrzebnieyſzą, y proiekt *eo nomine* przez ſiebie ułożony, ſtoſuiąc ſię do Imći Pana Wilczewſkiego Poſła Wiſkiego, do rezolucyi Rzeczypoſpolitey pod Laſkę oddał. A kiedy iedni o przeczytanie tegoż Proiektu bardziey *in materia* Kalkulacyi Podſkarbich *o Turnum* domawiali ſię; Xiąże Imć Prymas Solwowanie Seſſyi zalecił y Seſſya na Dzień Poniedziałkowy ſolwowana.

SESSYA OSMNASTA
Dnia 28. Maia

Xiąże Imć Marſzałek Poſelſki po ſtrawieniu tak wiele czaſu, ſpodziewaiąc ſię *meliora lapſis* , zagaił Seſſyą. A Xiąże Imć Prymas przypominaiąc na czym dnia Onegdayſzego była Solwowana Seſſya, oraz że ſię dopominano aby *Delegati* do ſłuchania rachunkow Ichmośćiow Panow Podſkarbich Przyſięgą *obſtricti* byli, tudzież aby Imć Pan Podſkarbi Wielki Koronny, iako też ſukceſſorowie zmarłych *ad aſſem* kalkulowali ſię. Co do pierwſzego ponieważ Przyſiega takowa *non practicabatur*, y że przez obowięzywanie do niey dałoby ſię okazyą do urazy delegowanych, z ktorych iż ſię iuż niektorzy aby ich *ab onere hoc* Deputacyi uwolnić proſili, obligował przeto aby o pomienioną na delegowanych *non urgere* więcey przyſięgę, co źaś do drugiego, aby wnieſiony zwyczay ſłuchania rachunkow Ichmośćiow Panow Podſkarbich, nierządowi Rzeczypoſpolitey przyznać y według tegoż zwyczaiu iak niegdy od ś. p. Imć Pana Moſzyńſkiego, tak y teraznieyſzego tudziez y zmarłych Sukceſſorow kalkulacyą odebrać, a na potym od tąd nie porządek ten poprawić y Ichmościow Panow Podſkarbich ſłuchać rachunkow *ad aſsem* poſtanowić radził. Proſili więc *eo nomine o Turnum* y dany był głos naypierwey Imći Xiędzu Oſtrowſkiemu Biſkupowi Kujawſkiemu ktory aby tak z Senatu iako y Stanu Rycerſkiego do ſłuchania Rachunkow wyznaczeni do przyſięgi (: iako to nigdy nie było *practicatum* ,) obligowani nie byli, y ażeby Imć Pan Podſkarbi Wielki Koronny nie *ex aſſe* ale ſpoſobem Imći Pana Moſzyńſkiego rachował ſię, zdaniem ſwoim *inferebat*. A Imć Xiądz Maſſalſki Biſkup Wileńſki *ad primum* zgodził ſię z Xciem Imćią Prymaſem y Biſkupem Kujawſkim, *ad ſecundum* zaś ponieważ Prawa wſzyſtkie *obloquuntur* aby ſię Podſkarbiowie *ad aſſem* Kalkulowali y że *errores non ſunt allegandi* ale *corrigendi*, życzył więc aby Imć Pan Podſkarbi z naymnieyſzego rachował ſię Rzeczypoſpolitey groſza, ktora wolna potym będzie Imći Panu Podſkarbiemu ieżeliby ſię co pozoſtał darować. Biſkup Płocki aby delegati Senatores *ſine juramento* ponieważ raz na zawſze przyſięgli byli á Poſłowie *jurata fide obſtricti* byli y Imć Pan Podſkarbi *ex aſſe* Rzeczypoſpolitey rachował ſię, zdaniem ſwoim oſądził. Ichmość Panowie Twardowſki Kaliſki, Dąbſki, Sieradzki, Godzki Podlaſki Woiewodowie, y Ogińſki Trocki, Mączyńſki Sieradzki, Romer Zawichoſtſki Kaſztelanowie, Ogińſki Marſzałek Wielki Litewſki, iako też Ichmość Panowie Wielopolſki Koniuſzy Koronny Krakowſki, Imieniem całego Woiewodztwa Gliſzczyńſki Poznańſki ſwoim y ſwych czterech Kolegow, Imieniem Tymińſki Małachowſki y Dobiecki Sandomirſcy, Rydzińſki y Ponińſki Kaliſcy, Męcińſki z Delegacyi ſię ſam wymawiaiąc y Skorzewſki Wieluńſcy, Gomolińſki, Dzierzbicki Łęczyccy, Ilińſki Kijowſki, Rutkowſki Dobrzyńſki Poſłowie zgodzili ſię z Xciem Imcią Prymaſem A zaś Imć Panowie Smoleńſki y Połocki Sapiehowie, Cetner Bełſki

ſki Podolſki Płocki, Sołłohub Witepſki, Plater Mściſławſki Woiewodowie, Moſzczeńſki Inowrocławſki, Burzyńſki Smoleńſki, Kochanowſki Czechowſki, Jaklińſki Oświecimſki, Kaſztelanowie, Horain Wileńſki. y z nim ſiedmiu kolegow, Siedlecki, y Wąſowicz Sandomirſcy, Mielżyńſki Kaliſki, Okolſki Trocki, Tyzenhauz y Chreptowicz Grodzieńſcy, Zabiełło Kowieńſki, Leparſki Upitſki, Koſſowſki Sieradzki, Trzebicki Kuiawſki, Borzęcki Malicki, y Bukowſki Ruſcy, Rzewuſki, Dziedoſzycki y Potocki Haliccy, Poſłowie zgodzili ſię z Imcią Xiędzem Biſkupem Wileńſkim. Imć Pan Woiewoda Pomorſki aby y *Delegati iurata Fide obſtricti* byli y Imć Pan Podſkarbi *ad aſſem* rachował ſię, y Cudzoziemcy y nie ſzlachta na Komorach y Cłach będący tudziez inne Officyalſkie Funkcye poſſyduiący iako to Imć Pan Tylli Szwarc *exnunc* relegowani y do uczynienia rachunkow ſekweſtrowani byli dopominał ſię á miaſto ich Ichmciow Panow Szamotę, y Wołuńſkiego, y Podwoiewodzego Warſzawſkich rekomendował. Ichmość Panowie Mielczyńſki Poznańſki, Zbijewſki Kaliſki Kaſztelanowie, Korytowſki, Suchorzewſki, y Bogucki, Kaliſcy, Małachowſki y Mączyńſki Sieradzcy, Koſſowſki Brzeſki Kujawski dodaiąc aby y z Sum Konfiskowanych Imć Pan Podskarbi kalkulacyą czynił, Skarbek Inowrocławski, Drohoiewski Buski, Piaskowski Wołyński, Stadnicki Hryniewiecki y Gawroński Podolſcy Poſłowie zgodzili ſię z Imćią Panem Woiewodą Pomorskim. Xżę Jmć Lubomirski Strażnik Koronny Poſeł Sandomirski, co do wnieſionego Obowiązku przyſięgi na delegowanych do rachunku Poſłow iako ſam był delegatem, tak ieżeliby *ex pluralitate* decydowana była przyſięga, wypełnić ią deklarował. Co zaś do Kalkulacyi Podskarbich należy uznaiąc że *ex aſſe* kalkulować ſię powinni, dołożyć iednak że rachunki z przeſzłych Czaſow tak iak ſiła innych rzeczy w nieſzczęśliwym nierządzie Rzeczypoſpolitey do tych czas według podania Podskarbiego przyiąć będzie można, á odtąd nie tylko żeby ſię *ex aſſe* rachowali życzył, ale żeby dla nierządzenia Abſolutnego Skarbem przez Ichmościow Panow Podskarbich, Kommiſſyą poſtanowić, radził. Czego Proiekt przez ſiebie y drugich razem z ſobą do rachunkow delegowanych y do ułożenia Proiektu Ekonomiki ſpiſany w krotce podać obiecał. Toż ſamo Imć P. Kraſzewski Inowrocławski, Morski Ruski (: ktory dodaiąc aby Imć P. Podskarbi regeſtra ſwoie przyſięgą ęſtwierdził y żeby *in ſubſequēs tēpus in caſu* zerwania Seymow co dwa Roki *in foro cōpetenti* Ichmć PP, Podskarbiowie, ſłuchani byli rachunkow, mocą teraźnieyſzego Syemu uſtanowić życzył, co y Imć P. Gawroński potym approbował :) Goleiewski Halicki, Stecki, Wołyński Poſłowie uczynili. A kiedy Ichmość PP. Podolscy skończyli głoſy Seſſya na dzień iutrzeyſzy ieſt ſolwowana

SESSYA DZIEWIĘTNASTA
Dnia 29. Maia.

XIąże Imć Marſzałek od dania głoſu *per Turnum* na Woiewodztwo Smoleńskie dnia dziſieyſzego przypadaiącego zagaił ſeſſyą y w materyi ſłuchania racyunkow Podskarbich, y delegowanych do nich Przyſięgi dał Głos Imći P. Eydziadowiczowi Poſłowi Smoleńskiemu, ktory iako y Kollega iego Imć P. Tołoczko, tudzież Ichmć PP. Przezdżiecki Starobudowski, Zamoyski Lubelski, Sielicki Połocki, Głogowski Bełski, Xżę Radziwił, y Imć P. Nieſiołowski Nowogrodzcy, Broński Słonimski, Bychowiec Wołkowyski, Bohomolec Witebski, Wilczewski Wiski, Nakwaski Wyſzogrodzki, Młocki y Byſtry Zakroczymſcy, Podoski Ciechanowski, Małachowski Łomżyński, Chądziński y Karniewski Rożańſcy, Wodziński Liwski Butler y Kuczyński Mielniccy, Laſocki Goſtynski, Soſnowski y Wiſłouch Brzeſcy Litt, Orzeſzko Piński. Łopaciński Suchodolski Mściſławscy, Xżę Czetwertyński Oſtrowski, Czoſnowski, Nowowieyski, Bracławſcy, Tyſzkiewicz Miński, Ieleński Mozyrski, Chalecki y Pruſzanowski Rzeczyccy, Taczanowski Szadurski y Zyberk Inſlantſcy Poſłowie z godzili ſię z Imć Xiędzem Biskupem Wileńskim, y a żeby Delegati do Rachunkow *Juramento obſtricti* nie byli y Imć P, Podskarbi W. K. *ad aſſem* rachował ſię, decyduiąc, o Relegacyą Dyſſydentow Cudzoziemcow & *Plebeiorum* z Komor, Cel y Zupp á pooſadzanie na tych mieyſcach Szlachty z obowiązku inſtrukcyi ſwoich niemal wſzyſcy domawiali ſię. A Imć P. Wilczewski Poſeł Wiski że Podskarbi z Prowentow Ekonomicznych Krolewskich Krolowi na Seymie Koronacyi dać rachunki powinien, y żeby dla większey Krolowi przyſzłemu Polakowi intraty, Dobr więcey do Ekonomii przyłączyć, (: *quo nomine* oſtrzegał ſobie przymowienie ſię na potym :) w zdaniu ſwoim dołożył. A Ichmość PP. Iezierski Lubelski, Chrapowicki Połocki, Olędzki Wołkowyski, Dembowski, Rościſzewski, Niſzczycki, Bońkowski Płoccy, Karczewſcy, Mrokowski, Czerſcy, Szymanowski Wyſzogrodzki, Kraiewski Ciechanowski, Oſſoliński Nurski Oſſoliński y Koſſowski Drohiccy Luſzczewski y Laſocki Sochaczewſcy, Dłuski Inflantſki Poſłowie z Xciem Imcią Prymaſem zgodzili ſię, ażeby Ichmość PP, Delegaci żadney przyſięgi nie wypełniali, y Imć P. Podskarbi W. K. *antiquo uſu* (: iedni z nich powiadaiąc że Konſtytucya 1736. na ſamego tylko Imći P. Moſzyńskiego ściągałaj ſię, drudzy że Rzplta iako Pani y Matka może ten ściſły rachunek *ad Aſſem* Ichmciom Panom Podskarbim darować :) z ſummy tylko corocznie Czterech kroć Sto Tyſięcy Złł. Polskich rachował ſię y Sukceſſorowie także zmarłych kalkulowali ſię. A Ichmość PP. Oſſolińſcy aby rachunki ś. p. Imći P. Oſſolińskiego Podskarbiego K. Oyca ich przez delegowanych od Rzpltey wyſłuchane y podpiſane były, teraz od Rzpltey przyznane zoſtały upraſzali. A ponieważ też rachunki u Imći P. Woiewody Wołyńskiego Brata Starſzego *in Archivo* zoſtały ſię, przeto aby Im *induciæ* czaſu do ſprawienia ſię z nich, były pozwolone dopraſzali ſię, o co Imć P. Kuczyński, Butler, y Koſſowski, Podlaſcy Poſłowie przymowili ſię. Imć Pan Poniatowski Poſeł Ziemi Warſzawskiey, zabrał Głos takowy.

„ Sam wybior naznaczonych Oſob tak dyſtyngwowanych do ſłuchania Skarbowych rachunkow, też Oſoby moim zdaniem od przyſyęgi dyſpenſuie; Co do drugiego punktu iako zawſze z poſzanowaniem popoważać effata J. O. J, W W. Panow z wykłem, tak y teraz decyzyi Ich *in pluralitate* moią poddawam kreſkę, Niech mi ſię iednak godzi to wy-

 razić

„razić, że w wolney Oyczyźnie naſzey, wſzyſtkim nam podobno życzyć
„ należy, aby z ſurową ſprawiedliwośćią powolna łagodność złączoną
„ bydź mogła, ile że umartwienie y ukaranie nawet wyſtępnego Oby-
„ bywatela dla tego y wtedy tylko zdami ſię koniecznie potrzebne, kie-
„ dy z tąd albo ubeſpieczaniey wſpoł Obywatelow, albo publiczne uſpo-
„ koienie albo korzyść iaka pewna dla Oyczyzny wyniknąć może, co
„ ieżeli w teraźnieyſzey okoliczności nawet przy nayściśleyſzym doy-
„ rzeniu ieſt upewnionym, ſami J. O. J. WW. Panowie oſądźicie, nikt za-
„ pewne bardziey nademnie zażyć nie może, wſzyſtkich ktore tylko mo-
„ gą ſię wynaleść iſtotnych dla Rzpltey pożytkow, y dla tego mocno
„ pragnę to co rozumiem bydź w każdego W Panow życzeniu, âby
„ iak nayprzezorniey y nayoſtrzey poſtanowić, nie tylko *ut ab hinc* Pod-
„ ſkarbiowie *ex aſſe ad aſſem* ſię rachowali, ale żeby według oznaymio-
„ nego na Dniu wczorayſzym od Xcia Imći Strażnika Proiektu, Kom-
„ miſſyi *in perpetuum ad latus* Podſkarbich wyznaczona była, bez ktorey nic
„ by ſami przez ſię Podſkarbiowie czynić nie mogli, przezto Podſkarbich
„ Sumnienie y reputacyą y dochody Rzpltey rownie ubeſpieczone bę-
„ dą nazawſzè. *Vigore* zaś inſtrukcyi moiey y o to upraszam ady od
„ wſzelkich Sarbowych Urzędow, Cudzoziemcy, Dyſſydenci *& Plebei*
„ oddaleni byli.

Za ktorego zdaniem Imć Pan Szydłowſki Warſzawſki, Roſtkowſki
Wiſki, Oborſki Liwſki, Poſłowie poſzli *in toto*, a reſpektem namienionego
Kommiſſyi dla lepſzego porżądku Skarbu przez Xcia Imci Strażnika y
innych, maiącego bydź uformowanego Proiektu, wielu Ichmciow Panow
Poſłow z tymże Imćią Panem Poniatowſkim zgodziło ſię, y o relegacyą
Dyſſydentow z Komor, Cel. y Zupp. domawiało ſię, Imć Pan Glinka
Łomżyńſki y Oſkierka Możyrſki Pſłowie, aby Ichmość *Delegati praevio Ju-
ramento & ex aſſe* Podſkarbich kalkulacyi ſłuchali, decydowali, y o relego-
wanie Cudzoziemcow *& Plebeiorum* z Komor y Cel, domawiali ſię. By-
ło także głoſow, ktore Imći Pana Podſkarbiego Nad: Koron: *circa prae-
rogativas* Iego Podſkarbſtwa, iak Prawa mieć chcą utrzymywały, y aby
redukcye y Uniwerſały dotąd zaſzłe były *in universum* obiaśnione wno-
ſiły. Na oſtatek gdy wſzyſtkie Woiewodztwa, Ziemie y Powiaty tako-
we *ut ſupra expreſſum eſt per Turnum* ſkończyły Głoſy y Imći Pana Pod-
ſkarbiego W. Litt *in fundamento* Konſtytucyi 1717. od kalkulacyi *ad aſſem*
excypowały y owſzem niektore za importancyą *inſuper* trzecich ſtu Ty-
ſięcy Złł. Pol: *in uſus Reipublicae u tracontractu* do płacenia Dwuch kroć tylko Sto
Tyſięcy Ichmćiow PP. Podſkarbich Litt. *vigore* Konſtytucyi namienio-
ney 1717. *obligantem*, przez Imći Pana Fleminga Podſkarbiego W. Litt.
corocznie uczynioną wdzięczność pokazały. Imć Xiądz Kierſki Sekretarz
Koronny co do wnieſioney Przyſięgi na delegowanych do kalkulacyi Se-
natorow y Poſłow, iako ciż delegowani przyſięgać nie powinni Senatorſkich
zdań deklarował bydź 24. przeciwko dwiema przeciwnym do Przyſięgi
delegowanych, obliguiącym; Reſpektem zaś oddania kalkulacyi przez
Imćiow PP. Podſkarbich Koronnych że ci *ex aſſe* y *ad aſſem* Rzpltey z per-
cepty y expenſy Prowentow rachować ſię powinni deklarował decyzyi
bydź 14. przeciwko 12 z takowey ściſłey *ex aſſe* kalkulacyi Ichmciow PP.
Podſkarbich Kor: uwalniaiącym, A Imć P. Ogrodzki Sekretarz Seymowy że de-
legowani do kalkulacyi przyſięgać nie powinni zdań Poſelſkich 189. przeciw-
ko 10. do pomienioney przyſięgi delegowanych obliguiącym, a Dziewiędzie-
ſiąt ſiedm Decyzyi do czynienia kalkulacyi Ichmćiow PP. Podſkarbich
ex aſſe obowiązuiących przeciwko 32 z teyże ściſłey kalkulacyi *ex aſſe*
Imć P. Podkarbiego W. K. uwalniaiacym deklarował. Wnieśli potym Imć
P. Ogińſki W. Litt: y Xże Czartoryſki Poſelſkiy Marſzałkowie że z nich
pierwſzy do Senatu a drugi do Stanu Rycerſkiego od Birona Xcia Imći Kur-
landzkiego mieli liſty, a Xże Imć Prymas *in ordine* napiſania *ex pluralitate*
zdań *in materia* kalkulacyi Podſkarbich na dzień iutrzeyſzy Proiektu, ſol-
wować Seſſyą zalecił y Seſſya Solwowana na dzień iutrzeyſzy.

SESSYA DWUDZIESTA
Dnia 30. Maja.

Xiąże Imc Marſzałek akceleracyą rad, dla zbliżaiących ſię Sey-
mikow *Relationis* zalecaiąc, pytał ſię czyliby była zgoda na prze-
czytanie liſtow od Birona? á lubo wielu zaraz o tychże liſtow czyta-
nie proſiło, iednak Imc Pan Glinka Poſeł Łomżyński, aby wprzod
wczorayſzą reſpektem Podskarbich zakończyć materyą, y Proiekt
przeczytać, á dopiero po niey do inney przyſtąpić, dopominał ſię;
ktoremu Xiąże Imc Marſzałek, upewniaiąc że Proiekt o Podskar-
bich w piątek wygotowany zapewne będzie czytany, odpowiedział,
y do czytania pomienionych liſtow skłonić ſię obligował. Ktore
gdy za zgodą powſzechną przez Imc Xiędza Horaina Referendarza
Litewskiego, w niebytności na ten czas Imci Xiędza Sekretarza Ko-
ronnego do Senatu, á do Stanu Rycerskiego przez Imci Pana Se-
kretarza Seymowego były przeczytane, zabrał po nich głos Imc
Pan Soſnowski Poſeł Brzeski Litewski w te ſłowa:

„ Gościnny chyba, do Oyczyzny naſzey Przychodzień, nie ieſt
„ wiadomy iakim cnot y zaſług dorobkiem, iakim krwie y życia na-
„ kładem, z powſzechwładnego Krolow dawnych, wydobywaiąc ſię
„ rządu, Narodowe tworzyć y umnażać zaſzczyty, roſtropnie y dokła-
„ dnie umieli, Naddziadowie naſi; y te to Szlachetne zdobycze, ia-
„ ko koſztowne upominki, do nas przeſłali: ażebyśmy ie naſtępney
„ po nas potomności, wiernie y nieſkażitelnie dochowali. Y w tym
„ to tak wſpaniałym rowności y wolności Godowniku, od nich dla
„ nas wyrządzonym, ſłodko ſmakuiemy ſobie, y aż do lubości rosko-
„ ſzuiemy w ſwobodach naſzych.

„ Znacznemi za Kaźimierza W. á po uſtałey w nim Piaſtowey
„ Linii, znacznieyſzemi co raz krokami za Ludwika Węgrzyna poſtą-
„ piliśmy.

„ Tym okazalſzy y doyrzalſzy wzroſt, zaſzczytow naſzych, uy-
„ rzeliśmy pod Jagielońskim panowaniem, kiedy za Kaźimierza IV.
„ początkowie, á za Zygmunta I. zupełnie y doſkonale, Stan naſz
„ Rycerſki, uczeſtniczą ſtał ſię, á raczey iſtotną R. P. częścią iedyną
„ praw ſtanowienia dzielnicą.

„ W poźnieyſzym aż dotąd lat poſtępie; kiedy iuż w troiſtości
„ Stanow iedyność y nierozdźielną R. P. cało-władność zawieramy;
„ kiedy ieden Stan bez dwoch, dway bez iednego (mowię to nie iak
„ teraz w bezkrolewiu, ale iak pod żyiącemi Krolami ieſteśmy:) nic
„ ſamotnie czynić nie możemy, nie poiętą iakąś rzeczy wytworno-
„ ścią, czyli dowcipnie złośliwym wieku zepſowanego wynalazkiem,
„ dzieie ſię to; że ſiebie ſamych w ſobie, w Rzymie Rzymu nie wi-
„ dziemy; iako rzeki ſzczegulne, w ogulne wpławiwſzy morze, Imię
„ y Iſtotę Stanu Rycerſkiego traciemy.

„ Nie widzieliśmy przez Lat 28. Stanu Rycerſkiego poſtawy,
„ w Radnym Senacie. Widział nas w prawdzie Naiaśnieyſzy ś. p.
„ AUGUST III. na Seymie Pacificationis 1736. Roku; widział uſpo-

„ lone z ſobą w Radzie Seymowey Stany R. P. kiedy od obudwuch Senatorſkiego y Rycerſkiego, ſwoiemu trzeciemu, á wporządku pierwſzemu Stanowi, udzieloną wymogł moc wolności, Infeudowania nowego Xiążęcia Kurlandzkiego, po ewentualney śmierci, żyiącego w ow czas Xiążęcia Ferdynanda Kietlera, y za wygaſzonym w nimże Jego Plemieniu.

„ Użył wolnie y prawnie tego, tak rzekę, danego ſobie od nas Przywileiu, á użył wolniey ieſzcze niżeli prawniey; kiedy wcześnie przed naſtąpioną tąż Konſtytucyą, przez liſty ſwoie y Miniſtrow ſwoich, ofiarował Graffowi Bironowi, akkredytowanemu w ow czas Dworu Petersburſkiego Miniſtrowi, Xięſtwa Kurlandzkiego Inweſtyturę, upewniaiąc go y z troſkliwością uſiłuiąc, ażeby ten to Hrabia Biron, przychylił tylko chęć ſwoię, do oſiągnienia Kurlandyi, y że wſzyſtkich mu do żądanego *ejuſmodi* ſkutku doda z ſiebie ſpoſobow, wſzelkie uſnadni trudności; od Stanow nawet R. P. ſpodziewane ſprzeciwienſtwa przekonać przedſię weźmie y potrafi: á to nadgradzaiąc ſkutecznie iego w intereſſach Krolowania Polſkiego, znaiome ſobie pomocy y poſługi.

„ Słowa to ſą nie moie, ale Oryginalnego piſma, ręki Krolewſkiey y Miniſtrow iego wyrazy.

„ Uiścił y dopełnił takowe obietnice ſwoie J. K. MC. kiedy wraz po śmierci, Xięcia Ferdynanda dał w uroczyſtości należytey Diploma Xiążęciu Jmci Bironowi; przyiął złożone od niego przez Plenipotenta *homagium*, bez dołożenia ſię zupełnych Stanow Rzeczypoſpolitey. Wyznaczył mocą teyże Konſtytucyi Kommiſſyą w Gdańſku, przez wielu Wielkich Ludzi ſprawioną. Na tey Kommiſſyi, Komiſſarze Rzpltey z Plenipotentem aktualnego iuż Xięcia Imci *Birona* Imcią P. *Finkienſzteynem*, umawiali y umowili kondycye. Czytałem ie nie dawno, uważałem w nich, y dla Kurlandyi, y naſzey Rzpltey cożkolwiek pożytecznego; iako to Dobr zaſtawnych wykupienie *in rem Feudi*, ludzi albo 200. Konnych, albo 500. pieſzych, wyſtawienie, gwoli potrzeby Rzpltey. Będący zatym, w aktualney Xięſtw, Kurlandzkiego y Semigalſkiego poſſeſſyi Xiąże Imc *Biron*, wywiązał ſię z obowiązkow Komiſſyą Gdańſką umowionych, wykupił Dobra *in rem Feudi*; W dalſzym zaś czaſie, za przeſnową odmiennego loſu; kiedy doznał na ſobie *novercantis Fortunæ caſum*, zoſtawſzy od Dworu Peterburſkiego, wſkazanym y wyſłanym na wygnanie, zdało ſię J. K. Mci na przypadku nieſzczęśliwego Xiążęcia, budować przybytek nie pewny, dla Nayiaśnieyſzego Krolewica Imci Karola Syna ſwoiego, wyżſzych nad Xięſtwo Kurlandzkie, Doſtoieńſtw w Europie, czekaiącego Xiążęcia. Zwołał *Senatus Conſilium* 1758. Roku y znalazł J. K. M. powolnych y chętnych, do tey Fabryki pomocnikow. *Reſultatum* ſpiſane, do większości głoſow, á nie do ważności Prawa przychylaiące ſię, iako ſprzeciwka wielorakie w tym Prawa oſtrzegaią w Konſtytucyi 1717. Traktatowey reaſſummowane. Wydał J. K.M. po takowym *Reſultatum* Troiakie *Diploma Favore* Krolewica Imci każde z nich, z tego powodu, na tym fundamencie oſadzone; że

Xiąże

„ Xiąże Imc *Biron* z potomſtwem ſwoim, nie miał bydź uwolnionym y do właſności ſwoich powroconym; lecz kiedy to wſzyſtko *ſecus* ſtało ſię, toć zawieſzony na tych eſſencyalnie zawiaſach Argument, iakże ſię oſtoi w ſobie? za uſunieniem z gruntu podwaliny czyli węgielnego kamienia, budynek by naymiſterniey ſtawiony, ſam przez ſię upadać muſi. A gdyby wreście y nie powrocił Xiąże Imc *Biron*, czyliż było iednego albo dwoch Stanow, iedyne Prawo Infeudować nowego Xiażęcia? Miałbym tu więcey co mowić, ale pomiiam wſzelkie z tego zrzodła wypływaiące *ratiocinia* wracam ſię do *Senatus Conſilium*, na ktorym będąc, przy Tronie Krolewſkim ſtoiący, ſłuchałem rozmaite w tey mierze, *pro & contra* walczące Senatorſkie, (nie wątpię *pro dictamine* ſumnienia y rozumienia w każdym wolnego:) dawane zdania, ktore refutować; znam y przyznaię, że mi ſię nie godzi. Ale godzimi ſię y przynależy, w tym mieyſcu przyſtoſowanie wſpomnieć, J. O. Xcia Imci Kanclerza W. W. X. Lit. ktory na ow czas, z niektoremi J. OO. J. WW. Senatorami, ſtawił ſię zaſtępcą y przyczyńcą za Stanem naſzym Rycerſkim. Tuby mi mowę Jego w Senacie na ten czas mianą, czytać wſkroś náleżało, ktoraby dała rzeczywiście, widzieć y wiedzieć każdemu, iaką wymowy ſiłą, iakim ſzczęſliwym, ściągowych przyczyn y ściągnionych ſkutkow, przeyrzeniem, wywiedzionym *uberrime*, dowiedzionym doſtatecznie było; Iż ta materya trzech Stanow Rzpltey tycząca ſię, nie mogła y nie powinna była inaczey, tylko od trzech zupełnych Stanow, koniecznie roztrząſaną bydź y ſądzoną. Tego to W. Miniſtra, dzielność Duſzy, Rady gruntowność, umyſłu ſtałość, groźbami y ſkutkami niełaſki Krolewſkiey, bynaymniey niewzruſzona, ieſt y będzie, pamięcią przykładem y świadectwem, trwalſzym nad miedziane ſłupy, y naywſpanialſze Obeliſki, ręką ludzką wyrobione, ktore czas wſzyſtko trawiący pożerá, lada przypadek wywraca y niſzczy. Ta mowię pamięć, ſława y chwała, prawdziwie będzie nieśmiertelną, od czaſow naſzych, w nie przeżyte wieki, zachodzącą, á zawſze od Stanu Rycerſkiego, iako S. przymierze od potopu nas zachowuiące, będzie wielbioną, y ku czci Bogom podobney wyſtawioną. Obeyrzyimy ſię tu na ſiebie Stanie Rycerſki! nie tylko my Poſłowie na ten Seym wyſłani, ale y pozoſtali w domach, á po obſzernych ziemi Oyczyſtey rozłogach, zamięſzkani Bracia! poſtrzeżmy ſię! że ſtoiemy obydwiema nogami, nad przepaścią, iuż pogrążyć nas maiącą; od iednego tu nogi poſliźnienia ſię, zawiſło życie albo zaguba naſza. *Problemma* to ieſt niezbędne, albo ieſt y będzie Stan náſz Rycerſki, ogulność miſtycznego Rzpltey ciała ſkadaiącym? albo precz od niego odciętym, y na wieczną inexyſtencyą ſwoię potępionym. Mogł o nás zapomnieć, Naiaśnieyſzy Krol Imć. w Bogu między nieśmiertelnemi Duchami żyiący, przez lat 28. w ſpołecznictwie Rady Seymowey, Stanu naſzego Rycerſkiego, nie widzący: Ale J. OO. J. WW. Senatorowie, z ktoremi na Seymikach y w Domach obcuiemy, wiemy, że o nas pamiętacie; Bracia waſi wſzakże ieſteśmy! á iáko na pierwſzym, czyli drugim dniu,

złącze-

„ złączenia ſię Izby Poſelſkiey z Prześwietnym Senatem, mowiłem,
„ że nie tylko Starſzeństwo Braterſkie przyznaiemy, ale Oycami
„ Oyczyzny was nazywamy, czciemy y ſzanuiemy; wzaiemney tyl-
„ ko, czy to Oycowſkiey, czyli Braterſkiey, na przemianę ważącey
„ ſię miłości, niezmylnie od was ſpodziewamy ſię. Mężowie wiel-
„ cy! zaſługami od nas więkſi, ſprawiedliwi wolności y rowności o-
„ piekunowie! co nadwerężyła czaſu przeſzłego okoliczność; czyli
„ Klimakteryk, niech dzień dziſieyſzy naprawi y pokrzepi; Co przypa-
„ dek obalił, niech rozmyślna pora podźwignie y na nogach poſta-
„ wi. Stan naſz Rycerſki z iak nayżywſzą uprzeymością, proſi was
„ o to, y na miłość Oyczyzny Naywyżſzą, naywaznieyſzą zaklina;
„ wznoſząc do Nieba ręce *in eiulatu* woła.

Exurge o Validè! preſſis dans opem, Tutor á tergo Deus

„ Ja tu nieprzywłaſzczam urzędu ſobie nie właſnego, ażebym
„ Imięniem całego Stanu Rycerſkiego zabierał mowić, ale o krzy-
„ wdę Stanu Rycerſkiego ogulną, z mieyſca moiego mowię, y mo-
„ wić nie przeſtanę. Po dwudzieſtu ośmioletniey Inakcyi, czyli Pry-
„ wacyi Stanu naſzego od Rad Publicznych, ſtanąwſzy dziſiay, w
„ rzędzie Seymowey Rady, gdybyśmy krzywdę tę naſzę przemil-
„ czeli, to ſamo przemilczenie naſze Prawem iakby preſkrypcyi
„ Ziemſkiey, przez odłog wzmożonym, oddaliłoby nas na zawſze, od
„ uczeſtnictwa prawego. Ten ieſt moment ratunku, albo upadku
„ naſzego, przeto iako w razie naygorętſzym, wołam z głębi ſerde-
„ cznych wnętrzności, wydobywaiącym ſię głoſem; manifeſtuię przed
„ Stanami Rzpltey skonfederowaney zdanie moie; nie w za-
„ palczywey, ſtrzez Boże! ale w rozważney y troſkliwey gor-
„ liwości, dopraſzam ſię przywrocenia krzywdy, hańby y obelgi, Sta-
„ nowi Rycerſkiemu ciężko y ſrodze wyrządzoney; kiedy to co
„ wſzyſtkim ſpolnie, trzem Rzpltey Stanom radzić, czynić, czyli
„ ſądzić należało, od takowey rady, czynności, czyli ſądu, Stan Ry-
„ cerſki wyłączonym, á przeto w iſtocie ſwoiey pokrzywdzonym zo-
„ ſtał niezmiernie. A ta krzywda inaczey nie może bydź przywro-
„ coną, tylko przez uchylenie *Reſultatorum* 1758. y 63. Roku iako
„ *Actuum* Stanowi Rycerſkiemu *nocivorum*. Niech ta zmaza nie
„ padnie na nas y nie powſtanie za dni życia naſzego gorſzyć wiek
„ przyſzły mogąca. *Queis Conſulibus Roma perdita foret.* Niech
„ ten uſzczerbek: ale co mowię? nie uſzczerbek tu, lecz całkowity upa-
„ dek Stanu Rycerſkiego, bogdayby nigdy, ani nam, ani Potomkom
„ naſzym nie znaiomy! powtarzam niech oddalonym od nas będzie,
„ y na teraz y na wieczyſte czaſy. Takowego tedy ſprawiedliwie
„ względnego, Prześwietnych Stanow Rzpltey skonfederowanych,
„ wyroku: *Salvis Juribus* Xiążęcia Imci *Birona, per totum manenti-*
„ *bus,* oraz *ſalvis Conditionibus,* przez tegoż Xiążęcia dla Rzpltey,
„ ieżeli w czym *non adimpletis?* przeto *adimplendis,* dopraſzam ſię
„ iak nayuniżeniey y iak nayuſilniey.

Zabrał po Nim głos Imc Pan Tymińſki Poſeł Sandomirſki y w
materyi teyże Xięſtwa Kurlandzkiego w tych ſłowach zdanie ſwoie
opowiedział: „ Głos przodkuiący J. W. Imci Pana Brzeſkiego
Litt.

„ Lit. Poſła, ktorego *verba factaq; notanda & veneranda,* y we mnie
„ wzbudza uſiłowanie y pragnienie, aby w iak naywiękſzym, w iak
„ naydoſkonalſzym Oyczyzna naſza zoſtawała rozrządzeniu y po-
„ rządku. Czyiegoż bowiem ſerca nie przenika przewładność Sta-
„ now Rpltey á naywięcey nad Stanem naſzym Rycerſkim? Da-
„ wneż to *Senatus Conſilii* wykroczenie Prawu publicznemu ſprzeci-
„ wiaiące ſię. Piſzą w tey mierze Prawa á oſobliwie *circa ſubjectio-*
„ *nem* Xięſtwa Kurlandzkiego: że nie ieſt władza ſamych Krolow ile
„ gdy ieſt podległe *ſupremo & directo Dominio* całey Rzpltey; wſpie-
„ ra mię y oſtatnia Konſtytucya w tey materyi *Anni* 1736, ktora tak
„ opiewa *poſt fata illo tempore Ducis Ferdinandi,* że dawne Prawa
„ Xięciu Imci Bironowi nie mogą bydź przez *Senatus Conſilia ſine*
„ *tertio ordine* Stanu Rycerſkiego odbierane ani *Diplomatibus* Pra-
„ wu publicznemu *contrariis* zmięſzane. A iako to *tangit Publicum*
„ całey Rzpltey z krzywdą *tertii ordinis* Stanu Rycerſkiego tak zda-
„ nie moie łączę z Imc Panem Brzeſkim Lit. y domagam ſię tego,
„ aby Projekt ktory podany będzie, był czytany, y między innemi
„ czyli przed wſzyſtkiemi Projektami u Stanow Prześwietnych z
„ konfederowaney teraznieyſzey Rzpltey ile gdy ſprawiedliwy, miał
„ ſwoie konſideracyą czyli bardziey akceptacyą. *Diploma* zaś *ex*
„ *Senatus Conſilio Anni* 1758vi bez trzeciego Stanu naſzego Rycer-
„ ſkiego, z iednego tylko *Reſultatum Senatus Conſilii* y to gdy ieſzcze
„ publicznym manifeſtow oświadczeniem zmięſzane, te aby *ſine ro-*
„ *bore* zoſtawało z mieyſca mego domagam ſię. Przyſzły zaś Nay-
„ iaśnieyſzy *Regnant* po przyſiężonych *Pactorum Conventorum* pun-
„ ctow, aby był ſkutecznie pamiętny, á podobnych Dyplomatow
„ bądź w podobney lub innych okkazyach *cum præjudicio tertii ordi-*
„ *nis* Stanu Rycerſkiego *ex ſolo Senatus Conſilio ſine Conſenſu totius*
„ *Reipublicæ* niewydawał, á ſłowem *in materias ſtatus deciſioni trium*
„ *ordinum ſubjectas* nie wdawał ſię, w czym iak naypilniey, iak nay-
„ oſtrożniey J. W. Panowie *ad pacta Conventa delegati* y nadal ube-
ſpieczyć maią y będą powinni. A Jmc Pan Jabłonowſki Kaſztelan
Wiślicki, wyliczaiąc wprzod *motiva* z nieodebrania w oſobiſtości
Inweſtytury przez Xcia Imci Birona, iako też z przyięcia ſłużby u
Cudzoziemſkiego Dworu, tudzieſz z areſztu Jego Oſoby, pocho-
dzące, dla ktorych y ś. p. Krolowi Auguſtowi III. y Senatowi za
poprzedzaiącą Miniſtra na ten czas Roſſyiſkiego, *iako Xiążę Er-*
neſt Biron nigdy nie miał bydź z areſztu uwolniony deklaracyą, y na-
leganiem Poſłow Kurlandzkich, zdawało ſię też Xięſtwo Kurlandz-
kie oddać Krolewicowi Imci Karolowi; lecz kiedy y wſzyſtko ina-
czey ſię ſtało y Xiążę Biron powrocił do Xięſtw ſwoich, życzył aby
ten intereſs na *Coronationis* Seym był odeſłany, y tam Prawo y *Do-*
minium Rzpltey nad Kurlandyą było obwarowane. Imc Pan Gu-
rowſki Poſeł Poznańſki Konſtytucyą 1736. cytuiąc, twierdził iż ta
tylko na raz pozwoliła Krolowi Imci Auguſtowi III. Xięſtwem Kur-
landzkim dyſponować ale nie więcey; życzył przeto aby *Diploma*
ex Reſultato Senatus Conſilii 1758. *Anni pro irrito* deklarowane by-
ło. A ponieważ Xiążę Imc Erneſt Biron Inweſtytury w oſobi-

ſtości

ſtości od Stanow Rzpltey nie odebrał y Prawu przez to zadoſyć
nie uczynił, więc aby ią ieżli nie on ſam *in provecta ætate* zoſtaiąc,
tedy Syn Jego ſtarſzy y za Oyca y za ſiebie aby oſobiście odebrał,
uchwałą ninieyſzego Seymu poſtanowić radził, y oprzeczytanie *eo-
nomine* Projektu Imci Pana Soſnowſkiego Poſła Brzeſkiego Lit.
upraſzał. Zaś Xiąże Imć Lubomirſki Strażnik Koronny Poſeł
Sandomirſki zdanie ſwoie w tych ſłowach opowiedział. „ Doſko-
„ nała w rządach ſwoich Rzplta w udziele wielowładności ſwoiey,
„ tą Stan Rycerſki przyozdobiła prerogatywą: że wſzelkie ſtatyſty-
„ czne Państwa tego decyzye bez dokładu trzeciego Stanu decydo-
„ wane bydź nie powinny. Powodem tak ſzacowney dla nas uſta-
„ wy rozſądne Rzpltey względy, opiſały granice wierney Senatu ra-
„ dzie Konſtyt. 1662 Iż w ſprawy Seymowi należące wdawać
„ ſię nie powinny. Przeciągiem ſiedmioletnego czaſu z Praw Oy-
„ czyſtych oświecenia, z wielkich zdań rady w Senacie w publiczney
„ lub partykularney ſpołeczności, z mow y ſkryptow uwiadomieni
„ wątpliwości nikt podawać nie może: że Xięſtwa Kurlandzkie y
„ Semigalſkie *ad ſupremum Dominium* Rzpltey przynależą, y że od
„ Panowania Zygmunta Auguſta do zaczętego Panowania Auguſta
„ III. w Roku 1736. nierozerwanym przeciągiem cz ſu te Xięſtwa od
„ rządow y rozrządzenia Rzpltey dependowały. Gdyby w naſzey
„ ſpołeczności od zmarłych pozoſtali tutay znaydowali ſię wyzna-
„ czeni Kommiſſarze tąż Konſtytucyą 1736. na Kommiſſyą Gdańſką,
„ to ieſt J. O. Imc Pan Branicki Kaſztelan Krakowſki, y J. W. Szem-
„ bek Wda Inflandzki, ktorych podpiſem ręki tęż Kommiſſyą ſtwier-
„ dzoną dziś u Laſki widziałem, powzielibyśmy wiadomość, że nie z
„ kim inſzym tam *negotia* konkludowali, tylko *cum delegatis* Xcia Je-
„ gomości Erneſta Birona, y że nie innego tylko tegoż Xcia za Xcia
„ Kurlandzkiego Imięniem Rzplt. y przyznali. A co ſię in *Contrari-
„ um* temu ſtało, á mianowicie Konſtytucyi 1607. gdzie rozſądzenie
„ o Xięſtwach do Korony należących tylko na Seymach bydź po-
„ winno, w Waſzych to ręku zkonfederowane Stany to co ſię z ubli-
„ żeniem Prawa, z niewagą Stanu Rycerſkiego ſtało, do zupełney przy-
„ wrocić ſatysfakcyi. Już to powtornie ieſt dla mnie nauką, wielki
„ głos Imci Pana Poznańſkiego dowodzący, w czym ſię ubliżyło Pra-
„ wu, przez nie odebranie *in Perſona* Inweſtytury przez Xcia Imci
„ Erneſtra Birona, w tym głębokiego nie chcę czynić rozważania,
„ czyli to odbieraiącego lub dawaiącego była wina? lecz ſtać ſię mo-
„ że zupełna w tym Prawu ſatysfakcya, gdy zechcemy przywłaſzczyć
„ zdanie Jego aby Syn Xcia Imci panuiącego ſwym y Oyca ſwego
„ Imieniem *in Perſona* od da Bog obranego Krola odebrał Inweſtytu-
„ rę. Cieſzyć ſię y wielu budować każdego z nas powinna, zwykła
„ gorliwość przy doſtoieńſtwie Praw y prerogatyw Stánu Rycerſkie-
„ go Imci Pana Brzeſkiego Lit. nie zgrzeſzę przeto, gdy nie tylko
„ Imieniem nas wſzyſtkich tu przytomnych, ale nawet pozoſtałych
„ Braci naſzych winne Jemu wyrażę dzięki. A kiedy tak chwale-
„ bnieś dla nas rozpoczął dzieło, chcieyże go do zupełney przywieść
„ exekucyi przez podanie o tey materyi Projektu- o co z mieyſca

mego upraſzam ſię. Imc Pan Bukowſki krzywdę Stanu Rycerſkie-
go pokazuiąc, że bez niego Xięſtwy Kurlandzkim y Semigalſkim dy-
ſponowano y mimo Praw Xciu Imci Erneſtowi *vigore* konſtytucyi
1736ti. ſłużących, też Xięſtwa Krolewicowi Karolowi oddano, że ſię
tey nieprawnosci y krzywdzie Stanu Rycerſkiego J. OO. J. WW.
niektorzy opponowali Senatorowie, wyraził Im podziękowanie; oraz
aby Prawo Xciu Erneſtowi ſłużące potwierdzone było, y żeby *in poſt
Senatu* Rady bez Rycerſkiego Stanu, iako wſpoł Braci młodſzych nie
ważyły ſię nic w tey materyi decydować dopominał ſię, y oſtrzegał.
Zabrał także głos Imc Pan Mielżyńſki Kaſztelan Poznańſki, y przy-
znaiąc że y on ſam naleganie Poſłow Kurlandzkich żeby mieli Pana,
tudzieſz deklaracyą na ten czas Poſła Roſſyiſkiego; że Biron nigdy z
areſztu nie miał bydź wypuſzczony, na Senatus Conſilium 1758. An-
no, na Krolewica Imci Karola dał kreſkę ſwoię; ale kiedy potym *mu-
tata facies rerum*, y Diploma od Xcia Birona nie oddane, y Xiąże Bi-
ron uwolniony wrocił ſię do Xięſtw ſwoich; życzył więc aby tak Pra-
wa Xcia Imci Birona, iako też Prawo *ſupremi Dominii* Rzpltey nad
temiż Xięſtwy były ſtwierdzone. Po nim Imc Pan Sapieha Woie-
woda Połocki do materyi teyże przymawiaiąc ſię, aby *conditiones
Feudi adimpleantur*, y Prawo Rzpltey reſpektem teyże Lenności ob-
warowane było, oraz gruntownie te wſzyſtkie odwrocone okoliczno-
ści ktore *tangunt* ukontentowanie, ſąſiedzkie graniczących z Kurlan-
dyą Woiewodztw y Powiatow, dopominał ſię. A Imc Pan Szadurſki
Poſeł Inflandzki zdanie ſwoie w te ſłowa oswiadczył.

„ Ten bydź powinien naychwalebnieyſzy wyſokich myśli y
„ dzieł ludzkich zaſzczyt, tak wſzelkiego rozrządzenia formować y
„ regulować uſtawy, iakoby doyrzałość uwag opacznemu lub oboię-
„ tnemu tłumaczeniu zabieżeć, á rzeczy ſame podług wymiaru ſwe-
„ go do pożądanego ſkutku przyprowadzić mogła; ale gdy ludzkiey
„ kondycyi zda ſię bydź nie iako przywiązana niedoſkonałość, iż w
„ przeſzłych dziełach, taż ſama myśli przezorność, ktora one ſprawo-
„ wała, częſtokroć nayduiąc zawody, nie może ſię ubeſpieczyć w po-
„ prawie onych od przyſzłego z czaſem nie przeyrzanych omyłek od-
„ krycia, zdaie ſię więc bydź obowiązkiem nayprzednieyſzym przy-
„ zwoitą we wſzyſtkim zachować oſtrożność. Nic nam iaśniey-
„ ſzego dowodu w tey mierze uczynić nie może, iako zaſzłe dotąd z
„ Xięſtwem Kurlandzkim odmiany, z wyż namienionych naybardziey
„ pochodzące przyczyn. Ktoż albowiem nie przyzna? iż rzadkim
„ przykładem daie ſię ſłyſzeć, aby iedne Xięſtwo dwoch Xiążąt mia-
„ ło; wrzadſzym ieſzcze bydź zwykło doświadczeniu, aby takowe
„ dwie Infeudacye z iedneyże władnącey tym pochodziło zwierzchno-
„ ści. Mowić inaczey nie można, tylko iż obiedwie przez Nayia-
„ śnieyſzego Krola Imci Auguſta III. ſtały ſię y czynione były z Ra-
„ dą Senatu, intencyą y wymiarem iak naylepſzym, dzieł ludzkich
„ naydoſkonalſzych na tym świecie niepewność y odmiana, ſprawuie
„ y z tym Xięſtwem Kurlandzkim igrzyſka, roznym innym w prze-
„ ſzłych czaſach podobne. Mowić bym nie chciał, ani ſobie życzył
„ w tey materyi w rożniącym ſię od mowiących przedemną zdaniu,

„ gdyby obowiążek inſtrukcyi moiey y wnętrzney konwikcyi nie był
„ rządzącym ſercaj y uſt moich prawidłem. Przeto *ex mente* oney
„ smiem wyznać, iż nie ubliżyłoby ſię nic Xięſtwu Kurlandzkiemu,
„ gdyby interes onego w iſtocie ſwoiey nie naruſzony, był odłożo-
„ nym do Seymu Coronationis bliſko ſpodziewanego. Xięſtwo
„ albowiem Inflantſkie y Kurlandzkie *per Pacta ſubjectionis & unio-*
„ *nis* przyſtępuiąc naypierwey do W. X. Lit. Nayiaśnieyſzemu Kro-
„ lowi Imci Zygmuntowi Auguſtowi *quá Domino & Hæredi* na ten
„ czas poddało ſię y przyſtąpiło, ex poſt przez Unią W. X. Lit. do Ko-
„ rony Polſkiey przyſtąpiło, adeoq; do Prawa Krolewſkiego y Rze-
„ czypoſpolitey rownie zda ſię należeć. Decyzya zaś w terazniey-
„ ſzych dwuch Stanach Rzpltey ſkonfederowanych może czynić
„ *præjudicium* ſtronie *ad producenda & ſtabilienda jura ſua* nie we-
„ zwaney; może przynośić ubliżenie juri Majeſtatico futuri Regnan-
„ tis, ile gdy moc infeudowania *de conſenſu Reipublicæ* Prawem do
„ oſoby Krolewſkiey przywiązana, rościąga ſię do nierozdzielney ie-
„ go z Stanami Rzpltey względem kaſſowania lub utwierdzenia tako-
„ wych infeudacyi władzy. Wſzyſtkie względem tego Xięſtwa uſta-
„ wy y rozrządzenia nieſtawały dotąd tylko w trzech Stanach Rze-
„ czypoſpolitey, oprocz konſtytucyi 1733. ktora nie decydowała, ale
„ *deciſionem* konſtytucyi 1726. *per plenos ordines latam* do exeku-
„ cyi przywieść zaleciła. Nie chcę obſzernym wywodem zdania
„ mego popierać, będąc *per perſuaſus*: Iż Prześwietne ſkonfedero-
„ wanych Stanow Rzpltey zgromadzenie, doſkonaley wſzyſtko prze-
„ nika, doſtateczniey rozważa, y *conſummatiſſimâ prudentiâ* roztrzą-
„ ſnąć zechce, niżeli ia wyrażićbym potrafił. To tylko podać pro
„ reliquo do animadwerſyi Prześwietnych Stanow Rpltey mam śmia-
„ łość, y powinność: iż Xiąże Imc Biron otrzymawſzy Diploma od
„ Krola Imci, procz innych kondycyi tey nayeſſencyalnieyſzey niedo-
„ pełnił, że *Homagium* Rpltey nie oddał in perſona, iak był po-
„ winien, od ktorego Krol Imc dyſpenſować mocy nie miał bez kon-
„ ſenſu Rpltey; wynika zatym ta potrzeba przezorney uwagi: iż ie-
„ żeliby ſię zdało Rpltey Xięcia Birona utwierdzać, nie pierweyby to
„ naſtępować mogło: aż po dopełnionych kondycyach, à ſpecialiter
„ po oddaniu *Homagii in perſona* ktore że nierozdzielnie Krolowi y
„ Rpltey ieſt należącym, więc interes Xięſtwa Kurlandzkiego do Sey-
„ mu coronationis, godziłoby ſię zatrzymać, Imc Pan Małacho-
„ wſki Poſeł Krakowſki: że w nieſiona materya Xięſtwa Kurlandzkie-
go mieyſca mieć *adpræſens*, y we dwoch Stanach decydowana bydź
nie powinna, gdyż Feudum tegoż Xięſtwa mienił bardzi y od Tronu
iak od Rpltey dependować, życzył przeto aby ią do Seymu *Coro-*
nationis zatrzymać. Zaś Imc Pan Poniatowſki Poſeł Warſzawſki zda-
nie ſwoie w te ſłowa wyraził. „ Głos Imci Brzeſkiego Lit. wyda-
„ ie mi ſię iak haſło brzmiące, ktore budzi y gromadzi ſerca tchnące
„ prawdziwym duchem Stanu Rycerſkiego; zachowaymy oſtrożnie
„ tę cną prerogatywę ktorąśmy z wdzięcznością od Anteceſſorow na-
„ ſzych przeieli; niech te drogie cnoty dziedzictwo nie niknie w rę-
„ ku naſzych; tym bez ſiebie nie dać dyſponować co dotyka uniwer-

ſalność

„ ſalność Rpltey, ieſt prawdziwa właściwości Stanu Rycerſkiego w
„ Polſzcze. Jeżeli utyſkiwaliśmy o pokrzywdzenie naſze do tych
„ czas w intereſſie Kurlandzkim, nie opuſzczaymy teraz podaney po-
„ ry do odzyſkania ſtraconego niemal, przez czas tak długi uczeſtni-
„ ctwa naſzego, do uſtaw, ktore bez nas brać mieyſca nigdy nie
„ miały. Wielbić nam należy cnotliwe przezorne nie uſtraſzone ob-
„ ſtawanie przy Prawach Rpltey y naſzych, tych zacnych Senato-
„ row y Miniſtrow, ktorzy *in Annis* 1758. *& 1763.* blaſkiem Tronu nie za-
„ ćmieni, wolą y wzrokiem lubo inaczey chcącego Pana, o wſzyſtkim
„ co ich ſamo dotykało, zapominaiąc, iedynie na ſprawiedliwość pa-
„ miętali. Nie ieſt to iednak myśl moia przyganiać tym Senatorom,
„ ktorzy, lubo inaczey myśląc y mowiąc, pewnie iednak za dobrem
„ Oyczyzny iść ſię mienili, niewolą Xcia Birona maiąc za wieczną,
„ obawiali ſię znać aby zwierzchna władza Rpltey nad temi Xięſtwy
„ nie ponioſła uſzczerbku. Z tego powodu ieżeli ſwoie czynili kro-
„ ki, to ſamo, że Xiąże Biron teraz ieſt wolnym pewnie ich do naſze-
„ go zdania łączy, że Xiąże Biron y Męſkiey płći Potomkowie iego
„ ſą y bydź powinni *legitimi Poſſeſſores* Xięſtw Kurlandzkiego y Se-
„ migalſkiego, y wraz z nami ſię cieſzyć powinni: że *tandem* ulitowa-
„ ne loſy tego Xcia przywracaią go do ſprawiedliwey iego poſſe-
„ ſſyi. Łącze zdanie moie z godnym y dyſtyngwowanym Sena-
„ torem J. W. Woiewodą Połockim, że należy nam obmyślić grun-
„ townie te wſzyſtkie okoliczności, ktore *tangunt* ukontentowanie
„ graniczących z Kurlandyą Woiewodztw Xięſtw y Powiatow na-
„ ſzych. Na tę myśl ktorą ſłyſzałem dziſia wznowioną iakby Kur-
„ landya była bardziey *Feudum* Tronu Polſkiego niż Rpltey, nie ſze-
„ rzę ſię z odpowiedzią, ktora w tym ſamym mieyſcu w Senatorſkiey
„ ſali ſłyſzana była tak dokładnie y doſkonale w pamiętnym dla wſzy-
„ ſtkich Patryotow głoſie na ow czas Xcia Imci Kanclerza Lit. Gdy
„ zaś niektorzy przedemną mowiący to wyrazili, że byłaby to krzy-
„ wda przyſzłemu Krolowi, żeby teraz bez niego w tey materyi de-
„ cydowano, niech mi ſię godzi po Łaſce Pana zaſtępow wrożyć Oy-
„ czyźnie naſzey, że nam takiego Krola z dobroczynney ręki użyczyć
„ raczy, ktory ſzczęście y powagę ſwoię gruntuiąc na ſercach y u-
„ kontentowaniu Narodu ſwego, będzie y owſzem cieſzył ſię z tego,
„ że ſam Narod chciał y potrafił umnieyſzyć mu przyſzłey pracy, iuż
„ po części to poprawuiąc, co przeſzłych czaſow nieſzczęśliwość u-
„ ſzkodziła. Więc śmiem upraſzać J. W. Brzeſkiego Lit. aby iako
„ otworzył Nam drogę w tey materyi, chciał nas y do mety dopro-
„ wadzić, czytaniem lub podaniem do Laſki Projektu do upewnienia
„ Poſſeſſyi Xcia Imci Birona„

Zabrał potym głoś Imc Pan Piaſkowſki Poſeł Wołyńſki, y przy-
mawiaiąc ſię do tegoż intereſſu Kurlandyi, twierdził iż dla tego Se-
natorowie zdania ſwoie podczas *Senatus Conſilii* miane do Akt Kan-
cellaryii Grodzkiey lub metryki oddawać powinni, aby potym zgro-
madzone *in plenis ordinibus* Stany zdania ich y *Reſultata* roztrząſały appro-
wały albo kaſſowały; A więc kiedy *Reſultatum* rady Senatu Roku 1758. ia-
śnie ſię wydaie Prawow *Anni* 1605. (*vigore* ktorych dyſpozycya

 Xięſtw

Xięſtw Kurlandzkiego y Semigalſkiego od całey Rpltey dependuie)
przeciwne, y powagę *S*tanu Rycerſkiego uſzkadzaiące, radził aby ie
ſkaſſować, *pro irrito* deklarować, á do przeczytania Projektu przez
Imci Pana Brzeſkicgo Lit. proponowanego przyſtąpić. Xżę Imc
Czartoryſki Kanclerz W. Lit. obſtawanię ſwoie o prerogatywy Stanu
Rycerſkiego, przez trakt Senatorſkiego, y Miniſtrowſkiego Urzędu
ſwego nie przerwanie trwaiące oświadczywſzy, ſpodziewał ſię, że na
uznanie tey iego gorliwości publiczne od wſzyſtkich zarobił ſobie.
A iako Rplta z ieſteſtwa Stanu Rycerſkiego (ktorego Senat ieſt wſpol-
nikiem, y z tych dwoch, trzeci Krolewſki wypływa) pochodzi, á prze-
to, że Stany dwa Krolewſki y Senatorſki nic czynić *in materiis ſtatus*
nie mogą y nie powinny, ſądził zdaniem ſwoim, dla obiaśnienia cze-
go przywiodł na pamięć dyſpozycyą dobr Oſtrogſkich od N. Krola
Imci Auguſta III. *in Anno* 1754. uczynioną, ktora, iako z pokrzywdze-
niem Stanu Rycerſkiego, naſtąpiła, uznał to *in ſubſequentibus Annis*
tenże N. *K*rol Imc y reſkrypt też dyſpozycą kaſſuiący wydał. A ztąd,
gdy *Feudum K*urlandyi mocą Konſtytucyi 1736. do wolney dyſpozy-
cyi na raz tylko Krolowi Imci Auguſtowi III od Rpltey oddane,
Graffowi Ernſtowi Bironowi doſtało ſię, y Kommiſſya o kondycye
pewne w Gdańſku naſtąpiła, tudzieſz inweſtytura przez Poſła iego
odebrana, lubo z defektem, że nie *in perſona* ſamego Xcia Birona, iak
Prawa mieć chcą, z tym wſzyſtkim, defekt ten *in formalitate*, tylko
popełniony Prawa ſamego do Xięſtw Kurlandzkich Xcia Birona nie
z naſzą, lecz tylko przez inweſtyturę odebrać ſię teraz *in perſona* po-
winną ma bydź poprawiony, oczywiście dowodził: że odebranie tey
lenności prawnie temuż Xciu Imci ſłużącey z uſzkodzeniem preroga-
tyw Stanu Rycerſkiego przez *Senatus Conſilium* odebraney y Krolewi-
cowi Imci Karolowi iey oddanie zotrzymać ſię nie powinno. A idąc
za zdaniem Imci Pana Poniatowſkiego Poſła Warſzawſkiego, nie przy-
ganiał Senatorom na tymże *Senatus Conſilium favore* Krolewica Imci
Karola z powodu pewnych na ten czas ocalenia Kraju prezentuiących
ſię okoliczności kreſkuiącym, ale pytał ſię o bydź ma ważnego? czy
to, co trzy Stany za żyiącego Krola, względem Xcia Erneſta Birona,
czyli też to, co reſpektem Krolewica Karola dwa tylko Stany poſta-
nowiły? A więc życzył, aby Prawo *prævaleat* bezprawiu, y że ta mate-
rya, iako y inne exorbitancye na Seymie *convocationis* teraznieyſzym
decyzyą ſwoią zupełną odnieść powinna, zdaniem ſwoim oſądził; do
Seymu *Coronationis*, iako Seymu, ktory ſię zerwać może nie życząc
ią odkładać. Xiąże Imć Prymas iako ſam podczas *Senatus Conſilium*
1758*vi* przy prerogatywach Stanu Rycerſkiego obſtawał y Kurlan-
dyą dyſponować dwiema Stanom nie radził, zdanie ſwoie teraz *S*ta-
nom Rpltey manifeſtował, y ażeby tak Projekt Imci Pana Brzeſkiego
Lit. iako też akt Kommiſſyi Gdańſkiey authentycznie wyięty był prze-
czytany, zalecił. Czytał więc Imc Pan *S*ekretarz Seymowy w przod
Kommiſſyą Gdańſką, á potym Proiekt Imci Pana Brzeſkiego Lit. re-
ſpektem Kurlandyi, po ktorych przeczytaniu gdy na Projekt wſzyſcy
ſię ſądzili, odezwał ſię Imc Pan Jeżierſki Poſeł Lubelſki, y uznaiąc
drugiego Xcia złe Prawo do Kurlandyi, pierwſzego życzył utwierdzić,

á potym do poprawienia rządow wewnętrznych ktore Prawo, ſpra-
wiedliwość, rowność, beſpieczeńſtwo ocalały życzył przyſtąpić. A
Imc Pan Poniatowſki Poſeł Warſzawſki aby do Projektu przypiſać,
żeby, ponieważ Xiąże Imc Erneſt *in perſona* ieſzcze nie odebrał inwe-
ſtytury, á ieſt laty obciążony, więc że Syn iego ſtarſzy w oſobie ſwo-
iey na Oyca y na ſiebie odebrać też inweſtyturę od przyſzłego Kro-
la powinien bydź obligowany, y ażeby *deficiente* tegoż Xcia Birona *ma-
ſcula prole Feudum* Kurlandyi do dyſpozycyi Rpltey należało, przy-
mowił ſię. Zaś Imc Pan Dzieduſzycki Poſeł Halicki, ażeby także w
tymże Projekcie dołożyć, aby żaden odtąd Xiąże Kurlandzki u cu-
dzych Potencyi ſłużby nie przyimował y przeto *ab extraneis* nie de-
pendował, dopomniał ſię. A Imc Pan Młocki Poſeł Zakroczymſki
z Miniſtrami Moſkiewſkiemi o ubeſpieczenie y warunek Xcia Birona
y iego naſtępuiących, ażeby podobnym więcey nie podpadali nie-
ſzczęściom, konferować radził. Potym Projekt pomieniony Imci Pa-
na Brzeſkiego Lit. za przymawianiem ſię Ichmc Panow Poſłow *conten-
tis* zwiękſzony przez Xięcia Imci Prymaſa, y Xięcia Imci Marſzałka
Poſelſkiego zoſtał podpiſany y Seſſyą *obſtante feſtivitate* nazajutrz w
Niebośtąpienia *P*ańſkiego do Piątku ſolwowano.

SESSYA DWUDZIESTA PIERWSZA
Dnia I. Czerwca,

PO zagaieniu przez Xcia Imci Marſzałka Czytano y poprawiono Projekta reſpektem kalkulacyi Podſkarbich, *vigore* ktorego aby tak teraźnieyſzy Imc Pan Podſkarbi, iako y zeſzłych Sukceſſorowie przykładem Imci Pana Moſzyńſkiego y Grabowſkiego Podſkarbich *ex aſſe* Rpltey rachowali ſię, nakazano, *cætera in projecto*. O ktory obowiązek na Sukceſſorow zeſzłych *P*odkarbich Imc Xiądz Oſtrowſki Biſkup Kujawſki y Imc Pan Laſocki Poſeł Sochaczewſki dopomnieli ſię. A kiedy ieſzcze wielu Ichmościow Panow Poſłow chciało w niektorych okolicznościach do tychże Projektow ſię ściągaiących mieć dołożone oſtrzeżenia, zabrał więc głos Imc Pan Małachowſki Poſeł Sieradzki y aby te Projekta dla okryślenia ich lepſzego ieſzcze odłożyć, á do przeczytania innego reſpektem Ekonomiki ſkłonić ſię radził. Imc Pan Dłuſki Poſeł Inflantſki kalkulacyi Podſkarbich inny, á Sukceſſorow zmarłych także odmienny ſpoſob dyſtyngwował, y explikował, że żyiący *ad aſſem* Sukceſſorowie komportuiąc y zaprzyſięgaiąc Regeſtra, iakie im ſię po zmarłych Podſkarbich zoſtały, z takich tylko czynić rachunki mogą bydź obligowani. Czemu Imc Pan Męcińſki Poſeł Wieluńſki kontradykował. A Imc Pan Soſnowſki Poſeł Brzeſki Lit. aby Podſkarbiowie y Sukceſſorowie zeſzłych, Koronni do czterech kroć aukcyonuiąc dwa kroć ſto tyſięcy złotych, iak Imc Pan Podſkarbi Lit. do dwoch kroć trzecie ſto tyſięcy *in uſum Reipublicæ* powiękſzył, ryczałtowo ſię kalkulowali, radził.

Zabrał potym głos Imc Xiądz Szeptycki Biſkup Płocki, y ażeby Projekt reſpektem Kommiſſyi ſkarbu poſtanowienia, do ktorego ułożenia z innemi Ichmościami był delegowany, przeczytać upraſzał.

Czytany więc tenże Projekt przez Imci Pana Sekretarza Seymowego, á po ſkonczonym iego czytaniu odezwał ſię Imc Pan Hryniewiecki Poſeł Podolſki, y aby ponieważ tenże Projekt *ad diſcuſſionem* był oddany, co kto rozumiał potrzebnego dodać, umnieyſzyć, lub odmienić, albo *in toto* approbować, do niego ſię przymowił, perſwadował; y że do tego Projektu regularność dochodow y wychodow cła, kwarty, żydowſkiego podatku, ieſt potrzebna uſtanowić, proſił więc ażeby inne Projekta *eo nomine* uformowane przeczytał. A Imć Pan Maſſalſki Kaſztelan Wileńſki aby Projekt dopiero przeczytany reſpektem Ekonomiki Skarbowey był Prowincyom do roztrząśnienia komunikowany y aby żadney tak zapłaty Woyſku, iako y lokacyi poſtanowionych odmiany w nim nie było, oſtrzegł ſobie, á dopiero że go Prowincya Litewſka przyimie, przyobiecał. Czytał potym Imc Pan Sekretarz Seymowy Projekt od Imci Pana Hryniewieckiego podany, wagę, miarę, łokcie, iedne *per Univerſum* oznaczaiący, á po nim drugi także od Imci Pana Hryniewieckiego Poſła Podolſkiego podany, Luſtracye dla wyprowadzenia ſprawiedliwey kwarty, ze Staroſtw, Dzierżaw, Leśnictw, *& cujuſvis generis* Krolewczyzn oprocz Dobr ſtołowych, determinuiący Imc Pan Małachowſki Poſeł Sieradzki przeczytał projekt. A Imc Pan Mielżyńſki Kaſztelan Poznańſki y inni, aby projekt znoſzący podatek pogłownego á inną naturę podatkowania obmyślaiący ułożyć, radził zdaniem ſwoim. Pytał ſię potym Xiąże Imc Marſzałek Poſelſki czyliby zgoda była przeczytać ieſzcze projekt o warunkach Miaſt Xięſtwa Lit. ułożony, ktory tak do Xięſtwa tegoż iako y drugi do Koronnych Miaſt ſię ściągaiacy, *Exofficia* kaſſuiący były przeczytane. A gdy o taxę na potym ſtancyi dla *P*oſłow poſtanowić ſię *nec ne*? powinną, naſtąpiły kontrowerſye; Imc *P*an Rzewuſki *P*oſeł Halicki, też taxę pominąć y według możności zgodzenia ſię ſtancye naymować konkludował. Lecz temu wiele kontradykowało *P*oſłow. Imc *P*an Trzebicki *P*oſeł Brzeſki Kujawſki, żaląc ſię na ſtratę czaſu czytaniem projektow nie kończąc żadnego, ſtrawionego aby iutro ſporzey konkludować, y materye ułatwiać, Stany Rpltey obligował, á inni Ichmość *P*anowie Poſłowie, aby co kolwiek przynaymniey dnia dziſieyſzego zrobić, domagali ſię. Czytał więc Imc *P*an Sekretarz Seymowy powtornie już dawniey czytane o rewizyi kleynotow, Kapturach, y Laudach Woiewodztw projekta, do oſtatniego z ktorych Imc *P*an Koſſowſki *P*oſeł Brzeſki Kujawſki przymawiaiąc ſię, iż ponieważ niektore Woiewodztwa maią w Laudach ſwoich nobilitacye pewnych oſob zalecone, przeto aby approbacya tychże Laudow nie ſłużyła im za iakowy fundament lub pretext nabycia Szlachectwa oſtrzedz y dołożyć w tymże proiekcie, dopominał ſię. Na co y Imc *P*an Gozdzki Woiewoda *P*odlaſki y inni *P*oſłowie zgodzili ſię

A Xiąże Imc *P*rymas w noſząc *deſiderium* Imci *P*ana Woiewody Smoleńſkiego w cudze Kraie do wod odieżdżaiącego, aby na niego mieyſce do podpiſania konſtytucyi Seymu teraźnieyſzego zoſtawić, odebrał na to Stanow zezwolenie, y aby dnia iutrzeyſzego wcześnie na Seſſyą ziachali ſię obligował y Seſſya na iutro ſolwowana.

SESSYA

SESSYA DWUDZIESTA DRUGA
Dnia 2. Mieſiąca Czerwca,

PO zagaieniu przez Xcia Imci Marſzałka, zabrał głos Xiąże Imc Prymas, donoſząc, że rewerſa, od Dworow Roſſyiſkiego, y Berlińſkiego, reſpektem Tytułow, iak Stany przedtym rekwirowały, odebrał od ich Miniſtrow dokładnieyſze, kazał też rewerſa Imci Panu Sekretarzowi Seymowemu przeczytać; po ktorych przeczytaniu, podał Imc Pan Hryniewiecki Poſeł Podolſki projekt względem uſtanowienia cła regularnego uformowany temuż Imci Panu Sekretarzowi Seymowemu do przeczytania. A kiedy w tymże projekcie o znieſieniu Korczykow Gdańſkich namieniono, odezwali ſię Ichmość Panowie Wilczewſki Wiſki, y Krajewſki Ciechanowſki Poſłowie, y aby projekt oſobliwy nie tylko o korczyki, ale inne inkonweniencye, y abſolutności Miaſt Pruſkich, á mianowicie Gdańſka napiſać, do ktorego, Woiewodztwa z inſtrukcyi ſwoich *Deſideria* podałyby, dopominali ſię. Zabrał głos Imc Pan Piaſkowſki Poſeł Wołyńſki y powiadaiąc, że przez Prawo od ſtatutu Albrychta aż do oſtatniey konſtytucyi Woiewodztwa Bracławſkie y Wołyńſkie od cła Brzeſkiego Litt. ſą excypowane, o tęż excepcyą y teraz dopominał ſię. Na co gdy mu kontradykowali y na ſprzeczkach czas trawili, zabrał głos Imc Pan Woiewoda Podlaſki y o extenuacyą czaſu żaląc ſię, proſił aby ieden drugiemu nie przerywał y akceleracyą obrad zalecał. A Imc Pan Hryniewiecki *P*oſeł Podolſki, krzywdę Woiewodztw nie tylko Bracławſkiego, Wołyńſkiego, ale tez Podolſkiego y innych przez płacenie cła dwoiakiego, to ieſt, raz w Brześciu Lit. Litewſkiego, á w Nieſzawie na Wiśle Koronnego, przez Imci Pana Piaſkowſkiego namienioną popieraiąc, aby albo iedno z nich znieſione było, á ſkarb ſkarbowi *ad proportionem* kompenſował, alboli też, w obodwoch w ſpomnionych mieyſcach molifikowane było, Stanow Rpltey upraſzał.

Czytano potym projekt pogłowne żydowſkie od każdey głowy, Goſpodarza, Goſpodyni y czeladzi po złł. 4. á od dzieci po złotemu, albo też generalnie od głowy iedna na drugą po złł. 3. determinuiący.

Zabrał głos Xiąże Imc Czartoryiſki Poſeł Wołyńſki, y dla uniknienia zakłocenia, iako też zawodu iakowego w wybieraniu regularnego pogłownego żydowſkiego radził, aby luſtracya do ſpiſywania żydow corocznie bywała. A Imc Pan Hryniewiecki Poſeł Podolſki na zakłucenie y zawod, aby pod rygorem płacić y żadney im protekcyi nie dawać, nakazano, oraz aby podatek raz dyſtrybuowany, *ad Fundum* był applikowany, (gdzie choć ieden żyd umrze, tam ſię drugi urodzi) uſtanowić życzył. Imc Pan Suchorzewſki Poſeł Kaliſki, że takowe pogłowne tym bardziey żydzi płacić powinni, kiedy y Stan Szlachecki, ponoſić go muſiał, decydował. Co ſamo y Imc Pan Moſtowſki Woiewoda Pomorſki twierdząc, aby z płacenia podatku pogłownego Stan Szlachecki uwolnić, á miaſto niego podatek *ultimæ conſumentiæ*, to ieſt, aby *ultimus conſumens* od beczki piwa złoty, od beczki gorzałki złł. trzy, od miodu złł. ſześć od wina złł. dzię-

Dd więc

więć y od innych *ad conſumendum* należących, do ſkarbu Rpltey pła-
cił, poſtanowić, y kwarty ſprawiedliwe przez Ichmościow Panow Lu-
ſtratorow (wyiąwſzy Staroſtwa Grodowe, ktore dla ſzczupłych pro-
wentow y dla potrzebnych i nie uchronych Staroſtow *pro bono publico* ex-
pens przypłaceniu dawnym kwarty życzył zoſtawić) z wſzyſtkich Krole-
wczyzn uchwalić, tudzieſz podatek z łanow dziedzicznych po złotemu ie-
dnym radził naznaczyć. ImcPan Kuczyńſki Poſeł Mielnicki, dla uniknie-
nia expenſy na Luſtratorow płacić ſię maiącey, luſtracye bydź mie-
nił nie potrzebne, ale eby każdy, ktorykolwiek Krolewczyzny Poſſe-
ſſor *ad acta proprii diſtrictûs*, wyprowadzony prowent ſwoiey Krole-
wczyzny ſprawiedliwy y rzetelny podał, *& ſuper realitatem* podane-
go prowentu zaprzyſiągł, á dopiero z podanych takowym ſpoſobem
prowentow, kwarta uſtanowiona była, y potym pomiarkowawſzy ia-
ki z kwarty podatek wypadnie, pogłowne znieść decydował, á czopo-
we y ſzelężne *ad ærarium publicum* przyłączyć radził. Co ſię záś ty-
czy Regimentu Łanowego, ponieważ z licznych łanow podatkow wo-
ienne ſiły aukcyonowane bydź mogą, przeto aby w te Stany Rpltey
weyrzały, punkt inſtrukcyi ſwoiey *in hac materia* przeczytał. A przy-
mawiaiąc ſię do oſtrzeżenia tegoż Imci Pana Koſſowſkiego Posła Brze-
ſkiego Kujawſkiego na dniu wczorayſzym reſpektem Nobilitacyi w
Laudach nie ktorych Woiewodztw załączonych wnieſionego, aby przez
approbacyą tychże laudow też Nobilitacye nie promowowane były,
zgodził ſię z tymże Imc Panem Posłem Brzeſkim Kujawſkim. Za-
brał głos Imc Pan Koſſowſki Poſeł Brzeſki Kujawſki y co ſię tycze
podatku *ultimæ conſumentiæ*, ponieważ ten tak prędko y *infallibilis*
bydź nie może, przymawiaiąc ſię, życzył, aby pogłowne żydowſkie
(znoſząc teraz przynaymniey połowę pogłownego Stanu Szlache-
ckiego) poſtanowione było, ktore gdy do ſkutku przyidzie: że całe
pogłowne Stanu Szlacheckiego zaſtąpić może, zdaniem ſwoim rozu-
miał. A reſpektem podatkow na Regiment łanowy uchwalonych
Imci Panu Kuczyńſkiemu odpowiadaiąc świadczył ſię: Iż tenże Re-
giment po śmierci ś. p. Imc Pana Tarła [Woiewody Sandomirſkiego
odebrawſzy, w każdey niemal kompanii ledwie po 15. Gemeynow
zaſtawſzy, każdą kompánią do 30. ludzi kompletował, y iako uchwa-
lony na tenże Regiment podatek nie ieſt regularny, y nie pewny, to z
racyi puſtych y nie oſiadłych łanow, to z przyczyny ciężkiego, y w
ſzczupłości przypadaiącego po całey Koronie odbierać ſię powinne-
go, z koſztem na to podiętym, poſyłaiąc po exakcyach, podatku, to na
koniec, z uznania ſamego Kommiſſyi na to wyznaczoney, explikował
ſię. Imc Pan Poniatowſki Poſeł Warſzawſki, iako był przedtym w
tymże Regimencie łanowym kollegą Imci Pana Koſſowſkiego, tak że
ſię Imc Pan Koſſowſki z nim razem podczas Kommiſſyi Radom-
ſkiey ſtarał aby płaca z łanow regularna y komplet zupełny znay-
dował ſię w tymże Regimencie, y że do poſtanowienia płacy regu-
larney władza zwierzchna Buławy nie dopuściła przyſtąpić temuż
Imci Panu Koſſowſkiemu, dał świadectwo; á ponieważ projekta re-
ſpektem uſtanowienia kwarty z Staroſtw, żydowſkigo pogłownego,
y cła generalnego uformowane były dla dobra Rpltey użyteczne, na

podpiſanie ich upraſzał Stanow żeby zezwolić. Imc Pan Potocki Po-
ſeł Halicki aby gdy pozwolone według Przywileiow Miaſtom propi-
nacye umnieyſzaią Staroſtow prowenta, aby był wzgląd na też pro-
pinacye w poſtanowieniu kwarty, dopominał ſię. A Imc Pan Su-
chorzewſki *Poſeł* Kaliſki, aby podatek pogłownego z Stanu Szlache-
kiego znieść, á podatek kwarty *ultimæ conſumentiæ*, y pogłownego
żydowſkiego, cła generalnego uchwalić, domawiał ſię. Co ieżeliby nie
naſtąpiło: że Woiewodztwa *Prowincyi* Wielko-*Polſkiey* zrzucaiąc ſię
z tego haraczu, poydą do manifeſtow, przeſtrzegał. Xiąże zaś Imo
Prymas dziękuiąc Ichmościom *Panom* Delegatom za uformowane
takowe podatkow projekta, zgodził ſię *ad motiva* Imci *Pana Ponia-
towſkiego Poſła* Warſzawſkiego, y ażeby na podpiſanie tychże proje-
ktow Stany Rpltey pozwoliły, upraſzał. A Xiąże Imc Łowczy Ko-
ronny co do podpiſania projektow zgadzaiąc ſię z Imc *Panem Ponia-
towſkim Poſłem* Warſzawſkim, do układania pogłownego na żydow
luſtracyą coroczną potrzebną bydź ſądził. Zaś Imc *Pan* Męcińſki
Poſeł Wieluńſki proſząc aby iuż więcey projektow innych czytania
nie wnośić, aż by te wprzod podpiſane były, do projektu poſtanowio-
nego pogłownego na żydow daiąc reflexye, że od żydow ubogich
wiele dzieci maiących więcey, á od małodzietnych bogatych, mniey
wybieraiąc pogłownego zdało by ſię czynić iakąś nieſprawiedliwość,
więc aby inny ſpoſob wybierania tegoż pogłownego obmyślić, przy-
mowił ſię. Zabrał potym głos Imc *Pan* Dziedoſzycki *Poſeł* Halicki,
y wyznaiąc należyte za porządne ułożenie projektow Ichmościom De-
legowanym dzięki, na projekt Kommiſſyi Ekonomiczney, że gdy by-
ła od Senatu rady, do ktorey y *Delegati ex ordine equeſtri* byliby przy-
dani, dependowała, *Senatus Conſilium* takowe *everſionem ſtatus ſaperet*,
odpowiedział, y przeto aby rzeczey obmyśleć ſpoſob nie zawodny o-
bierania Seymowego Marſzałka, ażeby po obraniu iego przy złącze-
niu ſię Izby Poſelſkiey z Senatem Ekonomiczna Kommiſſya była na-
znaczona, y dopiero do Kommiſſyi Ekonomiczney Skarbu Koronne-
go *ex Senatu & equeſtri ordine* byli wyznaczeni, przez co by ſię Kar-
dynalnemu prawu *Senatus Conſiliis in materia ſtatus* wdawać ſię za-
braniaiącemu dogodziło, zdaniem ſwoim oſądził, y projekt *eo Nomi-
ne* Stanom Rpltey prezentować żądał. Imc *Pan* Wiſtouch *Poſeł*
Brzeſki Lit. projekta czytane approbuiąc, żeby podobne y na *Pro-
wincyą* Litewſką uformowane były, dopraſzał ſię, co zaś do projektu
Conſilii œconomici należało, ażeby te nie od *Senatus Conſilium* do kto-
rego by y *Delegati ex Equeſtri ordine* wchodzili, ale od Seymu po o-
braniu Marſzałka y złączeniu ſię Izby Senatorſkiey z *Poſelſką á ple-
nis ordinibus* co dwa rocznie uſtanawiane było, radził w głoſie ſwoim
dla czego aby Elekcya Marſzałka Seymowego na pierwſzym dniu ka-
żdego Seymu obeſtrzona była, y rwanie w ten czas rad publicznych
Prawem teraz *in poſterum* zakazane było, Stanom Rpltey uſtanowić
życzył, y o przeczytanie Imc *Pana* Dziedoſzyckiego *eo nomine* piſa-
nego projektu dopraſzał ſię. A Imc *Pan* Szadurſki *Poſeł* Inflantſki
uſtanowienie Kommiſſyi Skarbowey, za naypierwſze y naypotrze-
bnieyſze dzieło wyznaczaiąc, iż, gdy była od Senatu rady, ktora w ſza-

funek ſkarbu wdawać ſię nie powinna, dependowała, wiélką by ztąd
Stan Rycerſki nie maiąc iuż nic prawie *in æconomicis* do dyſponowa-
nia odnoſił krzywdę, w zdaniu ſwoim Stanom Rpltey remonſtrował,
y godząc ſię raczey z ſentymentami Imci Pana Dziedoſzyckiego, o
przeczytanie iego projektu upraſzał. Zabrał potym głos Xiąże
Imc Czartoryiſki Kanclerz W. Lit. y za uformowanie projektow o-
świadczaiąc wdzięczność, kiedy *modus concludendorum conſiliorum* bez
konſenſu pozoſtałych w Domu Braci inſzy obmyślić ſię nie może,
życzył przeto reaſſummować Seymowania porządek konſtytucyą
Anni 1699. opiſany, krory, że dla weſzłych inkonweniencyi nie ieſt
zachowany, aby więc projekt przez Imci Pana Dziedoſzyckiego na-
mieniony rwania Seymu przed obraniem Marſzałka nie zważaiąc, na
żadne kontradykcye, zabraniaiący, był do roztrząśnienia wzięty, tu-
dzieſz aby podobne na Xięſtwo Lit. iak na Prowincye Koronne re-
ſpektem podatkow ſpiſane y czytane ſą pojekta, były uformowane, y
ażeby razem ukoncertowane y z Koroną porownane mogły bydź pod-
piſane, *inducias* do poniedziałku upraſzał. Pogłowne zaś żydowſkie,
żeby tak ubogi, iak y bogaty maiąc iuż ſwoie ſkładki do dwoch *cir-
citer* milionow złł. iak z relacyi ś. p. Imci Pana Czapſkiego Podſkar-
biego Koronnego miał ſobie donieſiono) wynoſzące, żadney pro-
tekcyi od wymagania od nich takowych konrrybucyi nie maiąc ro-
wnie płacili, iak by ſię zdało bydź nie wymiarkowane, y uciężliwe,
zdaniem ſwoim oſądził, co iednak do decyzyi Stanow odeſłał.

A Xiąże Imc Prymas *in ordine* rozſtrząśnienia projektu Imci Pa-
na Dziedoſzyckiego iako też uformowania względem podatkow dla
Prowincyi Xięſtwa Lit. Koronnym iuż czytanym podobnych tudzieſz
decydowania o nich *per Turnum*, Seſſyą ſolwować zalecił y na tym
ſię Seſſya dziſieyſza ſkończyła.

SESSYA DWUDZIESTA TRZECIA
Dnia 4. Czerwca.

PRzed zaczętą Seſſyą Xiąże Imc Prymas Imci Pana Siemianowſkie-
go Kaſztelana Rawſkiego, na Kaſztelanią Rawſką przyſięgi za dy-
ktowaniem Roty przez Xcia Imci Kanclerza Litewſkiego, wyſłuchał,
á Imc Pan Marſzałek W. Litewſki po wykonaney przyſiędze poſadził
go na mieyſcu Kaſztelanii przyzwoitym. A Xiąże Imc Marſzałek
Poſelſki po zagaieniu Seſſyi o przeczytanie powtornie projektow na
dniu onegdayſzym napomnionych upraſzał Stanow Rpltey. W czym
aby ſię poſpieſzać, przez wzgląd do końca zbliżaiącego ſię czaſu Xią-
że Imc Prymas obligował, y ponieważ projekt reſpektem nie zawo-
dnego Seymowego Marſzałka obierania przez Imc Pana Dziedoſzyc-
kiego Poſła Halickiego, na dniu onegdayſzym proponowany, powi-
nien bydź *pro baſi & fundamento* innych projektow Ekonomicznych,
żeby więc tenże projekt naypierwey przeczytać zdaniem ſwoim oſą-
dził. Imc Xiądz Załuſki Biſkup Kijowſki, zabrawſzy głos *modum
concludendorum Conſiliorum per pluralitatem & vota ſecreta* radził y o
expulſyą

„expulſyą żydow z Warſzawy, tudzież zabieżenie innym inkonweni-
„encyom dopominał ſię, projektu zaś pomienionego *ſeries verborum*
„taka: Mamy dwa ſpoſoby ſobie podane pomyślnego Seymu doy-
„ścia. Pierwſzy uczonego y uczczonego z znaczney *Parenteli* y ta-
„lentow Zakonnika, w xiążkach *o utrzymaniu Seymow*, á ten przez wię-
„kſzość głoſow. Drugi Arcy-godnego Senatora rownie *ſcientiâ & con-
„ſcientiâ* zaſzczyconego, á ten przez utrzymanie *Liberi Veto*, ale ſu-
„mnienia poprzyſiężeniem ubeſpieczonego. Czytałem racye Ich *pro
„& contra*, y rozumnie, y dowcipnie, y dokładnie wyrażone, ale u-
„ważam że *undiq; anguſtiæ*! tu koląco, tu gorąco. Zwiękſzości gło-
„ſow wynika boiaźń, zebyśmy nie dali mieyſca przemożeniu w radach
„czy Krolowi deſpotycyzm wprowadzać chcącemu, czy oſobie iakiey
„ſwą prepotencyą burmiſtrzować w Oyczyźnie uſiłuiącey. Zaś z dru-
„giey ſtrony wprowadziwſzy *Liberum Veto* w każdym punkcie obrady
„przez przyſięgę Poſła *pluralitati* kontradykuiącego, wynika boiaźń,
„żeby każdy punkt obrady, dla Oyczyzny zbawienney ſwego nie zna-
„lazł *contradicenta*, to ieſt Poſła bezſumiennego á ſumnieniem ſzafuią-
„cego, faworami Dworſkiemi, lub obietnicami łagodnemi wakanſow
„uiętego, lub pieniędzmi poſtronnych Potencyi w nierządzie naſzym ko-
„rzyść ſzukaiących, á ſłabemi nas na zawſze mieć chcących ſkorumpowa-
„nego. Coż zatym mamy czynić? trzebaby ſpoſob iaki wynaleść, żeby ani
„nie kochaiący ſwey Oyczyzny Oyciec Krol panuiący, deſpotyzmem
„grożący, ani zdradzieckim duchem tchnący, nie poczciwi Oyczyzny
„Synowie, nie chcieli kurrupcyą tentować Poſła, á chociażby chcieli;
„nie mogli, gdy ſię na tym zaſtanawiam punkcie, y rozmyślnie rozwa-
„żam, na tę y na owę ſtronę, przychodzi ow aforizm na myśl, *medio tu-
„tiſſimus ibis*, taki tedy ſpoſob zgromadzonym na przyſzły Seym konwo-
„kacyiny Ichmciom Senatorom Kollegom, y Ichmciom Poſłom do ap-
„probacyi podaię. Jak dotąd Ichmc Panowie Poſłowie ſwoie dawali
„zdania, niech y daley dawaią w głos, dla utrzymania wolnego głoſu,
„ktory ieſt Duſzą charakteru Poſelſkiego *dicere quæ ſentis & ſentire
„quæ velis*, ale ieżeli ſię nie zgodzi na iaki punkt y *pro & contra* cer-
„tuiąc racyami, perſwazyami Marſzałka Poſelſkiego, nie da ſię ſkon-
„winkownć mnieyſza ſtrona więkſzey, y ani na krok nie zechce od
„ſwego przedſięwzięcia uſtąpić, ponieważ trudno ſię ſpodziewać; żeby
„Anioł Gabryel widzialnie nam zwiaſtował co ma bydź z więkſzą Oy-
„czyzny korzyścią, á ſam Pan Bog zoſtawuie człowiekowi *Liberum
„Arbitrium*, więc go człek człekowi odbierać nie powinien; á przy-
„tym *quot capita, tot ſenſus*, y ta ieſt mizerney natury ludzkiey wła-
„ſność y przywara, że rożni rożnie, choć rozumni, á opacznie o iedney
„ſądzą rzeczy; *Religuit Deus Mundum diſputationi hominum*. A zatym
„kiedy Polſka nie może zoſtawać bez rządow, rządy bez Seymow, Sey-
„my bez decyzyi, decyzya przy rożności zdaniow bez więkſzości gło-
„ſow, trzeba tedy nie uchronnie do niey przyſtąpić; ale tak, żeby ka-
„żdy Poſeł takie podał zdanie iakie mu ſumnienie dyktuie y poczci-
„wość, á zaś nie takie, na iakieby był obſtalowany, jurgieltowany za-
„przedany. Słowem trzeba wſzyſtkie dziury do reſpektow ludzkich,
„do nadziei faworow Dworſkich, do doſtąpienia wakanſow, honorow,

Ee aſcen-

"ascensow Krolewszczyn pensyi pozatykać y co zwyczaynie korrupcyą
"biorący w Trybunale Deputaci, alleguią: *iak nie brać, kiedy daią?* to tu
"trzeba zabieżeć temu datkowi, żeby się takim to przysłowie odmieni-
"ło sposobem: *y iakże brać, kiedy nie daią?* Niech tedy po wszystkich
"*pro & contra* kontroweysyach Poselski Marszałek, całą deliberacyi
"agituiącey się, kwestyą rekapituluiąc redukuie na część utwierdzaią-
"cą, to iest: *pozwalam na to*, albo też: *nie pozwalam na to*. A tak uczyni-
"wszy, niech się z mieysca ruszy, y niech rozdaie Icmciom Posłom, ga-
"łeczki pozłacane y posrebrzane, każdemu oboie; gdy się wszyscy
"Posłowie obeydą kołem, niech znowu Marszałek obchodzi około
"wszystkich, á zanim Sekretarz Seymowy, każdy z workiem. W worek
"tedy Marszałkowski maią kłaść Ichmość Panowie Posłowie, każdy
"*pro libitu* (y w tym się zachowuią razem y *jus vetandi ex persona sui*
"y razem *pluralitas*) gałką czy złotą, czy srebrną; złota znaczy pozwa-
"lam, srebrna nie pozwalam. Zaś w worek obnoszony przez Sekre-
"tarza Seymowego niech każdy wrzuca pozostałą gałkę, nic iuż nie
"znaczącą. Skoro tedy porozbierane będą gałki we dwa worki, do
"pierwszego przez Marszałka Poselskiego trzymanego worka ma przy-
"stąpić z nim 6. Assessorow do Stołu Marszałkowskiego, tam się zrachu-
"ią gałki, á ktorych więcey, to sentencya ich przeważy. Jeżeliby zaś
"ktory z Ichmciow Posłow miał iakie nowe racye y motywa nie alle-
"gowáne, á sumienne, tedy może po swoiey mowie patetyczney, prosić
"o drugie á nawet y o trzecie suffragia. Zeby zaś nie miano suspicyi
"daremney na Assessorow, że *jurant in verba Magistri* y że w rachubie
"gałek nie rzetelnie się obchodzą, tedy na początku każdey Sessyi,
"niech Marszałek zaczyna od tey ceremonii. Niech podaie wszystkim
"Posłom worek, w ktorym wszystkie gałki maią bydź posrebrzane á tyl-
"ko sześć, pozłacanych; ktory tedy Poseł uchwyci gałkę, ten tego dnia
"ma bydź Assessorem do liczenia głosow. Albo tedy na iaką propo-
"zycyą Marszałka, wszyscy po trzykroć pytani wykrzykną *zgoda*, al-
"bo ktory zawoła: *nie pozwalam* (y toć iest *jus vetandi* prawdziwe y
"rzetelne *Posła*:) Jeśli wszyscy á wszyscy okrzykną *zgoda*, iuż ten pro-
"jekt będzie zapisany za *Prawo*, ktore potym ma bydź potwierdzone
"*à plenis ordinibus* w Senacie. Jeśli zaś áby ieden *Poseł* zawoła *niepo-*
"*zwalam*, ma Marszałek przystąpić do zwyż wyrażonego *scrutinium*.
" Tak mi sądzić należy, bo wszystkich dobrze sądzić zwykłem, że
"kiedy będzie traktowana iaka materya pożyteczna y zbawienná dla
"Oyczyzny, że nie tylko większa będzie część pozwalaiących, ale po-
"dobno y wszyscy się na iedno zgodzą, bo taki Poseł coby był interes-
"sowany za uięciem do przeszkodzenia zbawiennęmu Oyczyźnie pro-
"jektowi nie mogąc bydź żadną miarą doścignionym, czy pozwalał czy
"nie pozwalał; zawsze sumnieniem byłby pociągniony, aby dał złotą
"gałeczkę (choćby też był złotem przekupiony, by dał srebrną:) á
"takby y pieniądze zyskały Oyczyzny nie zawiodł. Więcey powiem:
"gdyby Stany Rpltey ten szczegulny decydowania kontrowertowanych
"projektow sposob przed się wzięły, tedyby zupełnie ustały korrupcye.
"Albowiem korrumpuiący nic za nic nie daie, ale daie za rzecz pewną y
"nie zawodną. Zakupuie zdradziectwo, ale też nie chce rzucać pie-
niędzy

"niędzy na wiatr, lecz chce żeby mu zdrayca skutecznie usłużył, y to
"zepsował w Izbie *Poselskiey*, co mu na przeszkodzie, albo z uymą ia-
"kiey korzyści. Tym zaś tu podanym sposobem nie będzie można
"doścignąć żadną miarą, kto iakie dał zdanie, czy *pro*, czy *contra*; mu-
"siałby tedy bydź korrumpuiący bezrozumnym, żeby pieniądze, że
"tak rzekę, utopił, daiąc temu,, ktory obiecawszy czarno, mogłby kre-
"skować się biało, ktoryby mogł się dać nakłonić na korrupcyą z po-
"trzeby, á nie dać złey kreski Oyczyznie szkodliwey. Już tedy ma-
"my sposob, żeby korrupcye u Ichmciow *Posłow* nie miały mieysca, y
"żeby, czy Krol, czy źle życzący Oyczyźnie Panowie nie chcieli, á nawet
"chcąc nie mieli racyi korrumpować Posłow, żeby zaś y nie mogli,
"referuię się do dawnego mego projektu dowodzącego, żeby *salvis mo-*
"*dernis possessoribus*: poznosić intraty Krolewszczyzn, Dzierżaw, czy Sta-
"rostw nie Grodowych. Krol nie maiąc gratyskowych wakansow, to
"iest Krolewszczyzn do rozdawania, nie miałby sposobu łatwego Po-
"słow uymować y na despotyzm nakłaniać, á Pan choć maiętny z Dobr
"dziedzicznych (á takich bardzo mało w Polszcze) ale nic nie maią-
"cy nad potrzebę z Dzierżaw Krolewskich, nie chciałby szafować na
"fakcye y korrupcye ze zgubą Oyczyzny złączone. Kiedy mowię
"żeby Krol nie miał co rozdawać; nie tak twierdzę, żeby Krolom ode-
"brać dystrybutę wakansow, ale żeby każdy Urząd miał swoię zaraz
"pożyteczną intratę, y żeby te wakanse określić y przywieść *ad termi-*
"*num justitiæ* (nie zaś *injustitiæ*) *distributivæ*. To iest: zawakuie Bi-
"skupstwo; niechże Kapituła *suo viduata Pastore* 3. Kandydatow, czy *ex*
"*gremio*, czy *extra gremium* (z inszey Kapituły:) poda Krolowi, á z
"tych trzech Krol będzie konferował temu, ktory mu się będzie podo-
"bał. A toż mowić o wakansach wszystkich á wszystkich, czy Ducho-
"wnych, czy Swieckich. Nikt bowiem nie może lepiey znać subje-
"kta iak swoi Ziemianie swego wspoł obywatela. Jeżeli tedy poda-
"dzą w kandydacyi Ziemianie trzech godnych, mogłby Krol prefero-
"wać mniey godnego pominąwszy naygodnieyszego, aleby zapewne nie
"mogł mianować niegodnego. A do tego nienawiści, zazdrości, emulacye
"prepotencye ustąpiłyby. Jeden Faworyt nie mogłby szafować swo-
"im Krewnym, kreaturom, adherentom, klientom, podchlebcom, całey
"Korony y Xięstwa Litew. wakansami. Przestałiby Szlachta narzekać
"na *Krola*, że dał to niegodnemu, to nie Szlachcicowi, to, nie posse-
"ssyonatowi, bo *Krol* nie mogłby naznaczyć na wakans z intratą ra-
"zem połączony (iakom wyraził w pierwszym projekcie:) tylko te-
"kiego, ktorego sobie życzą, owego Kraiu gdzie wakans, obywatele, *á*
"*volenti non fit injuria*. Nie byłoby hałasu na Krola, że iak w dziu-
"rawy wor, tak w ieden Dom, w iednę Familią, w iednę parentelę czy
"Kolligacyą, boby dawał Kandydatom od Szlachty obranym, á nie Kli-
"entom, Faworytom, y takby Szlachta wielbiła Krola, y kochała. Y to
"ieszcze dokładam, że gdyby decyzya, w kontrowertowanych matery-
"ach, chodziła za większością niemych głosow przez gałki czy kał-
"kuły, toby się dziwnie prędko łatwo, y bez rosterkow, przymowek,
"sarkazmow, daremnie czas kosztowny, zbawienny, niepowetowany
"zabieraiących publiczne kończyły obrady. Bo dawszy po trzykroć

razy

„razy głoſy tey y owey ſtronie kontrowertuiącey w iakiey materyi,
„Marſzałek, zarazby przyſtępował do decyzyi *per pluralitatem* kreſek.
„á tak byłoby znieſione z piekła rodem *Liberum rumpo* á utrzymane
„iſtotne, prawdziwe, rzetelne, iakie u dawnych Rzymian bywało, *Inter-*
„*cedo*, á po naſzemu *Liberum Veto*. Co teraz ieden tylko Poſeł zry-
„waiący Seym wolnością głoſu ſię chlubi y zaſzczycá, to na ten czas,
„każdy Poſeł, w każdey materyi traktowaney, miałby wolnego głoſu
„zażywanie. Ani ſobie nie może mieć za krzywdę, ktory ſię w ſwoim
„zdániu nie utrzyma boć *plus oculi quam oculus* á ieżeli, *meliús eſt cum*
„*omnibus errare, quám ſolum ſapere*, dopieroż *meliús cum omnibus bene*
„*ſentire, quám ſolum vel cum paucis errare.*

Po ktorym ſkończonym głośie, proponowany przez Imci Pana Dzieduſzyckiego projekt reſpektem obierania nie zawodnego Marſzałka Seymowego reaſſumuiąc konſtytucye 1690. & 1736ti. *Anni* o porządku Seymowania napiſane, aby Marſzałka *non obſtantibus quibusvis contradictionibus* pierwſzego dnia obrać, á naſtępuiących potym dni z Izbą ſię Senatorſką łączyć, kalkulacyi ſkarbu Koronego ſłuchać y Komiſſarzow naznaczyć (*cœtera in projecto*) poſtanawiaiący, Imc Pan Sekretarz Seymowy przeczytał, ktory za zgodą Stanow przez Xcia Imci Prymaſa zoſtał podpiſany. Zabrał głos Imc Pan Wawrzecki Poſeł Bracławſki, y *pro Libero veto* obſtaiąc aby Klauzulę *non obſtantibus quibusvis contradictionibus*, iak by ſię miała rozumieć? explikować, dopominał ſię. Xiąże zaś Marſzałek że po podpiſanym za zgodą Stanow projekcie, nie można nic do tegoż projektu dodawać, ale o inney materyi zacząć decydować należy, odpowiedział. Czytał potym drugi projekt Imc Pan Sekretarz Seymowy, o Kommiſſyi Ekonomiczney ſkarbu Kor. iako też powinności Kommiſſarzow (*cœtera in projecto*) poſtanowieniu; Po przeczytaniu ktorego, gdy o podpiſanie iego niemal wſzyſcy upraſzali, Imc P. Suchorzewſki Poſeł Kaliſki y Krajewſki Poſeł Ciechanowſki o *Turnum* przymowienia ſię do tegoż projektu upraſzali. A Xiąże Imc Prymas na uſiłowanie Stanow Rpltey, nim tenże projekt podpiſał, oświadczaiąc: że ieſt za co Ichmciom Panom Delegatom za ułożenie takowych Ekonomicznych projektow dziękować proſił: aby Imc Pan Podſkarbi W. Koronny *diligenter* teraz *ad aſſem* Rpltey rachuiąc ſię, iako *ante legem latam prœſentem* już będący Miniſter *non obſtante abſentia* podczas kadencyi *Conſilii & judicii œconomici*, zawſze nie zawodnie penſyą ſwoię 30000. zł. co kwartał, odbierał. Zaś Imc Pan Walknowſki Poſeł Poznańſki, żeby Kommiſſya więcey nie ważyła ſię, iak to, co teraz Seym teraźnieyſzy naznaczy, względem podatku poſtanawiać, oſtrzegał, po ktorym, gdy wſzyſtkie Stany Rpltey podpiſania projektu od Xiążąt Ichmciow Prymaſa y Marſzałka dopominali ſię, namieniony tenże więc projekt zoſtał podpiſany. Czytał potym Imc P. Sekretarz Seymowy trzeci projekt cło generalne uſtanawiaiący, á partykularne wſzyſtkie kaſuiący, do ktorego Imc Pan Kaſztelan Poznańſki przymawiaiąc ſię, lubo nie *ex nunc*, ale iakby tenże podatek cła generalnego, tudzieſz kwarty z Staroſtw, y pogłownego żydowſkiego do exekucyi przyſzedł, o znieſienie pogłownego, y upewnienie

tegoż znieſienia w projekcie dopiero przeczytanym żeby było dołożono, dopominał ſie. A gdy klauzula reſpektem znieſienia pogłownego w tymże projekcie dołożona przeczytana była, y Woiewodztwa Wielko-Polſkie nie były kontente; Zabrał głos Imc Pan Dobiecki Poſeł Sandomirſki, y wyraziwſzy: że Wojewodztwa Sandomirſkie, rowne uciążenie pogłownego, iak y Wielko-Polſka, ponoſić muſzą, z tym wſzyſtkiem kiedy ieſzcze podatki cła generalnego, pogłownego żydowſkiego, y kwarty do exekucyi nie przyſzły, życzył ieſzcze zaczekać y pomienionego znieſienia *in ſubſequenti tempore* pogłownego kontentować ſię radząc przyrzeczeniem, o podpiſanie tegoż projektu Xiążąt Icmciow Prymaſa y Marſzałka upraſzał. Na co gdy znowu Wojewodztwa Wielko-Polſkie y inni zgodzić ſię y porozumieć nie chcieli, zabrał głos Imc Pan Poniatowſki Poſeł Warſzawſki, y ażeby, ieżeli kiedy, to oſobliwie w czaſie teraźnieyſzym kończącego ſię Seymu poruzumiewać ſię radził, oraz iako Wojewodztwo Sandomirſkie dopoki podatek cła generalnego, kwarty, y żydowſkiego pogłownego do exekucyi nie przyidzie, przyrzeczeniem znieſienia pogłownego z Stanu Szlacheckiego, kontentowało ſię, tak y Wojewodztwa Wielkopolſkie, aby ſię z nim zgadzać chciały, obligował. A dla lepſzego tychże Woiewodztw pogłowne płacących upewnienia aby czas, kiedy to pogłowne ma uſtać, determinować, życzył. Na co ſamo Imc Pan Poninſki Poſeł Kaliſki z innemi niemal wſzyſtkiemi zgadzaiąc ſię, aby tylko 3. raty pogłownego ieſzcze Wojewodztwa zapłaciły, nim exekucya pomienionych uſtanowionych podatkow do ſkutku przyidzie, decydował. Zabrał potym głos Imc Pan Małachowſki Poſeł Sieradzki y znieſienie pogłownego, ponieważ z poſtanowionych podatkow iaka do ſkarbu będzie proweniencya, nie wiadomo, do przyſzłego Seymu po Koronacyi radził zatrzymać, na co niemal wſzyſcy nie pozwolili, y Seſſya za rekwizycyą Xięcia Imci Prymaſa do iutra ſolwowana.

SESSYA DWUDZIESTA CZWARTA
Dnia 5. Mieſiąca Czerwca.

PO zagaieniu Seſſyi przez Xcia Imci Marſzałka zabrał głos Imc Pan Szadurſki Poſeł Inflantſki, w ktorym *Deſiderium* Wojewodztwa ſwego względem Dobr dziedzicznych *poſt Hoſticum* w lenność podawanych, przekładał, y o przeczytanie *eo Nomine* projektu, ktory podawał, dopraſzał ſię. A Imc Pan Kaſztelan Poznańſki, lubo w nieſioną Materyą ſądził bydź potrzebną decyzyi, aby wprzod zaczęty na dniu wczorayſzym projekt cła generalnego dnia dziſieyſzego expedyowany był, domawiał ſię. A kiedy Imc Pan Dłuſki Poſeł Inflantſki perſwadował, aby gdy projekt pomieniony na dniu wczorayſzym zaczęty, ieſzcze w korrekcie nie wygotowany, tym czaſem Imci Pana Szadurſkiego był przeczytany; zgodzili ſię na to wſzyſcy y tenże projekt Imci Pana Szadurſkiego przeczytany, y za zezwoleniem Stanow zoſtał podpiſany. Potym Imc Pan Sekretarz Seymowy

czytany już projekt na dniu wczorayſzym cła generalnego poprawiany powtorzył, po przeczytaniu ktorego zabrał głoś Imc Pan Gomulinſki Poſeł Łęczycki, y o znieſienie pogłownego z Stanu Szlacheckiego dopominaiąc ſię, ieżeli też podatki cła generalnego y inne miały bydź uchwalone na zaſtąpienie pogłownego Szlacheckiego, na poſtanowienie ich deklarował ſię pozwolić, pomiaru iednak Kommiſſyi Ekonomiczney tych podatkow nie dozwalaiąc, y ieżeliby inaczey ſię ſtać miało, oświadczył ſię raczey przy dawnym pogłownego zoſtać płacenia ciężarze. A Imc Pan Dłuſki Poſeł Inflantſki obiaśniaiąc że Prowincya Wielko-Polſka 650382. á Mało-Polſka 960997. zł. Polſkich płaci, y że ta Prowincya Mało-Polſka rownie o ulgę od tegoż podatku dopraſza ſię, ktora bez naſtąpienia Kommiſſyi Ekonomiczney wziąć ſkutku nie może; radził przeto aby na opiſaniu tego *acquieſcere* projektu, ile kiedy przez niego dogodzi ſię żądzom Woiewodztw uſtawicznie w inſtrukcyach zalecanym, o ulgę od pogłownego Szlacheckiego ſtaraiących ſię, y o podpiſanie tegoż projektu dopraſzał ſię. Imc Pan Soſnowſki Poſeł Brzeſki Lit. dzieło projektu przez Imc Xiędza Szeptyckiego Biſkupa *Płockiego* y innych do tego delegowanych zrobione pochwaliwſzy, aby do podpiſania namienionego przyſtąpić projektu, obligował; á iako budynek kto nowy ſtawiaiący nie wprzod ſtary demoliuie, ażby wprzod nowy wyſtawił, tak y w ułożeniu cła generalnego należy pretendować, aż wprzod proweniencya tychże podatkow będzie wiadoma, *quo fine* że Kommiſſya Ekonomiczna *die prima Auguſti* zacząc ſię maiąca o teyże proweniencyi nas uwiadomi y Seym potym approbować ią będzie, doniosł Stanom Rpltey. Zabrał głos Imc Pan Koſsowſki Poſeł Brzeſki Kujawſki y uſiłowania Imci Pana Gomolinſkiego *Poſła* Łęczyckiego, reſpektem znieſienia pogłownego pochwalaiąc, Woyſka iednak według konſtytucyi 1717. radził płacić, ponieważ na proweniencyi nowego podatku nie wiele zwiękſzoney, nie życzył ſię zaſadzać, cło bowiem generalne lubo *ex parte* iego *proventus* będą aukcyonowane, z inney ſtrony przez defalkowanie Kupcom procentow zmnieyſzone będzie y pogłowne żydowſkie do dwochkroć ſto tyſięcy teraz wynoſzące, ledwie, iak ſię ſpodziewał, do drugich dwochkroć ſto tyſięcy zł. Polſkich zaukcyonować ſię mogące, że te iako y podatek kwarty nie wyſtarczą na zaſtąpienie pogłownego, dowodził; dla tego determinowanego już w projekcie wſpomnionym za lat 2. od płacy pogłownego uwolnienia nie życzył ſię trzymać, ponieważ nie płacąc po tych dwoch latach pogłowne, á z pomienionych nowych podatkow, doſtarczaiących nie maiąc proweniencyi, zadłużyć ſię Woyſku y z nim domową mieć woynę trafić by ſię mogło, á więc raczey na pokazanie ſię tych nowych podatkow proweniencyi z znieſieniem podatkow pogłownego perſwadował zatrzymać ſię, ktora ieżeli na zaſtąpienie iego zupełnie nie wyſtarczy, to przynaymniey na allewiacyą ſłużyć mu będzie, *qua in materia* że Kommiſſyą Ekonomiczną potrzebną bydź decydował o podpiſanie więc tegoż projektu domowił ſię. A kiedy iedni w teyże materyi o *Turnum*, drudzy o podpiſanie projektu dopominali ſię, Xiąże Imc Prymas ſkarżąc ſię, że przez kilku-

naſtu przeczących takowe ku końcu Seymu naſtępuią trudności, pozwolił nakoniec na *Turnum*, y pytaiąc ſię w koley Senatu odebrał generalne na podpiſanie czytanego projektu zezwolenie, z czego y Ichmść Panowie Poſłowie wziąwſzy przykład *uno labio* na podpis tego projektu zezwolili, y projekt podpiſany, za ktorą iednomyślność Xiąże Imc Prymas podziękowawſzy, projekt kwartę z prowentow Krolewczyzn, ſprawiedliwą naznaczaiący Imci Panu Sekretarzowi Seymowemu przeczytać kazał, po ktorego przeczytaniu y oświadczoney od wſzyſtkich na podpiſanie tegoż projektu zgodzie, zabrał głos Imc Pan Gozdzki Woiewoda *Podlaſki*, y aby do tego podatku kwarty nie *ſub titulo* iey, ale *ſub titulo ſubſidii Charitativi* y Ichmść XX. Biſkupi y XX. inni Duchowni, dobra Rpltey poſſyduiący, takiż podatek kontrybuowali, perſwadował, y Ichmość Xięży Biſkupow y innych Duchownych *ad contribuendum* rownego z dobr Duchownych z Stanem Swieckim podatku Imięniem Rpltey upraſzał, Xcia Imci Prymaſa dla niedoſtarczaiących przy powadze Prymacyalney prowentow y dużych expens, od tey kontrybucyi excypuiąc. Xiąże Marſzałek pytaiąc ſię czyli by była zgoda na podpiſanie czytanego *immediatè* projektu y odebrawſzy generalne zezwolenie podpiſał go z Xięciem Jegomością Prymaſem. Imc Pan Męcinſki Poſeł Wieluńſki iako Staroſtą Grodowym y pogranicznym będący, proſił aby go uwolnić od kwarty, albo aby mu *fundum* ze ſkarbu obmyślić, na ſprawowanie iego urzędu przy pograniczu gdzie ani złych pieniędzy do Polſki wozić, ani dobrych wywozić obligowany ieſt nie dopuſzczać, do czego gdy expens na ludzi ieſt potrzebny, czytał więc projekt ſwoy *eo nomine* ułożony, ażeby mu ze ſkarbu corocznie na 60. ludzi pewną kwotę płacono. Zabrał głos Imc Pan Młocki Poſeł Zakroczymſki y dobrowolność Stanu Szlacheckiego nie znioſſzy z ſiebie iednego podatku przez przyięcie drugich, oczywiście dowodząc, aby Ichmość XX. Biſkupi y inni Duchowni dobra Rpltey poſſyduiący chcieli także rowny iak z Krolewczyzn *contribuere* podatek y przykład z ſiebie miłości Oyczyzny dali, w zdaniu ſwoim upraſzał. Co ſamo Ichmść Panowie Borzęcki Ruſki, Potocki y Golejowſki Haliccy Poſłowie w zdaniach ſwoich, upraſzaiąc Ichmosciow XX. Biſkupow, Xcia Imci Prymaſa excypuiąc, oswiadczyli. A Imć Pan Bukowſki Poſeł Buſki po podpiſanym kwarty projekcie nie widząc już pory Ichmciow XX. Biſkupow do takoweyże płacy obowięzywać pogłownego więc z nich w tenczas kiedy ſię z niego Stan Szlachecki uwolnić, nieznośić decydował. Zabrał głos Imc Pan Koſſowſki Poſeł Brzeſki Kujawſki, y daiąc miłości Duchowieńſtwa ku Oyczyznie świadectwo, że ſię to zawſze *in calamitatibus* do podatkow zwykło przykładać, cytuiąc tudzież konſtytucyą 1717. *vigore* ktorey lepſzy los padł na żydow, niż na Duchowieńſtwo, albowiem żydźi 230000. Duchowni zaś trzykroć kilkadzieſiąt tyſięcy *contribuere* dotąd zwykli, obligował więc aby nie *modo impoſitionis*, ale raczey *modo ſubſidii charitativi* proſić ich o to przykładanie ſię do podatku, o ktore wprzod *ad Urbem* toż Duchowieńſtwo *recurrere* zwykło. A Imc Pan Woiewoda Podlaſki zabrawſzy głos powtorzył wnoſzenie ſwoie, aby Ichmość Xięża Biſkupi *ſub-*

ſidium charitativum, podobnego iak Swiecki Stan z Staroſtw podatku, ż dobr Duchownych *contribuere* raczyli, wczym ſię do Rzymu nie wi- dział racyi referować, gdyż ten podatek że nie z ſwych oſob, ale z dobr, rownie iak y inne Swieckie w Polſzcze będących dawaliby.

Zabrał głos potym Imc Pan Sapieha Woiewoda Połocki y do *ſubſidium charitativum* Ichmościow Xięży Biſkupow obliguiąc, aby do projektow wygotowanych projekt *ultimæ conſumentiæ* był ułożony, tudzież penſye Ichmościow Panow Hetmanow, Podſkarbich Stra- żnikow, y Obożnych, wſzyſtkich tak Koronnych iako y Lit. do pro- wentow ſkarbu Koronnego były włączone, á miaſto tych Staroſtw *ad proportionem* do tychże urzędow były inkorporowane, oraz aby *Lex ſumptuaria* reaſſumowana y do exekucyi przyprowadzona była, w zdaniu ſwoim doradził. A potym za perſwazyą Imci Pana Kra- jewſkiego, ponieważ projekt o Duchownych podatkach ieſzcze nie był wygotowány, projekt pogłownego żydowſkiego Imc Pan Sekre- tarz Seymowy przeczytał, po ktorego przeczytaniu gdy iedni chcieli mieć pogłownego od żydow co Rok głowa na głowę po zł. 3. á dru- dzy po zł. 2. *ſuper exquirenda in eadem materia pluralitate* *turnus* naſtąpił, y na zł. 2. pogłownego Sęnatorſkich kreſek 16. Poſelſkich 66. przeciwko Senatorſkim 13. Poſelſkim 36. na zł. 3. podatku da- nym, znalazła ſię *pluralitas*, y po zł. dwa podatek poſtanowiony, y projekt podpiſany. Zabrał głos Xiąże Imc Kanclerz Lit. y proje- kta przez Delegatow Ichmościow uformowanę od Stanow ſkonfede- rowanych approbowane ſądząc bydź Oyczyźnie za użyteczne, aby podobne do Xięſtwa Lit. uformować, zdaniem ſwoim oſądził, á iako będąc Miniſtrem Xięſtwa Lit. Miaſtom teyże Prowincyi pomagać twierdził ſię bydź obligowanym, tak kiedy projekt *favore* tychże Miaſt *ab exofficiis* ie uwalniaiący legacye y teſtamenta z umnieyſze- niem ſubſtancyi Mieyſkich y zubożeniem Miaſt naſtępuiące kaſſuiący iuż miał uformowany, y od Senatorow y Poſłow Lit. approbowany, o approbacyą tegoż od Poſłow y Senatorow Koronnych dopraſzał ſię, y do przeczytania Sekretarzowi Seymowemu oddał. Po przeczy- taniu ktorego gdy wſzyſcy odpowiedzieli zgoda, ieden Imc Pan Zy- berg Poſeł Inflantſki odezwał ſię, y poſſeſſyi Duchownych rożność explikuiąc, iedne na fundamencie konſtytucyi 1677. naſtąpione, drugie Aſſeſſorſkiemi Dekretami approbowane, aby przeto legacye teſtamen- tu w zględem poſſeſſyi nabytych Duchownych *pro cognitione* do *Kom- miſſyi* oddalone były, *favore* Duchownych domawiał ſię. A Xiąże Jegomość Prymas *in ordine* podpiſania projektu tegoż przez Xięcia Imci Kanclerza podanego Seſſyą na dźień iutrzeyſzy ſolwować zale- cił y tak ſolwowana była.

SESSYA DWUDZIESTA PIĄTA
Dnia 6. Mieſiąca Czerwca.

XIąże Imc Marſzałek od pytania ſię Stanow Rpltey czyliby zezwa- lały na podpiſanie projektu do Miaſt Litewſkich ściągaiącego ſię

na dniu wczorayſzym przeczytanego, zagaił Seſſyą. Odpowiedzieli wſzyſcy zgoda. A Imc *P*an Rzewuſki *P*oſeł Halicki o podobny pro- jekt dla Miaſt Koronnych upraſzał. Xiąże Imc *P*rymas aby ku koń- cowi przynaymniey do dobrego porządku przyſtąpiwſzy ieden dru- giemu nie przeſzkadzaiąc y z mieyſca ſię nie ruſzaiąc co naypilniey- ſze materye kończyć, á inne na Seym *exorbitantiarum*, o ktorego zło- żenie przyſzłego Monarchy proſić będzie należało, odeſłać, oraz aby po uſpokoioney materyi ſkarbu Kor. materya ſkarbu Lit. do decydowa- nia wzięta była, w mowie ſwoiey upraſzał. A Xże Imć Marſzałek powtor- nie o zgodę na podpiſanie projektu *relativè* do Miaſt Lit. pytał ſię, na co gdy odpowiedziano zgoda, Xiąże Imc Prymas Imci X. Maſſalſkiego Bi- ſkupa Wileńſkiego *exquirebat ſenſum*, iako *loci ordinarium* Prowin- cyi Lit. czyliby w pomienionym projekcie *Juribus Eccleſiaſticis* nie- widział co przeciwnego? Imc Xiądz Maſſalſki Biſkup Wileńſki na uformowany projekt, y przez Xięſtwo Lit. akceptowany zgodziwſzy ſię, y połowę tych (ktore *contra conſtitutionem* 1726ti. naſtąpiły) le- gacyi *ultra expenſas reparationis pro parte* Duchowieńſtwa przyznaie, oſtrzegłſzy, projekt ten do ſamego ieſzcze Xcia Imci Prymaſa roz- trząśnienia oddaiąc podpiſać go pozwolił. Potym za rekwizycyą Imci Pana *P*oniatowſkiego P. ſla Warſzawſkiego podobny *relativè* do Miaſt Koronnych projekt wſzyſtkie Prawa ich konfirmuiący, y wſzy- ſtkie jurysdykcye przy Miaſtach będące *vigore* Konſtytucyi 1659. *Titt.* aſſekuracya Miaſt, kaſſuiący (*cœtera in projecto*) oraz reſpektem ſtancyi rozdawania podczas Elekcyi Marſzałkom moc daiący Imc *P*an Sekretarz Seymowy przeczytał. *P*o ktorego przeczytaniu za- brał głos Imc Xiądz Bajer Biſkup Chełmińſki, przypominaiąc Sta- nom Rpltey, że do ułożenia projektu *relativè* do Miaſt Koronnych od Xcia Imci Prymaſa z innemi był delegowany, y że projekt wzglę- dem tych że Miaſt Koronnych dopiero przeczytany, nie był ich dzie- łem, upraſzał, aby przez niego ułożony projekt w ktorym nie tylko tę co w pomienionym projekcie przez Imci *P*ana Sekretarza prze- czytanym, ale też y inſze (do ktorych układania y roztrząśnienia, wiadomego tak Swieckich Praw iako y Kanonow, Biſkupa potrzebna była przytomność) znaydowały ſię materye; przeczytać. *In quem ſen- ſum* Imc Pan Zbiiewſki Kaſztelan Kaliſki iako rownie do układania pro- jektu o Miaſtach z Imcią X. Biſkupem Chełmińſkim delegowany idąc, o przeczytanie od ſiebie uformowanego projektu domawiał ſię. Czy- tał przeto Imc Pan Sekretarz Seymowy ułożony od tychże, to ieſt: Imci Xiędza Biſkupa Chełmińſkiego y innych Delegatow o Miaſtach projekt, po ktorego przeczytaniu, gdy iedni pierwſzy, drudzy powtor- ny uſiłowali mieć podpiſany, Xiąże Imc Prymas pytaiąc ſię Stanow, ieżeliby mogł pierwſzy podpiſać, á drugi Xiędza Biſkupa Chełmiń- ſkiego projekt Imci Panu Sekretarzowi Seymowemu do konfronto- wania, y dla przydania, coby w pierwſzym nie doſtawało, oddać, *aſſen- ſum* Stanow na to odebrał, y projekta tak Litewſki iako y pierwſzy Kor. z Xciem Imcią Marſzałkiem podpiſał. Zabrał głos Xiąże Imc Kanclerz W. Lit. y uſtawy Stanow Rpltey teraznieyſzego Seymu, że przez obmyślenie nowych podatkow Stan Szlachecki w Koronie

od pogłownego á w Litwie, wolny ſpodziewa ſię bydź od pła-
cenia podymnego, ſądząc bydź z pożytkiem naſtąpione, ra-
dził aby ieſzcze, ſprawiedliwośći Swiętey w jurysdykcyach
uczynić poprawę; á iako jurysdykcyą ſądow aſſeſſorſkich *per
reverentiam Troni* rozumiał bydź pierwſzą, tak poprawę iey do de-
cyzyi podaiąc wymienił prerogatywy Kanclerzow, że tych rozſądek
reſpektem dobr Krolewſkich y Poſſeſſorow ich, iako też Miaſt, nie
ieſt od nikogo dependuiący, y że decyzya przy nich ſamych zoſtaie
definitiva, ale kiedy ſądy relacyine J. K. Mci *ad pluralitatem* agitować
ſię zwykły, tak chociaż z ſprawiedliwych ſwoich przez trakt *Mi-
niſterii ſui* manifeſtował ſię dekretow, z tym wſzyſtkim, aby kiedy ta
prerogatywa nie była *in poſterum* uciążliwa, radził aby ſentencye ſą-
dow Aſſeſſorſkich nie *ad deciſionem* tylko Kanclerza, ale *ad pluralita-
tem* Aſſeſſorow, wypadały; oczym aby *delegatis ad pacta Conventa* dla
ukoncertowania tego zalecić, Stany Rpltey obligował, y *eo nomine*
projekt do przeczytania Imci Panu Sekretarzowi Seymowemu oddał.
Po ktorego przeczytaniu zabrał głos Imc Pan Bukowſki Poſeł Buſki,
y wyznaiąc oſobliwſzą miłość ku dobru Oyczyzny Xcia Imci Kancle-
rza, że dla niey y prerogatywom ſwoim uymę czynić pozwala, wſpo-
mniał y zaſługi ś. p. Imci Pana Małachowſkiego Kanclerza Kor. y
ſprawiedliwości ś. pilną adminiſtracyą, y aby dekret Trybunału Lu-
belſkiego z uymą powagi Aſſeſſorſkiey naſtąpiony, mocą teraźniey-
ſzego Seymu ſkaſſować, Stanow Rpltey upraſzał, y *eo fine* projekt
przeczytał, ktory za zgodą wſzyſtkich zaraz zoſtał podpiſany. Imc
Pan Sośnowſki Poſeł Brzeſki Lit. uczyniwſzy podobną, iak Imc Pan
Bukowſki, Xciu Imci Kanclerzowi Lit. *pro magnanimitate* rekognicyą,
o przyczynienie ſię do Stolicy Apoſtolſkiey od Stanow Rpltey za
Imcią Xiędzem Biſkupem Wileńſkim, ażeby tak dla ozdoby Prowin-
cyi Lit. iako też przez zaſzczyt oſobiſtych cnot, J. W. Imc X. Maſſal-
ſki Biſkup, Wileńſki, Arcy-Biſkupią był uczczony doſtoynością, z obo-
bowiązku inſtrukcyi ſwoiey, Stanow Rpltey ſuplikował. Imc Pan
Rzewuſki Poſeł Halicki przyznaiąc oſobliwſzą cnotę Xciu Imci Kan-
clerzowi Lit. że dla oſtrzeżenia *in poſterum* ſprawiedliwości ś. do ſą-
dow Kanclerſkich *pluralitatem* przyimuie, konkludował: aby y inni
Ichmość Panowie *pacis & belli* Miniſtrowie wziąwſzy przykład z nie-
go toż ſamo uczynili. Zabrał potym głos Imc Pan Tyzenhauz
Poſeł Grodzieńſki y wſpomniawſzy Unią Xięſtwa Lit. z Koroną, że ta
na fundamencie porownania w prerogatywach Prowińcyi Lit. z Pol-
ſkiemi ieſt naſtąpiona, dopraſzał ſię, aby ponieważ Prowincye Pol-
ſkie, każda z nich ma ſwoiego Arcy-Biſkupa, Xięſtwo także Litewſkie
za interpozycyą Stanow Rpltey wyrobionym od Stolicy Apoſtolſkiey
dla Imci Xiędza Biſkupa Wileńſkiego Arcy-Biſkupim doſtoieńſtwem,
rowną było zaſzezycone godnością, z ktorą y podwyżſzenie Krzeſłá
właściwie łączyć by ſię powinno; Co że tak *eo motivo* prędſzego dla
Prowincyi Lit. w ſprawach Duchownych, przez appellacyą z innych
Dyecezyi Litewſkich do Metropolii Wileńſkiey iść mogących, ſpra-
wiedliwości doſtąpienia, iako też z praktykowaney Prowincyi Pol-
ſkich ku Xięſtwu Litewſkiemu pozwolonych rownych *pacis & Belli*
Miniſtrowſkich urzędow y oſtrzeżonych na Seymach głoſow alternaty

miłości, powinnoby bydź pozwolono, nie zawodną czyniąc ſobie na-
dzieię, prejekt *eo nomine* uſiłował przeczytać. Ale gdy tak Imci Pa-
na Sośnowſkiego Poſła Brzeſkiego Lit. iako też y iego illacyi wielu
Ichmościow Panow Poſłow kontradykowało; Zabrał głos Imc Pan
Dziedoſzycki Poſeł Halicki, ktory *magnanimitati* Xcia Imci Kancle-
rza: że dla dobra Oyczyzny, do ferowania dekretow Aſſeſſorſkich
przypuſzczaiąc *pluralitatem* ſwoiey ubliżać raczy powadze, należytą
czyniąc rekognicyą, wnieſioną materyą prokurowania Xięſtwu Lit.
Arcy-Biſkupiey doſtoyności, na dalſzy czas oddalić radził, á materyą
o ſądach Kanclerſkich, iako też poprawy w Trybunałach y innych
ſubſeliach ſprawiedliwości, kontynuować y kończyć za rzecz potrze-
bnieyſzą oſądził, y projekt o tychże Trybunałach do ktorego ułoże-
nia z innemi był delegowany, przeczytać Stanom Rpltey propono-
wał. *In quem ſenſum* y Imc Pan Jezierſki Poſeł Lubelſki idąc, o-
świadczywſzy pokazaną ku Oyczyznie Xcia Imci Kanclerza przychyl-
ność że dla dobra iey właſney ubliżać raczy powadze, poprawę ſpra-
wiedliwości Stanom Rpltey rekomendował. A Xiąże Imc Prymas
wyraziwſzy temuż Xciu Imci Kanclerzowi Lit. podobną wdzięczność,
czyliby projekt przez niego podany miał podpiſać; pytał ſię Stanow
Rpltey, na co niemal od wſzyſtkich Senatorow y Poſłow odbieraiąc
zezwolenie, dla ułatwienia iednak wnieſioney materyi prokurowania
Arcy Biſkupſtwa Wileńſkiego ſolwować ſeſſyą zalecił, y ſeſſya ſolwo-
wana na dzień iutrzeyſzy.

SESSYA DWUDZIFSTA SZOSTA
Dnia 7. Czerwca,

Xiąże Imc Marſzałek po zagaieniu ſeſſyi dał głos Imci Panu Wal-
knowſkiemu Poſłowi Poznańſkiemu, ktoremu gdy Poſłowie Li-
tewſcy chcąc ſwoy interes Arcy-Biſkupſtwa promowować, mowić prze-
ſzkadzali, zabrał głos Xiąże Imc Marſzałek, y przełożywſzy zgorſze-
nie, że ta Izba, ktora ſię dobrą radą y w zaiemnością rządzić powinna,
tłumem y ſilącemi agituie ſię pierſiami, ktore wolnego głoſu tamo-
wać nie powinny, dał głos powtore Imci Panu Walknowſkiemu kto-
ry o kollizyach miedzy ſądami Marſzałkowſkiemi y Kapturowemi
Stanom Rpltey w krotkich ſłowach donioſłſzy, projekt do ułatwienia
ich *eo nomine* ułożony uſiłował przeczytać, ale podobnie, iak pierwey
od Prowincyi Litewſkiey było mu przeſzkodzono. Zabrał głos Imc
Xiądz Maſſalſki Biſkup Wileńſki, ktory lubo żaląc ſię na dotkliwość
Xięſtwu Litewſkiemu przez nie dopuſzczenie iego Poſłom promo-
wować to, o co ſię domawiać *ex nexu* inſtrukcyi obowiązani byli, u-
czynioną; iednak, przekładaiąc dobro Publiczne nad tęż dotkliwość,
obligował Xięſtwo Litewſkie aby dzień dziſieyſzy intereſſom Prowin-
cyi Polſkich pozwoliło, á dnia iutrzeyſzego za to ſwoie projekta pro-
mowować mogło. Imc Pan Stadnicki Poſeł Podolſki przymawia-
iąc ſię do ugruntowania ſprawiedliwości, áby o poprawie iey projekt
ante omnia czytać, domawiał ſię. Imc Pan Poniatowſki Poſeł War-

ſzawſki, aby projekt Imci Pana Walknowſkiego Poſła Poznańſkiego podany, był przeczytany, Stany Rpltey obligował. Imc Pan Malicki Poſeł Buſki ſtoſuiąc ſię do decyzyi Xcia Imci *Prymaſa* y one zachować perſwaduiąc, aby zaczęte materye bez przerywania kończyć, y ſobie nie przeſzkadzać, tymże Stanom perſwadował. Czytał potym Imć Pan Sekretarz Seymowy Projekt, mocą ktorego *tam juris quam facti*, Sprawy Ziemſkie do ſądow Kapturowych *á Patrati criminis* w okręgu Warſzawy do ſądow Marſzałkowſkich *K*oronnych należeć maią, wyiąwſzy z nich Szlachtę, ktorzy *in recenti crimine* złapani w ſądach Kapturowych ſądzeni bydź powinni, y ten projekt za zgodą *S*tanow ieſt podpiſany. Po ſkończonym tym projekcie czytał Imc Pan Sekretarz Seymowy kilka projektow: pierwſzy o Trybunale *P*olſkim w Małey y Wielkiey Polſzcze, ieden od drugiego oſobliwym y rozdwoionym; drugi o wſtępuiącey do Zakonu Szlacheckiey młodzi, dzieſiątą częścią taxy ſubſtancyi kontentować ſię powinney. Trzeci o Generale Mazowieckim y Rawſkim, aby każde z alternaty Ziemie u ſiebie obierały Deputatow. Czwarty, Regeſtra Spraw, iakie ſię iedne po drugich, y ktore, po ktorych, Woiewodztwa ſądzić powinny, dyſponuiący. Do ktorych przymawiaiąc ſię Imc Pan Dobiecki *P*oſeł Sandomirſki, radził pierwey początkową ſprawiedliwość Ziemſtw y Grodow mieć okryśloną, á dopiero potym o Trybunałach decydować, projekt w ſzczegulności do Woiewodztwa Sandomirſkiego reſpektem ſądow Ziemſkich y Grodzkich ułożony podał do przeczytania Imci Panu Sekretarzowi Seymowemu, á po przeczytaniu o podpiſanie iego, iako w ſzczegulności, nic *generalitati* Praw nie ſzkodzącego upraſzał. To ſamo y Imc Pan Borzęcki Poſeł Ruſki w ſzczegulności o ſądach Generału Ruſkiego promowuiąc, projekt ułożony przeczytał. A Imc Pan Kobierzycki Poſeł Sieradzki, aby Trybunału Kor. nie d..ić, albowiem ſtałoby ſię przez to *judicium particulare*, tudzież aby Ziemſtw zwyczaynych w Trybunałach nie odmieniać, ale raczey Trybunału czaſu przedłużyć, zdaniem ſwoim oſądził. A Imc Pan Koſſowſki Poſeł Łęczycki projekt *de foro* podaiąc, proſił aby go przeczytać. Xiąże zaś Imc Marſzałek życzył bardziey o projekt w Generalności reſpektem ſprawiedliwości zgodzić ſię y ſkończyć, á dopiero potym żeby każde Woiewodztwo ſwoie *deſideria* podawało, A Xiąże Imc Prymas, aby, kiedy tak wiele wnieſiono projektow, tak dla porozumienia ich, żeby ie przez Prowincye wziąć do roztrząśnienia, Stanom Rpltey doradził. Zabrał głos potym Imc Pan Kuczyńſki *P*oſeł Mielnicki, y aby ponieważ Woiewodztwo Ruſkie o przymnożenie Poſła z Powiatu Zydaczewſkiego illacyą uczyniło; tak żeby y Woiewodztwo Podlaſkie w każdey Ziemi po iednym Deputacie mogło ſobie obierać, projekt *eo nomine* przeczytał. Zabrał potym głos Imc Pan Zamoyſki Woiewoda Inowrocławſki w te ſłowa:

„Będąc wyznaczonym do Woyſkowych intereſſow, remonſtrować mu-
„ſzę Prześwietnym Stanom ſkonfederowanym Rpltey, że naypierwſzy
„punkt do ich rezolucyi zachodzi, względem uſtanowiania tegoż Woy-
„ſka Kommendy. Miałem w uwadze, ieżeli Seym konwokacyi ze
„dwoch Stanow złożony, może meliorować, co iuż od trzech Stanow

„ułożonego, niewiem iakim ſpoſobem Imięniem trzeciego Stanu ty-
„tułuiemy Nayiaśnieyſzych Krolow: kiedy ani zatamowania obrad na-
„ſzych, ani odrzucenia od nas ułożonych uſtaw nie maią władzy, nie
„dyſputuymy o ſłowa, idźmy do iſtoty ſamey, mamy Prawo y zwy-
„czay poprawienia w tym czaſie exorbitancyi, coż może ſprawie-
„dliwiey należeć do tego, iak to, co wypadło z praw obrębu, albo nie-
„dość ieſzcze doſtatecznie opiſane. Mamy Prawo opiſywania Kro-
„low á Panow naſzych, za coż kweſtyonować władzę opiſania Mini-
„ſtrow Sług Rpltey. Wolno nie obierać Krolow, á tym ſamym od-
„mienić rządy, ábydź nie ma wolno zmoderować władzy w Mini-
„ſtrach pochodzącey od Majeſtatu. Miałem w uwadze, że ile u-
„mnieyſzemy władzy Miniſtrom, tyle przydamy mocy Nayiaśniey-
„ſzym Krolom, tu zaraz zważać należy, ktoż poſtanawia Miniſtrow?
„toć władza Krolewſka złączona z Miniſtrowſką bydź może zgubą
„dla Rpltey, przyznać trzeba, że wakanſe to oddalali, to łączyli z
„Dworem Miniſtrow, przyznać trzeba, że mocą powierzoną ſobie
„Miniſtrowie wymagali na Krolach własność dyſtrybuty wakanſow.
„Zoſtaie tedy, żeby Rplta, álbo ſama obierała Krolow, Miniſtrow,
„albo Im od ſiebie przydała radę, obawiamy ſię, żeby rada złożo-
„na z kilkunaſtu oſob, y do czaſu nie była uięta faworem ode Dwo-
„ru, coż mowić dopiero o iedney Oſobie á uſtanowioney do śmieci.
„Wſzelkie defekta pochodzące z ułomności ludzi w Miniſtrach znay-
„dować ſię mogą, ale w uſtanowioney radzie y mieyſca y kommunika,
„cyi nie mają, przeciwnym zaś ſpoſobem niech będzie doſkonały,
„Miniſter, zapewne doſkonalſza iemu przydana rada, niech będzie
„pracowity Miniſter, zapewne pracowitſza rada. Daymy to, że
„w obraniu oſob do rady zawiodłaby ſię Rplta, to przynaymniey
„nie na wſzyſtkich, to przynaymniey do czaſu. Zawiodłſzy ſię to
„zaś na Niniſtrze ſwoim, zawodzi ſię zupełnie y na zawſze. Ze
„zupełnie zmnieyſzona władza Krolewſka, przez uſtanowione rady
„Miniſtrom, rzecz oczywiſta, kiedy *pluralitate* naſtępuiące decyzye
„dwie tylko wyznáczone Oſoby od Dworu mieć będą, á kilkana-
„ście od Rzeczypoſpolitey. Przyſtępuię do władzy Hetmańſkiey
„y zdaie mi ſię daleko większa od Krolewſkiey, Krol albowiem *in*
„*meteriis Status* nie decyduie bez Seymu, w pomnieyſzych matery-
„ach nie bez przydaney ſobie rady w ſądach *ad pluralitatem* łączy ſię
„*votorum*. Mowiąc w oſobności do każdego; dziedzictwa nam nie odbie-
„ra, bo ſą na to Trybunały, rozdanego nie kaſſuie *P*rzywileiu, bo
„ſą na to Aſſeſſorye, gdyby nawet kryminał pod bokiem iego po-
„pełnić przyſzło, to mi życia nie odbiera, bo ſą na to Marſzałko-
„wſkie ſądy. Łaſki Krolewſkie ſą także opiſane iedney oſobie dwoch
„urzędow dać nie wolno, iedney Familii dwoch Miniſteryow, ie-
„dney oſobie nad dwa Staroſtwa. Dała nawet władzą Rplta *Pry*-
„maſom ſwoim napomnienia Krolow, władza zaś Hetmańſka ſamą
„tylko obowiązana przyſięgą. Jeſt czego powinſzować W. X. Li-
„tewſkiemu, że wraz z ſobą ma złączonych Hetmanow, nam zaś
„przeciwnie ubolewać trzeba, że naſzych oddalonych od ſiebie ma-
„my. Widzi Rplta, iak ſą ſłabe Hetmanow obowiązki, kiedy do ta-
„kowych w początkach Seymu przyiść muſiała rezolucyi, widzi

„ ztąd y potrzebę z nas każdemu opatrzenia beſpieczeńſtwa.

Po ſkończonym tym głoſie tenże Imc Pan Woiewoda Inowrocławſki projekt referuiący ſię do mowy ſwoiey reſpektem okryślenia władzy Hetmańſkiey gotowy do przeczytania podał. A Imc *Pan* Kaſztelan Wileńſki Hetman W. Lit. *militando* za powagą Hetmańſką na głos Imci Pana Woiewody Inowrocławſkiego odpowiadáiąc radził tak *ex ratione novitatis* to czynic, iako też, że władza Hetmanow ieſt pod ſądem Rpltey, ktorą oſłabiwſzy, oſłabiłaby ſię Rplta y karność Woyſka w ſwoim nie byłaby rygorze; á zatym nie tylko na to niepozwalać, ale owſzem przeciwko takowym uſiłowaniom manifeſtować ſię oświadczył. A Imc Pan *P*iaſkowſki Poſeł Wołyńſki idąc *in ſenſum* Imci Pana Woiewody Inowrocławſkiego y cytuiąc konfederacyą Gołębſką y konſtytucyą 1717. przez ktore władza Ichmościow Panow Hetmanow była reformowana y okryślona, przeto wnoſił, z tego: że *ad præſens* kiedy Ichmość Panowie Hetmani Koronni od Rpltey *diſmembrati*, taż Ichmościow *P*anow Hetmanow *poteſtas* ſzkodząca Oyczyznie, może bydź opiſana, zdaniem ſwoim probował y o przeczytanie projektu Imci Pana Zamoyſkiego dopominał ſię. Imc Pan Chreptowicz Poſeł Grodzieńſki okoliczość tę opiſania władzy Hetmańſkiey iako rzecz wielkiey wagi, życzył wprzod roztrząſnąć y tak prędko iey nie konkludować, á raczey wnieſione wprzod materye zakończyć á nie zakończywſzy ich więcey nowych nie wnoſić. A Imc *P*an Rzewuſki *P*oſeł Halicki, że o władzy Hetmańſkiey teraz mowić y decydować właściwie należy, gdyż on ſam po oświadczonym dnia wczorayſzego reſpektem juryſdykcyi Kanclerſkich przez Xięcia Imci Kanclerza Lit. projekcie, o opiſaniu prerogatyw innych *Pacis & Belli* Miniſtrow zagaił, zdaniem ſwoim wnoſił; y o przeczytanie projektu przez Imci Pana Woiewodę Inowrocławſkiego podan go, dopomniał ſię. Zabrał głos Imc Pan Moſzczynſki Kaſztelan Inowrocławſki, y *ex motivis* władzy Krolow przez Stany Rycerſkie ſkonfederowane opiſać ſię mogącey, tudziez Imci *P*ana *P*odſkarbiego Koronnego prerogatyw w pewnych granicach okryślonych, na ktore ſię wſzyſcy zgodzili; oraz że y Xiąże Imc Kanclerz Lit. ſwoiey *non parcendo* powadze Miniſterya Pieczentarſkie w pewnych regułach mieć chce reformowane, władzą abſolutną Ichmosciow Panow Hetmanow także odmienić za rzecz oſądził ſprawiedliwą, á lubo przytomnych Ichmcw Panow Hetmanow Lit. nie poſzlakowaną wierność y nie przerwaną bydź uznawał ku Oyczyznie miłość, z tym wſzyſtkim gdy ich oſoby iako y inne Prawu smiertelności podpadaią, przeto zapobiegaiąc *in poſterum quibuſvis abuſibus*, żeby y oni na okryślenie zwierzchności Buław zezwolić raczyli, y projekt przez Imci Pana Woiewodę Inowrocławſkiego podany przeczytać pozwolili, przez miłość Oyczyzny upraſzał. Imc Pan Morſki Kaſztelan Przemyſki czas do poprawy rządow w Stanach zkonfederowanych Seymu teraznieyſzego, ſądząc bydź nayzdolnieyſzy iezeli przyſzłemu Krolowi rządzić maiącemu Rplta ma wolność *P*rawa ſtanowić, tym bardziey, tym, ktorzy dependuią od niey, ieſt *in poteſtate* ich prerogatyw opiſać reguły, zdaniem ſwoim oſądził. A kiedy władza Hetmanow Ko-

ronnych w czaſie teraznieyſzym naypotrzebnieyſzym Rpltey *renituie*, z powodu ktorey ſprzeciwienia ſię konſtytucyą Seymu teraznieyſzego ieſt im odebrana y Xciu Imci Woiewodzie Ruſkiemu oddana, á przeto ieżeli Rplta mogła ią od nich alienować, á zácoż w większe ią na potym poſłuſzeńſtwo zamienić by nie była wolna? *evidenter* to probował ſwoim dyſkurſem. Co zaś ſię tyczyło Ichmościow Panow Hetmanow Lit. iako ci w zgromadzonych Stanach przytomni nie byli przeciwko nich, ale ſą zawſze z niemi, więc żeby opiſanie zwierzchności Buławy naſtąpić teraz maiące, nic ſię do ich oſob nie ściągało w głoſie ſwoim *præcuſtodivit*. A ſkarżąc ſię na uciemiężenia y ſzkody przez Ichmościow PP. Hetmanow Kor. na Ruſi *ad præſens* w dobrach tak Szlacheckich, iako y innych czynione, o przeczytanie projektu Imci Pana Woiewody Inowrocławſkiego dopraſzał ſię. Zabrał głos Imc Pan Borzęcki Poſeł Ruſki y obiaśniaiąc dotkliwosć Rpltey, ktora za Dobrodzieyſtwa ſwoie niewdzięczność odbiera aby *in poſterum* podobney nie podpadała, oboſtrzyć ſobie beſpieczeńſtwo od niey to dependować rozumiał. A iako Imc *P*an Woiewoda Inowrocławſki zaſzczycony ſentymentami y dobrze życzący Oyczyznie Senator zbawienne zwykł zawſze przynoſić rady, tak projekt przez niego podany, ieſzcze nie przeczytany ſadził bydź doſkonały, przed podaniem ktorego że tenże Imc Pan Woiewoda Inowrocławſki nic w mowie ſwoiey nie wſpomniał, coby do ſkaſſowania Buławniczey zwierzchności, ale tylko ſzczegulnie do rozſądzenia iey w pewnych regułach dążyło, gdzieby y karność żołnierſka oboſtrzona była; przeto aby namieniony projekt był przeczytany (ktory do oſob Ichmościow *P*anow Hetmanow Lit. przytomnych iako w wierności Oyczyznie nieposżlakowanych namniey regulować ſię nie rozumiał) dopraſzał ſię. A Imc Pan Wawrzecki *P*oſeł Bracławſki wdzięczność Xciu Kanclerzowi Lit. y Imci Panu Woiewodzie Inowrocławſkiemu, za pokazany dowod miłości Oyczyzny, oświadczywſzy, nowości iednak bynaylepſze *in materiis ſtatus* nie beſpieczne bydź ſądził; á iako władza Hetmanow y jurysdykcye Aſſeſſorſkie nie były nagannie ſprawiane przykładem to Xcia Imci Kanclerza Lit. przez nie z pieczentowanie *Diplomatis* na Xięſtwo Kurlandzkie przeciwko *P*rawu naſtąpione, pokazanym dowodził, y że odmienione *Miniſteriorum P*rerogatywy, y ſpolnie władnące do nich przypuſzczone rady, łacnieyſzą by uięcia większości kreſek Krolom czyniły ſpoſobność, w mowie ſwoiey probuiąc, na oſtatek gdyby do tey reformy przyſtąpić zdawało ſię aby Miniſtrowie na Ołtarzu *P*raw władze ſwoie zoſtawiali, niech że by y Monarchowie przyſzli przepiſowi uſtaw poddali ſię, y to ſamo z Stanami Rpltey rozdawali, czym ſami do tych czas dyſponowali, wnoſił w mowie ſwoiey; á uſiłuiąc iednak aby zwierzchność Hetmánſka w zupełności ſwoiey dawney zoſtawała, czytał Prawo: że władza ich, nie tylko w prerogatywach ſwoich powinna bydź zachowana, ale też że iey nikomu uſtępować Hetmani nie powinni. Zabrał głos Imc Pan Jaklińſki Kaſztelan Oświecimſki y dowodząc, że *ex motivo* uſiłowania zepſucia manifeſtem rad teraźnieyſzych Seymowych, *ex parte* Imci Pana Hetmana W. *K.* naſtąpionego iemuż zwierzchność

Hetmańska od Stanow Rpltey na teraznieyszy Seym zgromadzonych, iest odebrana, y Komenda Xciu Imci Woiewodzie Ruskiemu oddana, żalił się, że projekt od Imci Pana Woiewody Inowrocławskiego podany, ieszczenie przeczytany, á iuż został potępiony, á przeto gdy *non præcedente scrutinio* żadnych rzeczy nie można naganiać, áby więc pomieniony Imci Pana Woiewody Inowrocławskiego projekt był przeczytany, domawiał się. Imc Pan Gurowski Poseł Poznański, y Imc Pan Bukowski Poseł Ruski, idąc *in sensum* przed sobą mowiących o przeczytanie projektu respektem opis nia władzy Hetmańskiey przez Imci Pana Woiewodę Inowrocławskiego podanego podobnie doprafzali się. A Imc Pan Giedroyć Poseł Wileński że władzy uprzywileiowaney Hetmanow nie można uymować, ani iey dwoić, y występki nie urząd karać, (przez uięcie ktorey w Woysku niekarność mogłaby nastąpić) punkt instrukcyi swoiey *ad hunc casum* applikuiąc w głosie swoim decydował. Zaś Imc Pan Poniatowski Poseł Warszawski na przeciwne projektowi Imci Pana Woiewody Inowrocławskiego głosy odpowiadaiąc z tym się oświadczył: iż znał to dobrze, że występki osob, nie urzędy karać potrzeba, ale kiedy natura zwierzchności absolutney Hetmanow daie sposobność, złego zażycia tey władzy, przeto dla uchylenia *in posterum* iakowego dla Oyczyzny z niey pochodzić mogącego niebespieczeństwa, władzą pomienioną Hetmanow w czasie teraźnieyszym w pewnych regułach okryśleć, y karność woyskową dostatecznie opisać, Stanom Rpltey życzył, *nihilominus* Ichmościow Panow Hetmanow Lit. iako dobrze życzących Oyczyznie żeby przy dawnych teyże zwierzchności *ad vitæ* ich *tempora* konserwować prerogatywach, za rzecz sprawiedliwą osądził y o przeczytanie projektu Imci Pana Woiewody Inowrocławskiego dopraszał się. Po Ktorego skończoney mowie, zabrał powtore głos Imc Pan Morski Kasztelan Przemyski, tudzież Imc Pan Bukowski Poseł Ruski y o przeczytanie projektu powtorzyli domagania swoie. A Xiąże Imc Prymas *in spe* zgodnieyszego *hac in materia* na dniu iutrzeyszym porozumienia się solwować Sessyą zalecił, y natym się dzisieysza skończyła Sessya.

SESSYA DWUDZIESTA OSMA
Dnia 8. Czerwca.

PO zagaieniu Sessyi Xiąże Imc Prymas pytał się czyliby wolno przeczytać było projekt Imci Pana Woiewody Inowrocławskiego?

Zabrał głos Imc Xiądz Biskup Wileński y żałuiąc dnia wczorayszego y onegdayszego prożnie strawionego, że na projekt Imci Pana Woiewody Inowrocławskiego, ktory na dniu wczorayszym wyniknął, iak z pierwszego zparzenia Xięstwo Litewskie przeczytać go nie pozwoliło. ile kiedy w propozycyach Xcia Imci Prymasa nic nie było o podobney wspomniono materyi, ale tylko Imc Pan Woiewoda Inowrocławski, w początkach Seymu teraznieyszego w swoiey napomniał mowie, tak gdy też Xięstwo Lit. y teraz nad pomienioną

materyą

materyą wielkiey wagi będącą reflektować się usiłuiąc, o kommunikacyą tego projektu dla tegoż Xięstwa upraszał. Na co gdy Xiąże Imc Prymas zgodził się, projekt pomieniony Imci Pana Woiewody Inowrocławskiego Imci Xiędzu Biskupowi Wileńskiemu dla Xięstwa Litewskiego do rozważenia się nad nim kommunikowany, á tym czasem projekt Kommissyi Ekonomiczney skarbu Litewskiego czytany był. Po przeczytaniu ktorego Imc Pan Sosnowski Poseł Brzeski L. projekt zamiany gruntu Susułowczyzna Szlacheckiego za grunt zieloney Łąki Krolewski w Starostwie Homelskim, iako też Imc Pan Bystry Poseł Zakroczymski projekt drugi podobney zamiany gruntow swoich w Xięstwie Litewskim Imci Panu Sekretarzowi Seymowemu podali. Zabrał głos Imc Pan Jeleński Poseł Możyrski y cytuiąc konstytucyą 1636. fol. 682. ktora dobra Uborc y Kamieńszczyznę do Kapituły Wileńskiey należące, do Powiatu Możyrskiego, wiecznemi czasy inkorporowała, o wdzieranie się Woiewodztwa Kijowskiego w granice tegoż Powiatu y o otrzymane w Grodzie Kijowskim iako też sądach Assessorskich Kor. *evocatorie* Dekreta, uskarżaiąc się, projekt też dekreta iako *in foro incompetenti* ferowane kassuiący, y dobra Kamieńszczyzna *cum attinentiis* do Powiatu Możyrskiego bydź należące uznaiący, podał; na ktory Ichmość Panowie Bracławscy á mianowicie Imc Pan Czasnowski, Imc Pan Chodkiewicz Zmudzki Posłowie nie pozwolili, ale żeby *pro cognitione* tego interessu *cum facultate finalis decisionis* Kommissya naznaczona była, dopominali się.

Zaś Imc Pan Jeleński Poseł Możyrski ponieważ Kommissya iuż raz była expedyowana konstytucya zwyż pomieniona approbowała y dobra Uborc y Kamieńszczyzna tak do powiatu Mozyrskiego iako y Kapituły Wileńskiey bydź należące przyznane, przeto wyznaczenie Kommissyi sądził bydź nie potrzebne y o przeczytanie projeku swego domawiał się. A Imc Pan Potocki Poseł Halicki że w tym interessie nie chodziło o wdzieranie się w Granice Powiatu Mozyrskiego y Dobra Uborc y Kamieńszczyznę, ale o wieś Mozary, y Szlachtę Mozarowskich, ktorzy że przedtym podczas wojen, pod protekcyą Kapituły Wileńskiey udawali się, dla tego tychże chcą teraz w chłopow obrocić, y wieś Mozary do Kapituły Wileńskiey przyłączyć, explikował, oraz żeby illacya Imci Pana Mozyrskiego skutku nie wzięła, obstaiąc przy krzywdzie Szlacheckiey dopominał się. Zabrał głos Imc Pan Wiśtouch Poseł Brzeski Lit. y ponieważ w ustanowieniu Kommissyi skarbowey iako też nowych podatkow kwarty y żydowskiego pogłownego y cła generalnego znacznych summ do skarbu Litewskiego będzie Prowencya, przeto áby te podatki ustanowić y z nich iako w Koronie z podobnych, podatek pogłownego ma bydź zastąpiony, ták też rownie y w Xięstwie Litewskim podatek podymnego był zawsze płacony, w głosie swoim pretendował y o przeczytanie projektu w tey materyi dopraszał. O co y Imc Pan Bychowiec Poseł Wołkowyski dopominał się. Czytano potym projekt od Imci Pana Jeleńskiego Posła Mozyrskiego respektem dobr Uborc y Kamieńszczyzna podany, na ktory Ichmość Panowie Bracławscy, Haliccy, Wołyńscy y Zmudzki Posłowie nie pozwolili. A Imc Pan

Ii Pia-

*P*iaſkowſki Poſeł Wołyńſki iako w konſtytucyi 1636. dobra Ubore y Kamieńſzczyznę do *P*owiatu Mozyrſkiego y Kapituły Wileńſkiey inkorporuiącey, o wſi Mozarach nic nie ieſt wſpomniono, tęż Konſtytucyą przeczytał, y przeto dla probowania czyli wieś Mozary, w Kommiſſyą pomienioną konſtytucyą approbowaney do Kapituły Wileńſkiey nal żącą uznana była? Kommiſſyą bydź potrzebną rozumiał, á na projekt Imci Pana Mozyrſkiego niezgadzał ſię. A Imç Xiądz Wodzińſki Biſkup Smoleńſki interes ten explikuiąc wyraził, że lubo wieś Mozary w Kommiſſyi expedyowaney y konſtytucyą 1636. approbowaney nie ieſt wymieniona, ale w funduſzu Kapituły Wileńſkiey ieſt wyrazknięta, á przeto o ſkaſſowanie dekretow Aſſeſſorſkich Kor. y Grodzkich Kijowſkich, y o przyznanie teyże Wſi Kapitule Wileńſkiey, na fundamencie wyż przerzeczoney konſtytucyi y Przywileiu funduſzowego dopominaiąc ſię, podpiſanie projektu konkludował. Zaś Imc Pan Hryniewiecki *P*oſeł Podolſki z wyrozumianych *pro & contra* kontrowerſyach Kommiſſyą *cum facultate finalis deciſionis* potrzebną bydź ſądził. Czytał potym Imc Pan Sekretarz Seymowy proiekt wyżey namieniony zamiany gruntow w Staroſtwie Homelſkim przez Imci Pana Soſnowſkiego podany, tudzież drugi Ichmościow Panow Oſkierkow dobr lennych w wieczyſte zamienionych iako też projekta kwarty z dobr Krolewſkich y Staroſtw, oraz cła generalnego w wielkim Xięſtwie Litewſkim po przeczytaniu ktorych też projekta ſą podpiſane. A potym Xiąże Imc Prymas dla poruzumienia y rozeznania pretenſyi miedzy Imc Xiędzem Metropolitą *Ritus Græci* Lwowſkim, y Obywatelami Woiewodztw Ruſkich zachodzących, z Senatu Senatorow, á Xiąże Imc Marſzałek z koła Rycerſkiego Poſłow wyznaczył, y Seſſya ſolwowana na dzień iutrzeyſzy.

SESSYA DWUDZIESTA OSMA
Dnia 9. Mieſiąca Czerwca.

PO zagaieniu Seſſyi przez Xcia Imci Marſzałka zabrał głoś Imc *P*an Burzyńſki Kaſztelan Smoleńſki, y iako przez nie dozwolenie przeczytania projektu reſpektem prokurowania Arcy-Biſkupiego dla Prowincyi Xięſtwa Lit. doſtoieńſtwa napiſanego toż Xięſtwo Lit. było urażone, tak zpowodu potrzeby ſądow Metropolii w teyże Prowincyi, tudzież porownania ſię w teyże prerogatywie z Prowincyami Kor. ile kiedy taż godnosć od Alexandra Krola na Biſkupa Wileńſkiego Pitagora była iuż włożona, y ſama tylko od Stolicy Rzymſkiey niedoſtawała approbacya, aby teraznieyſzy Imc Xiądz Maſſalſki Biſkup Wileńſki, tak z zaſług właſnych, iako też y dyſtyngwowanego Oyca ſwego, tąż doſtoynością był przyozdobiony, Stanom Rpltey przekładał y o przeczytanie namienionego projektu dopraſzał ſię. Imc Pan Morſki Kaſztelan Przemyſki, gorliwość Xięſtwa Lit. względem ſtarania ſię dla Prowincyi ſwoiey Arcy-Biſkupiey doſtoyności, do czego by ſię y Prowincye Koronne przyłożyć powinny, pochwaliwſzy, iednak kiedy w czaſie teraznieyſzym inne materye potrzebnieyſze

bnieyſze w propozycyach Xcia Imci Prymaſa wyrażone, á mianowicie materyą poprawy ſprawiedliwości nie odwłoczną mieć powinny decyzyą, y rozſądzenie; przeto do niey przyſtąpić radził naypierwey, na co żeby zgody wſzyſtkich nie było o *Turnum eo nomine* upominał ſię. Zabrał głos Imc Pan Pruſzanowſki *P*oſeł Rzeczycki y idąc *in ſenſum* Imci *P*ana Kaſztellana Smoleńſkiego o przeczytanie projektu reſpektem Arcy-Biſkupſtwa domowił ſię. A Imc Pan Suchorzewſki Poſeł Kaliſki, zaſzczyt pierwſzeńſtwa Xcia Imci Prymaſa w ktorym go Prawa 1593. y 1663. wywyżſzyły, chcąc mieć w zupełności utrzymany, prokurowania Arcy-Biſkupiey doſtoyności Xięſtwu Lit. dla uniknienia *in poſterum* iakowey mięſzania ſię w prerogatywy Prymacyalne wyniknąć mogącey (iako w innych *practicatur* okolicznościach) alternaty, nie życzył. Jeżeli zaś Xięſtwo Litewſkie nie maiąc Arcy Biſkupa ſwego, ma ſobie za krzywdę, toć y Prowincye dwie Koronne biorąc proporcyą, do iedney wſzczegulności Prowincyi Lit. za rowną znią *Pacis & Belli* maiące Miniſtrow, prerogatyw ſwoich w tey mierze wnoſić mogłyby ubliżenie, doſtatecznie to w ſwoim probował dyſkurſie, á lubo z oſoby teraznieyſzego Imci Xiędza Maſſalſkiego Biſkupa Wileńſkiego cnotami rządzącego ſię choćby tym doſtoieńſtwem Arcy-Biſkupim był przyozdobiony, żadney winy prerogatywom Prymacyalnym nie obawiał ſię niebeſpieczeńſtwa, iednak że w naſtępuiących po nim Arcy-Biſkupach Wileńſkich *ex vi* w rożnych okolicznościach praktykuiącey ſię Xięſtwa Litewſkiego z Koroną alternaty, mogłaby iakowa powagi prymacyalney wyniknąć ambicya, na żądania Xięſtwa Lit. takowey Arcy-Biſkupſtwa doſtoyności, y projekt pozwalać nie radził. Zabrał głos Imc Pan Drohoiewſki Poſeł Ruſki y wyznaiąc Xciu Imci Kanclerzowi Lit. powinne dzięki, że dla dobra Oyczyzny urząd Kanclerſtwa razem z Aſſeſſorami chce mieć ſprawowany, władze Hetmańſkie w podobnym radził zoſtawić rozrządzeniu. A lubo Xięſtwo Litewſkie od zwierzchności teraznieyſzych Hetmanow żadnego nie cierpi uciemiężenia, z tym wſzyſtkim kiedy ieſzcze takie znayduią ſię oſoby, ktore za dawnieyſzych Hetmanow krzywdy doznały, radził więc aby toż Xięſtwo na okryślenie w pewnych regułach tey władzy, zezwolić raczyło. A kiedy Rplta *ſupremò Dominiò ſuo* zwierzchnosć Ichmościom Panom Hetmanom Kor. mogła odebrać, wnoſił przeto z tego: że ią tym bardziey opiſać y reformować. A Imć Pan Tołoczko *P*oſeł Smoleńſki ponieważ Prowincye Koronne każda z nich ma ſwego Arcy-Biſkupa, przeto ażeby y Prowincya Litewſka także miała ſwoiego, *ex nexu* inſtrukcyi ſwoiey dopominał ſię, y o przeczytanie projektu domawaił ſię. Zaś Imc Pan Poniatowſki Poſeł Warſzawſki żądanie Xięſtwa Lit. za przyzwoite przyznaiąc, y doſtoyność pretendowaną Imci Xiędzu Biſkupowi Wileńſkiemu iako zacnemu, y cnoty w Oyczyznie dyſtyngwowanemu Prałatowi, za właściwą poczytuiąc, gdyby w tym pomoc iaką miał uczynić, łączyć z wielką ochotą do tego uſiłowania ſwoie oświadczył ſię, ale kiedy materye ſprawiedliwości poprawy y opiſanie władzy Hetmańſkiey uznawał bydź pierwſze, o nich więc decydować naypierwey radził,

albo na ostatek gdyby żgody powszechney na to nie było, tedy ktoraby z nich pierwsza decydowana miała bydź materya? o *Turnum* upraszał. Na co gdy w większości daleko przewyższaiącey zgadzali się Posłowie, zabrał głos Imc Pan Jabłonowski Kasztelan Wislicki, y władzą Hetmanow przeciwko możności Krolow, *ut altare contra altare* chcąc mieć utrzymaną, iako przez maxymę umnieyszania Krolom iednowładztwa więcey iak przez 200. lat Stany Rpltey rządząc się, przyszły do nikczemney niedołężności, tak gdyby ieszcze y zwierzchność Buław, nięta była większą Rpltey bezsilność ztąd nastąpić maiącą przepowiedział, y żeby dla samego utrzymania *inter Majestatem & Libertatem aequilibrium* władza Hetmanska w swoiey zachowana była zupełności, w swoim wnosił dyskursie. Xiąże Imc *P*rymas przypominaiąc, że dnia wczorayszego Xięstwo Lit projekt o rozrządzenie Buław napisany wzięło na reflexyą y namyślenie się, prosił Imci *P*ana Hetmana W. Lit. ażeby do przeczytania tegoż skłonił się projektu. Na co Imc *P*an Hetman W. Lit. odpowiadaiąc: że nie był o to rekwirowany, y w propozycyach od Xcia Imci *P*rymasa podanych naymnieyszey o tym nie było wzmianki, z wypełnienia obligacyi Xcia Imci *P*rymasa exkuzował się. A Xiąże Imc *P*rymas cytuiąc punkt trzeciey propozycyi o ubespieczeniu kraiu wewnętrznym y zewnętrznym, że ta materya, ponieważ Imc Pan Hetman W. Kor. od Stanow Rpltey odłączył się właściwie do tego punktu należy applikował na co Imc Pan Hetman, iż iako samemu Xciu Imci Prymasowi wiodomo było: że nigdy pod czas żadnego Interregnum o takich materyach nie pisano ustaw, tak, że y teraz o tym prawo uchwalać nie należy, odpowiedział. Imc Pan Zamoyski Woiewoda Inowrocławski iako był delegowany do ułożenia projektu w tey materyi czwarty punkt propozycyi przeczytał, ktory że o siłach Rpltey iest namieniaiący, właściwie więc należało, o komendzie y zwierzchności Woyskowey napisać projekt, ile kiedy z częstey daie się poznać praktyki, że nie iedna Rplta przez własne Woysk swoich zginęła siły; á kiedy wolno Rpltey dać y odebrać, kassować y postanowić, y nikomu z tego sprawiać się nie powinna, umawiał się przeto, za co projekt nie przeczytany był odrzucony? kiedy każdemu Senatorowi y Posłowi wolno iest promowować swoie desideria, na fundamencie czego o przeczytanie tegoż projektu dopominał się. A gdy potym zaraz Xiąże Iegomość Prymas zaczynał mowić y przeczytanie projektu promowować, á wielu Posłow z Prowincyi Lit. nie zgadzaiąc się na czytanie projektu tegoż, dyskurs Xciu Imci Prymasowi przerwali. Odezwał się *inter locutorie* Imc Pan Poniatowski *P*oseł Warszawski, y że iako każdemu Posłowi, głos ma bydź wolny, tak go maiąc teraz Xiąże Imc Prymas, *turnum* w tey materyi zaczynać może, wyraził zdanie swoie.

Z ktorym Imc Pan Rzewuski Poseł Halicki zgadzaiąc się, aby porządek obrad, Xiąże Imc Prymas zaczęciem przez siebie *Turnum* uczynił, upraszał. Zabrał głos Xiąże Imc Prymas y przeczytanie tak o władzy Hetmańskiey iako Arcy-Biskupiey dostoynosci (nie przeszkadzaiąc sobie) iednego po drugim projektu perswaduiąc, potym

dla

dla roztrząśnienia lepszego y namyślenia się nad niemi, życzył ich do śrzody odłożyć, á tym czasem projekt sprawiedliwości poprawy przeczytać. A Jmć Pan Hetman W. Lit: bez przeczytania ich, dla umiarkowania się ieszcze lepszego, nad niemi do srzody życzył się zatrzymać. Zabrał głos Jmć P. Sosnowski Poseł Brzeski Lit: y obrad teraźnieyszych, do Xiążki pewney w początku zalecenie maiącey, á wewnątrz prożną Retoryką napełnioney uczyniwszy podobieństwo, dokładnie perswadował, albo żeby ktory z tych projekt ma bydź pierwey czytany *turnus* nastąpił, alboliteż wszystkie ieden po drugim były przeczytane. Czytał więc Imć Pan Sekretarz Seymowy projekt opisuiący władzę Hetmańską y Kommissyą Woyskową naznaczaiący, potym inny projekt respektem prokurowania Arcy-Biskupiey godności, dla Biskupa Wileńskiego, á po tych skończonych odezwał się Imć Pan Gawroński Poseł Podolski, y iako delegowany do ułożenia projektu poprawy sprawiedliwości w teyże materyi przeczytał projekt. Do ktorego Imć P. Wojewoda Pomorski aby ponieważ Miasto Toruń trzeciey kadencyi Wielko Polskiego Trybunału niechce mieć u siebie, w Bidgoszczy więc aby kadencya naznaczona była przymowił się. Zabrał głos Imć Pan Gozdzki Wojewoda Podlaski y ażeby Ichmość XX. Biskupi pierwsze mieysca w radach osiadaiący chcieli się tą prerogatywą kontentować, á zagaienia Seymikow nie pretendować y Stanowi Szlacheckiemu tey nie odbierać powagi w mowie swoiey upraszał. A Xiążę Imć Biskup Poznański na fundamencie Praw, prerogatywy Biskupom zagaienia Seymikow *praecustodiendo* Imci Panu Wojewodzie Podlaskiemu odpowiedział. Xiążę Imć Prymas sessyą solwować zalecił, y natym się sessya dzisieysza skończyła.

SESSYA DWUDZIESTA DZIEWIĄTA
Dnia 13. Miesiąca Czerwca.

PO zagaieniu Xcia Imci Marszałka, zabrał głos Xiążę Imć Prymas, y spodziewaiąc się, że Duch S. iedności osiadł w sercach zgromadzonych Stanow, ktory wzbudziwszy miłość Oyczyzny, zdarzy pomyślnie teraznieysze zakończyć obrady; iako przywiązanie do Oyczyzny własney miłości niecierpi, tak żeby wszelkie swoie partykularne poniechać widzimi się wszystkim Ichmościom do rad Seymowych należącym perswadował, y ażeby do kilkokrotnie iuż przedtym przeczytanego projektu ustawy rady woienney, á potym rady Assessorskiey, y reformy sprawiedliwości w Trybunałach, przystąpić y też materye zakończyć, upraszał. Na co gdy się wszyscy zgodzili, czytał więc Imć Pan Sekretarz Seymowy projekt pomieniony ustawy wojenney, czyli Kommissyą oznaczaiący, á po przeczytaniu tego Imć Pan Wawrzecki Poseł Bracławski, aby władza Hetmanow Lit. według konstytucyi 1717. w zupełności konserwowana była domawiaiąc się projekt *eo nomine* Imci Panu Sekretarzowi Seymowemu oddał. Po ktorego przeczytaniu zabrał głos Imć Pan Sosnowski Poseł Brzeski Lit: y ostrzeżenie dla Ichmościow Panow Hetmanow Lit: dawnego zachowania ich władzy, *ex ratione* nie zmazaney ich przeciwko Oyczyznie wierności sądząc bydź należyte, aby za wyzucie się dobrowolne Xcia Imci Kanclerza Lit: wielmożności powagi *Ministerii sui*, y przypuszczenie Assessorow *ad decisionem definitivam*, dla miłości Oyczyzny uczynione. wdzięczność temuż Xięciu Imci

 Kan-

Kanclerzowi w konſtytucyi dla pamiątki wiekom potomnym wyrazić, doprafzał ſię. Zabrał głos potym Imć Pan Dziedoſzycki Poſeł Halicki, y probuiąc w ſwoim dyſkurſie, że Przodkowie władzę Hetmanow mieć tych Prerogatyw chcieli, y tak ią umocnili żeby *in oppoſitionem* naywyżſzey bydź mogła, oraz *æquilibrium inter Majeſtatem & libertatem* utrzymywała. A lubo taż zwierzchność Hetmanow tak duża była, zawſze ią iednak Rzeplta utrzymać y ukarać mogła, przykładami dawnemi y teraźnieyſzym dowodził; przeto, że ukrocenie y pomiarkowanie iey ieſt większe zmocnienie ſił Majęſtatu, y że kiedy też władzę uiąć Rpltey przychodzi, należy wraz y Krolewſką umiarkować, to ieſt: ażeby *ad diſtributionem* wakanſow, *Miniſteriorum*, Senatorſtw, y Staroſtw Grodowych, y innych, Rpltą przypuścić, ażeby ta Kandydatow po złączeniu ſię Izby Poſelſkiey, do zawakowanych urzędow, Krolowi Imci po trzech do każdego z nich prezentowała, á Krol Imć *pro libitu ſui* iednego z tychże Kandydatow zawakowanym zaſzczycał urzędem, przez co by ſię okrociło dyſſidencyi *inter Majeſtates & libertatem*, y zasłużeni w Rpltey byliby oſiągnieniem takowych urzędow rekompenſowani, z obowiązku inſtrukcyi ziemi ſwoiey dopominał ſię y projekt *eo nomine* przeczytał. A Imć Pan Karniewſki Poſeł Rożańſki że chciawſzy dyſtrybutę wakanſow opiſać Krolewſką, y do niey Rpltą przypuścić, trzeba było wprzod *pluralitatem* w rady Seymowe wnieść, odpowiedział, y dyſtrybutę wakanſow dawnym ſpoſobem ſprawowaną bydź chciał, przez umiarkowanie władzy Hetmańſkiey, y uſtawę rady woienney naymnieyſzego przydania mocy Majeſtatowi nie ſądząc bydź podobieńſtwa.

Zaś Imć Pan Dziedoſzycki Poſeł Halicki, iż iako *pluralitate* Kommiſſarze ſkarbowi będą naznaczani, tak aby y dyſtrybuta wakanſow prezentuiąc wprzod do każdego urzędu zawakowanego trzech Kandydatow *eadem pluralitate* odbywana bydź może, Imć Panu Rożańſkiemu odpowiedział. Zabrał głos Imć Pan Małachowſki Poſeł Krakowſki, ktory życząc wdzięczność mieć Miniſtrom, że nie tylko władzę ſwoią pozwalaią opiſywać, ale owſzem niektorzy z nich ſami do tego ſą poprzednikami, konkludował, aby kiedy Rplta wſzyſtkich innych Miniſtrow zwierzchność reformuie, władzę także Hetmanow Koronnych okryśliła, y żeby Kommiſſya nie tylko w Warſzawie, ale y we Lwowie bywała, oraz dyſtrybuta *Miniſteriorum* według zdania Imci Pana Dziedoſzyckiego *mediante* Kandydatow *præſentatione* naſtępować mogła, za rzecz należytą zdaniem ſwoim oſądził. A Imć Pan Soſnowſki Poſeł Brzeſki Lit: przeczytany projekt uſtawy rady woienney wprzod podpiſać, y zgodzić ſię na niego radził, á dopiero potym projekt dyſtrybuty wakanſow Imci Pana Dziedoſzyckiego Poſła Halickiego wziąść do roztrząśnienia. Zaś Imć Pan Potocki Poſeł Halicki aby mieyſce Kommiſſyi czyli rady wojenney Lwow naznaczone było, y projekt Imci Pana Dziedoſzyckiego Kollegi iego, dyſtrybuty wakanſow wraz z projektem pomienionym uſtawy rady woienney, albo *per verbum placet.* albo też *per turnum* był decydowany y przyięty, dopominał ſię. Zabrał głos Imć Pan Koſſowſki Poſeł Mielnicki y *ex nexu* zaprzyſiężoney inſtrukcyi ſwoiey aby Hetmani nie poſſydowali Krzeſeł, y żeby przeto *pro ferendis effatis* Rzeczypoſpolitey ktorym by powinni bydź poſłuſzni, nie mieli ſpoſobności ſprzeciwiać ſię, dołożyć to w projekcie uſtawy rady woienney, domawiał ſię, y o podpiſanie tegoż projektu upraſzał. A Imć Pan Koſſowſki Poſeł Brzeſki Kujawſki aby projekt *Conſilii bellici* podpiſać y innych więcey

mate-

materyi przed podpiſem tego nie wnoſić, á projekt Imć Pana Dziedoſzyckiekiego wziąść do roztrząśnienia. perſwadował. Zaś Imć Pan Dziedoſzycki Poſeł, wnieſienie ſwoie y projektu przeczytanie *diſtributivæ juſtitiæ ad mentem* inſtrukcyi Ziemi ſwoiey uczynione twierdząc bydź za przyzwoite, aby tenże iego projekt wraz z projektem uſtawy rady woienney koncertowany podpiſany lub odrzucony zoſtał dopominał ſię; tudzież kiedy władza Hetmanow Koronnych ieſt reformowana, także y zwierzchność Hetmanow Lit: obſerwuiąc koekwacyą *iurium in materia ſtatus*, była *pariter* okryślona, ażeby przez konſerwowanie iedney, á drugiey reformowanie *odium* iakowe nie pokazało ſię, Stanom Rpltey radził. A kiedy więc przez takowe Imć Pana Dziedoſzyckiego projektu ſwego promowowanie czas ſię wycieńczał, zabrał przeto głos Xiążę Imć Prymas, y podpiſanie obudwoch przeczytanych o władzy Hetmanow Koronnych y Lit: projektow ſądząc bydź potrzebne *turnum* zaczął, y pytaiąc ſię Senatu czyliby ſię z nim zgadzał: *uno labio* zgadzaiącą ſię na podpiſanie projektow całego Senatu odebrał odpowiedź. z czego y Ichmość Panowie Poſłowie zbudowawſzy ſię także *uno labio* o podpis tychże projektow upraſzali, miedzy ktoremi Imć Pan Borzęcki Poſeł Ruſki zdanie ſwoie w te ſłowa opowiedział

Każda gdyby nayzbawiennieyſza y nayſprawiedliwſza rzecz nowością ſwoią w pierwiaſtkach ſwoich każdego trwożyć zwykła, przeto y ſprawiedliwe władzy Hetmańſkiey opiſanie, nieco nas w początku mieſzać y zaſtanawiać poczęło, ilo gdy w tym mniemaniu byliśmy, że to ieſt pośrednicza między wolnością á Majeſtatem władza; co że w ſkutkach ſwoich inaczey ſię wydawało, dobrże każdemu z nas wiadomo, wyliczać więc tego dowody za rzecz niepotrzebną ſądzę, kiedy iuż ſzczęśliwie ten ieſt zakończony Projekt.

Wnieſiony na dniu wczorayſzym Projekt J. W. Imci Pana Halickiego, ieſt wſpaniałey dobrem Oyczyzny tchnącey myśli dowodem, lecz trzeba nadnaturalney Wſzechmocnego Boga nad nami łaſki, aby na każdym Seymie wſzyſcy Senatorowie y Poſłowie, tąż gorliwością miłości Oyczyzny, y tak ſprawiedliwemi, żadnym względom, niedaiącemi ſię uwieść byli napełnieni Sentymentami, ktoremi obdarzonego widziemy y czciemy J. W. Halickiego; Tudzież na Seymikach aby wſzyſcy zgromadzeni, tęż zacność ducha mieli, aby w nich ſami prawdziwie zaſłużeni ludzie, w ſprawiedliwym ſzacunku y względzie byli, na ow czas zbawiennych z uſzczęśliwieniem Oyczyzny, moglibyśmy ſię z tego Projektu ſpodziewać pożytkow. Gdy zaś naſłyſzeliśmy ſię na Seymach. Senatus Konſyliach. rekommendacyi nie tych ludzi częſtokroć ktorychby znakomitość uſług ku Rpltey ſprawiedliwemu Nayj: Pana zaiecała ſzafunkowi albo zdolność czyniła Ich ſpoſobnemi do obięcia doſtoieńſtw y urzędow wakuiących. Na Seymikach należy nam ſię ſpodziewać, że nie ci Kandydatami będą obrani, kterzyby warci byli tego, ale ci ktorzyby przez lepſze ſię mienie większość ſprzyiaiących wotow mogli ſobie zakupić. *Powtore* komuż ieſt tayno, że nie innych zaleconych widzieliśmy w Inſtrukcyach Wojewodzkich do wakuiących Pieczętarſtw, tylko tych za ktoremi z gury liſtowne y uſtne odbieraliśmy obligacye, á to czyniąc zadoſyć winney polityce, y zbytniey zbywaiąc ſię importunii. *Potrzecie*, ieżeli zdaie nam ſię, że tym ſpoſobem ukrocilibyśmy nieco mocy Krolowi *in diſtributiva gratia*, aſſekuruię, że w tey ieſt ſpoſobności każdy naſz Monarcha y tyle ma ſpoſobow, że komu będzie chciał co wyświadczyć, y do tego dopomoże żę będzie Kandydatem, á przeto umyśloną imprezę wykona. Nakoniec, ieżeli teraz każdy kochaiący dobro Oyczyzny Syn, wſkroś z przenikaiącym ſerce żalem, zapatrywał ſię na gwałtowne Seymiki, co dotąd o żaden zyſk nie chodziło, tylko o punkt honoru utrzymywania ſię na funkcyi, cożby ſię nie działo teraz y iakich niepomyślnych trzeba nam ſię ſpodziewać po Seymikach konſekwencyi. kiedy o utrzymaniu ſię na kandydacyi do wakanſow rzecz będzie ſię agitowała? zamiaſt tedy iakiey korżyści w opiſaniu mniemanym tylko, według błahego zdania mego *in diſtributiva gratia* władzy Krolewſkiey, zyſkalibyśmy rozlanie krwi Braci Naſzych na Seymikach, y inne millionowe z tąd na Oyczyznę złe wypływaiące konſekwencye. To więc zdanie moie nie na ſprzeciwienie ſię uchoway Boże ſzanowanemu od całey Oyczyzny, á odemnie z winności y obligacyi długu czczonemu Jmci Panu Podkomorzemu Halickiemu, ale tylko bez żadney prywaty, tę w wolnym Narodzie myśl moię otworzyłem, uporczywym przy niey nie będąc, owſzem do decyzyi w tym Przeświętnych zkonfederowanych Stanow przychylić ſię y ſtoſować mam w upragnieniu.

Y też projekta przez Xcia Imci Prymaſa y Xcia Imci Marſzałka zoſtały podpiſane, Czytał potym Imć Pan Sekretarz Seymowy ordynacyą o ſądach Aſſeſſorſkich, Koronnych y Litewſkich, mocą ktorey dekreta *ex pluralitate* Aſſeſſorow wypadać maią, y taż ordynacya *circa pacta Conventa* ma bydź Krolowi podana. Po przeczytaniu ktorey zabrał głos Imć Pan Szadurſki Poſeł Inflantſki y aby ſądy Xięſtwa Inflantſkiego według konſtytucyi 1677, *circa deciſionem* ſamych zoſtały ſię Pieczentarzow y co rok ſwoią kadencyą regularnie miały opiſaną oſtrzegł ſobie y projekt *eo nomine* przeczytał. A Imć Pan Stadnicki, aby kiedy projekta o władzy Hetmańſkiey ſą iuż zakończone, projekt także reformy ſprawiedliwości w Trybunałach przedtym kilkarazy czytany, teraz znowu był powtorzony, y podpiſany, Stanom Rpltey rekomendował. Oraz Xciu Imci Kanclerzowi Lit: żeby penſya iemu *ad vitæ tem-*

tæ tem-

tœ tempora za zaſługi iego na podobieńſtwo innym Miniſtrom, naznaczona była perſwadował. Zaś Imć Pan Małachowſki Poſeł Sieradzki, aby Aſſeſſorow *certus numerus* był determinowany, y żeby wiele ich ma bydź z Senatorow. á wiele z Stanu Rycerſkiego? w projekcie przeczytanym, dołożyć y dyſtyngwować, oraz Aſſeſſorow od Seymu do Seymu wyznaczać dopominał ſię. W czym ſię y Imć Pan Małachowſki Poſeł Krakowſki zgodził z zdaniem iego. A Imć P. Wawrzecki Poſeł Bracławſki w niebytności na ſądach przyſzłych Aſſeſſorſkich Kanclerzow, żeby przynaymniey Podkanclerzowie zawſze prezydowali domagaiąc ſię, *in cæteris* poſzedł *in ſenſum* Ichmościow Panow Małachowſkich. Wſzczęła ſię potym kontrowerſya między Imć Panem Krajewſkim Poſłem Ciechanowſkim pretenduiącym, żeby Aſſeſſorowie nie z Seymu do Seymu ale od ſamego Krola naznaczani byli, ponieważ tę jurysdykcyą od ſamych Krolow dependuiącą bydź twierdził, y między Imć Panem Małachowſkim Poſłem Krakowſkim, uſiłuiącym *è contra* aby do teyże jurysdykcyi Aſſeſſorowie z Seymu byli wyznaczani, ponieważ ich dekreta rowney prerogatywy iak Seymowe, Trybunalſkie y *relationum* Prawa mieć chcą pod tytułem ie tylko Krolewſkim iako y inne zwyż wſpomnione iurysdykcye zachowuiąc. Po ktorey zabrał głos Imć Pan Soſnowſki Poſeł Brzeſki Lit: y o naznaczenie rowney penſyi Xciu Imci Kanclerzowi iak innym Miniſtrom przez wzgląd zaſług iego w Oyczyznie dopraſzał ſię. A Imć Pan Hryniewiecki Poſeł Podolſki aby miaſto penſyi Xiążę Imć Kanclerz Lit: od płacenia kwarty z ſwoich Staroſtw był uwolniony, zdaniem ſwoim doradzał. Xiążę Imć Prymas żaląc ſię na wycieńczenie czaſu, pretendowanie wyznaczenia Aſſeſſorow na Seym Koronacyi odeſłać życzył. A Xiążę Imć Kanclerz wyliczaiąc ſwoie lata ná uſługach Rpltey ſtrawióne, to ieſt w Stanie Rycerſkim lat 6. w Senatorſkim 2. *in Miniſterio* 40. oświadczył ſię, iż to co widział dla Rpltey pożytecznego, radził y chętnie życzył, ażeby dekreta ſądow Aſſeſſorſkich *ex pluralitate* decyzyi Aſſeſſorow wypadały. A ponieważ Kanclerze y Podkanclerze *in Miniſterio*, przy pieczęciach rożnemi publicznemi wewnętrznemi y zewnętrznemi zwykli bydź zabawni intereſſami, przeto ażeby ich do prezydowania na tychże ſądach Prawem nie obligować, ale aby *primus* naznaczony *ex ordine* Senator na tychże ſądach mogł prezydować mocą teraźnieyſzego Seymu uſtanowić radził: O penſyą zaś nie koniecznie domagał ſię ale ieżeliby przez wzgląd zaſług iego od Rpltey była mu naznaczona, akceptować ią przyobiecał; oſtrzegaiąc to iednak, ażeby z kąd indziey nie z kwarty z iego Staroſtw przynależącey, była mu naznaczona, ponieważ *in æquali Republica æqualia jura* bydź powinny. Czytano potym poprawny tenże projekt do ktorego gdy Ichmość Panowie Poſłowie, chcieli mieć y to wyraźnie dołożono, żeby *ab hinc* Metrykanci Koronni y Litewſcy zawſze Szlachta byli, poprawiono przeto powtore tenże projekt, y klauzulę, aby *ſalvis Poſſeſſoribus* funkcyi tychże *modernis*, po śmierci ich więcey *ignobiles* onychże nie poſſydowali dołożywſzy, *conſentientibûs ſtatibûs Reipublicæ* Xiążę Imć Prymas y Xiążę Imć Marſzałek pomieniony projekt podpiſali. Naſtąpiło potym czytanie projektu reformy ſprawiedliwości iuż kilka razy przedtym Stanom Rzepltey publikowanego do ktorego Imć Pan Wojewoda Pomorſki przymawiaiąc ſię penſyi dla Xiążęcia Imci Kanclerza przynaymniey 80000. Złotych Polſkich naznaczenie dopominaiąc ſię, aby Wielko-Polſkiey Prowincyi trzecia kadencya Trybunału w Bidgoſzczy naznaczona była, dopraſzał ſię; y projekt *eo nomine* partykularny

larny

larny reſpektem trzeciey kadencyi przeczytał. Czytał także Imc Pan Sekretarz Seymowy projekt konſtytucyi Lit. *de non alienandis bonis* uchwalony na Koronę przyimuiący, y fundacye wſzyſtkie approbowane od Rpltey z twierdzaiący, *item* projekt, aby ludzi ſłużebnych y robotnikow bez kwitu y teſtimonium nie przyimować, zbiegłych przytrzymywac, po ktorych przeczytaniu zabrał głos Imc Pan Morſki Kaſztelan Przemyſki y ażeby Marſzałek y Aſſeſſorowie na Seymikach Deputackich, Podkomorſkich y *P*oſelſkich wraz z Aſſeſſorami przyſięgli byli, á to dla konnotowania kreſek *propter cognoſcendam pluralitatem*, wiernego; powtore: żeby, kiedy *paritas* w Trybunałach naſtąpi decyzyi, iakowy dla formowania dekretow wynaleść ſpoſob; potrzecie aby Duchowni Deputaci przed Swieckim Senatorem przyſięgali, do projektu reformy ſprawiedliwości przydać zdaniem ſwoim oſądził. A Xiąże Imc Prymas dla ułożenia lepſzego tegoż projektu ſolwować Seſſyą zalecił, y tak ſię ſkończyła Seſſya do iutra,

Tego ſamego dnia uczyniony ieſt reces przez Ichmość Panow Twardowſkiego Woiewodę Kaliſkiego, y innych od manifeſtu przeciwko Seymowi teraznieyſzemu uczynionego, ktorego *tenor ſequitur ejuſmodi. Actum in curia Regia Varſavienſi ſub tempus moderni interregni Feria quarta poſt Feſta Solennia Sacrorum Pentecoſtes proxima Anno Domini 1764.*

COram officio & Actis Præſentib9 Caſtrenſib9 Capitanenſib9 Varſavienſib9 perſonaliter comparentes Illuſtres Magnifici Ignatius Twardowſki *Palatinus Kaliſienſis. Adamus Ponińſki Præfectus Culinæ Regni, Gaſpar Łodzia Rogalińſki Capitaneus Naklinenſis Sani mentibus corporibusq; exiſtentes, jurisdictione ſua quavis propria omiſſa & præſentibus interpretatione facta palam ac libere recognoverunt; Quia ipſi à manifeſtatione de Nullitate Comitiorum convocationalium hic Varſaviæ ad præſens celebratorum per Illuſtres Magnificos recognoſcentur in Actis Officii præſentibus Caſtrenſibus Capitanenſib9 Varſavienſib9 ſub tempus moderni interregni Feria ſecunda poſt Dominicam miſericordiæ proxima. Anno ad præſens labenti Milleſimo Septingenteſimo Sexageſimo Quarto factum recedunt, eandemq; in omnibus contentis ex re & perſona ſui tollunt, caſſant, mortificant & annihilant hiſce ſuis perſonalibus recognitionibus ad præmiſſa mediantibus.*

L.S.

Caſtri Varſav: correxit Trzaſka *Legit* Rylſki,

SESSYA TRZYDZIESTA
Dnia 14. Czerwca.

PO zagaieniu Xcia Imci Marſzałka, zabrał głos Xiąże Imc Primas, y ponieważ Konkordat miedzy Duchowieńſtwem y Rplcą względem

Ll

Opactw

Opactw ſpiſanych, Oryginału nie maſz, przeto aby ich extrakt *autenticè* wzięty *in Volumen Legum* ingroſſować Stanom Rpltey doradzał, y projekt w teyże materyi napiſany, w ktorym approbacye fundacyi Marywilſkiey, Akademii Krakowſkiey, Wileńſkiey, &c. oraz incorporacyi *Beneficiorum* do Kolleg aty Warſzawſkiey, (*cætera in projecto*) z naydowały ſię, przeczytać kazał. *Po* ktorego przeczytaniu Imc Pan Wilczewſki Poſeł Wiſki przymowił ſię, y na inkorporacyą *Beneficiorum* do Opactw y Kapituł, przez co by ſię krzywda czyniła *juribus Patronatus Regii*, y intencyi fundatorow, oraz uyma Probostw, ktoreby Szlacheckie Dzieci Xiężmi zoſtaiąc poſſydować mogli, nie pozwalał. A Imc Pan Dobiecki *P*oſeł Sandomirſki ponieważ miedzy Akademią Lwowſką y Zamoyſką *P*roces zachodzi, ktorego kognicya nie tu, ale do Aſſeſſoryi należy, przeto Akademii Zamoyſkiey nie radził approbować, ale w reces ią puſcić. Zaś Imc Pan Małachowſki *P*oſeł Łomżyńſki interes ten Akademii *pro deciſione* do ſądow Relacyinych należeć, odeſłać rozumiał. Zabrał głos Imc Pan Kuczyńſki *P*oſeł Mielnicki y cytuiąc Konſtytucyą *Annorum* 1613. 1631. 1678. ktore *per pluralitatem* ſeymikować kazały, przeciwne im *Annorum* 1673. 1683. 1696. 1718. 1733. *Liberum veto* oſtrzegaiące y w całości zachowuiące opponował, y *ex nexu* inſtrukcyi ſwoiey *pluralitate* ſeymikować nie pozwalał, a dla ukrocenia Miaſta Gdańſka licencyi y nieſprawiedliwości przez wdawanie ſię w jurysdykcye, miar podwyżſzenie, oſob nienależących do ich jurysdykcyi ſądzenie, iako też wſzczegulności Imci Panu Wilczewſkiemu Deputatowi na ten czas na Trybunał Kor. wiolencyi uczynienie, do projektu poprawy ſprawiedliwości warunki y oſtrzeżenia przydać y ſpoſoby dochodzenia ſprawiedliwości na Gdańſzczanach opiſać, Stanow Rpltey upraſzał. Zabrał głos Imc Pan Dąmbſki Woiewoda Sieradzki żaląc ſię iakoby mu głoſu raz przez trzy dni proſzonego, nie dano, drugi raz zaczęty przerwano, tudzież iakby na tym Seymie na ktorym naywiękſze wolności bydź powinno ubeſpieczenie, *contrariè* niby wſzyſtko *practicabatur*, *circa liberum veto* obſtawał, oraz ażeby Duchowni *cum præjudicio intermedii ſtatus* Senatorow Swieckich nie zagaiali Seymikow, tudzież aby Stan Duchowny, Oſob Swieckich do ſądow ſwoich nie pociągał, iako też żeby Seymiki Elekcyonalne Podkomorſtw y Staroſtw Ziemſkich za innoteſcencyami tylko Woiewodow były odprawowane, w mowię ſwoiey *præcuſtodivit*. A Imc Pan Jaklińſki Kaſztelan Oświecimſki projekt reformy ſprawiedliwości, ktory mało co *in addendis*, & *mutandis deſiderare* ſię zdawał, nie wycięczaiąc czaſu, y innych nie wtrącaiąc materyi zakończyć radził y fundacyą Akademii Zamoyſkiey w receſs nie puſzczaiąc approbować. Zabrał głos Imc Xiądz Załuſki Biſkup Kijowſki, y *militando pro ſtatu ſpirituali*, iz Stan Swiecki nie może nic na Duchownych ſtanowić ktorych *immunitas* na Prawie powſzechnym y ſwieckim funduie ſię, y że co raz Kościołowi oddane, *in perpetuum* do Swieckiey jurysdykcyi więcey należeć nie powinno, *Bullam cœnæ Domini* cytuiąc mowę drukowaną czytał. Imc *P*an Swieykowſki Poſeł Bracławſki, *pluralitatem* na Seymiki Deputackie do ſwoiego Woiewodztwa przyimuiąc,

aby

aby iednak żadni Gracyaliſtowie, albo w ſłużbie *P*ańſkiey zoſtaiący, lub Woyſkowi, rzetelney y prawdziwey poſſeſſyi nie maiący, *activitatem* na Seymikach nie mieli, y nabywaiący poſſeſſyi *realitatem* dokumentow, y iako prawdziwey poſſeſſyi nie *conditionate*, ani pod iakim pretextem nabywaią, przed Senatorem y trzema Urzędnikami zaprzyſięgali, *præcuſtodivit* ſobie, y projekt w tey materyi przeczytawſzy, oddał go pod Laſkę. Zabrał głos Imc Pan Gozdzki Woiewoda Podl ſki, y ubolewaiąc na wycieńczanie czaſu, przez zabranie głoſu Imci Xiędza Biſkupa Kijowſkiego, y długie przez niego mowy drukowaney czytanie tudzież nie przyzwoite klątew *in Bulla cœnæ Domini* wyrażonych cytowanie, aby do zakończenia projektu ſprawiedliwości przyſtąpić, perſwadował. A Imc Xiądz Biſkup Kijowſki, iak począł mowić, Imc Pan Woiewoda Podlaſki wyſzedł z Senatu. Zabrał potym głos Xiąże Imc Czartoryiſki Poſeł Wołyńſki y na zamienienie *liberi veto in pluralitatem* teraz nie pozwalaiąc, wprzod Woiewodztwu ſwemu oświadczył ſię o tym referowac, a ſkarżąc ſię na jurysdykcye Duchowne, ktore ſię w ſprawy do Grodow y innych jurysdykcyi Swieckich należące wdaią, y one ſądzą, aby od tąd wſzyſtkie ſprawy z Duchownemi w Trybunalę gdzie y Duchowni zaſiadaią, ſądzone były mocą Seymu teraznieyſzego obwarować, dopominał ſię. A Xiąże Imc Prymas wielość Praw *in Volumine Legum* znayduiących ſię ſądząc bydź za przyczynę miedzy jurysdykcyami kollizyi, aby *in pactis Conventis* Kommiſſya dla pomiarkowania y ułatwienia *inter ſtatus ſpiritualem* & *ſæcularem* tychże kollizyi zalecona była Stanom Rpltey, doradzał. Zabrał głos potym Imc Pan Kaſztelan Inowrocławſki y przymawiaiąc ſię do projektu reformy ſprawiedliwości na dniu wczorayſzym y przedtym kilka razy czytanego aby klauzulę robur tranzakcyi *perpetuitatis* według Statutu naſtąpionych zawieraiącą przypiſać, dopominał ſię. A Imć Pan Małachowſki Poſeł Łomżyńſki reſpektme zamienienia *Liberi Veto in Pluralitatem* na Seymikach Deputackich, brał ſię *ad referendum* do Braci na Seymik *Relationum*. Zaś Imć Pan Trzebicki Poſeł Inowrocławſki żaląc ſię na nie ułatwienie materyi reſpektem zabieżenia weyścia w kray złey Monety, tudzież nieobmyślenie dochodzenia pewnego rad Seymowych y Seymikow Poſelſkich, proſił przynaymniey o akcelaracyą przez rozdwoienie Trybunałow, ſprawiedliwości y cytuiąc Prawa obieranie Deputatow *pluralitate* naznaczaiące, że te żadną poznieyſzą Konſtytucyą nie były reklamowane, zdaniem ſwoim probował. A kiedy przez rozdzielenie Trybunału Wielkopolſkich Kadencyi, y w Bidgoſzczy Trybunał agitować ſię będzie, co z ulżeniem Szlachcie Woiewodztw Kuiawſkich, y *P*rowincyi *P*ruſkiey naſtąpi, Proiekt więc w ktorym Ordynacya Regeſtrow Spraw Woiewodzkich ieſt oznaczona, w ſzczegulności do tego Trybunału napiſany, Imć Pan Kraſzewſki Poſeł Inowrocławſki przeczytał. Zabrał potym głos Imć Pan Wilczewſki Poſeł Wiſki, y zgadzaiąc ſię na obieranie Deputatow *pluralitate Votorum*, że taż *pluralitas* pośledníeyſzemi Konſtytucyami nie ieſt znieſiona, ale tylko niemi w całości zachowane *Liberum Veto*, ktorego na zaſzkodzenie *activitatis in oppoſitionem* pod Proceſſem będącym y *ex alio quovis fon-*

te

te wolnego głoſu na Seymiku mieć niemogącym zażywać można *a liberi rumpo* żadnego nigdzie w Pr wie nie maſz fundamentu, obſzernie to w ſwoim dowodził dyſkurſie; y gdyby na pomienioną większość głoſow na *S*eymikach Deputackich obſerwować ſię powinną inne Woiewodztwa nie zgadzały ſię, o *Turnum* dla decydowania w tey materyi upraſzał, zakonczenie *P*roiektu Sprawiedliwości nieodwłoczne zal cając, wymieniał krzywdy przez Obywatelow Polſkich a wſzczegulności przez Imć Pana Wilczewſkiego Brata Iego przedtym na Trybunał Koronny Deputata od Gdańſzczanow ponieſione y o zabieżenie tym Inkonweniencyom, tudzież należytą temuż Imć Panu Wilczewſkiemu ſatysfakcyą do Proiektu ſprawiedliwości przydał partykularny projekt, ktorego przeczytanie po przeczytanym pomienionym proiekcie ſprawiedliwości zamowił. Zabrał głos Imc *P*an *P*iaſkowſki *P*oſeł Wołyńſki y ſpoſob obierania *pluralitate* Deputatow chcąc Woiewodztwu referować, rozdzielenia Trybunału Wielko Polſkiey Prowincyi na trzy Kadencye ſądząc to z poniżeniem Prowincyi Małopolſkiey (ktoraby z racyi oſobliwego Woiewodztw Wołyńſkiego, Bracławſkiego y Kijowſkiego przedtym agitować ſię zwykłego Trybunału, większy miała fundament, trzeciey dopominać ſię kadencyi, á tylko teraz dwiema ſię kontentuie) nie pozwalał, tudzież dogadzaiąc żądzom Woiewodztwa Kijowſkiego aby Staroſtwa Owruckie y Zytomirſkie ſądy Grodzkie alternatą maiące, każde z nich teraz Staroſtwo ſwoie oſobliwe mieć mogły Grodzkie ſądy, uſtawy, na to Rpltey dopraſzał ſię, y projekt w teyże materyi Imci *P*anu Sekratarzowi oddał. Xiąże Imc Prymaś zagęſzczenie rożnych wnieſionych materyi, zakończeniu projektu reformy ſprawiedliwości trudność czyniące, uważaiąc dzien właśnie oſtatni ſeymowania Stanom Rpltey reprezentuiąc, kiedy ſię iednoſtaynie na niego zgodzić niemogą, reſpektem przeczytania y podpiſania tegoż pomienionego projektu *turnum* zacząć proponował; jakoż *reaſſumendo* znowu głos ſwoy, projekt reformy ſprawiedliwości, y rozdwoienia Trybunału, tudzież ſpoſob obierania *pluralitate votorum* na Seymikach Deputatow referowanie ſię w tym Poſłow do Woiewodztw, poſtanowić y podpiſać ſądząc bydź za rzecz potrzebną, *turnum* zaczął, po ktorym kontynuowały ſię porządkiem w tey materyi Senatorſkie y Poſelſkie *Vota*, z ktorych że ſię wſzyſtkie Senatorſkie na projekt wſpomniony reformy ſprawiedliwości y rozdwoienia Trybunałow (procz iednego Imci Pana Kaſztelana Sieradzkiego, ktory ten projekt *in toto* do innego Seymu w receſs puścić radził) zgadzały; Imc Xiądz Sekretarz Koronny deklarował; á zaś iako Seymiki Deputackie *pluralitate votorum* odprawiać ſię maią, y w uſtanowieniu teyże na ſeymiki Deputackie głoſow większości, żadna referencya do Woiewodztw bydź nie powinna, że ſię Senatorſkich kreſek 23. przeciwko 6. przeczonym *referenter hoc in puncto* do Woiewodztw ſwoich ſię maiącym znayдowało, Stanom Rpltey opowiedział. A Imc Pan Ogrodzki Sekretarz Seymowy, *ad primam Cathegoriam* wſzyſtkie kreſki na projekt rozdwoienia Trybunałow Koronnych zgadzaiące ſię deklarował, á w drugiey kategoryi reſpektem *pluralitatis* na Seymikach De-

putackich kreſek *P*oſſelſkich 78. ſpoſob obierania *pluralitate* Deputatow, *ſine referentia* do Woiewodztw konkluduiących między ktoremi Xiąże Imc Srażnik Poſeł Sandomirſki zdanie ſwoie w te ſłowa wyraził: „Gdyby Woiewodztwo naſze Sandomirſkie tym było „zaſzczycone prawem, ktore większością głoſow obierać Marſzałka y „Deputatow na Trybunał nakazuie Woiewodztwom Wołyńſkiemu, „y Bracławſkiemu konſtytucyą 1589. Woiewodztwu Mazowieckiemu „konſtytucyą 1598. Woiewodztwu Sieradzkiemu y Ziemi Wieluńſkiey konſtytucyą 1611. Woiewodztwom Kijowſkiemu, Płockiemu, „Malborſkiemu, Pomorſkiemu y Ziemi Mielnickiey konſtytucyą 1613. „ktora nawet na całe Xięſtwo Litewſkie rozciąga ſię. Woiewodztwu „zaś Podlaſkiemu konſtytucyą 1613. á Brzeſkiemu Kujawſkiemu y „Inowrocławſkiemu *in Anno* 1685. Mowił bym na ten czas, że *lex jubet, non diſputat*, lecz kiedy pośledniey ſzy ieſt na mnie przez inſtrukcyą włożony obowiązek, abym o podobne co do Elekcyi Deputatow dla Woiewodztwa naſzego dopraſzał ſię prawo, á zatym Imięniem Kolegow moich ſześcią kreſkami przypiſuię ſię tak do podziału Trybunału na dwie Prowincye, iako też do obrania Deputatow „większością głoſow. Czynić zaś w tym referencyą do kogo, ieſt to „uznawać zwierzchność władzą decyzyi y approbaty maiącą. Są w „Prawie naſzym approbaty uſtaw Woiewodztw, by zaś uſtawy całey „Rpltey potrzebowały decyzyi y aprobaty w powſzechności ktorego „Woiewodztwa, byłoby to *cum derogatione* naywyżſzey władzy teyże „Rpltey, ktorey mocy iak wſzelkie ſtanowić *P*rawa, ieſt wolą, tak każdego one ſłuchać bydź powinno poſłuſzeńſtwem. Przeciwko przeciwnym 42. znayduiących ſię *itidem* Stanom Rpltey opowiedział.

A Xiąże Imc *P*rymas na przybycie wczeſne na dzień iutrzeyſzy Stany Rpltey na mieyſce obrad zwyczayne zapraſzaiąc, ſolwować Seſſyą zalecił.

SESSYA TRZYDZIESTA PIERWSZA
Dnia 15. Mieſiąca Czerwca.

PO zagaieniu Xcia Imci Marſzałka, zabrali głoſy ieden po drugim Ichmość Panowie Byſtry Zakroczymſki, Kobierzycki Sieradzki, Poſłowie y Imc *P*an Mielżyńſki Kaſztelan Poznańſki, z ktorych pierwſzy o Kommiſſyą rozgraniczenia, alboliteż zamiany gruntow Dobr ſwoich Dziedzicznych, za grunta Staroſtwa Ziołowſkiego, drugi o ſatysfakcyą ſumm od niegdy ś. p. Imci Xiędza Trzebickiego Biſkupa Krakowſkiego pożyczonych, iako Sukceſſor tegoż Biſkupa, á trzeci o przeczytanie *ante omnia* y zakończenie intereſſu ſprawiedliwości dopominali ſię. Czytał więc po kilka krotnie przedtym czytany y *ad deſideria* rożnych poprawiony projekt reformy ſprawiedliwości Imc Pan Gurowſki Poſeł *P*odolſki, do ktorego gdy rożni rożne przydawali proiekta y wiele wnoſili materyi, zabrał głos Xiąże Imc Prymas, y aby zagmatwania wnieſieniem rożnych materyi nie czynić, *turnum* zacząć raczey perſwadował. A Imć Pan Moſtowſki Woiewoda Pomorſki odſtępuiąc trzeciey kadencyi w iednym Roku

Trybunału Wielkopolſkiego wnoſił, ażeby Trybunał pierwſzego Roku zaczynał ſię w Piotrkowie po S. Franciſzku y kończył ſię *pro Dominica Palmarum*, potym reaſſumował ſię *poſt Dominicam Conductus* w Poznaniu y kończył ſię na S. Tomaſz, drugiego zaś Roku zaczynał ſię także po S. Franciſzku w Piotrkowie y na Kwietnią Niedzielę kończył ſię. á po Przewodniey Niedzieli nie iuż w Poznaniu ale w Bidgoſzczy reaſſumował ſię y kończył ſię na S. Tomaſz *& Sic conſequentibus Annis* o ten porządek alternaty, oraz o reaſſumowanie konſtytucyi *de non alienandis bonis terreſtribus* Litewſkiey, żeby ſłużyła y na Koronne Prowincye, dopraſzał ſię. A Imc Xiądz Wodzińſki Biſkup Smoleńſki wſpomniony punkt konſtytucyi *de non alienandis bonis tereſtribus*, iako nie przez niego, ani przez innych projekt reformy ſprawiedliwości z Delegacyi Xcia Imci Prymaſa, y Xcia Imci Marſzałka wkładaiących, do tegoż projektu był włożony, Stanom Rpltey manifeſtował, y włożenie tego punktu *de non alienatione bonorum terreſtrium* do pomienionego projektu do woli Stanow Rpltey odeſłał. Na co Imc Pan Woiewoda Pomorſki, iż y on do układania tegoż projektu ſprawiedliwości z nim był razem delegowany, y punkt *de non alienandis bonis terreſtribus ad ſtatum ſpiritualem* reaſſumować Ichmościow Panow delegowanych upraſzał, y zawſze przypominał, y o powtorzenie teyże konſtytucyi nie tylko dla Xięſtwa Lit. ale y dla Koronney Prowincyi koniecznie, dopraſzał ſię. Zabrał potym głos Imc Pan Poniatowſki Poſeł Warſzawſki y probuiąc dowodnie, że ſię ſtaraiąc o funkcyą Deputacką y robiąc ſobie przyiacioł, naturalnie bez datku, lubo nie pieniężnego, z tym wſzyſtkim w przyſłudze iakowey, wzięcia na przykład Syna na edukacyą, pozwolenia gruntow, alboli też laſow, lub też paſtwiſk w ſąſiedztwie, uczynić ſię mogącego obeyść ſię nie można, radził przeto klauzulę: *iakom żadney kreſki ani przez ſiebie, ani przez nikogo nie zakupował*, z roty przyſięgi, ktora by poniewolnie wciągała na Deputatow krzywoprzyſięſtwa, wyrzucić, co iednak do woli Stanow Rzpltey odeſłał y na to ſię Xiąże Imc Prymas, Ichmość XX. Biſkupi, Senatorowie, y wielu bardzo Poſłow zgodzili. Zaś Imc Pan Młocki Poſeł Zakroczymſki aby kiedy *ex Officia* ſkaſſowane, penſya dla Deputatow była naznaczona, z ktorey by ſię ſuſtentować, y korrupcyom z potrzeby nie podlegać mogli, domawiał ſię. Potym Xiąże Imc Marſzałek pytaiąc ſię Stanu Rycerſkiego, czyliby zgoda była na podpiſanie projektu ſprawiedliwości? odebrał generalne zezwolenie y projekt tenże z Xciem Imcią Prymaſem podpiſał. Zalecony potym był od Xcia Imci Prymaſa projekt dla ſtwierdzenia iuż podpiſanego projektu ſprawiedliwości ułożony, ażeby *in poſterum* miała Rplta moc większością głoſow pod czas każdego ordynaryinego Seymu po obraniu Marſzałka Seymowego defekta ſprawiedliwości, ieżeli by iakie *occurrerent*, poprawiać, ktory Imc Pan Ogrodzki Sekretarz Seymowy przeczytał. A Imc Pan Gawrońſki Poſeł Podolſki wraz z wielu innemi na ten projekt nie pozwalaiąc, racyą tę przywiodł, iż, kiedyby Seymiki Poſelſkie nie *per pluralitatem* agituiące ſię w wielu Woiewodztwach nie doſzły, á przeto innych Woiewodztw Poſłowie

wie mogli by pod czas Seymow, drugim Woiewodztwom Poſłow na Seymie nie maiącym, poprawuiąc defekta ſprawiedliwości, iaką uczynić krzywdę, iż ten projekt utrzymać ſię nie powinien, Stany Rpltey obiaśnił. Zabrał potym dłos Imc Xiądz Biſkup Smoleńſki y kalkulacyi Imci Pana Fleminga Podſkarbiego Lit. relacyą czyniąc, wſpomniał nayprzod dowod miłości ku Oyczyznie Imci Pana Sołłohuba Podſkarbiego Lit. ktory lubo kontraktem Rpltey prowent ſkarbu Litewſkiego miał ſobie we dwoch kroć ſto tyſięcy złł. puſzczony, iednak z przychylności ku niey trze ie ſto tyſięcy poſtąpił y na potrzeby Rpltey wydaiąc rożne ſummy ſwoich 46050. złł. Pol. ktore mu w ſkarbie zaległy wyexpenſował, potym do Imci Pana Fleminga Podſkarbiego W. Lit. teraznieyſzego przyſtępuiąc: ze z kalkulacyi tego 1752. Roku w Grodnie przed Delegowanemi od Seymu Senatorami y Poſłami uczynioney y przez tych że Delegowanych podpiſaney, remanent ſummy *pro re* Rpltey należący zoſtał ſię w ſkarbie, Stanom Rpltey donioſł. A kiedy zaczynaiąc od Roku 1752. *excluſive* rachunki przez połdwunaſta Roku aż do tych czas likwiduiąc z ſummy co roczney dwakroć ſto tyſięcy *ad mentem* konſtytucyi percepty prowentu ſkarbowego przypada dwa miliony trzykroć ſto tyſięcy, ktore że na potrzeby Rpltey, na Regiment Xięſtwa Lit. y Chorągiew Petyhorſką, tudzież inne expenſa, za aſſygnacyami *Senatûs Conſiliorum* wydał, y kwitami probował; przeto żadnego z tąd dla Rpltey remanentu nie pokazywał. Co zaś do ſummy aukcyonowáney trzecich ſto tyſięcy złł. Pol. należy, z ktorey przez pułdwunaſta Roku wynika ſumma milion ſto pięćdzieſiąt tyſięcy złł. Pol. ponieważ przez przechody Woyſk Roſſyiſkich, handle á *per conſequens*, prowent ceł wodnych, y lądowych znacznie umnieyſzył ſię, więc taż ſumma z trzecich ſtu tyſięcy co rocznie wynikaiąca, do połowy, to ieſt pięćkroć ſiedmdzieſiąt y pięć tyſięcy ieſt zmnieyſzona, ktora że wraz z remanentem kalkulacyi Roku 1752. złączona wynieſie ſummę milion ſześćdzieſiąt tyſięcy ſiedmſet ſiedmdzieſiąt y dziewięć złł. przeto takowy emolument z zebraney ſummy przez Imci Pana Fleminga Podſkarbiego W. Lit. dla Rpltey pokazawſzy, y o nie praktykowanym nigdy przedtym takowym obfitym dla Rpltey Remanencie donioſłſzy, o kwit *in rem* tegoż Imci Pana Podſkarbiego Lit. iako też o wrocenie czterdzieſtu ſzeſciu tyſięcy złł. Pol. Sukceſſorom ś. p. Imci Pana Sołłohuba Podſkarbiego Lit. oraz aby w projekcie kwitu wypłacone ſummy przez ſkarb Lit. Ichmościom XX. Paulinom Częſtochowſkim y Sukceſſorom W. Imci Pana Ponińſkiego Woiewody Poznańſkiego, były wymienione, Stanow Rpltey upraſzał, y projekt kwitu przeczytawſzy Xciu J. O. Imci Prymaſowi oddał. Zabrał potym głos Imc Xiądz Maſſalſki Biſkup Wileńſki, y zaſługi Imci Pana Fleminga Podſkarbiego Lit. zabiegaiącego z azardem życia ſwego y fortuny wſzelkim inkonweniencyom, wzruſzeniem wewnętrzney ſpokoyności Xięſtwa Lit. grożącym, Stanom Rpltey wykładaiąc, o kwit z prowentow Podſkarbſtwa ſprawiedliwie wyliqwidowanych *in rem* tegoż Imci Pana Podſkarbiego W. Lit. dopraſzał ſię. Co ſamo Xiąże Imc Lubomirſki, Sandomirſki Poſeł maiąc mowę w te ſłowa:

„ Z włożoney na mnie z władzy Urzędu Twego, Mci Xiąże
„Marszałku, usługi publiczney powinności, uznaię żem ścisłą spraw
„moich dać powinien explikacyą. Byłem wysłany do rachunku go-
„dnego Sukcessora zeszłey pamięci Imci Pana Sołłohuba Podskarbie-
„go W. Lit. pod prezydencyą Imci Xiędza Biskupa Smoleńskiego, kto-
„ry obszernie doniosł zgromadzonym Stanom, że gdyśmy te rachun-
„ki znaleźli stwierdzone podpisem wielkich u nas Rpltey Ludzi, z cnot
„ y sprawiedliwości nie przechwalonych, w liczbie ktorych podpis
„ ręki Imci Pana Hetmana W. X. Lit. znayduiąc, zostaliśmy ube-
„ spieczeni: że tam żadnego ukrzywdzenia tak w dochodach, iako
„ y expensach tegoż skarbu wynaleść nie potrafiemy; iakoż sku-
„ tkiem uznaliśmy; á zatym biorąc one dla siebie za Prawo, wyli-
„ qwidowaną superatę expensy 46050. złł. tymże Sukcessorom, przy-
„ należytą, wypłacić ze skarbu teraznieyszego za sprawiedliwość osą-
„ dziliśmy. Podobneż dał z siebie usprawiedliwienie godny Mini-
„ ster Fleming Imc Pan Podskarbi W. Lit. á nayprzod tak z rema-
„ nentu zaległego, iako y dochodow skarbu Lit. z administracyi
„ puł dwunastego Roku, *ad mentem* konstytucyi 1717. ktorą y w po-
„ znieyszych czasach za opis dochodow skarbu Lit, Rplta mieć chcia-
„ ła, kiedy mimo doyście dwoch Seymow po konstytucyi 1717, na
„ trzecim dochodzącym *in Anno* 1726. ś. p. Imc Pan Poniatowski
„ na ten czas Podskarbi Lit. został od teyże Rpltey zakwitowany z
„ czteroletniey administracyi skarbu Xstwa Lit. z wyrażeniem uspra-
„ wiedliwienia się z zupełnych dochodow tegoż skarbu *ad mentem*
„ konst. 1717. Jak zaś sprawiedliwe z tych dochodow nastąpiło roz-
„ rządzenie, świadczą *dispositiones Regiæ Senatûsq; Consilia* y kwity
„ odbieraiących, ktore nam produkowane były. Z zasięgnionego
„ zaś z ostatnich w Grodnie expedyowanych rachunkow, pożyte-
„ czney dla tegoż skarbu uwiadomienia, że Ichmość Panowie Pod-
„ skarbiowie mimo opis Prawa wynoszący tylko na 200000. złł. do-
„ chody skarbu Lit. *sponté & benevolè* z wspaniałości umysłu zysk y
„ dobro publiczne nad swoie przewyższaiąc, ofiarowali dawać coro-
„ cznie 100000. złł. addytamentu o effektuacyą tey hoyności do-
„ mawialiśmy się od tegoż Imci Pana Podskarbiego. Lecz kiedy w
„ ścisłą tey pretensyi weszliśmy explikacyą, było nam dowiedziono
„ że ten addytament *non lege, sed generositate constitutus* z tym był
„ warunkiem: że to w nadzieię lat dobrych y handlow pomnożenia,
„ iakoż y przy ostatnich rachunkach toż było ostrzeżenie. Poda-
„ ne nam remonstracye lat nieszczęśliwych á w nich upadłych han-
„ dlow przez susze rzek portowych, przez niestateczności zimnie
„ dozwalaiących wywozow, á przez to upadaiące *commercia* nay-
„ większy zysk skarbowi przynoszące, kilkoletne woysk zagrani-
„ cznych przechody zabieraiących statki na rzekach portowych dla
„ przeprowadzenia magazynow z rożnych mieysc na inne, przeciąg
„ woyny, dla ktorey Kupcy handlować nie odważyli się, inni handel
„ prowadzący za protekcyą woyskową ukrywaiąc towary onych
„ nie opłacali. Paszporty licznie z Kancellaryi ś. p. Krola Imci wy-
„ dawane, ktore z uszanowaniem ręki y podpisu Pańskiego, gdy

przyimo-

„ przyimować należało znaczny temuż skarbowi przyniosły uszczer-
„ bek, o co publiczne *in Actis* y do Woiewodztw od tegoż Imci Pa-
„ na Podskarbiego były *quærimoniæ*. Te są nam reprezentowane
„ prawdziwe dochodow skarbu tego uszczerbki y *detrimenta*, ktore
„ ieżeli ściągać się nie mogą do summy kontraktowey skarbu Lit.
„ to przynaymniey wyciągały względem co do summy iakiem namie-
„ nił *spontaneè & benevolè* obiecaney. Z tych powodow fundament
„ istoty y sprawiedliwości maiących, dobre lata złym nadgradzaiąc
„ podał nam Imc Pan Podskarbi W. Lit. tylko *per medium* przyo-
„ biecany addytament, pełen ufności sprawiedliwych w tym wzglę-
„ dow Rpltey. Y lubośmy do percepty ten tylko inkludowali,
„ lecz iako iey władzy wszelkie rozsądzenia podlegaią, w iey ręku
„ szafunek władzy y sprawiedliwości tylko zostaie, tak też rachunki
„ *ad resolutionem & decisionem* skonfederowanych Stanow podpisali.
„ W waszey to tedy mocy zkonfederowane Stany zganić lub po-
„ twierdzić naszę uczynnosc; niech was do tego pobudzaią nie tyl-
„ ko sprawiedliwe względy te, ktore szczegulnie nam były powo-
„ dem; niech was utwierdzaią w tey myśli wielkie zasługi tego Mi-
„ nistra ktory świadczące ma za sobą całe Xięstwo, że z hazardem
„ życia, wyniszczeniem fortuny własney obstawał y obstaie przeciw
„ następcom na życia y fortuny obywatelow tey Prowincyi, ktora
„ dla ratunku swego poprzysiężone miedzy sobą zawrzeć musiała
„ przymierze; á przeto, ieżeli nie nadgrodę, to przynaymniey spra-
„ wiedliwosć zyska w decyzyi skonfederowanych Stanow. Do
„ rozrządzenia ktorych mimo uczynioną defalkę zostaie ieszcze *in*
„ *paratis* w ręku tegoż Imci Pana Podskarbiego rzadko kiedy w
„ skarbach Rpltey widziane 10060779. złł. groszy 20. Pol. Do tego
„ remanentu zostaie ieszcze, y iest ostrzeżono do windykacyi dla
„ skarbu Lit. summa złł. pol. 180900. od Domu Saskiego ktore Imc
„ Pan Podskarbi z Ekonomii za kontraktem trzymaiąc *anticipativè*
„ za kwartał *ad Januarium* ś. p. Nayiaśnieyszemu Krolowi wypłacić
„ musiał. Z tychże Ekonomii z wszelkiey importancyi do S. Jana
„ iest nam dany rachunek percepty y expensy za dyspozycyą Pra-
„ wem Tobie dozwoloną J. O. Mci Xżę Prymasie. A za tym nic
„ mi więcey mowić nie zostaie, iako skarbu y swoie uczyniwszy u-
„ sprawiedliwienie, o danie kwitu temuż Imci Panu Podskarbiemu
„ doprasząć się. A kiedy o szafunku skarbu Xięstwa Lit. mowię,
„ nie hoyności, lecz sprawiedliwości od z konfederowanych Stanow
„ dopraszam się, ieżeli każdego cnotą y powinnością bydź należy
„ *reddere unicuiq; quod suum*; toć Rpltá wzorem y przykładem, oby-
„ watelom swoim bydź powinna. Zalega w skarbie Xięstwa Lit.
„ *residuitas* summy Ichmościow Panow Niemierzyccw trzema kon-
„ stytucyami assekurowaney, ta aby uspokoiona była, podaię projekt
„ do łaskawey rezolucyi zkonfederowanych Stanow. Jako też
Ichmość Panowie Wisłouch Brzeski Lit. Malicki Buski Niesiołowski
Nowogrodzki Posłowie idąc *in sensum* Ichmościow XX. Wileńskiego
y Smoleńskiego Biskupow powiedzieli, y iako delegowani do teyże z
innemi Posłami Imci Pana Podskarbiego W. Lit. kalkulacyi daiac mu

sprawie-

ſprawiedliwego rachowania ſię świadectwo, o kwit *in rem* iego od Stanow Rpltey domawiał ſię. A Imc *P*an Dzierzbicki Poſeł Łę- czycki dług Sukceſſorom Imci Pana Boratyniego od Rpltey winny, y Imci Panu Wiśniewſkiemu przez konſtytucyą z ſkarbu Lit. do zapła- cenia, nakazany ażeby go teraz Stany Rpltey z ſkarbu tegoż Lit. tymże Sukceſſorom zapłacić dyſponowały, projekt *eo nomine* poda- iąc dopraſzał ſię. Zabrał po tym głos Imc Xiądz Oſtrowſki Bi- ſkup Kujawſki, y iako delegowany do ſłuchania rachunkow Imci Pa- na Weſsla *P*odſkarbiego W. Kor. o kalkulacyi iego *ex aſſe ad aſſem* uczynioney Stanom Rpltey uczynił relacyą; á lubo o aukcyonowa- nych więcey iak do milliona przez lat trzy przez tegoż Imci Pana Podſkarbiego W Kor. *pro re* Rpltey donioſł prowentach; z tym wſzy- ſtkim że ſię nie więcey iak 19000. złł. pol. w ſkarbie *ad præſens* zo- ſtaie poniesione na milicyą do pilnowania regularnego ceł expenſa, potrzebną, tudzież na redukcyi kilkokrotney znaczne ſtraty, iako też erogowane na Woyſko Kor. y inne za aſſygnacyami *Senatus Conſilio- rum* wydawane ſummy, za przyczynę bydź tego oczywiſtą ſądził, y o kwit z prowentow tychże Rpltey *in rem* tegoż Imci *P*ana Weſsla Podſkarbiego W. Kor. od Stanow Rpltey dopominał ſię, ktorego projekt przeczytawſzy Xciu Imci *P*rymaſowi do podpiſania oddał. Ichmość Panowie Gozdzki Woiewoda Podlaſki, Morſki Kaſztelan Przemyſki, także do rachunkow tegoż Imci Pana Podſkarbiego de- legowani, daiąc mu ſprawiedliwego wyrachowania ſię świadectwo, o kwit *in rem* iego od Rpley domawiali ſię. A Imc Pan Koſſowſki Poſeł Brzeſki Kujawſki, lubo ſię z tym oświadczył, że będąc delego- wany do tych że Imci Pana Weſsla *P*odſkarbiego W. Kor. rachun- kow, perceptę na iednym, á expenſę na drugim arkuſzu miał poda- ne, y o pomienioney percepcie nie będąc z dokumentow konwinko- wanym kalkulacyi tegoż Imci Pana Podſkarbiego nie podpiſał, ie- dnak kiedy Stanom Rpltey zdaie ſię, też przyiąć Imci Pana Podſkar- biego rachunki, chęć ſwoią zgadzać ſię w tym z Stanami Rpltey de- klarował, y Sukceſſorow niegdy Imc X. Trzebickiego Biſkupa Kra- kowſkiego aby im ſumma przez niego na potrzeby Rpltey pożyczo- na z ſkarbu Kor. do zapłacenia nakazana była Stanom Rpltey re- kommenduiąc, projekt w materyi ich przeczytał y podał. Pytał ſię potym Xięże Imc Marſzałek czyliby na podpiſanie kwitow Ich- mościom Panom Podſkarbim Poſłowie zgadzali ſię y gdy na to ogol- ne naſtąpiło zezwolenie, kwity też przez Xcia Imci Prymaſa y Xcia Imci Marſzałka ſą podpiſane z innemi. Czytał potym z dyſpo- zycyi Xcia Imci *P*rymaſa Imc Pan Ogrozdzki Sekretarz Seymowy trzy projekta, ieden reparacyi Zamku Warſzawſkiego, przykupienia do niego kamienic, umemblowania pokoiow expenſą ſkarbu Kor- drugi uchylaiący Trybunał Radomſki, trzeci reſpektem Mennic o twarcia y te wſzyſtkie za zgodą Stanow przez Xcia Imci *P*rymaſa y Xcia Imci Marſzałka ſą także podpiſane. Zabrał głos Xiąże Imc Czartoryſki Woiewoda Ruſki y aby do expenſy reparacyi Zamku Warſzawſkiego ſkarb Litewmſki kwotę iaką przyłożył domowił ſię. A Xiąże Imc Czartoryſki Kanclerz W. Kor. przekładaiąc *in poſt* po-

trzebną reparacyą Zamku Grodzieńſkiego, ile że Seymy w Grodnie z racyi obmyslenia pewnego Seymowych Marſzałkow obierania ſpo- ſobu, regularnie według ſwoiey kadencyi w Grodnie agitować ſię bę- dą, expenſy tey od ſkarbu Litewſkiego na Zamek Warſzawſki nie pretendować, zdaniem ſwoim oſądził y odpowiedział. Zaś Imc Pan Przezdziecki Poſeł Mińſki explikuiąc powolność *P*rowin- cyi Lit. iż lubo nie chce teraz trudnić obrad publicznych zagaioną materyą prokurowania Arcy-Biſkupſtwa dla Biſkupa Wileńſkiego, z tym wſzyſtkim, że ta materya w reces do naſtępuiącego puſzcza ſię Seymu, o przeczytanie *eo nomine* projektu, iako też żeby Imci Panu Brzoſtowſkiemu Marſzałkowi teraznieyſzemu konfederackiemu Lit. iakowa z ſkarbu Xięſtwa Lit. za zaſługi y expenſa podięte iego, ſum- ma naznaczona była, dopraſzał ſię. Czytał więc potym Imc Pan Tyzenhauz Poſeł Grodzieńſki tak projekt receſſu względem Arcy- Biſkupſtwa Wileńſkiego, iako też rekompenſy Xciu Imci Kanclerzo- wi penſyi *ad vitæ ejus tempora* co roczney 80000. zł. oraz Imci Panu Brzoſtowſkiemu *pro unica vice* wypłacenia 100000. złł. pol. na ktore gdy ſię ſtany Rpltey *uno labio* zgodziły, przeto ie ciż Xiążęta Ichmość Prymas y Marſzałek podpiſali, y Seſſya na dzień iu- trzeyſzy ſolwowana.

SESSYA TRZYDZIESTA DRUGA
Dnia 16. Mieſiąca Czerwca.

PO zagaieniu Xcia Imci Marſzałka, Xiąże Imć Prymas propozycye niemal wſzyſtkie ſądząc bydź uſpokoione, żądał, aby oſtatni reſpe- ktem ubeſpieczenia publicznych rad od wiolencyi proiekt był prze- czytany. Na co Imć *P*an Zbiiewſki Kaſztelan Gnieznieńſki zgadza- iąc ſię, proiekt tenże Imci *P*anu Sekretarzowi Seymowemu do rąk oddał, ktory go zaraz przeczytał. Imć Pan Mrokowſki Poſeł Czer- ſki przymawiaiąc ſię do tegoż Proiektu, ażeby *in caſu* wiolencyi ro- wny rygor tak na Stan Senatorſki iako y Ryczerſki był założony, *æqualitatisq;* & *libertatis* rowna była obſerwancya, dopominał ſię. Po- tym za pozwoleniem Stanow, Proiekt tenże podpiſany. A po pod- piſaniu tego Proiektu, od Imci P Szadurſkiego Poſła Inflantſkiego po- dane. & *quidem* Pierwſzy pogłownego Zydowſkiego w Xięſtwie Li- tewſkim, drugi Artyleryi Xięſtwa Litewſkiego y wybierania Sympli Qwarty, Trzeci powiękſzenia płacy Chorągwi Węgierſkiey Marſzał- ka W. Litt: Czwarty approbacyi Magdeburyi w Mieście Szkłowie Xcia Imci Czartoryſkiego Woiewody Ruſkiego. Piąty takowyż dla Miaſta Bobrze Marſzałka W. Litt. Szoſty kommiſſyi rozgraniczenia Staroſtwa Homelſkiego; przeczytał. Po tych ſkończonych czy- tał znowu tenże Imć Pan Sekretarz Proiekt nakazanego zapozwa- nia Xcia Imci Radziwiłła Woiewody Wileńſkiego Imci Panu Inſty- gatorowi W. X. Litt: á to o reprodukcyą Praw Ordynacyi Nieświ- ſkiey y Ołyckiey *anonime* pod Konſtytucyą wprowadzoney y Rzpltey

nie wiadomey, daiąc moc kupy Jego Zołnierſkie Nadworne rozpę-
dzić y Słucką ammunicyą zabrać. Na co gdy ſię niemal wſzyſcy zgo-
dzili, odezwał ſię Imć Pan Ilinſki *Poſeł Kiiowſki* cytuiąc *axioma*
Prawne: *neminem captivabis niſi Jure victum*, proſił o poprawienie
tego Proiektu. A Imć *Pan* Sekretarz Seymowy odebrany od Imci
Pana Wilezewſkiego *Poſła* Wiſkiego Proiekt Gdańſkiey *Kommiſſyi*
reſpektem uczynionych wiele krzywd Szlachcie przeczytał. Do kto-
rego Imć Pan Kraiewſki Poſeł Ciechanowſki przymawiaiąc ſię, jako
był patrzącym na krzywdę Imci *Pana* Wilczewſkiego Chambelana á
natenczas Aktualnego Deputata na Trybunał Koronny, tudzież na
wiolencye Imci *Panu* Czapſkiemu Staroście Knyſzyńſkiemu atten-
towane, dał świadectwo ſwoie, y ażeby według Proiektu podanego
obligacya wyznaczenia Kommiſſyi od przyſzłego Monarchy do Mia-
ſta Gdańſka w *Pacta Conventa* włożona była, dopraſzał ſię. Zaś Imć
Pan Moſtowſki Woiewoda Pomorſki Prawa oſobliwſze y Przywileie
Miaſt Torunia, Elbląga y Gdańſka od Rzpltey approbowane allegu-
iąc, Proiektowi temu przeczył y te Miaſta od Krola dependuiące
bydź twierdził, á iako przed tym wnoſił, że ze Staroſtw Grodzkich
Kwarty nie powinne bydź płacone, tak żeby teraz Imć Pan Staro-
ſta Zakroczymſki do płacenia teyże z Staroſtwa nie był obligowany,
tudzież żeby Ziemia Łomzyńſka w Soli Suchedniowey ukrzywdzo-
na z drugiemi Ziemiami Mazowieckiemi *ad proportionem* była u-
miarkowana, dopominał ſię. Imć Pan Wilczewſki Poſeł Wiſki,
Proiekt przeczytany, ponieważ w nim upraſzanie o wyznaczenie kom-
miſſyi z Miaſtem Gdańſkiem w Paktach konwentach maiące bydź
wyrażone tylko znayduie ſię, nic *Juri Maieſtatis derogare* nie twier-
dził. A Imć Pan Piaſkowſki Poſeł Wołyńſki, aby ten Interes do
Kommiſſyi Skarbowey, Ekonomiczney, do ktorey weyrzenie w bez-
prawie Miaſt Pruſkich jeſt dołożone odeſłać, Stanom Rzpltey dora-
dzał. Zabrał potym Głos Imć Pan Moſtowſki Woiewoda Pomor-
ſki y ażeby Koronacya *pro hac ſola vice* przyſzłego Monarchy w
Warſzawie była, Stanow Rzpltey dopraſzał ſię. A Ichmć Panowie
Wielopolſki Wojewoda Sandomirſki, y Moſzczeńſki Kaſztelan Ino-
wrocławſki zabrawſzy głoſy, *Projekta* ſwoie do przeczytania po-
dawali. A Xiąże Imć Marſzałek za naleganiem niemal wſzyſtkich
Poſłow chcąc mieć *deſideria* wſzyſtkich Woiewodztw uſpokoione,
upraſzaiąc wprzod aby każde Woiewodztwo jak naykrocey *relative*
do ſwoiey Inſtrukcyi Proiekt ſwoy czytali, zaczął *Turnum* od Wo-
iewodztwa Krakowſkiego, ktore Proiekt ſwoy podawſzy inne za nim
w koley Woiewodztwá y Powiaty ſwoie *deſideria* w Proiektách oświad-
czały. A gdy przyſzło na Woiewodztwo Wołyńſkie y proiekt approbacyi
Dekretu Ziemſkiego Warſzawſkiego z Duchowieńſtwem był czytany,
á o tęż apprbacyą Poſłowie wſzyſcy zaczęli ſię domagać Seſſya ile
w zpoznioney chwili, za zaleceniem Xięcia Imci Prymaſa, odłożona
była na Poniedziałek na godzinę ranną dziewiątą.

SESSYA TRZYDZIESTA TRZECIA
Dnia 18. Czerwca,

ZA zgromadzeniem ſię Stanow Rpltey z rana o godzinie dziewią-
tey Xiąże Imc Marſzałek zagaił Seſſyą.

Po ktorey zagaieniu zabrał głos Xiąże Imc *Prymas*, y dono-
ſząc Stanom Rpltey, że z racyi przypadłey na dniu onegdayſzym na
niego ſłabośći, zaczętego głoſu Woiewodztwa Wołyńſkiego nie mogł
doſłuchać, y z Izby Senatorſkiey wyſzedł, exkuzował ſię, oraz pro-
jekt przez ktory zalecono ieſt, aby w *Paktach* konwentach dołożyć,
żeby przyſzły Monarcha do ułatwienia y umiarkowania zachodzą-
cych miedzy Stanami Duchownym y Swieckim kłotni, Kommiſſyą
ad tenorem konſtytucyi 1718. wyznaczył, na ktorey by połowa oſob
Swieckich połowa Duchownych znaydowała ſię, przeczytać Imc, Pa-
nu Ogrodzkiemu *Sekretarzowi* Seymowemu kazał. A ponieważ
na dniu onegdayſzym *turnus* na Woiewodztwie ſtanął Wołyńſkim,
przeto zabrawſzy głos Xiąże Imc Czartoryiſki Poſeł Wołyńſki y o-
świadczywſzy ſię mieć racyę użalenia ſię, że mu na dniu onegday-
ſzym głos był przerwany; z tym wſzyſtkim miaſto tego, żałował ſła-
bości Xcia Imci Prymaſa, z przyczyny ktorey głoſu ſwego nie przy-
ſzło mu dokonczyć, opowiedział *deſideria* Woiewodztwa ſwego, y
proiekt przeciwko inkonweniencyom Duchownych ewokacyi Stanu
Swieckiego nie ſłuſznych do ſądu Duchownego, maiącym w ſobie
approbationem dekretu Ziemſkiego Warſzawſkiego w ſprawie z Du-
chownemi ferowanego, Imci Panu Sekretarzowi Seymowemu dał do
przeczytania. Czytał więc tenże projekt Imc Pan Sekretarz, ale mia-
ſto podpiſania tego, pierwſzy przeczytany za pytaniem ſię Xiążęcia
Imci Marſzałka y zezwoleniem Stanow przez tegoż Xcia Marſzałka
y Xcia Imci Prymaſa zoſtał podpiſany. Kontynuowały ſię potym
dalſze innych Woiewodztw w koley głoſy, y ſtanąwſzy na Woie-
wodztwie Mazowieckim limitowana na po południe Seyſſya, ktora
gdy wraz po drugiey reaſſumowana była, Ichmość Panowie Mazo-
wieccy *ex turno* mowić poczęli; á po nich inne Woiewodztwa, ſtoſuiąc
ſię do inſtrukcyi ſwoich rożne tak z rana iako y po południu, á mia-
nowicie, oddanie Generalſtwa Poczt Koronnych y Litewſkich rodo-
witemu Szlachcicowi Polſkiemu, mieyſce przyſzłey koronacyi *pro
hac ſola vice* w Warſzawie, tudźież Dobr *Stołowych* Dzierżawcom
Cudzoziemſkim odebranie, y w prowenta Krolewſkie intrat ich włą-
czenie, iako też approbacye rożnych fundacyi, oraz zabronienie *in
poſterum* drugich zalecaiące, oddawali do podpiſania y przeczytania
projekta. A miedzy niemi Imc Pan Soſnowſki Poſeł Brzeſki *ex tur-
no* zabrawſzy głos miał w te ſłowa:

„Panuią Narodowi Polſkiemu Krolowie; Krolom panuią Narodo-
„we Prawa. O to y teraz leżą na węzgłowiu prożnego Tronu Pol-
„ſkiego Berło y Jabłko, Krolewſkie znamiona; czekaią wytkniętego
„palcem ręki Boſkiey Kandydata, ktoryby ie, nie do ſmaku y namię-
„tności ſwoich, ale ſmak y upodobanie ſwoie, do nich przyprawiał; przez
„uroczyſte śluby, poſłuſzeńſtwo Prawu, Oyczyznie ſpolney, á ſwoiey

„Oblubienicy, nieskazitelną wiarę y miłość przyrzekaiące. Jabłko
„Tronu Polskiego, przypodobanym bydź może do Jabłka Rayskiego
„*Scientiam boni & Mali* znaczącego: á w samym szczepie tego to o-
„wocu, zawiera się przykazanie, *De hoc ligno ne comede!* pod utratą do-
„stoieństwa Krolewskiego napisane. Stoi Tron Polski opisany, a opi-
„sany Prawami, tak dostatecznie *inter Majestatem & Libertatem Æqui-*
„*librium* ważącemi, że ani powaga Krolewská uwłaczaną, ani wolność
„Narodowa skażoną bydź nie maią. Oboie to w Granicach pewnych,
„w pewney wadze y mierze ostać się bynaymniey nietknięte, iako
„Swięte Przymierze, powinno. We wszystkich wszakże Krolestwach
„y Narodach, czy to Monarchicznym, czy to Arystokratycznym, czyli
„Demokratycznym ksztaltem rządzonych, rachuiemy siedm mocy,
„czyli Prawa Kardynalne, panuiącym własne,

1. *Prawo Dziedzictwa, czyli następstwa potomnego.*
2, *Prawo-dawstwo, czyli praw tworzenie.*
3. *Prawo woyny y pokoiu.*
4. *Prawo Sądow sprawowania.*
5. *Prawo podatkowe, czyli dochodow publicznych.*
6. *Prawo ziazdow zwoływania.*
7. *Prawo szafunku, Dostoieństw, Urzędow &c. &c.*

„ Te wszystkie przebieżmy, y nad każdą z nich częścią zastana-
„wiaiac się, rozważmy, ieżeli nie iesteśmy iednych, z Krolem panuią-
„cym społecznikami, drugie całkowicie od Krolow, do Stanow Rpltey
„przeciągnione mamy; tak dalece iż śmiało mowić możemy; iesteśmy
„*Consortes Imperii*, tylko co, *non Troni Consortes.* Ostatnia z tych
„moc szafunkowa, przyznaię że większą częścią zostaie przy Krolach;
„y tu *suspicax libertatis amor*, z troskliwością pasuie się w nas, y nie-
„iakowąś wraża, á raczey wydrąża w umysłach obywatelskich boiaźń:
„ażeby ktoryzkolwiek z Krolow nie użyłiey na uciążenie szacownego
„wolności naszey zaszczytu od obcych Narodow, iedynym nam Pola-
„kom zazdroszczonego. Przyzwalam ia na to; ze Krol iako czło-
„wiek, od ludzkich passyi nie wyłączony, może użyć na złe szafunku
„swoiego; ale też nikt temu nie zprzeczy, że może użyć na dobro Oy-
„czyzny. To iest Problemma w rozdwoioney propozycyi, ale nie
„iest rzeczą moią, zastanawiać nad rozdrożem; Radne osiadaiący miey-
„sce, nie mogę bydź oboiętnym na iedną z dwoyga stronę przychylić
„się winienem. A to mowiąc oświadczam się, przed Prześwietnemi
„Stanami że interessowanym, albo parcyalnym nie iestem, y nigdy nie
„byłem zarażony duchem! ale ieżelibym nie znaydował w tym wiary,
„do Boga skrytości myśli ludzkich widzacego y wiedzącego, odwoły-
„wam się, nie podniesionym ku prożney chwale, ale upokorzonym sercem,
„wzdychaiąc mowię á mowię wyraźnie; niechay Bog, iak szczodry, tak-
„sprawiedliwy zamknie przedemną skarbnicę łask swoich, na powsze-
„chne Plemie ludzkie płynących codziennie! ieżeli zapalam się chęcią
„dotąd mnie nie znaiomą, podchlebnego tym to zdaniem moim, ko-
„mużkolwiek przypodobania się, albo ieżeli zapalam się nie chęcią lub

umyßeem

„umysłem, innych zdaniom sprzeciwienia się, ale w szczerey prostoci.
„ile światłem rozumu powodowaney, co myślę co poymuię, to powieme
„Powszechna to iest y na całym świecie doświadczona Reguła, *Præmio*
„*& pœna*, cnoty krzewią się, nie cnoty się wypleniaią. Dary y nad-
„grody w rękach Krolewskich złożone, są to instrumenta przepaścistey
„woli Bożey y nie wybadanego iey przeznaczenia; są to przynęty albo
„pobudki, do dobrze czynienia ludzi zagrzewaiące; umknienie tychże
„darow;, iest nie iakowym ukaraniem, á kara hamulcem y munsztukiem,
„chuci ludzkie od złoczyństwa kiełznaiącym. Tym y drugim sposo-
„bem postępuiąc Krol dobry, affekt y respekt obywatelow ściągać ku
„sobie, y pospołu z niemi powszechne dobro sprawować będzie. A
„ieżali taż, á taż, przewiiać się będzie przez myśl nasze troskliwośc: á
„nuż Krol, tego oboiego sposobu, na złe zażyie? Spoyrzyimyż proszę
„na siebie! wszakże *Con-Status* Rpltey iesteśmy? złe y dobre nie bez
„nas, chyba przez nas stanie się; ieżeli Krol szafunkiem swoim kupo-
„wać nas zamyśli, iakże nas zakupi? chyba że sami siebie chętnie
„przedawać będziemy, toć tu mniey Krola więcey siebie, winować
„zostaie. Ale prze Bog! za coż sami sobie nie wierzemy? sami so-
„bą brzydziemy się, za coż mowię smak dobry, y dobrych nawet na-
„dziei słodycz w sobie truiemy? Chrześcianie na resztę, Katolicy wszak-
„że dobrzy iesteśmy, za coż Bogu Wszech-władnącemu ktory Krolow
„Narodom daie, na skronie odwiecznie u siebie przeyrzane, wkłada
„Korony, losow naszych nie poufamy? Tu iuż ostatni kres myślom
„moim, na Opatrzności nad nami Naywyższey, osadziwszy, nie mam
„co więcey do mowienia, tylo chyba ieszcze tym wyrazniey powiem;
„ieżeli daley nie zbędną trapić się się mamy wątpliwością, ieśli się oba-
„wiamy niebespiecznego Krolowania, toć chyba żadnego iuż nie mieć,
„u siebie postanowmy: á zatym Magistraty, Sądy, Urzędy wszystkie po-
„poznosiemy, przez podobnąż boiaźń, bo na nich osadzeni ludzie, nie-
„winnych ciemiężyć mogą, niecnych ochraniać zbrodźcow, y na
„dalsze zbrodnie bezkarnością swoią ośmielać będą, a tak obawiaiąc
„się przypadkow y Ewentualności, aktualną, istotną, á obrzydliwą
„wciągniemy Anarchią. Prożnie ia to mowię, bo do tey nie przy-
„idziemy rospaczy, ale tez prożne to są prożne, silenia się nasze
„nad opisywaniem Krolow. Pisali wytworne, aże do zayzdrości
„Rzymianom, Attenczykowie prawa; przepisywali od nich Rzymia-
„nie: á gdzież te są Rzeczypospolite, na pismach ufundowane? Imię
„ich tylko czytamy. Nie masz Prawa, nie masz, padal tak trwałe-
„go iżby za przesnową czasu, albo odmianie, albo poprawie, nie pod-
„padało kiedyżkolwiek. Nie Prawa w Xięgach chowane; ale praw
„dokładne zachowanie, ale urzędow pilne sprawowanie, uszczęśliwia
„ludzie: á nikt z ludzi, uszczęśliwić dostateczniey Narodu nie może,
„iako nad ludzie wywyższony Krol nam (da Bog) panować maiący,
„ktory przez szczęśliwe przyrodzenie swoie; przez chwalebne y przy-
„kładne wychowanie; przez dokładne w cnotach y naukach udosko-
„nalenie się, naywiększych w Europie Krolow, dopełni przymioty; wo-
„nią y blaskiem cnot Krolewskich, rozchodzącym się po wszystkich
„Magistratach, cnotliwie sprawować urzędy, Urzędniki zachęci, złych

 udobrzy,

„udobrzy, dobrych ulepſzy, y ku doſkonałey wſzyſtko przywiedzie
„dobie. Napoionym radoſcią patryotyczną umyſłem, cieſzyć ſię
„mamy przyczynę, że Bog nam takiego wyznacza Krola, takiego ia
„życzę, takiego ſpodziewam ſię, y nie wieſzczym zgadywam duchem,
„ale nie zmylną zmacniam ſię nadzieią: á to mowiąc, ſłowa iakoby w
„puł nie domowione, przecinam uſtami, y w ſercu ie tym czaſem za-
„mykam, nie chcąc wczeſnie, *Ante diluculum monſtrare digito ſolem*;
„przeto zamilknę! a to ſamo zamilknienie, niech wyraźnie mowi.

Po ſkończonym zaś *turnum* zabrał głos Imc *P*an Dziedoſzycki Poſeł Halicki, y żeby dochody prowentow Stołu Krolewſkiego nie były teraz expenſowane, ale dla przyſzłego Krola konſerwowane, zdaniem ſwoim Stanom Rpltey radząc, projekt *eo nomine* podał, ktory za zgodą wſzyſtkich Poſłow ieſt podpiſany. Podano potym drugi projekt reſpektem dyfferencyi między Dziedzicami Woiewodztw Ruſkich y *Ritus Græci* Xiężmi zachodzących, do ktorego tak tenże Imc Pan Halicki, iako też Imc *P*an Jabłonowſki Kaſztelan Wiślicki ułożenia od Xcia Imci Primaſa w przeſzłym tygodniu byli delegowani, przywowili ſię.. A Xiąże Imc Primas Stanom Rpltey o przedłużeniu terminow Seymikom Relacyinym *pro Die* 23. *Julii* á Seymowi *Electionis pro die vigeſima ſeptima Auguſti* donioſſzy, Seſſyą na dzień iutrzeyſzy na godzinę dziewiątą ſolwować zalecił.

SESSYA TRZYDZIESTA CZWARTA
Dnia 19. Czerwca.

PO zagaieniu Xcia Imci Marſzałka, y kilkorakim przez Ichmościow Panow *P*oſłow, do projektow ſwoich wczoray podanych, przy mowieniu ſię czytany był przez Imci Pana Sekretarza Seymowego projekt, áżeby Sukceſſorowie Podſkarbich zmarłych ſummy, ktore Rpltey długiem pozoſtały, od aktu ninieyſzego Seymu *cum proviſione* na Seym Koronacyi rachunki wprzod uczyniwſzy, oddali, *in caſu* zaś tego nieziſzczenia na Seymie Koronacyi, á żeby na Kommiſſyi potym Ekonomiczney ſkarbowey to wypełnili. Do ktorego Imc Pan Woiewoda *P*omorſki przymawiaiąc ſię, o wyrażenie prowizyi od tychże pozoſtałych ſumm, iakowa od nich bydź powinna, ſądził bydź potrzebne, oraz ażeby Imc *P*an Marſzałek W. Kor. maiący u ſiebie po niebożczyku Imci Panu Moſzynſkim ſkarbu Kor. złożoną ſummę, także *cum proviſione* Rpltey oddał, dopominał ſię. Czytany był potym projekt Kommiſſyi rozgraniczenia Powiatu Bracławſkiego, z Xięſtwem Kurlandzkim, á po nim drugi Koronacyi *pro hac ſola vice* w Warſzawie, na ktory gdy Ichmość Panowie Krakowſcy Poſłowie alleguiąc w tym krzywdę praw, y Prowincyi Małopolſkiey nie pozwalali, á mianowicie miedy niemi Imc Pan Małachowſki zdanie ſwoie w te ſłowa wyraził.

„ Zgadzam ſię z zdaniem przezornego polityka, że tam ſądzę bydź
„naycelnieyſzą każdego Kraiu ſzczęśliwość, gdzie prawa nad obywatela-
„mi, nie obybywatele nad prawami goruią. Tey pomyślności pozyſkania

„ wſzechne całego kraiu ieſt żądanie, gdy napełnione foliały inſtru-
„ kcyi naſzych iednomyślnym daią ſię ſłyſzeć brzmieniem: aby Prawa
„ w ſwym zchowane były od nas poważaniu. Z iak ciężkim ſer-
„ ca naſzego uciſkiem zadane razy Rpltey na teraznieyſzym Seymie
„ publicznemu wyſtawiać widokowi: iak przerażaiące daią ſię ſły-
„ ſzeć utyſkiwania wſpoł Braci naſzych w Domu pozoſtałych przez
„ uſta naſze o zgwałcenie *P*raw pod przeſzłym *P*anowaniem naſtą-
„ pione! iak inſtrukcye nam od Braci powierzone do ſkwapliwych
„ nas przymuſzaią chęci! aby przeſtępſtwem zniewolone Prawa, do
„ ſwych iſtotnych przywrocić uſtaw ſzacunku. Teć to ſą ogolne
„ nas wſzyſtkich żądania: aby na teraznieyſzym Seymie nadwątlone
„ Prawa do ſwych wprawić oſtoi. Tey to natury Seym teraźniey-
„ ſzy aby bezprawiom wśliźniętym tamę iakąś zarzucić. Tać ieſt
„ iſtota Seymu ninieyſzego goienia ran Rpltey w tey doſkonałości,
„ aby lecząc one blizny nawet widzieć ſię nie dały; ſtanowienie zaś
„ nowych uſtaw na mieyſcu dawnieyſzych nie może tylko uſzczer-
„ biać ſławę ſtanowionego Prawa. W tym zapędzie rozważania y
„ roztrząſania natury Seymu teraznieyſzego, wſpomnieć przymu-
„ ſzony zoſtaię na żądanie Ichmościow nie ktorych z Prowincyi
„ Wielkopolſkiey względem Koronacyi przyſzłego Krola, że Seym
„ teraznieyſzy ieſt poprzednikiem Seymu *Electionis*, nie Seymu *Co-*
„ *ronationis*. Ten bowiem poſpiech w uſtanowieniu dziś przepiſu
„ o Koronacyi wymaga po nas większego w tey mierze zaſtanowie-
„ nia ſię, gdyż kilkokrotne Prawa uprzywileiowały tą iedynie ozdo-
„ bą Prowincyą naſzę, aby Koronacya Monarchow nie gdzie indziey
„ iak w Mieście Krakowie odprawiona była, do wykonania zwy-
„ kłey temu aktowi ceremonii, innośé mieyſc obierania bydź nie mo-
„ że, iak ieden Krakow. Kilkokrotne w tey mierze zachodzące u-
„ wagi, ktore przez poważanie Prawa, przez chęć utrzymania tey
„ iedney prerogatywy Prowincyi naſzey wymagaią tęższego rozwa-
„ żania nad uknowaniem dzieła tego. Moc albowiem Prawa żywą
„ w nas ſprawować powinna impreſſyą, (ktore nie *ex caſu* ſtanęło
„ bo nie maſz przykładu:) aby ktory Monarcha na innym mieyſcu
„ był ukoronowany, oprocz Staniſława, ktorego tak Elekcyą, iako
„ też Ukoronowanie za nieſprawiedliwe Rzeczplta oſądziła, nad tym
„ wyrokiem Rpltey z przyczyn kardynalnych wypadłym, nie chcę
„ ſię mową moią rozciągać: zoſtawuię ciekawości przeyrzenia Dzie-
„ iopiſow. Liczne albowiem *P*rawa to ieſt Roku 1564. 1569.
„ 1638. poważania od nas wymagaią, ktore przez przezorność zwykłą
„ *P*rzodkow naſzych naſtąpiły. Rzeczpoſpolita naſza na trzy
„ znakomitſze dzieląca ſię Prowincye, rownością zaſzczytow y prero-
„ gatyw, każdą z nich udarować pragnęła, y tak Prowincyi Wielko-
„ polſkiey dla ſpoſobnieyſzego mieyſca oſądziła Miaſto Warſzawę
„ na dwoch Seymow ordynaryinych odprawowanie. Trzeci iuż
„ Seym przenoſi do Prowincyi W. X. Lit. że zaś Miaſto Krakow
„ ſtołeczne, á pryncypalnieyſze Prowincyi Małopolſkiey odległey-
„ ſze zdaie ſię bydź dla przyieżdzaiących z tych dwoch Prowincyi,
„ tę łaſkawość Rplta uczyniła: że iuż ſprawiedliwego rozmiarkowa-

„ nia alternat Seymow dla Prowincyi naſzey nie pragnęła naznaczyć;
„ ale dla utrzymania rownegoż *æquilibrium* w udzieleniu znakomi-
„ ſzych prerogatyw Prowincyom, tę ozdobę raczyła Prowincyi Ma-
„ łopolſkiey udzielić, na ktorą gdy Ichśćw zazdrośliwe żądania z
„ Prowincyi Wielkopolſkiey daią ſię ſłyſzeć w wyzuciu nas z tego
„ zaſzczytu, użalić ſię cokolwiek muſiemy, y do was Prześwietne
„ Stany z proźbą uciekamy ſię, z Filadelficzney miłości Braterſkiey
„ wymagaiąc ulitowania. Wſzakże Prowincya naſza bardziey u-
„ tyſkiwać może na nierowność rozdziału prerogatyw przewyżſza-
„ iących Prowincyą naſzę, á iednak tak przez poważanie Prawa w
„ tey mierze wypadłego, iako też przez ſzacunek nie rozerwaney ie-
„ dności, żadną dotąd tym obom Prowincyom nie uwodziła ſię za-
„ zdrością. Tey więc ſzukamy w Prowincyi Wielkopolſkiey wzaie-
„ mności, do ktorey pozyſkania Prześwietnego Senatu ośmielam użyć
„ powagi, przez wnieſienie do Was J. O.O. J. W. W. proźb głębo
„ kich: abyście przez doſkonałość wyboru ſentymentow, przez po-
„ winność od nas poważania Oſob waſzych, iako Braci naſzych ſtar-
„ ſzych; raczyli ſwą poprzyſiężoną wiarą, ſprawiedliwość żądań Pro-
„ wincyi naſzey wſpoł-Kolegom naſzym obiaśnić, á to umyślone
„ wyperſwadować żądanie z wyzucia nas z tey iedyney ozdoby
„ Daie mi ten ſzczegulnieyſzy pochop gruntownego przedſiewzię-
„ cia w żądzach Prowincyi naſzey Małopolſkiey udania ſię do Prze-
„ świetney Prowincyi Litewſkiey. To Prawo Roku 1569. ktore
„ przy złączeniu oboyga Narodow wieczyſtym, á nierozdzielnym
„ związkiem upewnia Miaſtu Krakowowi zaſzczyt Koronowania Mo-
„ narchow w czwartym punkcie Unii;

A temu Oboiemu Narodowi żeby iuż wiecznemi czaſy, iedna Głowa, ieden Pan, y ieden Krol ſpolny nakazywał, ktory wſpolnemi głoſy od Polakow y od Litwy obran, á mieyſce obierania w Polſzcze, á potym na Kroleſtwo Polſkie Pomazan y Koronowan w Krakowie będzie &c.

„ Mniemali Przodkowie naſi że nic gruntownieyſzego dla Naro-
„ dow bydź niemogło nad rzeczone Unii Prawo. Sądzę y ia rownie
„ dziś, że to Prawo wieczyſtość tey Unii utwierdzaiące, upewni y na
„ dalſzy czas exekucyą nie odmienną, że przyſzły (da Bog) Pan w
„ Prowincyi Wielkopolſkiey obrany, á w naſzey Małopolſkiey bę-
„ dzie Pomazany. Y tey ia ieſtem ufności: że do poki ogniwo
„ Unii oboyga Narodow trwać będzie, dopoty y zaſzczyt Prowincyi
„ naſzey żadney podlegać nie będzie ſkażie.

Odezwało ſię wielu innych Poſłow ieden po drugim głoſy zabieraiąc, ktorzy *opponendo* Ichmościow Panow Krakowſkich illacyi zruinowanie Zamku Krákowſkiego *pro ratione*, z powodu ktorey przyczyny Rzplta *ſuprema Dominatrix & jurium ſuorum legislatrix* w tym ſię dyſpenſować może, Koronacyą przyſzłego Krola w Warſzawie odprawiać radzili. A gdy *in controverſiis* z Ichmość Panami Krakowſkiemi czas ſię trawił y wielu Ichmościow Panow Poſłow *ob diſcrepantiam* w tey materyi zdań, *propter expiſcandam pluralitatem* o *turnum* proſili, dołożywſzy więc w tym projekcie klauzulę, że przyſzły da Bog Monarcha Seym extraordynaryiny za to złoży w Krakowie, tenze projekt ieſt znowu przeczytany y za zgodą Stanow podpiſany. Naſtąpił potym projekt tak z Stanu Senatorſkiego iako y Rycerſkiego do Boku Xcia Imci Prymaſa Rezydentow wyznaczaiący, po ktorego przeczytaniu zabrał głos Imc Pan Gozdzki Woiewoda Podlaſki y reſpektem oddania ſum od Sukceſſorow Podſkarbich z prowizyą zgadzaiąc ſię z Imcią Panem Woiewodą Pomorſkim, explikował expenſa Xcia Imci *Prymaſa* na uſługach publicznych Rpltey czynione, y ážeby Iemu *pro ſubſidio* z ſkarbow Rpltey ſumma naznaczona była, Stanow z konfederowanych upraſzał y Seſſya na popołudnie limitowana. Po reaſſumowaniu ktorey Imc Pan Rzewuſki Poſeł Haalicki, Imc Pana Dziedoſzyckiego Poſła Halickiego rekommendował, y ażeby mu ſumma 8000. tyſięcy talerow przez *Senatus Conſilium* dwoiakie, iego Anteceſſorowi za Poſelſtwa do rożnych Nacyi, za nieboſzczyka Auguſta II. odprawione naznaczona, *mediante cognitione* tegoż intereſſu przez Kommiſſyą Ekonomiczną ſkarbową była oddana, Stanow Rpltey upraſzał, y projekt *eo nomine* przeczytał, y do podpiſania oddał. Na ktory gdy ſię wſzyſcy zgodzili, Imc Pan Mielżyńſki Kaſztelan Poznańſki, ážeby nowo naznaczone podatki nie wprzod na wypłacanie partykularne, ále na zaſtąpienie pogłownego, obracane były, uczynił prekuſtodycyą. Naſtąpiło potym czytanie, nayprzod projektu wypłacenia Xciu Imci Prymaſowi ze ſkarbow Rpltey penſyi 150000. á po nim drugiego 60000. złł. pol. Xciu Imci Marſzałkowi Seymowemu, ktorego zaſługi Stany Rpltey więcey ſzacuiąc, kwotą ſtu tyſięcy rekompenſować koniecznie chciały. Ale Xiąże Imc Marſzałek dziękuiąc kilka razy za tę łaſkę Stanom Rpltey, y daiąc racye, że ſię przedtym bardziey zaſługuiący Marſzałkowie Seymowi takową kwotą kontentować chcieli, y że przez aukcyonowanie teraźnieyſze wniosła by ſię konſekwencya ciężaru większego *in poſt* na ſkarby Rpltey ſzczupłość dochodow maiące, nie chciał tey kwoty aukcyonowaney akceptować, y projekt tylko na 60000. złł. pol. podpiſany. Czytano także trzy projekta, ieden Imci Xiędza Kierſkiego Sekretarza Koronnego, drugi Imci Pana Marſzałka W. Lit. zaſługi Rpltey rekommenduiące, á trzeci dla Imci Pana Ogrodzkiego rekompenſę ze ſkarbu Rzeczypoſpolitey naznaczaiący. Zabrał głos Xiąże Imc Czartoryiſki Kanclerz W. Lit. y dziękuiąc Stanom Rpltey, że w nadgrodę zaſług iego ſummę mu do śmierci coroczną 80000. złł. pol. naznaczyły, z racyi iednak, że iako od początku Miniſtroſtwa ſwego bez penſyi y wymagania płacy od pieczęci ſłużył wiernie Oyczyznie, tak y do końca bez pretenſyi nadgrody chciał ſię zoſtać, y ſummy tey oſtępował, ale na to Stany Rpltey przez wzląd zaſług iego żadnym ſpoſobem nie pozwalały. Po ſkończonym tym głoſie, gdy niektorzy ieſzcze Ichmość Panowie Poſłowie projektami partykularnemi trudnić dłużey uſiłowali, odezwało ſię wielu innych, o przyſtąpienie do czytania całey Seymu teraznieyſzego konſtytucyi, Xcia Imci Prymaſa, y Xcia Imci Marſzałka obliguiących, lecz Xiąże Imc Prymas z racyi każdego projektu za zgodą Rpltey podpiſanego, wſzczupłym

ku końcowi Seymu terazniey∫zego cza∫ie, przeczytania powtornego tych że projektow za rzecz potrzebną nie ∫ądził, ale raczey żeby Imc Pan Sekretarz Seymowy iako żadnych innych procz tych, ktore ∫ą zgodą podpi∫ane w kon∫tytucyą Seymu terazniey∫zego nie wprowadził projektow, poprzy∫iągł Stanom Rpltey, per∫wadował, y *in ordine* podpi∫ania na dniu iutrzey∫zym tychże kon∫tytucyi y pożegnania ∫olwować Se∫∫yą zalecił.

SESSYA TRZYDZIESTA PIĄTA
Dnia 20. Mie∫iąca Czerwca.

Zgromadziw∫zy ∫ię Stany Rpltey do Izby Senator∫kiey, ∫e∫∫yą zagaił Xiąże Imc Mar∫załek, daiąc projekt ie∫zcze ieden do przeczytania względem ∫prawiedliwości Prowincyi Litew∫kiey, gdzie razem o be∫pieczeń∫twie Seymikow Elekcyi Sedziow, popi∫ach co lat dwa Woiewodzkich, y Powiatowych, Kommi∫∫yi do korrektury, albo ∫krocenia proce∫∫u, tudzież o Kapturach, u∫tawy były napi∫ane. Po ktorych przeczytanych Imc Pan Mo∫tow∫ki Woiewoda Pomor∫ki, projekt okazywania Woiewodztw dał tak że do przeczytania. A Imc Pan Zbijew∫ki Ka∫ztelan Kali∫ki o okazywaniach Woiewodzkich *Laudum* Sredzkie rea∫∫umować y ob∫erwować doradzał. A ponieważ były wielu żądania czytania proiektow w∫zy∫tkich podanych y podpi∫anych, zaczym Xiąże Imc Prymas, lubo to mu ∫ię zdało inaczey iak na dniu wczoray∫zym w∫pominał uczynić dogadzaiąc żądzy pretenduiących, projekta pomienione całego Seymu rozkazał Imci Panu Sekretarzowi Seymowemu czytać. Czytał więc tenże Imc Pan Sekretarz też ∫ame projekta czyli kon∫tytucye tak przed południem, iako y po południu, gdzie przy rewer∫ach Mini∫trow Pru∫kich oddana świeżo Xciu Imci Pryma∫owi przez ∫amego Krola Imci Pru∫kiego podpi∫ana ratyfikacya także była przeczytana, á gdy czytanie w ∫pomnionych kon∫tytucyi w rożnych miey∫cach było przerywane, y examinowane, dzień dzi∫iey∫zy do przeczytania ich nie wy∫tarczył, y ∫e∫∫ya na dzień po iutrzey∫zy ∫olwowana.

SESSYA TRZYDZIESTA SZOSTA
Dnia 22. Czerwca.

SE∫∫ya dzi∫iey∫za ranna y popołudniowa przy zwykłym zagrzewaniu do uprzątania zgonu Seymowego przez Xcia Imci Mar∫załka zagaione kontynuowały ∫ię na zaczętym onegday czytaniu u∫taw, tak dla Prowincyi Koronnych iako y Litew∫kiey, w przeciągu niniey∫zego Seymu uchwalonych; y gdy przy∫zło do artykułu przywiezienia *pro die prima Augu∫ti Regiorum in∫igniorum*, za odezwaniem ∫ię y przełożeniem od Ichmościow delegowanych z przyczyny Seymikow relacyinych, krotkości cza∫u do tego, po∫unięty ie∫t czas *ad decimam men∫is ejusdem Augu∫ti.* Było w prawdzie podczas czytania tego do niektorych miey∫c kon∫tytucyi, więcey przymawiania ∫ię y

reflexyi, ale te zobopolnemi zabranemi gło∫ami, przez J. W. W. Senatorow y Po∫łow ułatwione zo∫tały. Na końcu czytane było pu∫zczenie w rece∫s do przy∫złego Seymu *de∫ideriorum* Woiewodztw, Ziem y Powiatow, oraz gdyby w cza∫ie dal∫zym miało wynikać wzru∫zenie iakowe pokoiu, y ∫iły nie wydołały przeciw temu, tedy J. O. Xciu Imci Prymaſowi wydania wici władza y moc ie∫t ʒdana. Temuż wdanie ∫ię do Stolice Apo∫tol∫kiey, o Kanonizacye, Beatyfikacye, Błogo∫ławionych, Wielebnych, y przy∫pie∫zenie proce∫∫u ∫ługi Bożego Rafała Chilin∫kiego, Stany Rpltey zaleciły. Po takowym zakończeniu czytania, zaczęły ∫ię podpi∫y Senatu ktore do wieczora czas zabrały, y tak ∫e∫∫ya do iutra dla podpi∫ow Rycer∫twa odłożona.

SESSYA TRZYDZIESTA SIODMA
Dnia 23. Czerwca.

PO zakończonych podpi∫ach przez Stan Rycer∫ki & *Delegatos* od Mia∫t Krakowa ; Wilna, y Lwowa J. O. Xże Imć Prymas żegnał w te ∫łowa ∫konfederowane Stany:

„ Je∫t za co Naywyż∫zemu Rządzcy BOGU podziękować, że
„ w tak wycieńczonym wielorakiemi ∫prawami cza∫ie naywalniey-
„ ∫ze, w Rządach materye, naypilniey∫ze w radach potrzeby, nay-
„ celniey∫ze w ube∫pieczeniu Oyczyzny Prawa y wolności, raczył
„ nam Duchem iedności zgody y ∫kutecznego zakończenia zdarzyć
„ y myślom na∫zym pobłogo∫ławić. Możemy be∫piecznie y powin-
„ ni ie∫teśmy uznać y wyznać oczywi∫te dla nas opatrzności dzieła,
„ że iako ta ∫ama władnie nami, tak ie∫t y będzie ∫trażą y Tarczą dla
„ ∫wobod na∫zych potąd, pokąd Wiara Swięta y czy∫te dla niey my∫li
„ na∫ze będą. Zarliwość ∫tаropol∫ka na tym Seymie, około ube∫pie-
„ czenia, ucalenia, y utwierdzenia Domu Bożego od w∫zelkich prze-
„ ciwności dowodem ie∫t nie odbitym; a przeto nadzieia na∫za żyie
„ w miło∫ierdziu Bo∫kim, że nas ochroni od zamachow nienawi∫nych
„ że na∫zym czynom, pracom, y ułożeniom Seymowym doda Ducha
„ czynności ∫kutku y pomyślności. Mądrość niedościgła ∫poiła
„ Serca ogniwem mocy Przedwieczney, wydała z związku tego
„ owoce dla Oyczyzny miłe y przyiemne, obwarowała Wiarę czy-
„ ∫tą, rządy y ∫wobody; rozerwała ∫pi∫ki y tumulty ∫atalne ∫prawie-
„ dliwości, ocaliła Radą Sarb publiczny, y ∫zkodzić nam nie mo-
„ gącą uludu ubogiego wieloraką u∫taw o∫nową; naprowadziła na
„ drogę pewną y zbawienną oboyga narodow przez tyle lat za-
„ gmatwane y zaniedbane obrady y ∫tarania ∫kuteczne; Taż Mądrość
„ nieograniczona palcem mocy ∫woiey ∫kazała nam panować
„ maiącego z pomiedzy Nas Pia∫ta Brata y w rowności Urodzone-
„ go Szlachcica, żyiemy przeto w pewney nadziei ∫zczęśliwości, ży-
„ ią w nas oczywi∫te błogo∫ławieństw ∫kutki; tchniemy Ducha Boże-
„ go darami, kiedy po dniach iemu poświęconych, tak zbawiennie,
„ tak do∫tatecznie y ∫wobodnie do celu pożądanego doprowadzili-

„śmy Rady nasze. To prawda, że widziemy ieszcze przed nami nieuchronne trudności w nie uspokoionych dotąd sercach Braci naszych, ale y ci kiedy poznaią y obaczą starania nasze nie prożne, przeczytaią Prawa znaczną Częścią do rządu y porządku lepszego przywrocone, y obaczą Stan Rzeczypospolitey na gruncie y fundamentach, swobod sprawiedliwości y bespieczeństwa należycie osadzony, iż przy pomocy Boskiey łączyć się z nami zechcą, do iednomyślności serca wrocą, y z sercami naszemi związek mocnieyszy uczynią. Zyimy przeto w pewney nadziei miłości zgody y harmonii, żyimy w nierozerwániu ogniwa związku teraznieyszego, a lubo rozdzielemy się Osobami, dla ucalenia y ubespieczenia Rad Oyczyzny, ale nie rozdzielaymy serc związanych, żyimy y tchniymy Duchem stałych umysłow ieżeli chcemy zbawić kochaną Oyczyznę, á upewnić mogę, że Pan Bog miłosierny, nie umknie nam miłosierdzia swoiego. Oświadczmy ale y wyłuszczyć należycie raczmy Braci naszym na seymikach relacyinych przykład tey iedności y iednomyślności, tey zgody, ktorą w obradach teraźnieyszych obiema Narodom, owszem całemu światu wytknęliśmy istotnie y skutecznie, zachęćmy wszystkich słodkiemi Owocami prac y fatyg naszych, ktoremi doskonalszy cożkolwiek rząd, a w rządzie fundamenta wiary, wolności sprawiedliwości, ocalenia bespieczeństwa tey miłey Oyczyzny zaszczepiliśmy. To pewna, że początki, iako zawsze bywać zwykły trudney przykre w nadziei skutkow pomyślnych, y nam były nie bez podziwienia trwożliwe, y w prawdzie lękliwe do zafundowania Obrad Seymowych, bo obcym y domowym orężem pałaiące, ale te bydź nie mogły inaczey z przyczyny zawziętości domowych zamachow nienawistnych, ambicyi potaiemnych, a ukrytych pod pretextem wolności; Panowanie ostatnie zrzodłem było podobnych miedzy Bracią niesnasków, Bezkrolewie pod płaszczykiem Dobra Oyczyzny moc tę wznieciło y Rady iey wzruszyć pragnęło; ale moc Boska nie dała rozżarzyć się ognia tego iskierkom, y trwogę oddaliła, Duchy przeciwne odwiodła, umysły sposobne do Rady ziednoczyła y dotąd w zgodzie y pokoiu one umiarkowała y stwierdziła. Jest to wszystko dzieło cudowne y widoczne opatrzności, kto tego nie uzna, kto nie widzi, sam sobie y Oyczyźnie winnym. Niżeli poydziemy podziękować Naywyższey nad nami BOGA władzy, za ocalenia nas, Praw, y wolności teraznieyszemi wiekopomnemi ustawami; Ja z mieysca tego głoszę się z przyzwoitą pokorą, wraz y z przeproszeniem Prześwietnych Stanow, za niezdolność, ieżeli się iakowa znaleść mogła w Osobie y prerogatywie moiey. Raczycie Jaśnie Oświeceni, Jaśnie Wielmożni WMći Panowie wybaczyć krewkości, raczycie słabemu zdrowiu darować y raczycie mile przyiąć to pożegnanie moie za znak prawdziwego serca y miłości, ktorą pałam ku każdemu z osobna. A iako z woli BOGA pierwszy tych Narodow oboyga Kapłan, wznoszę oczy, ręce, y serce do Pana Zastępow, aby wszystkie kroki myśli, y umysły J, O, J. W. WMć Panow ubłogosławić raczył.

„ Ten BOG w miłosierdziach Cudowny spoił nas w łańcuch nie rozerwaney iedności, niechayże łączy serca wszystkich przytomnych y nie przytomnych do iednomyślności; niech ma w opiece swoiey te dwa Stany Rzeczypospolitey niech mocą swoią utrzymuie całość y pomyślność oboyga Narodow, niech Duchem miłości łączy duchy wszystkie do zobopolności w obraniu przyszłym Krola y Pana Pobożnego, Mądrego, wspaniałego y długowiecznego aby nie ludźmi, ale sercami władnął y rządził. Zyimy w tey zbawienney nadziei, wiekuymy rownie prawowierni w miłośći BOGA, bliźniego y Oyczyzny, á Pan BOG będzie z nami, będzie w nas, y sercami naszemi na zawsze władnąć będzie. Z wracam oczy myśl y serce moie do Ciebie Mći Xiąże Marszałku Stanu Rycerskiego, dziękuięć za twoie godne, piękne, y miłością Oyczyzny tchnące czyny y starania około ucalenia Jey Praw y wolności, Pan BOG sam Ofiary prac, y fatyg twoich ubłogosławi, y my za lotem tak miłey y przyiemney BOGU y Ludziom oraz Oyczyźnie Pogoni trafiemy do portu szczęśliwości.

A po nim Xiąże Imć Marszałek uczynił toż samo w takowe słowa.

„ Dochodzi Rok dwudziesty osmy, kiedy Senat, kiedy Stan Rycerski, kiedy lud zgromadzony słyszał, a to mieysce, te ściany obeymowały głos żegnaiącego Marszałka, po doszłym Seymie; tych ktorzy na nim byli, odległość czasu tak odzwyczaiła od słuchania podobnegoż głosu, iż dzisiay rownie wszystkich nowością rzeczy wzbudzonych, usta y oczy na siebie obrocone widzę, oraz iż też same oczy usiłuią czytać w mowiącego twarzy wewnętrzne pomieszanie, skoro ten sam przeciąg upłynionego czasu, ciągnący za sobą teraznieyszy mowienia moiego moment, dwie razem łączy materye, a z tych każda w inną wprawia mowiącego sytuacyą, y każda pierwsze dla siebie przywłaszcza słowa. Bierze ie nayprzod żal nieporownany, że te tak ozdobne, tak niegdyś dzielnością głośne, y do przewyższenia własney dawnieyszey, sławy, wszelkiemi przymiotami obdarzone Rzeczypospolitey ciało bez duszy, ktorą iest Seymowa Rada, obumarłe. Z sił przyzwoitych z sprawiedliwości, z obserwancyi Praw, z szacunku rowności obnażone, w zupełnym nierządzie y samych wspoł-Braci niechęciach przez lat 28. pogrzebane leżało. To tak okropne świeżo przeszłego czasu widowisko, łezby znaleść niepowinno? lecz tylko w ciemnych na wszystko oczach, lecz tylko w tym sercu, w ktorym miłość Oyczyzny pogardzona. Ta tak wielkiey szkody marya, dłuższeby u mnie słusznego żalu wyrażenia znalazła, gdyby przemagaiąca radości wielkość siła słow dla siebie nie zabrała, ktorych na ogłoszenie Narodowey pociechy z doszłego Seymu wzywać każe. Czyliż potrzeba wskazywać Słońce, ktore po trwaiącey lat 28 nocy, tak przyiemnie nam wszystkim weszło, y każdym promieniem szczęśliwsze godziny znaczy? czyliż nie nalewa pociechy serc Naszych samo przez się skutkuiącey wolności użycie? Czyliż nie daie przyiemność oczom, ten sam

„ w ſpołeczeńſtwo dwoch ſtanow, tak dawny nie oglądany widok?
„ Coż dopiero iakiey ſame przez ſię nie ogłaſzaią radości, to prezor-
„ nością, to opowſzechne ſzczęście gorliwością, uchwalone uſtawy?
„ Gdy czytać Bracia naſi będą, że w nas goruiąca nad wſzyſtkie
„ prywaty właſney Oyczyzny miłość, przyſzłego do Tronu upatru-
„ iącym oczom też ſame, ktore ſą Kroleſtwa, dała granice. Czyliż
„ nam niedziękuie nayſzacownieyſza część naſza rowność, że w nie-
„ beſpieczeńſtwie znayduiąca ſię mocnieyſzego ſiła, przez chwa-
„ lebną zawſze, á teraz utwierdzoną Xięſtwa Litewſkiego Konfede-
„ racyą ucałona zoſtaie? Czyliż nie ſłyſzemy pełnego wdzięczno-
„ ści głoſu od Szlacheckiey wolności, że ta oſwobodzona od depen-
„ dencyi rościąganey dotąd nad granice Prawa, Woyſkowey
„ władzy ſpokoynie ſwoy urząd na Seymach y Seymikach ſprawo-
„ wać będzie? Czyliż nie obligowane każdego z nas beſpieczeń-
„ ſtwo, że pozwolona wyboru Sędziow Trybunalſkich forma, używa-
„ nemi tumultami zhukany w całym Kraiu ſprawiedliwości, ſpokoy-
„ ne wraca ſiedliſka? Czyliż (: nie ſkrewnioną zaślepiony to
„ mowię miłością, lecz prawdziwie winny hołd oddaiąc, :) inte-
„ reſſowane Sądem Aſſeſſorſkim Stany, nie wielbią, iednego tylko
„ Pieczętarza tak wſpaniałey rowność y powſzechne Do-
„ bro gorliwości? że abſolutną w Oſobie ſwoiey ſądzenia władzą, ſam
„ chętnie ofiarowawſzy w podział miedzy Aſſeſorow, był nam wſzy-
„ ſtkim powodem, iż zadwornych Sądow ſprawiedliwość nie iedne-
„ mu zdaniu, nie iednym, lecz więcey w wielości widzącym oczom
„ oddana będzie? Czyliż na koniec w publiczney niewiadomości
„ zakopane dotąd ſkarbow dochody, nie chętnie z źrżodeł ſwoich wy-
„ chodzić będą, ſkoro każdy płacący uſzczerbek ſwoiey prywatney,
„ w publiczney fortunie znaydzie? A pomnożone prowenta iak
„ liczne ściągną wielbiących głoſy, ſkoro na ulgę ciężaru pogło-
„ wnego, y ſił pomnożenie użyte będą? Słowem dzieło to całe,
„ z iak wielu pożytecznych złożone części, tylą uſt ſamą przez ſię
„ radość po Narodzie ogłaſzać będzie, oſzczędzaiąc mi ſłowa do
„ naypierwſzego powinſzowania Jmięniem Stanu Rycerſkiego, J. O.
„ Mći Xże Prymaſie, za pierwſzeńſtwa Twoiego, ktoremu naypierwſzą
„ powagę dałeś z mądrości, prac y ſtarania, te widziſz ſkutki, ktore
„ Cię w naypoźnieyſze potomności rownie miedzy przeſzłemi iak naſtę-
„ pcami twoiemi pierwſzym zawſze Prymaſem ogłaſzać będą. Nay-
„ większey uprzeymości, ku J. O. Waſzey Xcey Mości, lepiey wyra-
„ zić nie potrafię, iako kiedy mu ſkutku prac właſnych, w naydalſzym lat
„ przeciągu zbioru tego ukontentowania życzę, ktore częściami
„ każdemu Obywatelowi, miłość Publicznego Dobra do ſerca kła-
„ dnie. Toż powinſzowanie ſkładam wam J. O. J. W. zdaniem y
„ Godnością Starſi Bracia Prześwietny Duchowny y Swiecki z Mi-
„ niſtrami Senacie, dziękuiąc, żeście w ſtarſzeńſtwie ſwoim, tak ſzczę-
„ śliwym dla nas przykładem byli; życzyć wam nad to nie potrafię,
„ iako żebyście chęciom y czynom Waſzym od Oyczyzny rowny
„ wdzięczności wymiar wſzyſcy na ſobie doświadczyli. Temu
„ podziękowaniu, chwale, y życzeniu moiemu dla Was większey
„ przydać nie mogę wagi, iak, że to wſzyſtko Jmięniem całego Ry-

„ cerſkiego Stanu mam Urząd czynić. Szczegulniey zaś, tey do
„ ciała Rzeczypoſpolitey, ſercem przylgniętey, Wielkiey Wielkiego
„ Xięſtwa Litewſkiego Laſce, od ktorey głos brałem, pełne powin-
„ nego reſpektu oddaie ſłowa. Y dotąd mogłem wiele ważące
„ czynić oświadczenia, maiąc na ſobie tak wielkie, tak ozdobne, grunt
„ y ſtałość ſwobodom naſzym daiące całego Stanu Rycerſkiego I-
„ mię: Lecz teraz głos moy obracaiąc do Ciebie Samego Prze-
„ świetny Rycerſki Stanie, gdy to koſztowne powſzechności Jmię,
„ wraz z Laſką ſkładać mi przychodzi, aby w mowieniu do Ciebie
„ godności moiey utrzymał poſtać, biorę na ſiebie pierwiaſtkowe Sey-
„ mu tego głoſy, ktore nie oſzacowaną u mnie iednomyślnych Serc
„ waſzych ceną, tak ozdobny dla mnie Laſki Seymowey ſprawiły
„ zaſzczyt. Y lubo, w Izbie Naſzey miałem honor dziękować za
„ nią, poleciwſzy ſiebie z całym Domem moim Waſzeciow MCiwych
„ PP. względom, powtorzenie moiego dziękczynienia powinne ſą-
„ dzę, żeście mi głoſow Waſzych o naycelnieyſzy Kroleſtwa intereſs
„ panuiącą w nim Wiarę, ſłuſznie arcygorliwych, o poprawę publi-
„ cznych defektow, wyſoce rozſądnych, o wſzyſtko mądrych y prze-
„ zornych, ſzafunek powierzyli, ktory ſzafunek, ieżeli z czyimkol-
„ wiek był nieſmakiem, darować uniżenie proſzę, nie zmyślonym
„ chęciom zaſługiwania ſię w ſzczegulności każdemu. Winſzuię
„ oraz Prześwietny Stanie, że też głoſy Twoie ſławą brzmieć będą
„ w potomności w uſtanowionych Prawach. A gdy iuż ten nad-
„ chodzi moment, gdzie ſeymowa Konfederacya ma ſwoie odbie-
„ rać rozwiązanie, Was ktorży tym poświęconym prezyduiecie miey
„ ſcom, z ktorych wychodzą wyroki uſzczęśliwiaiące Narod, Oyczy-
„ zny y Wolności Geniuſze, wzywam do wyſłuchania tych ślubow,
„ ktore gorliwy Obywatelſtwa trworzy umyſł, niech te Krzeſła gor-
„ liwości nadgrody, mieſzczą zawſze rownych zaſiadaiącym teraz
„ czułością, troſkliwością, y całość o doſtoieńſtwo o ſławę Pańſtwa
„ tego Senatorow; Niech zawſze Woiewodztwa rownie ſzczęśliwe,
„ wyborem Poſłow ſwoich, naypomyślnieyſze gotuią Oyczyźnie
„ przeznaczenia. Niech wiek wiekowi was przykładem gorliwey
„ o uſzczęśliwienie publiczne cnotliwości, mnie wdzięczności, po-
„ ſzanowania y poſłuſzeńſtwa ku wam podawać nie przeſtaie. Niech
„ *tandem* ſłodząc nam trudy, uwieńczaiąc prace, naydrożſzy dar każ-
„ demu Narodowi, wytknie Ręka Wſzechmocney Opatrzności Pa-
„ na, do tego oſierociałego Tronu, ktoryby Hoyny, waleczny, y zna-
„ ny od Narodu y kochany; Narod wolny, waleczny, y wierny, znał,
„ y kochał.

Po tych pożegnaniach w Terminach poważnych y wielce przyie-
mnych dla wſzyſtkich ſkończonych, zabrał znowu głos Xże Imć
Prymas, w ktorym przy przełożeniu okoliczności y potrzeb bezkro-
lewia Konfederacyą generalną w takowym mowy ſwoiey propono-
wał ułożeniu.

„ Rady wſzelkie ſą godne y nayprzezornieyſze ieżeli iednoſtay-
„ nością ſerc żywe, y iednomyślnością umyſłow łączone w nierozer-
„ wany węzeł; Srzodki takowe bywały, ſą y będą we wſzyſtkich

„ Rzeczachpoſpolitych używane y w ſkutkach uſzczęśliwiane, á nade-
„ wſzyſtko w okolicznościach rownych, w iakowych teraz Rzecz-
„ poſpolita znayduie ſię. Zakończyliśmy za darem y pomocą O-
„ patrzności Seymowe Obrady, opiſaliśmy rząd przyzwoitemi Oy-
„ czyźnie uſtawami, ubeſpieczyliśmy wewnętrzne y zewnętrzne
„ ſwobody y ſprawiedliwości, iednym ſłowem umknęliśmy nie co
„ od nas wielorakie bezprawia, y te wſzyſtkie zbawienne czyny ſtwier-
„ dzieliśmy Podpiſami Imion naſzych. Teraz na dowod ſzcze-
„ rych wiernych y ſtatecznych myśli y intencyi naſzych dla Oyczy-
„ zny, arcy potrzebna rzecz ieſt, abyśmy y ſercem y rękami y cało-
„ ścią ſił, y gorliwością umyſłow ſpoili ſię w raz tym gruntowniey
„ w ogniwo Konfederacyi generalney, przeciw wſzelkim burzom y
„ nawałnościom przeciwnym, iakokolwiek mogłyby wyniknąć nie
„ ſpodziewane. Takowy związek nie może być w cale ſzkodliwy, y
„ owſzem wielce pomocny y Dobru poſpolitemu y każdemu z oſo-
„ bna; czas y okoliczności, a do tego wczeſne opatrzenie y Rad ta-
„ iemnice, nie tylko wyciągaią tego po nas, ale y mocno zachęcaią dla
„ ſtwierdzenia czynow, y dla ubeſpieczenia Oſob Fortun y Dobra
„ całey Oyczyzny. Możecie J. O. J. W. WMC Panowie brać przy-
„ kład y konſekwencye z wiadomości świeżych, że Bracia naſi, przy-
„ iaciele y wſpoł Obywatele tey Oyczyzny, inaczey dotąd myślą,
„ przeciwnościami grożą, ogniem trwożą, deſperackim nieiako du-
„ chem widzą ſię tchnąć; y ſerca gotuią na rozerwanie wnętrzno-
„ ści Matki właſney Oyczyzny; zkąd zważyć można, że nam wie-
„ dności w harmonij, w Radzie nieuſtanney, y związku mocnym u-
„ ſtanowić ſię należy; á kiedy w nim mężnie y ſtatecznie dotrwa-
„ my zapewne trwożyć ſobą nie będziemy, y owſzem ſtaniemy ſię
„ murem z iednoczoney rady y obrony całey Oyczyznie. Zapra-
„ ſzam przeto tak Prześwietnego Senatu iako y Prześwietnego Sta-
„ nu Rycerſkiego do tego dzieła gorliwego y zbawiennego; upe-
„ wniam że cała oſnowa tey Konfederacyi Genaralney podoba ſię
„ każdemu kiedy przeczytana będzie.

Czytany zatym był Proiekt teyże Konfederacyi Geneneralney, *in Contextu* ktorego gdy była mowa o obraniu Marſzałka, wſzyſcy iednym okrzykiem Xcia Imći Woiewodę Ruſkiego Regimentarza Generalnego nimże mieć chcieli, y do przyięcia tey funkcyi tegoż Xcia Imći zapraſzali; więc po przeczytaniu całego Proiektu, y akceptacyi Jego od wſzyſtkich zgromadzonych, oraz zaczętych co żywo podpiſach rzeczony Xiąże Imć Regimentarz bez przeſtannie obligowany, przyſtąpił do wykonania przyſięgi Marſzałkowſkiey w ręku J. O. Xcia Imći Prymaſa, po ktorey dla wielkiego tłumu *Nobilitatis* z Izby Seymowey przeſzedł J. O. Xże Imć Prymas na Salą Zamkową, y tam ſię na kilku Stołach kończyły podpiſy. W tym J. O. Xże Imć Prymas *in numeroſo Comitatu* Senatorow y Posłow gankami poſzedł do Kościoła na *Te DEUM Laudamus* przez Xcia Imći Biſkupa Poznańſkiego *intonatum*, y tak bliſko ſiedmiu Niedzielny Seym *Convocationis* ſzczęśliwie zoſtał zakonczony.

S E R I E S

J. WW. JMC PP. Posłow zaſiadaiących na Seymie Convocationis 1764.

Wojewodztwo Krakowſkie. Jchmość PP. Hieronim Wielopolſki Koniuſzy Koron. Staniſław Małachowſki Staroſta Sandecki. Staniſław Dembińſki Podcz: Krak: Wielopolſki Staroſt: Lanckorońſki.

Wojewodztwo Poznańſkie z pod Laſki legalizowani Poſłowie. Franciſzek Walknowſki Sędz: Ziem: Kaliſki. Antoni Krzycki Podſtol: Pozn: Maciey Gliſzczyńſki Piſarz Ziem: Kal: Władyſław Gurowſki Kaſztelanic Poznańſki. Kazimierz Raczyńſki Marſzałek Seymiku. Lipſki Obożnic Koronny.

Wojewodztwo Wileńſkie. Jan Horain Podkom: Wil: Giedroyć Stoln. Wil:

Powiat Lidzki. Ignacy Scypion Sſta Lidzki. Dominik Alexandrowicz Piſarz Ziemſki Lidzki.

Powiat Oſzmiańſki. Brzoſtowſki Koniuſzy W. X. L.

Powiat Wiłkomirſki. Michał Morykoni Sſta Pomuſki.

Powiat Braſławſki. Tadeuſz Wawrzecki Stol: Braſlw: Ignacy Łopacińſki Piſarz Skarbowy Litt:

Wojewodztwo Sendomirſkie. Xiążę Staniſław Lubomirſki Straż: Kor: Siedlecki Jenerał Major. Wąſowicz Podſt: Radom: Antoni Tymińſki Podczaſ: Sand: Mikołay Małachowſki Sſta Opocz: Dobiecki Cześ: Chęcińſki.

Wojewodztwo Kaliſkie z pod Laſki Legalizowani Poſłowie. Woyciech Rydzyńſki Stoln: Pozn: Ignacy Korytowſki Podſto: Kaliſk: Ponińſki Staroſta Kopanicki. Suchorzewſki Staroſta Mieśc. Mielżyńſki Starościc Kcińſki. Antoni Bogucki.

Wojewodztwo Trockie. Ludwik Pociey Straż: Lit: Ukolſki Podkom: Trocki.

Powiat Grodzieńſki. Antoni Tyzenhauz Piſarz W. X. Lit. Joachim Chreptowicz Stolnik Nowogrodzki.

Powiat Kowieńſki. Antoni Zabiełło Łowczy Litt: Prozor Generał Major Woyſk Wielk: X. Litt:

Powiat Upitſki. Jerzy Leparſki Podſtoli Upit: Szukſzta Sſta Wideykowſki.

Wojewodztwo Sieradzkie. Staniſław Koſſowſki Sſta Sieradzki. Jacenty Małachowſki Sſta Piotrk: Alexander Mączyńſki Chor: Sierad: Jan Kobierzycki Podſtoli Sieradzki.

Ziemia Wieluńſka. Woyciech Męcińſki Sſta Wieluńſki. Ignacy Skorzewſki Stolnik Oſtrzeſzow.

Wojewodztwo Łęczyckie. Roch Koſſowſki Podſkarbi Nadw: Kor: Karol Gomolińſki Podkom: Łęczycki. Szymon Dzierzbicki Chor: Łęcz:

Xięſtwo Zmudzkie. Chodkiewicz Sſta Wielońſk: Gorſki Sſta Wiekſzniańſki.

Wojewodztwo Brzeſkie Kujawſkie. Antoni Koſſowſki Generał Woyſk Koron: Dyſinas Trzebicki Stoln: Inowrocł:

Ziemia Dobrzyńſka. Jozef Rutkowſki Sędzia Ziemi Dobrz: Fabian Rościſzewſki Podſtoli Dobrzyńſki.

Wojewodztwo Kijowſkie. Kajetan Ilińſki Staroſta Zytomirſki.

Województwo Inowrocławſk. Skarbek Sta Tuſzyńſki. Kraſzewſki Chor: Panc:
Województwo Ruſkie Ziemia Lwowſka. Xiążę Adam Czartoryſki Generał Podolſki Marſzałek Seymowy. Alexander Borzęcki Sſta Dołżańſki·
Ziemia Przemyślſka. Alexander Morſki Chorąży Przem: Jan Drochojowſki Chor: Zydaczew.
Ziemia Sanocka. Jozef Malicki Chor: Sanoc: Michał Bukowſki Stoln: Sanoc:
Ziemia Halicka. Franciſzek Rzewuſki Piſarz Pol: Kor: Antoni Dziedoſzycki Podkom: Halic: Branicki Sta Halic: Potocki Sta Gliniańſki. Jan Golejowſki Podſt: Trembow:
Ziemia Chełmſka. Komorowſki Sſta Ochozki.
Województwo Wołyńſkie pod Konfederacyą Powiatow Łuckiego y Włodzimirſkiego. Xiążę Staniſław Czartoryſki Łowczy Kor: Michał Piaſkowſki Woyſki Włodz: Stecki Kaſztelanic Kijowſki Staroſta Stawicki.
Województwo Podolſkie. Mikołay Stadnicki Chor: Podolſk: Kajetan Hryniewiecki Podcz: Latyczew: Sędz: Grodz: Kamien: Sebaſtyan Gawrońſki Podſt: y Sędzia Grod: Latyczewſk:
Województwo Smoleńſkie, Eydziatowicz Sędz: Ziem: Smol: Tołoczko Piſarz Grodz: Wołkow:
Powiat Starodubowſki. Zawiſza Porucz: Petyhor: Łapa Horodniczy.
Wojdztwo Lubelſkie. Jan Zamoyſki Sſta Lubel: Jacenty Jezierſki Skarb: Łuk:
Województwo Połockie. Sielicki Staroſta. Chrapowicki Chambellan.
Województwo Bełſkie. Kaźimierz Poniatowſki Podkom: Koron: Głogowſki Staroſta Krzywiecki.
Województwo Nowogrodzkie. Jozef Nieſiołowſki Sſta Cyryńſki.
Powiat Słonimſki. Ludwik Brońſki Koniuſzy Słon:
Powiat Wołkowyſki. Stefan Olędzki Marſzałek Wołkow: Władyſław Bychowiec Sędz: Ziem: Wołkow:
Województwo Płockie. Stefan Dembowſki Sſta Płoc: Franciſzek Rościſzewſki Sędz: Ziem: Płoc: Michał Bonkowſki Podwojew: Płoc: Niſzczycki Cześn: Zawſkrzyń:
Województwo Witebſkie. Leonard Pociey Oboźny Litew: Piotr Bohomolec Stolnik Witebſki.
Powiat Orſzańſki po uſpokoioney pod Laſką obiekcyi weſzli in Activitatem. Jan Jozefowicz Sſta Orſzań: Jan Zambrzycki Stoln: Orſzań:
Województwo Mazowieckie Ziemia Czerſka. Michał Karczewſki Podkom: Czer: Mrokowſki Miecz: Warſz: Sędz: Grodz: Czer:
Ziemia Warſzawſka. Staniſław Poniatowſki Stolnik Lit: Teodor Szydłowſki Chor: y Sędz: Grodz: Warſzaw.
Ziemia Wiſka. Jozef Wilczewſki Podkom: Wiſki. Jan Roſtkowſki Sſta Wiſki.
Ziemia Wyſzogrodzka. Maciey Szymanowſki Sſta Wyſzogr: Klemens Nakwaſki Piſarz Wyſzogrodz.
Ziemia Zakroczymſka. Jozef Młocki Sſta Zakroc: Jozef Byſtry Sta Hutowſki.
Ziemia Ciechanowſka. Podoſki Sſta Rypińſki. Jan Chryzoſtom Krajewſki Inſtygator Koronny.
Ziemia Łomżyńſka. Antoni Glinka Podkomor: Łomżyńſki. Antoni Małachowſki Sſta Oſtrołęcki.
Ziemia Rożańſka. Woyciech Chądzińſki Woyſki Roż: Wiktoryn Karniewſki Piſarz Rożańſki.

Zie-

Ziemia Liwſka. Karol Oborſki Chorąży Liw: Karol Wodzińſki Podkomorzyc Liwſki.
Ziemia Nurſka. Tomaſz Oſſolińſki Sſta Nurſki.
Województwo Podlaſkie Ziemia Drohicka. Alexander Oſſolińſki Sſta Drohicki. Franciſzek Koſſowſki Woyſki Mieln:
Ziemia Mielnicka, Alexander Butler Sſta Mieln: Leon Kuczyńſki Stol: Mieln:
Województwo Rawſkie Ziemia Rawſka. Teodor Woyczyńſki Chor: Rawſki. Gabryel Leſiewſki Sędzia Ziemſki Rawſki.
Ziemia Goſtyńſka. Antoni Laſocki Sſta Goſtyńſki.
Ziemia Sochaczewſka. Jozef Łuſzczewſki Sędz: Ziem: Sochacz: Roch Laſocki Skarbn: Rawſk:
Województwo Brzeſkie Litt: Jozef Soſnowſki Piſarz W. Lit: Zenon Wiſłouch Miecznik Brzeſki.
Powiat Pińſki. Jan Orzeſzko Strażnik Pińſki. Frąckiewicz Podſt: Pow: Piń:
Województwo Mściſławſkie. Mikołay Łopacińſki Sſta Mściſław: Jan Suchodolſki Horodn: Mściſław:
Województwo Bracławſkie. Alexander Xiążę Czetwertyńſki Podſęd: Bracł: Bohdan Oſtrowſki Ch: Bracł: Leon Swieykowſki Stoł: Winnic: Nowowieyſki Sſta Chruślin. Czoſnowſki Staroſta Salnic. Dorożyńſki Podſt: Zwinogrodzki.
Wdztwo Mińſkie. Antoni Przezdziecki Refer: Lit: Tyſzkiewicz Sta Strzałko:
Powiat Mozyrſki. Rafał Oſkierka Marſz: Mozy: Gedeon Jeleńſki Piſ: Dek: Lit:
Powiat Rzeczycki. Chalecki Podkomorzyc Rzeczyc: Tomaſz Pruſzanowſki Łowcz: Rzeczyc:
Xięstwo Inflantſkie z Korony. Tomaſz Dłuſki Łowczy Lubelſki. Mikołay Taczanowſki Łowczy Sierad:
Z Inflant. Jan Szadurſki Stoln: Inflant: Kaźimierz Zyberk Sſta Rakanciſki.

Series Posłow legitime obranych a Seymowi Konwokacyi przeciwnych y na nim nie będących.

Staniſław Łętowſki Podkomorzy y Poſeł Krakowſki. Eliaſz Wodzicki Staroſta Stobnicki Poſeł Krakow:
Piotr Małachowſki Staroſta Oświecimſki Poſeł Xięſtw Zatorſk: y Oświec:
Wielopolſki Margrabia Pińcz: Poſeł Xięſtw Zatorſk: y Oświec:
Michał Xżę Radziwił Poſeł Powiatu Oſzmiańſk:
Rzewuſki Chorąży W. X. Litt: Poſeł Pow, Wiłkomirſk:
Jozef Sołtyk Miecznik y Poſeł Wdztwa Sendomirſk:
Adam Małachowſki Krayczy Kor: Poſeł Wdztwa Łęczyck:

Xżę Lubomirſki Podſtoli Koron: Xżę Lubomirſki Miecznik Kor: Xżę Sanguſzko Sta Czerkaſk: Zagorſki Sſta Owrucki. Bierzyńſki Ch: Owruc.] Poſłowie Kijowſcy.

Potocki Sſta Kaniowſki Poſeł Ziemi Halickiey.
Rzewuſki Generał Leutenant Poſeł Ziemi Chełmſkiey.

Czacki Podczaſzy Koronny. Zagorſki Miecznik. Czaplic Podczaſzy Kijowſki.] Poſłowie Wołyńſcy.

Potocki Staroſta Leżańſki. Rzewuſki Sſta Dolińſki. Darowſki Podſędek Pod:) Poſłowie Podolſcy.

Potocki Generał Altyleryi Litt: Poſeł Lubelſki.

Ss

Choło-

Chołoniewſki Podk:Bełzſki. Wydzga Stol:Grabowiecki. PoſłowieBełzcy.
Jozef Xżę Radziwił Poſeł Nowogrodzki.
Sapieha Krayczy Litewſki Poſeł Powiatu Słonimſkiego.
Andrzey Mokronowſki Sſta Janowſki. Star-] Poſłowie Ziemi Bielſkiey.
zeńſki Sſta Brańſki.]
Jan Dąmbſki Wdzic Br: Kujawſki Poſeł Ziemi Goſtyńſkiey.
Borch Podkomorzy Inflantſki. Plater Sſta Subocki Poſłowie Inflantſcy
z Prowincyi X. Litt:
Leduchowſki Sſta Włodzimirſki. Czacki Sſta [
Nowogrodzki. Xżę Jabłonowſki Sſta Ko-]Poſłowie Czerniechow:
welſki. Sapieha Pułkownik. [

Series Posłow z rozdwoionych Seymikow Wojedztw illegitime obranych.

Adam Łodzia Ponińſki Kuchm: Koronny. Kaſper [
Łodzia Rogalińſki Sſta Nakiel: Andrzey Nie- [
golewſki Chorąży Pozn: Jozef Mycielſki Sſta] Poſłowie Poznańſcy.
Konińſki. Franciſzek Skorzewſki Gener: Leu-[
tenant Cheff Regimentu Dragonij. Staniſław [
Garczyńſki Wdzic Poznańſki. [
Ignacy Pac Podſtoli W.X.Litt. Jan Mąkiewicz Poſłowie Wileńſcy.
Jozef Łącki Podkom: Brz: Kujawſki. J. Turno [
Stoln: Kaliſki. Jan Lipſki Miecz: Kal: Sta-] Poſłowie Kaliſcy.
niſław Łuba. Felix Szołdrſki. Xżę Sułkowſki [
Sſta Odolanowſki. [
Jozef Sadlicki Poſeł Powiatu Grodzieńſkiego.
Staniſław Dąmbſki. Jan Głębocki Kaſzlnic Kruświc: Poſłowie B. Kujawſcy.
Jozef Niemojewſki Kaſztelanic Bidgoſki. Teo-]
dor Wyſocki Sędz: Grod: Kruświcki.] Poſłowie Inowrocławſcy.
Ludwik Mokronoſki Strażnik P. K. Nałęcz Podſę:]
Dobrzyńſki.] Poſłowie Dobrzyńſcy.
Szymon Olſzańſki Stol: Wołyń: Stefan Akſak P.Z.P. [
Jan Amor Hrabia Tarnowſki. Jozef Felix Ber-]Poſłowie Wołyńſcy.
ſza Drzewiecki. MichałBaltazar Podhorſki Sęd: [
Tremb: Podhorydyńſki Piſarz Z. Włodzimir: [
Franciſzek Buczyńſki Rotmiſtrz y Poſeł Powiatu Orſzańſkiego.
Hilary Felix Trzaſka Sędzia y Poſeł Ziemi Łomżyńſkiey.
Malczewſki Regent Kancell: Kor: Czeczel Chor: Zwinogr: [
Franciſzek Grocholſki Podſt: Bracław: Ignacy Bogatko] Poſłowie
Podczaſzy Urzędowſki. Ignacy Myſzka Chołoniewſki.] Bracławſcy.
Bobr Cześnik Bracławſki. [

RELACYA

J. W. Jmci Pana PONIATOWSKIEGO Stolnika W. X. Litt. Posła Ziemi Warszawskiey po Seymie Convocationis o ustawach tegoż Seymu na Seymiku Relationis dnia 23. Julii 1764. Roku uczyniona.

Jako żarliwą chęcią dogodzenia roſkazom JWW.MM. Panow podiąłem ſię Funkcyi Poſelſkiey Przeświętney Ziemi Warſzawſkiey, tak rzetelną Urzędu tego uczynić ſprawę przed J.WW.MM. Pany miłą ieſt dla mnie powinnością.

Zatrwożyły były nas Poſłow rownie iako y każdego dobrze myślącego Obywatela z rożnych Wojewodztw dochodzące wieści, o rozpoſtartey nad zamiar Prawa z uciſkiem Wolności po tylu Seymikach mocy Zołnierſkiey; Rożne przeſtrogi iuż nam odgrażały niemnieyſzym gwałtem na Seymie Konwokacyinym, gdzie oręż prawda że Polſki, ale poddany Rzeczypoſpolitey, miał iednak panować ſwoiey Pani, y krwią naſzą Prawa piſać.

Bog! w ktorego ręku Serca Monarchow, użyczył nam pomocy, na ktorą gdy ſię obeyrzeć przyſzło gwałtownikom Praw, oppreſſorom rowności, odmienili nie koniec, ale ſpoſob ſrogiey imprezy.

Sprobowawſzy ſtałości umyſłu prawdziwie wielkiego y cnotliwego Prymaſa przy ktorym ieden tylko na ten czas przytomny z dobrze myślących, ale odważny Senator zaſtawił ſię; ſprobowawſzy mowię nieudolney w tym raźie lubo zawziętey złości, gdy niemogli przymuſić J.O. Xcia Jmci Prymaſa do odłożenia raz naznaczonego terminu Seymowania, gdy iuż tym Seymem władać, tym Seymem nas gubić nieobiecywali ſobie; Seym za Seym nieuznawać przedſię

wzieli. Manifeſt zanieſiony przez Poſłow kilku, miał razem y Seym zkaźić, y długiego Interregnum u nas rozpocząć nieſzczęśliwość. Hetmani Koronni wprowadziwſzy wpośrzod Kroleſtwa te Woyſko, ktorym granic ſtrzedz byli przyſięgą obowiązani, zabrali Artyleryą Koronną z Warſzawy, Moſty pozrzucali na Pilicy, wolną do tego czaſu w Kraju kommunikacyą przerwali, y w poſtać woienną przybrali ſię zupełnie.

Paſterſkim ſercem tchnący J. O. Xiąże Jmść Prymas, dwoch Senatorow uproſił, aby w oſtatnim momencie ieſzcze przełożyli Jmść Panu Hetmanowi W. K. co to ieſt podnoſić broń przeciwko właſney Oyczyznie? Lecz niewzięły te zbawienne perſwazye ſkutku. Harda odpowiedź Hetmańſka *tandem* ściągneła na Niego wyrok Rzeczypoſpolitey, ktora znaiąc ſię Panią, widząc ſwe nieſzczęście w przedłużonym bezkrolewiu, á tego przedłużenia imprezę w niepoſłuſznych Obywatelach, w buntuiących Woyſko Hetmanach przeciwko Seymu powadze, oddała woyſkową Kommendę w ręce ſobie wierne, y wezwała przyiaźney Sąſiedzkiey pomocy, tym Prawem, tą mocą, ktorą każdey Rzeczypoſpolicie każdemu ſamowładnemu Państwu, wolno z kim chcąc Traktaty y Soiuſze zawierać. Sprawiedliwość tego poſtępku ubłogoſławiona ſzczęśliwym ſkutkiem, iuż nam przez męſtwo y umieiętność godnych Regimentarzow, całe prawie Woyſko pod poſłuſzeńſtwo Rzeczypoſpolitey przywrociła.

Gdy tedy ubeſpieczyła ſobie Rzeczpoſpolita czynność tey powagi, ktorą iſtotnie każdy Obywatel w niey uznawać powinien, obrociła ſtaranie ſwoie do uleczenia tych ran, ktore Jey były naydolegliwſze, do ugruntowania takowych uſtaw, na ktorych niezawodnie wſpierać ſię może odtąd ſzczęśliwość publiczna.

A nayprzod Wiary naſzey Swiętey całość, powagę y rozkrzewienie przeciwko wſzelkim by naywykrętnieyſzym zamyſłom opatrzywſzy przezornie, zważyła Rzeczpoſpolita: że na ſądowey ſprawiedliwości, na dobrey Ekonomice, y na ſiłach woyſkowych naybardziey nam należy.

Doznawaliśmy tego że przy naypilnieyſzym ſądzeniu wyſtarczyć Trybunały niemogły na ſpędzanie Regeſtrow, *& langvebant ſitientes Juſtitiam.* Dlatego zamiaſt puł Roku, Rok cały będzie miała każda Prowincya Trybunału dla ſiebie. Sarkaliśmy na to wſzyſcy że co Rok iak na woynę wybierać nam ſię przychodziło do Piotrkowa, gdzie nayczęściey ci nieſtawali Deputatami, ktorych Szlachta na Seymikach obierała, y owſzem ſpychano Ich przez gwałt przez moc albo Hetmańſkiey albo Krolewſkiey albo zbyt możnego Pana iakiego fakcyi y tak w Trybunałach ubożſi zawſze od możnieyſzych ucierpieć muſieli. Teraz zaś, kto w Wojewodztwie u Braci będzie umiał ſobie przez cnotę, talenta y akkomodacyą zarobić na affekt y łaſkę, ten będzie niezawodnym Deputatem, á zapewne y ſprawiedliwym Sędzią, bo go żadna Pańſka Protekcya iuż niepotrafi potym wypromowować znowu do Funkcyi, ieżeli ſię raz przeniewierzy Szlachcie. Tu na Seymiku trzeba przyſięgać nie w Piotrkowie, á tu tego tylko puściemy, ktorego ſami obierzem á nie obierzem tylko dobrego y nie-

nieinnym ſpoſobem tylko według dawnych Praw y Exceptow naſzych Mazowieckich. Dotychczas z naydalſzych od Warſzawy Ziem ziezdzać ſię muſiała Szlachta koſztownie na Generał, teraz według na ktorą Ziemię Turnus przypadać będzie do Deputacyi, tamże y Seymik w Domu gotowy. Pacyenci zaś z Mazowſza pewnych iuż zawſze nigdy niechybnych mieć będą Deputatow. Ziemſtwa ktore *damno & ſcandalo publico* po kilkadzieſiąt lat wakowały teraz wſzędzie zawſze oſadzone Sędziami, á przez to ſamo Trybunały iuż nie tak iak dotychczas obciążone będą. To do ſprawiedliwości.

Do Ekonomiki; Rządzili dotychczas abſolutnie Podſkarbiowie Koronni dochodami Rzeczypoſpolitey, Anioł by był nie Człowiek Podſkarbi Koronny, żeby w czym niepobłądził, y wſzyſtkiego doyrzał. Przytym wątpliwość zachodziła dotychczas czy *ex aſſe* czy ryczałtem ma ſię rachować Podſkarbi? Przydała Rzeczpoſpolita kilkunaſtu Kommiſſarzow, ktorzy pomagaiąc pracy y dozoru Podſkarbim Wielkim wraz z niemi rachować ſię będą z każdego groſza przed Rzecząpoſpolitą, y Oyey przekładać na każdym Seymie wſzelkie do zbogacenia Kraju, do pomnożenia handlow, poprawy monety y do wſzelkiego lepſzego porządku ſciągaiące ſię Projekta. Jęczą od tylu lat naſze Wielkopolſkie Wojewodztwa pod Jarzmem Haraczu pogłownego. Na ulgę Szlacheckich Fortun, *beneficiati ex diſtributiva Regum gratia* Staroſtowie przyięli ciężar Kwarty ſprawiedliwey ze wſzyſtkich Krolewſzczyzn. Aże nie ieſt rzecz pewna czy wyſtarczy ta Kwarta na zaſtąpienie Pogłownego, Podatek na Zydow po dwa Złote y Cło generalne poſtanowiła Rzeczpoſpolita takie, przez ktore wſzyſtkie prywatne depaktacye znieſione będą. Aże nigdy naſz Kray cudzym rownać niepotrafi poki Miaſta u Nas niezakwitną, więc tym końcem Ex Officia po Miaſtach znioſła Rzplta y Kſiężym uzurpacyom w onychże założyła tamę. To do Ekonomiki.

Ale coż po ſprawiedliwości, co po bogactwach, kiedy niema czym tego wſzyſtkiego bronić; trzeba Zołnierza trzeba płatnego, trzeba poſłuſznego woli Rzpltey. Zołnierz Komputowy ieſt, ale płaca iego tak mała: że wyżyć prawie niemoże w ſrod pokoiu, iak zaś tylko ruſzyć go chcemy choć o milę na uſługę publiczną, zaraz ciężki ſię ſtaie Krajowi dla zbyt uſzczuploney płacy. Od Rady Woienney na Seymie Konwokacyi uſtanowioney maią bydź podawane Projekta do lepſzego uregulowania płacy y wſzelkiego potrzebnego rozporządzenia w Woyſku. Lecz te Woyſko częſto bardzo oſobliwie od lat pietnaſtu, co nas miało bronić dokuczało nam, uciſkało nas Prawa y wolności naſze, Seymiki Trybunały podług ſwoiey woli ſtanowiło, na koniec chciało y Seymem rządzić. Pewnieby ſię ſame to Woyſko w ktorym tylu Braci naſzych ſłuży na nas nietargało dobrowolnie, gdyby nim nierządzili iednowładnie Hetmani, ktorych moc większa od Krolewſkiey życie odbierała podług upodobania; zadną iuż przyſięgą, żadnym niedaiąc ſię określać Prawem. Poznała to Rzplta że w wolnym w rządnym Narodzie, ieden Człowiek tak mocny bydź niepowinien. Poznała y to z doświadczenia: że byle Krol ſobie dobrał Hetmanow, Podſkarbich Kanclerzow do upodobania ſwego y ſobie iedynie wiernych, może pod Ich Imie-

A 2

niem

niem absolutnie y despotycznie rządzić gnębić krzywdzić cały Narod Polski. Więc podzieliła Rzplta moc tych Ministeryow między kilkanaście Osob. Boć trudniey Krolowi kilkanaście niż iednego uiąć

Przy Kanclerskim Urzędzie ieden tylko *Superstes* Minister został zarabiaiący od 40 lat na sławę y wdzięczność powszechną; Nikt na Niego się nieskarzył. Sam z miłości Oyczyzny ofiarował Rzpltey podzielić iednowładność Urzędu swego z Assessorami. Niechciało nawet siłu Posłow przyiąć tey Jego ofiary. Przemogł iednak Jego ten tak Swięty upor, sam na siebie podał Prawo. Kiedy taki przykład zdobi nasz wiek y nasz Narod, cieszmy się nadzieią że żarliwość ku Dobru Oyczyzny Cnotliwych Obywatelow potrafi *tandem* poprawić y znowu wystawić to, co tyle lat ochydnego nierządu u nas zepsuło y zniszczyło.

Oprocz zaś nadziei pochlebnych o przyszłych dzieiach mamy tę aktualnie korzyść, że naymocnieysi Sąsiedzi nasi naysolennieyszemi warunkami obowiązali nam się nie tylko tytułowaniem żadnym nie uszczerbiać possessyi y Praw naszych, ale owszem gwarantuią nam one przeciw komukolwiek ktoby ie śmiał naruszać. Ta zasłona zewnątrz, á wewnętrzna w Konfederacyi Generalney którąście iuż W Państwo na Kongresie przyięli są to dwie straże mocne na ktorych polega bezpieczeństwo nasze. Znaiąc ich potrzebę, iednoczmy co raz bardziey serca y umysły nasze, niech się ten pęk strzał naszych mocno związany staie nieprzełamanym, á wnet stanie się szczepem słodkiego pokoiu owocow, á za obraniem zgodnym rodowitego Polaka pracowitego y sumiennego Krola, szczęśliwych da Bog dla Oyczyzny czasow osnowę.

Omyłki niektore tu znayduiące się tak się maią poprawić.

Pod Lit: A. po trzeciey stronie w 27. Wierszu *popobnym* czytay *podobnym*. Po 4tey stronie w 1. wierszu *Jmc* czytay *Im.* Item w 43. wierszu *właściwości* czytay *właściwość*.

Pod Lit: B. po 1. stronie, w 4. wierszu *iesta* czytay *usta*. Item w 29. wierszu *ofność* czytay ufność.

Pod Lit: D. po pierwszey stronie w 6 wierszu, po słowie *namienionemi* braknie słowa *wywodami*. Item w 41 wierszu *ogłosić ie* czytay *głosie*. Po 3. stronie w 32 wierszu *wielkim* czytay *w wielkim*.

Pod Lit: E. po 1. stronie w 32 wierszu *odprawiwszy się* czytay *odprowadziwszy*.

Pod Lit: I. po 1 stronie, w 1 wierszu, *o solwowaniu* czytay *o solwowanie*. Po drugiey stronie w 46 wierszu *Xże* czytay *Xdz.* Po trzeciey stronie w 25 wierszu *z utraty* czytay *utrata*. Item po teyże stronie w 32 wierszu po słowie: *czasie* braknie słowo *Rady*. Po czwartey stronie w 11 wierszu 1748 czytay 1438. Item w 43. wierszu *To to* czytay *Te to*.

Pod Lit: K. po 1. stronie w 2. wierszu przed słowem *existentiam* braknie tych słow *tey zwierzchności*. Item w 5. wierszu *urazą* czytay *wrożą*. Po trzeciey stronie w 31 wierszu *stanowiska* czytay *stanowisku*. Item w 34. wierszu *partiones* czytay *portiones*.

Pod Lit: L. po 1 stronie w 23 wierszu *dowiedział* czytay *dowiedział się*. Item w 31 wierszu *rzucać* czytay *ruszać*. Po 2 stronie w 37 y 38 wierszach po słowie *Gozdzki*, słowa *Sieradzki* nie czytay. Item w 45 wierszu *radził* czytay *radzili*. Item w 47 wierszu *odebrania* czytay *odebranie*,

Pod Lit: M. po drugiey stronie w 25 wierszu po słowie *niektorych* braknie słowa *prozbą*. Item w 33 wierszu *odrażaiąc* czytay *odgrażaiąc*.

Pod Lit: N. po 1 stronie, w 37 wierszu *nie dobyły* czytay *nie dobył*. Po 2 stronie w 16 wierszu *od* czytay *do*. Po 3 stronie w 16 wierszu *y o tey* czytay *y odtąd*. Po 4. stronie w 31 wierszu *po* czytay *do*.

Pod Lit: O. po 1 stronie w 34 wierszu *dopominał się* czytay *dopominały się*. Po 3 stronie w 26 wierszu *maiący* czytay *maiącą*. Po 4 stronie w 15 wierszu *odezwał* czytay *odezwał się*.

Pod Lit: Q. po 1 stronie w 20 y w 22 wierszach *edukcya* y *edukcyą* czytay *edukacya y edukacyą*.

Pod Lit: S. po 2 stronie w 10 y 11 wierszach *odmienienie* czytay *odmienić*. Item w 15 wierszu *niebespieczeństwo* czytay *bespieczeństwo*. Po 4 stronie w 34 wierszu *szczęśliwego* czytay *z nieszczęśliwego*. Item w 35 wierszu *wprowadzona* czytay *wyprowadzona*.

Pod Lit: U. po 1. stronie w 15 wierszu *kollacyi* czytay *kalkulacyi*. Item w 18 wierszu *gdy* czytay *gdyby*.

Pod Lit: Y. po 1 stronie w 30 wierszu *Imć Pan Dłuski z Korony Inflantskiey* czytay *Im Pan Dłuski Poseł z Korony Inflantski*. Po 2 stronie w 23 wierszu *approbandorum* czytay *approbatorum*. Item w 24 wierszu po słowie *ustanowić* braknie słowa *dopraszął się*. Item w 44 wierszu *na* czytay *u*. Po 3 stronie w 5 wierszu po słowie *upraszął* braknie słowa *włożyć*.

Pod Lit: aa. po 3 stronie w 11 wierszu *y nie judicaretur* czytay *præjudicaretur*. Po 4 stronie w 33. wierszu po słowie *znosząc się* braknie tych słow *z Imcią Panem Brzeskim Kujawskim, dopominał się*. Item w 41 wierszu *bardziey* czytay *drudzy*.

Pod Lit: bb. po 2 ſtronie w 15 wierſzu po ſłowie *Wołuńſkiego* braknie ſłowo *Woyſkiego*. Po 3 ſtronie w 1 wierſzu *racyunkow* czytay *rachunkow*. Item na początku 39 wierſza ſłowa *były* nie czytay. Po 4 ſtronie, w 9 wierſzu, *zażyć* czytay *zyczyć*. Item w 15 wierſzu *Kommiſſyi* czytay *Kommiſſya*. Item w 30 wierſzu po ſłowie *głoſow*, braknie ſłowa *kilka*.

Pod Lit: Cc. po 2 ſtronie w 47 wierſzu *ſądzili* czytay *zgodzili*. Po 3 ſtronie w 36 wierſzu *Sukceſſorowie* czytay *a Sukceſſorowie*.

Pod Lit: Dd. po 3 ſtronie na początku 26 wierſza *ła* czytay *ta*.

Pod Lit: Ff. po 3 ſtronie w 38 wierſzu *uwolnić* czytay *uwolni*.

Pod Lit: Gg. po 1 ſtronie w 17 wierſzu ſłowa *przyznaie* nieczytay.

Pod Lit: Hh. po 2 ſtronie w 6 y 7 wierſzach *radził* czytay *nieradził*. Po 3 ſtronie w 23 wierſzu *rozſądzenia* czytay *rozrządzenia*. Po 4 ſtronie w 41 wierſzu *zparzenia* czytay *ſpoyrzenia*.

Pod Lit: Ii. po 1 ſtronie w 1 wierſzu *uſiłuiąc* czytay *uſiłuie*. Po 3 ſtronie w 21 wierſzu *winy* czytay *uymy*.

Pod Lit: Ll. po 1 ſtronie w 22 wierſzu *Capitanenſibus* czytay *Capitanealibus*. Item w 25 wierſzu *Naklinenſis* czytay *Naklenſis*. Item w 26 y 27 wierſzach *præſentibus interpretatione* czytay *præſenti incorporatione*. Item w 29 wierſzu *recognoſcentur* czytay *recognoſcentes*. Item w 32 wierſzu *factum* czytay *facta*. Po 4 ſtronie w 15 wierſzu po ſłowie *chcąc* braknie ſłowa *wprzod*.

Pod Lit: Mm. po 2 ſtronie w 20 wierſzu, po ſłowie *przypominał* braknie ſłowa *odpowiedział*.

Pod Lit: Nn. po 1 ſtronie w 14 wierſzu, *podpiſali* czytay *podpiſaliśmy*. Po 3 ſtronie w 33 wierſzu, *tego Projektu* czytay *tego, Projekta*.

Pod Lit: Oo. po 4. ſtronie w 28 wierſzu *pozoſtały* czytay *pozoſtali*.

Pod Lit: Rr. po 2 ſtronie w 20 wierſzu, po ſłowie *wſpaniałey* braknie ſłowa *o*. Po 3 ſtronie w 30 wierſzu, *y* czytay *o*.